

Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

Miroslav Scheinost a kol.

Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2019

Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2019

Miroslav Scheinost a kol.

Autorský kolektiv:

PhDr. Miroslav Scheinost, IKSP (vedoucí autorského kolektivu, úvod, kapitola VI., X., XI., závěr)

JUDr. Michal Barbořík, Ministerstvo vnitra ČR (kapitola IX.)

plk. Mgr. Jan Čáp, Policie ČR, Národní centrála proti organizovanému zločinu (kapitola XI.)

JUDr. Simona Diblíková, IKSP (kapitola II.)

brig. gen. Mgr. Jakub Frydrych, Policie ČR, Národní protidrogová centrála (kapitola XI.)

Mgr. Jakub Holas, IKSP (kapitola XII.)

JUDr. Jana Hulmáková, Ph.D., IKSP (kapitola III., IV.2.)

Mgr. Michal Karban, Probační a mediační služba (kapitola VIII.)

Ing. Helena Linhartová, Ministerstvo vnitra ČR (kapitola IX.)

PhDr. Milada Martinková, CSc., IKSP (kapitola V.)

Mgr. et Mgr. Tereza Raszková, IKSP (kapitola VII.)

PhDr. Kazimír Večerka, CSc., IKSP (kapitola IV.)

Mgr. Petra Zhřivalová, Ph.D., IKSP (kapitola VII.)

Recenzenti:

PhDr. Alena Marešová, Ph.D., Policejní akademie ČR

PhDr. Veronika Polišenská, Ph.D., Vysoká škola finanční a správní, Praha

Technická spolupráce:

Lucie Černá

Autoři děkují externím spolupracovníkům za jejich příspěvky a podíl na textu, konkrétně JUDr. Barboříkovi, plk. Mgr. Čápo, brig. gen. Mgr. Frydrychovi, Mgr. Karbanovi, Ing. Linhartové a pracovníkům justice a Policie ČR, kteří se podíleli na anketách expertů.

Obsah

I. Úvod	9
II. Trendy kriminality v České republice v roce 2019	13
II.1. Registrovaná kriminalita	13
II.2. Sebevraždy	27
III. Trestní a sankční politika v České republice v letech 2009 až 2019	33
IV. Kriminalita mládeže	51
IV.1. Kriminalita mládeže ve světle statistik Policie ČR	51
IV.2. Kriminalita mládeže ve světle justičních statistik	59
V. Seniorská populace ČR v roce 2019 pohledem vybraných údajů policejní statistiky	67
V.1. Skutky spáchané osobami ve věku 65 a více let	67
V.2. Stíhané osoby ve věku 65 a více let	71
V.3. Skutky, kde objekty napadení byly osoby ve věku 65 a více let	75
VI. Výsledky ankety k problematice vývoje trestní politiky	83
VII. Prvotní analýzy důsledků redukce typů věznic	93
VII.1. Úvod	93
VII.2. Zastoupení odsouzených v jednotlivých typech věznic	94
VII.3. Vyhodnocení vnějších a vnitřních rizik	96
VII.4. Změny stupně zabezpečení	99
VIII. Trendy vývoje ukládání alternativních sankcí a opatření z pohledu Probační a mediální služby	103
VIII.1. Úvod	103
VIII.2. Obecně prospěšné práce	106
VIII.3. Dohled probačního úředníka	109
VIII.4. Domácí vězení a zákaz vstupu	111
VIII.5. Agenda mládeže	113
IX. Prevence kriminality	117
IX.1. Prevence kriminality na mezinárodní úrovni	117
IX.2. Prevence kriminality na meziresortní úrovni - Republikový výbor pro prevenci kriminality (výbor)	119
IX.3. Prevence kriminality v resortu MV	121
IX.4. Specifické projekty a programy prevence kriminality	123
IX.5. Prevence kriminality na úrovni Policie ČR	129
X. Trestná činnost cizích státních příslušníků na území České republiky	133
X.1. Počty cizinců žijících v ČR	133
X.2. Kriminalita cizinců	139
X.3. Cizinci ve výkonu vazby a trestu	148

XI. Organizovaný zločin v České republice v roce 2019	157
XI.1. Výsledky expertizy k trendům vývoje organizovaného zločinu v ČR	157
XI.2. Organizovaný zločin z pohledu Národní centrály proti organizovanému zločinu	172
XI.3. Trendy drogové kriminality v ČR v roce 2019 – pohled Národní protidrogové centrály SKPV PČR	176
XII. Prevence kriminality v názorech občanů	181
XIII. Závěr	193
Resumé	195
Summary	201
Použitá literatura a zdroje	207
Přílohy	211

I.

Úvod

Analýza trendů kriminality v České republice patří k tradičním tématům Institutu pro kriminologii a sociální prevenci a je každoročně zpracovávána již téměř po tři desetiletí. Náleží ke standardní produkci IKSP a je svým pojetím unikátní, protože přináší v koncentrované podobě nejen soubor dat k vývoji kriminality z dostupných provozovaných statistických databází v ČR, ale zahrnuje i komentáře k těmto datům a zčásti také poznatky z výzkumů a analýzy, týkající se vývoje, který data zachycují.

Úkol byl proto opět zařazen do Střednědobého plánu na období let 2020–2023. Publikace nadále vychází z existujících statistických údajů z databází resortů spravedlnosti a vnitra, včetně tzv. nestandardních, zpracovávaných na žádost IKSP, z výročních dokumentů Nejvyššího státního zastupitelství a vlády ČR, částečně také z údajů Českého statistického úřadu. Kromě soustředění a výběrového zpracování dostupných údajů ke stavu a vývoji kriminality a trestní politiky se analýza zaměřuje na komentáře k vývojovým trendům s pokusem o charakteristiku možných faktorů, které tyto vývojové trendy ovlivňují. Taková analýza může mít význam nejen jako vyhodnocení procesů probíhajících v kriminalitě a trestní politice, ale i z hlediska určité predikce vývoje.

U vývojových řad je ovšem nutné upozornit na změnu metodiky vykazování ve statistických Policie ČR, ke které došlo v roce 2016 (stíhaným osobám je nyní započítávána veškerá trestná činnost, nikoli jen nejzávažnější trestný čin, byl upraven výpočet věku stíhané osoby, úpravy se dotkly i způsobu vykazování obětí trestné činnosti, resp. tzv. objektů napadení; k tomu jsou bližší informace uvedeny v příslušných textech). Také lze připomenout, že rok 2019 nepřinesl žádné podstatné společenské události, které by mohly významně ovlivňovat charakter kriminality, na rozdíl od pandemie koronaviru v roce 2020, jejíž případné dopady bude možné analyzovat až při pohledu na rok letošní.

Východiskem k analýze jsou kromě statistických dat rovněž poznatky z vlastních výzkumů a studií IKSP, z odborné literatury a z expertních vyjádření oslovených odborníků z řad Policie ČR a také z řad justice. Faktografická část výzkumu zahrnuje vybrané údaje ze statistik justičních (soudy, státní zastupitelství), policejních a vězeňských, dále data ze statistik Probační a mediační služby, údaje k prevenci kriminality, kde je zdrojem Ministerstvo vnitra ČR, údaje k trestné činnosti cizinců a migraci (zdroj Policie ČR). Využity jsou také vybrané údaje z výzkumu názorů občanů na prevenci kriminality a další otázky, opakovaně realizovaného ve spolupráci Ministerstva vnitra ČR a IKSP, a údaje, zjišťované ve výzkumech Centra pro výzkum veřejného mínění.

S cílem prohloubit analytický pohled na vývoj kriminality a trestní politiky byli o spolupráci u některých sledovaných oblastí problematiky požádáni také externí spolupracovníci. Díky nim jsou v analýze zařazeny části týkající se činnosti Probační a mediační služby, prevence kriminality a také pohledů na specifickou problematiku organizovaného zločinu a boje proti drogám. Nejvyšší orgány justice byly požádány o spolupráci a o vyjádření názorů na vývoj trestní politiky ČR v předchozím období. Tato spolupráce mimo jiné umožnila více začlenit do každoroční analýzy pohled praxe.

První část publikace tradičně vychází především ze statistik Policie ČR, doplněných o komentáře. Následuje pohled na vývoj trestní politiky v ČR, a poté na kriminalitu dvou „protilehlých“ skupin populace – mládeže a seniorů nad 65 let, kde je obsažen i pohled

viktimologický. Na tyto úvodní kapitoly navazují názory pracovníků vrcholných orgánů justice na vývoj a problémy trestní politiky, vyjádřené v provedeném anketním šetření. Vzhledem k tomu, že české vězeňství prochází v posledních letech významnou změnou týkající se profilace a diferenciací věznic, byla zařazena kapitola vycházející z úvodních výsledků výzkumu k této problematice prováděného v IKSP. Od externích spolupracovníků pochází kapitola k činnosti Probační a mediační služby a následně k prevenci kriminality, neboť obě tyto oblasti náležejí k neoddělitelným součástem trestní, resp. sankční politiky. Tradičně jsou zařazeny kapitoly k trestné činnosti cizinců a k vývoji organizovaného zločinu, přičemž poznatky zjištěné v anketě expertů k organizovanému zločinu jsou doplněny pohledem představitelů specializovaných útvarů Policie ČR, zaměřených na tuto část kriminality (Národní centrála proti organizovanému zločinu a Národní protidrogová centrála). Publikaci uzavírají poznatky z výzkumu názorů veřejnosti na prevenci kriminality.

Přílohy ve formě tabulek a map doplňují faktografickou složku publikace.

II.

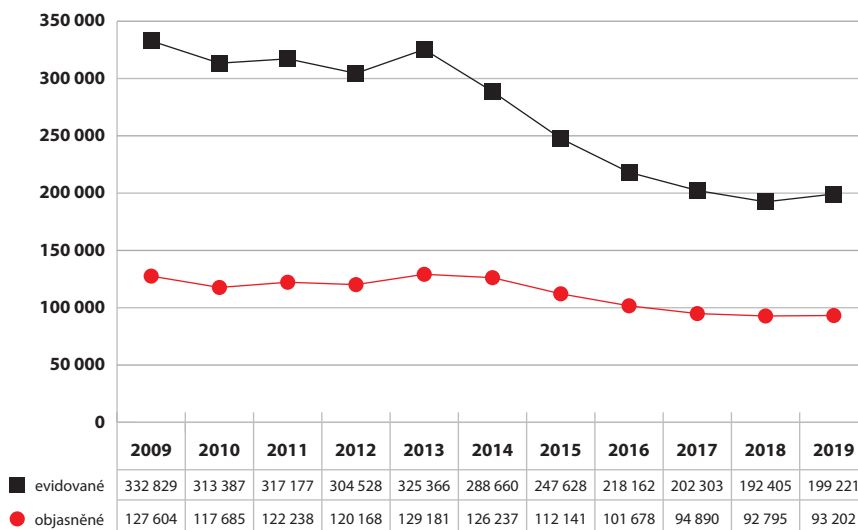
Trendy kriminality v České republice v roce 2019

II.1. Registrovaná kriminalita

Tato kapitola vychází především z policejních statistik¹ a monitoruje registrovanou kriminalitu v předmětném roce, změny oproti roku předchozímu a za poslední desetiletí. Zabývá se tradičně mapováním struktury a intenzity trestné činnosti a geografickými ukazateli včetně indexu kriminality. Interpretuje též informace o skladbě známých pachatelů, v členění podle pohlaví a věku, a sleduje podíl opakovaně trestaných osob. Neklade si vzhledem k rozsahu za cíl hlubší analýzu předmětných údajů, ale snaží se podat komplexní náhled na stav a základní trendy trestné činnosti v České republice.

Rok 2019 je určitým milníkem v tom, že se po několika letech zastavil pokles kriminality, který byl konstantně zaznamenáván od roku 2013 a prezidentské amnestie. Meziroční nárůst činí 3,5 %, počet Policií ČR (PČR) registrovaných skutků se zvýšil o 6 816.

Graf 1: Trestné činy evidované Policií ČR v letech 2009-2019

Pramen: Statistické přehledy kriminality Policie ČR²

Ačkoli ve srovnání s rokem předchozím pokleslo procento objasněnosti trestné činnosti na hodnotu pod 47 % (-1,4 %), absolutní počty objasněných skutků i včetně dodatečně objasněných se oproti roku 2018 dostaly do plusových hodnot (což ale činí necelého půl procentního bodu). Podíl roční bilance objasněnosti ovlivňuje celkový nárůst (anebo pokles) počtu evidovaných činů, ze kterých je míra objasněnosti vypočítávána.

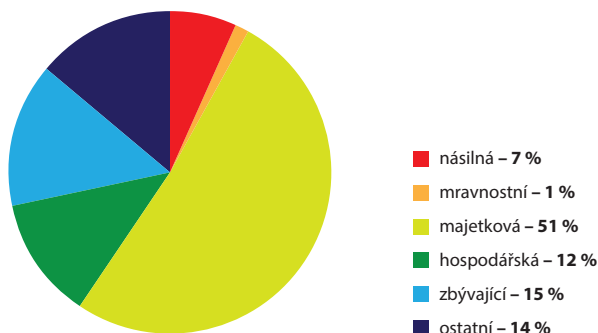
Schéma rozložení kriminality je v podstatě shodné s minulým rokem, proti majetku byla v roce 2019 spáchána více než polovina všech registrovaných trestných činů, podíl činí lehce

1 Terminologie kriminálních statistik Policie ČR (takticko-statistická klasifikace - TSK) má specifickou strukturu a ne vždy se přesně shoduje s terminologií trestního zákoníku.

2 <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

nad 51 %. Jako v minulém roce následují tzv. ostatní a zbývající kriminalita, shodně se 14 %. Tato trestná jednání tvoří více než čtvrtinu registrované kriminality a vykazují vysokou míru objasněnosti – nad 75 %. Do ostatní kriminality jsou dle členění PČR řazeny především trestné činy maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, podílnictví, výtržnictví, sprejství a drogové trestné činy. Zbývající kriminalita zahrnuje např. zanedbání povinné výživy, poškozování cizích práv, ohrožování pod vlivem návykové látky a dopravní nehody silniční.

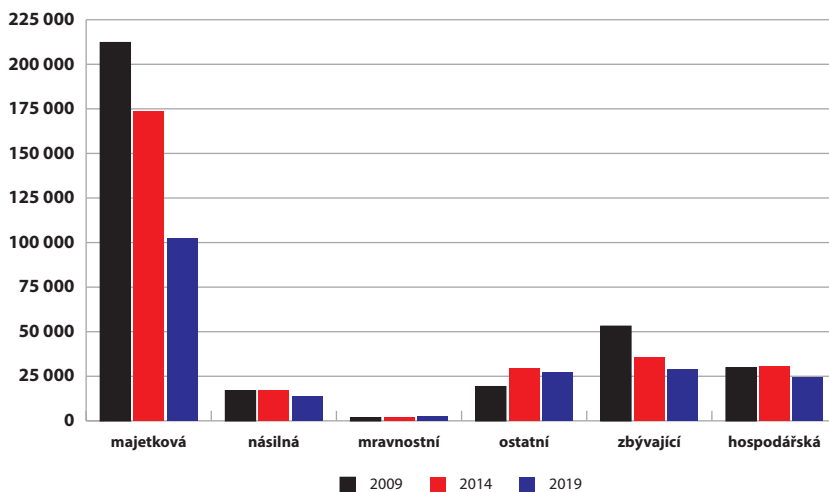
Graf 2: Struktura kriminality³ v roce 2019

Pramen: Statistické přehledy kriminality Policie ČR

Následující graf ilustruje vývoj jednotlivých typů kriminality po cca pětiletých cyklech. Dominantní stále zůstává kriminalita majetková, počet registrovaných skutků za dekádu však poklesl o více než polovinu. Jako jediné permanentně přibývají skutky mravnostní trestné činnosti, ta však tvoří pouze 1 % celkové kriminality.

Graf 3: Typy kriminality ve vybraných letech – počty evidovaných trestných činů (dělení podle Policie ČR)

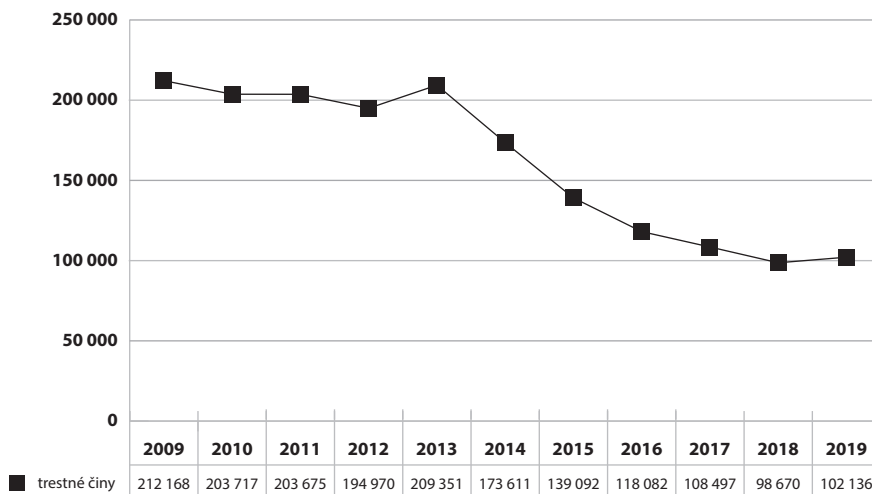

Pramen: Statistické přehledy kriminality Policie ČR

3 Grafy 2 a 3 ukazují rozložení typů kriminality podle policejního členění, jež však není totožné s dělením podle jednotlivých hlav zvláštní části trestního zákoníku.

Majetková kriminalita vzrostla v roce 2019 v porovnání s rokem 2018 o 3,5 %, konkrétně o 3 466 skutků, ale zvýšila se i nepatrně její objasňenost na 26,5 %.

Graf 4: Majetková trestná činnost v letech 2009–2019 (dle dělení Policie ČR)

Pramen: Statistické přehledy kriminality Policie ČR

Více než pětinu tvoří krádeže vloupáním. U tohoto typu krádeží byla zaznamenána v roce 2019 série vloupání do rodinných domů, která cílila na luxusnější objekty a odcizovány byly především šperky a finanční hotovost. Pachatelé byli často osoby cizí státní příslušnosti a dosti organizované. Předmětem zájmu takových skupin se ve zvýšené míře staly i trezory v areálech firem.

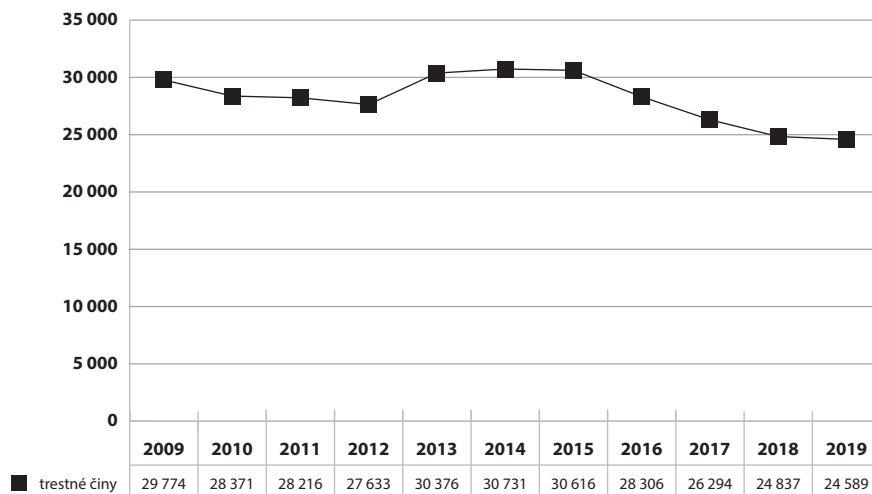
Nadále jsou u majetkové kriminality častou obětí útoku senioři, při jejichž okradání je kalkulováno s jejich věkem a využíváno tzv. legend. Ačkoli počet případů lehce klesl, způsobená škoda se nemění, v roce 2019 šlo o cca 22 mil. Kč.

Klesající trend se potvrzuje u krádeží aut, věcí z vozidel a součástek z motorových vozidel.

U registrované hospodářské kriminality byl vykázan mírný pokles i v roce 2019, a to o jedno procento. Cca čtvrtinu hospodářských trestných činů představuje trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234 TrZ). Meziročně narostla výše způsobených škod – přes 17,3 mld. Kč (oproti 10,6 mld. Kč v roce 2018). Největší díl škod způsobily trestné činy podvodu, zkrácení daně a zpronevěry. Z kvantitativního hlediska byly v roce 2019 dominantní (kromě výše zmíněného neoprávněného držení platebního prostředku) trestné činy úvěrového podvodu, podvodu a zpronevěry na právnických osobách.

Graf 5: Hospodářská trestná činnost v letech 2009-2019 (dle dělení Policie ČR)

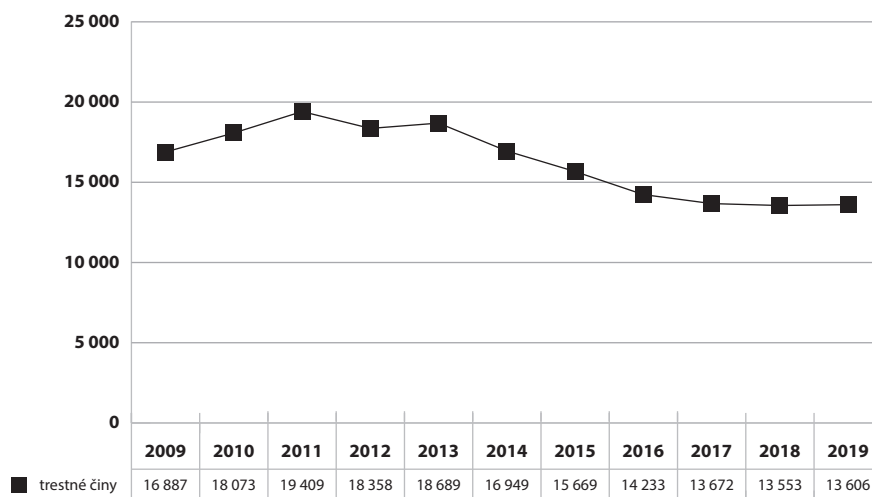
Pramen: Statistické přehledy kriminality Policie ČR

Trend u násilné trestné činnosti, dá se říci, stagnuje, počty skutků se navýšily o půl procenta.

Obecně nejčastějším násilným činem bývá úmyslné ublížení na zdraví (v roce 2019 3 105 skutků).

Spáchaných loupeží přibylo o necelá 4 % na 1 427 evidovaných skutků, výrazný procentní pokles (- 60 %) vykázaly loupeže na finančních institucích.

Graf 6: Násilná trestná činnost v letech 2009-2019 (dle dělení Policie ČR)

Pramen: Statistické přehledy kriminality Policie ČR

Počty vražd se vrátily k průměru předešlých pěti let, za rok 2019 jich Policie ČR vyšetřovala 143. Jako vždy jsou součástí statistik i pokus a příprava vraždy. Oproti výjimečně velmi příznivému roku 2018, kdy bylo zaznamenáno nejméně vražd za posledních třicet let, činil nárůst 27 případů, což je 23 %.

Nadále jsou ve více než polovině kauz motivem osobní vztahy, častý je vliv alkoholu a v podstatě nejčastější vražednou zbraní bývá nůž. Vyšší brutalita provedení činu bývá spojena s vlivem psychotropních látek, zejm. pervitinu. Výrazně se proměnil od 90. let trend u vražd na objednávku, kdy v posledních letech jsou to jednotky případů (rok 2018 dokonce nula, rok 2019 4 skutky), zatímco před třiceti lety šlo jen v Praze o cca až šest desítek nájemných vražd ročně⁴.

Nárůst byl zaznamenán u vražd loupežných, meziročně 100 % (12 skutků místo 6).

Obecně je v roce 2019 nečastějším místem činu vraždy Praha, následuje Středočeský a Moravskoslezský kraj.

Opakovaně trestané osoby, jejichž podíl mezi pachateli je tradičně monitorován, se vyskytly ve 35 %. Jde o zhruba pětiprocentní nárůst, ovšem ještě před pěti lety tvořily zhruba polovinu všech pachatelů vražd.

Tabulka 1: Vraždy 2019 – trestné činy, objasněnost, stíhané osoby

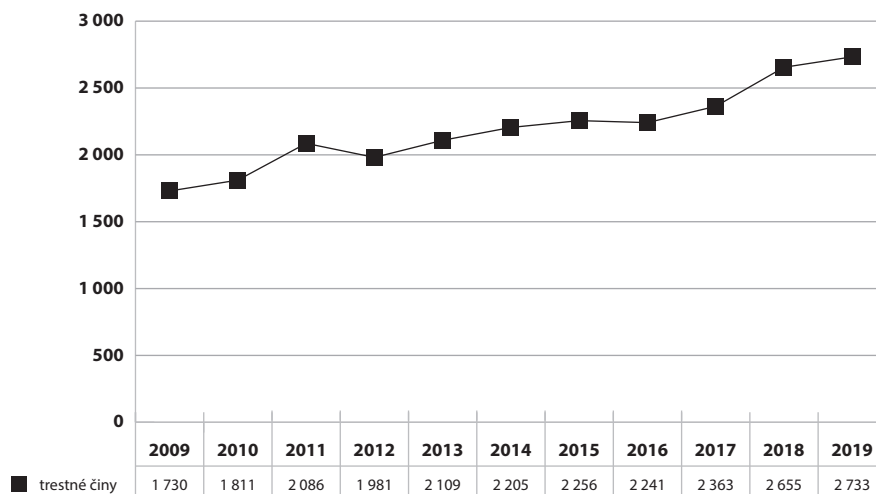
Druh vraždy	Loupežné	Sexuální	Motivované osob. vztahy	Na objednávku	Novorozence matkou	Ostatní	Celkem
Zjištěno celkem TČ	12	0	74	4	0	53	143
Objasněno	11	0	74	2	0	41	128
Stíháno osob	15	0	75	2	0	44	136
Z toho: -Recidivisté	7	0	17	2	0	13	39
-Ženy	0	0	17	0	0	6	23
-Muži	15	0	58	2	0	38	113
-Mladiství	0	0	5	0	0	2	7

Pramen: Statistický výkaz Policejního prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik

Křivka mravnostní kriminality v České republice jako jediná v podstatě stoupá, počty skutků za posledních deset let narostly o téměř 60 %. V porovnání s rokem předchozím jde o 3% nárůst v počtu trestných činů.

4 Blíže <https://www.novinky.cz/stalo-se/clanek/v-cesku-se-vic-vrazdilo-hlavne-nozem-40310215>.

Graf 7: Mravnostní trestná činnost v letech 2009-2019 (dle dělení Policie ČR)

Pramen: Statistické přehledy kriminality Policie ČR

Tabulka 2: Struktura mravnostní kriminality v roce 2019 dle takticko-statistické klasifikace PČR – počty skutků

ostatní mravnostní trestné činy (§ 190, 192 – 194)	728
znásilnění (§ 185)	683
pohlavní zneužívání ostatní (§ 187/1, 3, 4)	672
ostatní pohlavní úchytky (§ 358)	272
sexuální nátlak (§ 186)	105
šíření pornografie (§ 191)	99
pohlavní zneužívání v závislosti (§ 187/2)	88
kuplířství (§ 189)	37
obchodování s lidmi (§ 168)	20
úmyslné ublížení na zdraví lidskou nemocí (§ 145, 146, 152)	9
komerční forma sexuálního zneužívání ostatní (§ 187/1, 3, 4)	8
soulož mezi příbuznými (§ 188)	6
komerční forma sexuálního zneužívání v závislosti (§ 187/2)	4
ohrožování pohlavní nemocí (§ 155)	1
ublížení na zdraví lidskou nemocí z nedbalosti (§ 143, 147, 148, 153)	1

Pramen: Statistické přehledy kriminality Policie ČR

Nejčtenější byly v roce 2019 tzv. ostatní mravnostní trestné činy, což zahrnuje prostituci ohrožující mravní vývoj dětí, výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie a další kriminální jednání spojená s dětskou pornografií. Podle policejní TSK sem spadá i trestný čin bigamie. Oproti roku 2018 opět lehce narostly počty znásilnění (z 651 skutku na 683), ale přesto to již není nejčastěji páchaný mravnostní delikt.

Pohlavní zneužívání ostatní také meziročně navýšilo, o cca 40 skutků. Naopak výrazně, o třetinu, pokleslo číslo zaznamenaných ostatních pohlavních úchylek, kteréžto skutky dle TrZ však spadají pod výtržnictví (§ 358).

K nárůstu mravnostní kriminality přispívá i aktivní využívání moderních informačních technologií, kdy je často detekováno páčání tohoto typu trestné činnosti prostřednictvím sociálních sítí.

Kybernetická kriminalita obecně na celém světě zaznamenává dynamický vývoj, počty činů narůstají i v ČR, teď meziročně o téměř o čtvrtinu na 8 417 skutků, a to je ještě nutno počítat s výraznou latencí. Oblasti, kam se kyberkriminalita nejčastěji zaměřuje, jsou zejména výroba a šíření pornografie, včetně dětské, legalizace výnosů z trestné činnosti pomocí kryptoměn, využívání darknetu k páčání trestné činnosti, trestné činy cílící na uživatele sociálních sítí (sexting, hatecrimes, kyberšikana atp.), hrozby spojené s elektronickou komunikací (spamy, phishing, šíření ransomware...), podvodné e-shopy nebo šíření obsahu v rozporu s autorským právem (viz MV 2020).

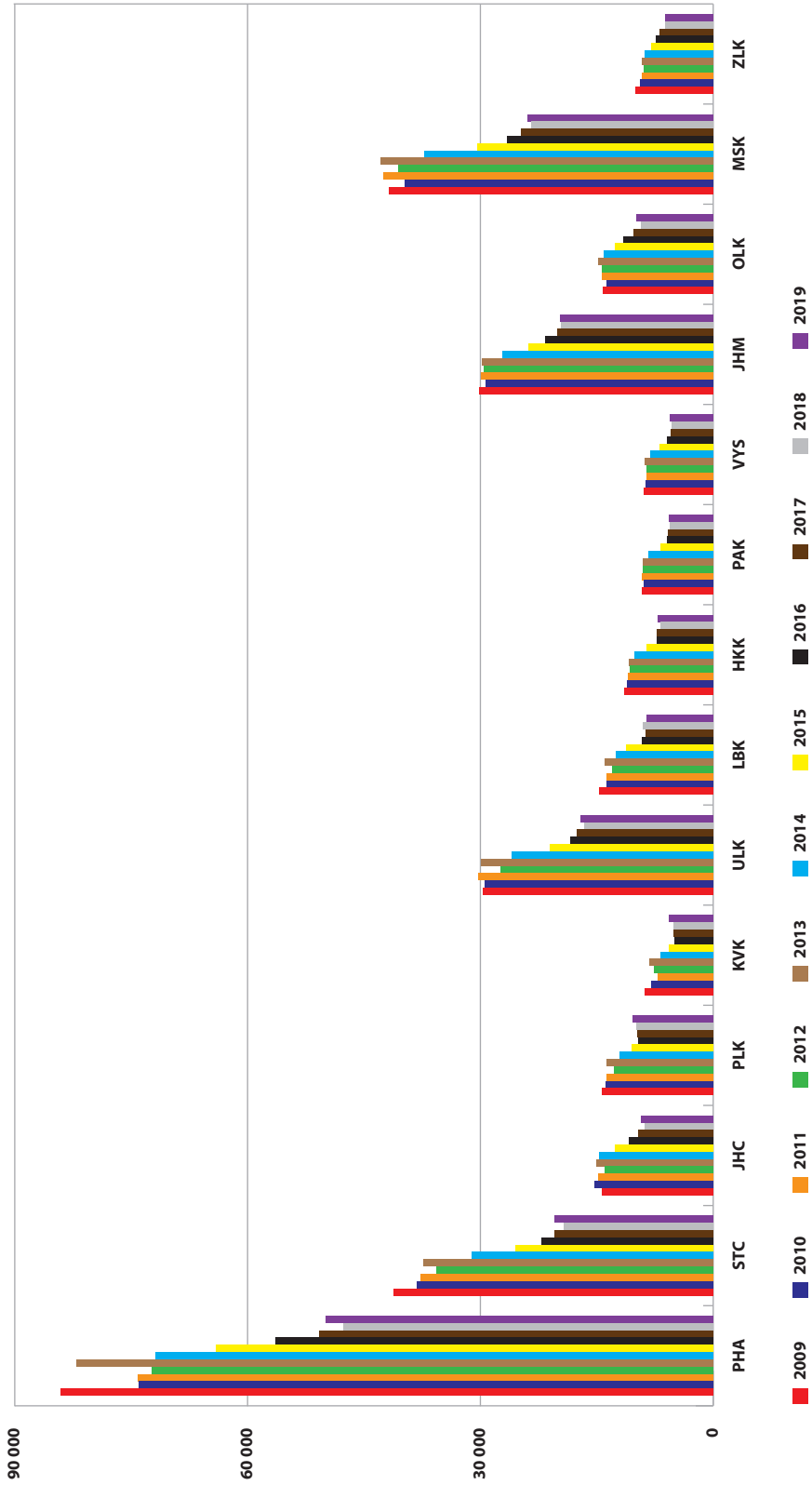
Co se týče geografického rozložení kriminality, nejvyšší podíl celorepublikového nápadu má obdobně jako v předchozích letech hlavní město Praha, a to čtvrtinový. Zde je však nutno brát v úvahu specifika metropole s mnoha charakteristickými kriminogenními faktory. Dále následuje v podstatě tradičně Moravskoslezský kraj s 12 % a kraj Středočeský s cca 10 %. Značnou měrou je zastoupen i kraj Jihomoravský (těsně pod 10 %). Významná část nápadu je registrována také v Ústeckém (přes 8,5 %) a Plzeňském (nad 5 %) kraji. Ostatní kraje se podílejí méně než 5 procenty. Nejnižší podíl na celkové kriminalitě vykazují shodně kraj Vysočina a Pardubický kraj (2,8 %) a Karlovarský kraj s 2,9 %, který byl v minulých obdobích zatížen nápadem nejméně.

Nárůst kriminality byl v roce 2019 zaznamenán ve všech krajích mimo Zlínského (úbytek o 0,2 %) a Libereckého, kde se naopak jednalo o docela výrazný, více než pětiprocentní pokles. Zde byl pro změnu v minulém roce zaznamenán poměrně signifikantní nárůst kriminality (+ 4,5 %) ve světle faktu, že ve všech krajích trestná činnost poklesla, či stagnovala (resp. s výjimkou kraje Plzeňského, kdy byl též nárůst o 2 %).

Nejvyšší objasněnost vykázal opět kraj Zlínský – 67 %, nejnižší, zhruba 22% objasněnost je jako obvykle dosahována v Praze (MV, 2020)⁵.

5 Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2019 (ve srovnání s rokem 2018), MVČR 2020, www.mvcr.cz.

Graf 8: Trestná činnost v jednotlivých územních celcích v letech 2009 až 2019

Pramen: Statistické přehledy kriminality Policie ČR, podklady Policejního Prezidia ČR, odbor věcných gesčí a statistik

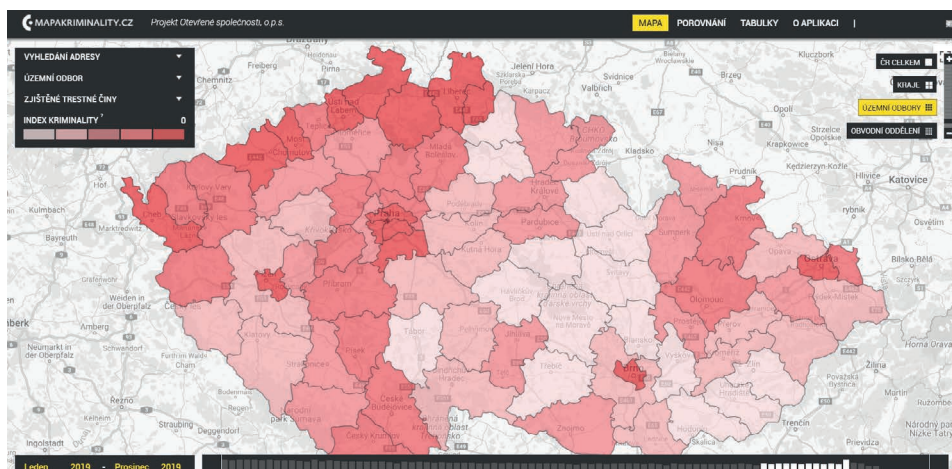
Tabulka 3: Trestná činnost v ČR na 1 000 obyvatel podle územního členění v roce 2019

	Trestné činy evidované policií	Počet obyvatel k 31. 12. 2019	Trestné činy na 1 000 obyvatel	Pořadí podle promořenosti území kriminalitou
Česká republika	199 221	10 693 939	18,63	-
Praha	49 863	1 324 277	37,65	1
Ústecký kraj	17 099	820 965	20,83	2
Moravskoslezský kraj	23 885	1 200 539	19,90	3
Karlovarský kraj	5 735	294 664	19,46	4
Liberecký kraj	8 572	443 690	19,32	5
Plzeňský kraj	10 324	589 899	17,50	6
Jihomoravský kraj	19 757	1 191 989	16,57	7
Olomoucký kraj	9 838	632 015	15,57	8
Středočeský kraj	20 428	1 385 141	14,75	9
Jihočeský kraj	9 229	644 083	14,33	10
Královhradecký kraj	7 132	551 647	12,93	11
Vysočina	5 538	509 813	10,86	12
Pardubický kraj	5 636	522 662	10,78	13
Zlínský kraj	6 185	582 555	10,62	14

Pramen: Ročenka ČSÚ, podklady Policejního Prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik

Tzv. **index kriminality** (crime index, CI) je poměr počtu trestných činů k počtu obyvatel (Tabulka 3 – zde na 1 000 obyvatel), též označovaný jako zatíženost kriminalitou. Je tradičně nejvyšší v Praze, následuje Ústecký a Moravskoslezský kraj. Ke hranici dvaceti trestných činů na 1 000 obyvatel se zvolna blíží ještě kraj Karlovarský a Liberecký. Nejnižší hodnoty mají Vysočina, Pardubický a Zlínský kraj, což je stejné jako v minulých letech, jen si zmiňované kraje občas prohodí pořadí. Karlovarský kraj, který zaznamenává nejnižší počet trestných činů v republice vůbec, je v indexu kriminality na místě čtvrtém. Středočeský kraj naopak, byť počtem trestných činů drží třetí místo, je v promořenosti kriminalitou až devátý.

Obr. 1: Index kriminality na 10 000 obyvatel dle územních odborů Policie ČR – 2019

Pramen: www.mapakriminality.cz⁶

Index kriminality za rok 2019 (počet zjištěných skutků za zvolené období, zde přepočtený na 10 000 obyvatel) a v dělení dle územních odborů Policie ČR se pohybuje od 87,1 (Žďár nad Sázavou) do 703,2 (Praha I) a je ve srovnání s minulým rokem i vzhledem k celkovému nárůstu trestné činnosti pochopitelně vyšší (rok 2018 měl CI rozmezí 79,5–624). Pro srovnání, zatíženost kriminalitou v celé České republice dosáhla čísla 203,2 (v roce 2018 to bylo 183,5)⁷.

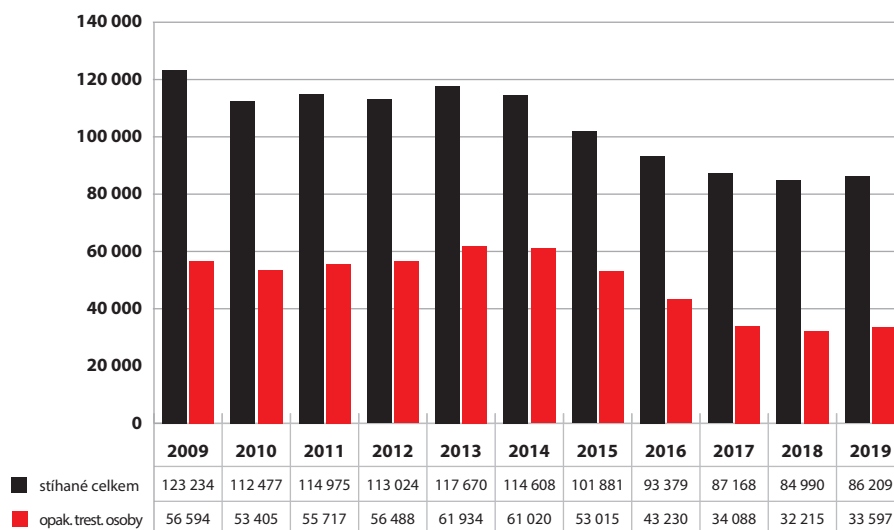
Údaje o tzv. známých pachatelích trestné činnosti vycházejí (mohou vycházet) pouze z objasněné kriminality. V roce 2019 bylo pro trestnou činnost v České republice stíháno a vyšetřováno⁸ 86 209 osob. Jde o mírný meziroční nárůst o 1,4 %, tj. o 1 219 osob.

6 Data z oficiální policejní statistiky o trestné činnosti zpracovává do (geo)grafické podoby ProPolice/Otevřená společnost, o. p. s. V aplikaci jsou volitelná různá nastavení, např. časové období, typ trestné činnosti, regionální členění atp.

7 viz též Příloha 12: Index kriminality podle okresů.

8 Od roku 2016 provozovatel evidenčně statistického systému kriminality přistoupil k poměrně rozsáhlé rekonstrukci statistiky PČR. Tato rekonstrukce se týká především počtů stíhaných osob. Před rokem 2016 byla stíhaným osobám započítávána pouze nejzávažnější trestná činnost. Tzn., spáchala-li osoba v rámci jednoho ČTS např. tr. čin vraždy a zároveň krádeže, byla započítána pouze do vražd, krádež byla ignorována. Od roku 2016 je započítávána veškerá trestná činnost.

Graf 9: Osoby stíhané a vyšetřované Policií ČR v letech 2009–2019

*včetně právnických osob

Pramen: podklady Policejního Prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik

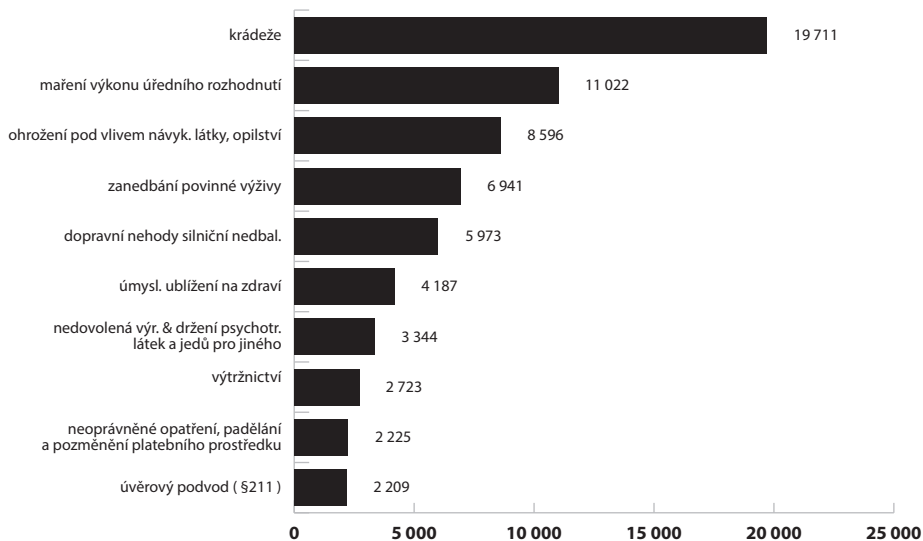
Opakovaně trestané osoby⁹ tvořily 39 % pachatelů (jejich podíl se zvýšil o cca 1 %) a spáchaly 46 % objasněných trestných činů (+ 4,3 %). Ještě v roce 2015 se recidivisté podíleli na spáchaných trestných činech nadpoloviční většinou (52 %), ale doposud byl zaznamenáván pokles až na loňských 38 %.

Graf 10 ukazuje pořadí deseti nejčastěji páchaných trestných činů dle počtu pachatelů za rok 2019 (tj. v poměru k celkovému počtu cca 86 tis. známých pachatelů). Nejčastěji páchané trestné činy se v podstatě nemění, nejčetnější zůstávají krádeže (tento čin má na svědomí 23 % pachatelů); poprvé se do „top ten“ dostalo neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku.

9 Recidivistou ve smyslu policejní statistiky je pachatel úmyslného trestného činu, který byl již za jiný úmyslný trestný čin dříve odsouzen = opakovaně trestaná osoba.

Graf 10: Deset nejčastěji se vyskytujících trestných činů za rok 2019 dle počtu pachatelů stíhaných Policií ČR

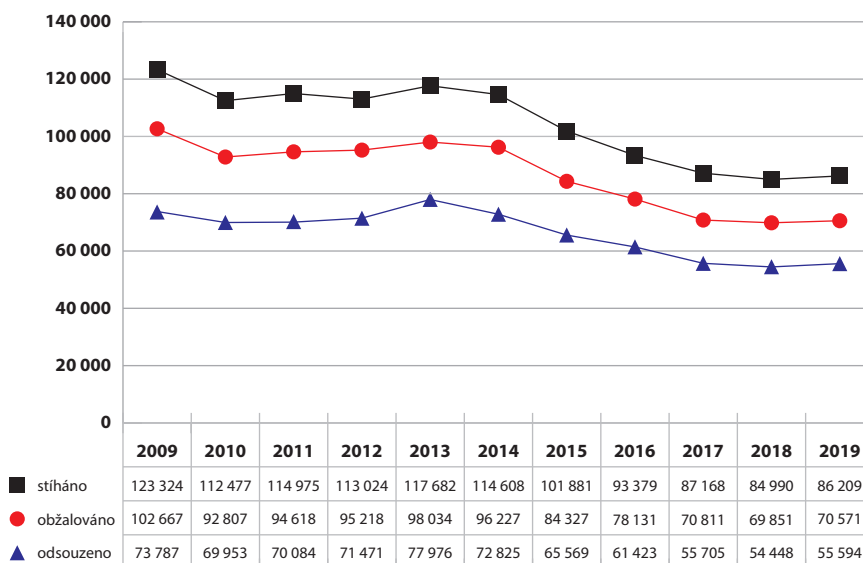
Pramen: podklady Policejního Prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik

Podíl cizinců na celkovém počtu pachatelů trestné činnosti v ČR stagnuje, resp. minimálně narůstá – v roce 2019 činil 9,4 % (+ 0,2 %). Jednalo se o 8 122 osob, které spáchaly 8 197 objasněných trestných činů. Jde především o občany zemí u nás nejpočetněji zastoupených, a to Slováky, Ukrajince a Vietnamce. Blíže viz kapitola X.

Právnícké osoby jsou Policií ČR stíhány od roku 2012, v roce 2019 bylo dle policejních statistik vyšetřováno a trestně stíháno 479 právníckých osob (dále Grafy 27 a 28 v kapitole III. z justičních statistik a komentář v kapitole III.). Devadesát pět procent kauz se týkalo hospodářské kriminality.

Graf 11 prezentuje trendy u osob stíhaných a vyšetřovaných policií a osob obžalovaných a odsouzených (viz též Graf 15 v přepočtu na 100 tis. obyvatel v kapitole III. Trestní politika, který však vychází z jiných zdrojů dat, tj. statistik Ministerstva spravedlnosti).

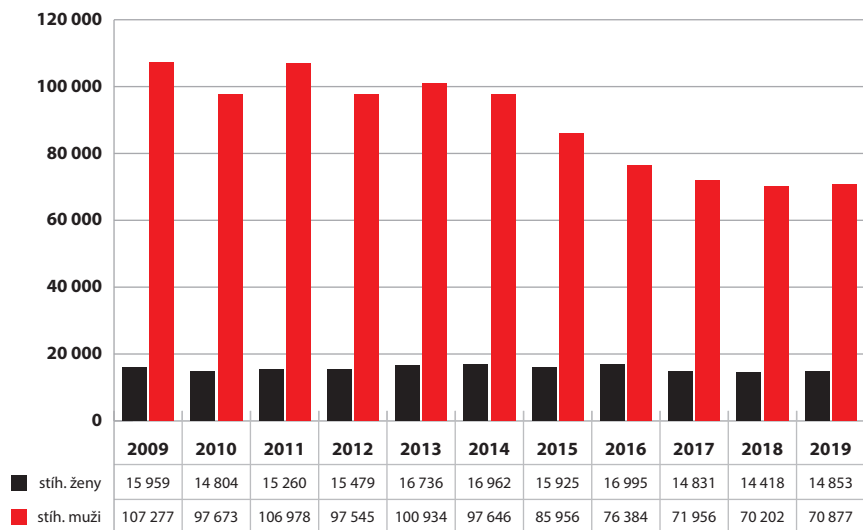
Graf 11: Počty stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob v ČR v posledních cca deseti letech

Pramen: stíháno – dle statistik Policie ČR a podkladů Policejního Prezidia ČR, odboru věcných gescí a statistik; obžalováno (od r. 2002 včetně návrhu na potrestání) – dle statistických sestav státních zastupitelství a Statistické ročenky kriminality MSp, odsouzeno – dle Statistické ročenky kriminality MSp; rok 2015 obžalováno – Databáze CSLAV „Přehled o vyřízených (stíhaných a podezřelých) fyzických osobách podle státních zastupitelství“ (zvláštní sestavy). Ministerstvo spravedlnosti ČR; odsouzeno – Databáze CSLAV „Přehled o pravomocně odsouzených osobách podle soudů“ (zvláštní sestavy). Ministerstvo spravedlnosti ČR. Rok 2016, 2017, 2018, 2019 obžalováno, odsouzeno – data poskytnutá oddělením justičních analýz a statistik Ministerstva spravedlnosti ČR.

Z celkového počtu stíhaných nebo vyšetřovaných osob v roce 2019 činili muži 82,2 % a ženy 17,2 %. Ženy se dopouštějí nejčastěji majetkové trestné činnosti, jednoznačně u nich převládají krádeže, a to tzv. prosté, kde tvoří přes 18 % všech známých pachatelů. Ženy čteně figurují (pořadí skutků dle TSK v roce 2019 podle nejvyššího počtu známých pachatelek) při trestném činu zanedbaní povinné výživy, silničních dopravních nehodách nedbalostních, dále jde o trestné činy ohrožení pod vlivem návykové látky a opilství, ohrožování výchovy dítěte, úvěrový podvod a drogové delikty. Podíl žen na násilné kriminalitě činí 9 %.

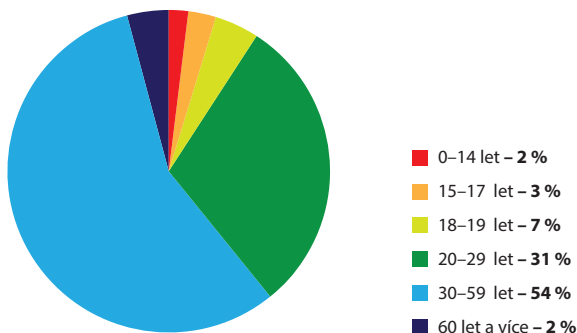
Graf 12: Počty stíhaných mužů a žen v letech 2009-2019

Pramen: podklady Policejního Prezidia ČR, odboru věcných gescí a statistik

Následující graf ilustruje věkovou strukturu¹⁰ stíhaných a vyšetřovaných pachatelů, která se s lety příliš nemění. Naprostou většinu (85 %) tvoří pachatelé v produktivním věku mezi dvaceti a šedesáti lety, dalších 7 % zaujímají mladí lidé mezi 18 a 19 lety. Senioři se podílejí na počtu pachatelů dvěma procenty, stejně jako nezletilí. Kategorie mladistvých zůstává u tříprocentního podílu.

Graf 13: Věková struktura známých pachatelů v roce 2019 v %

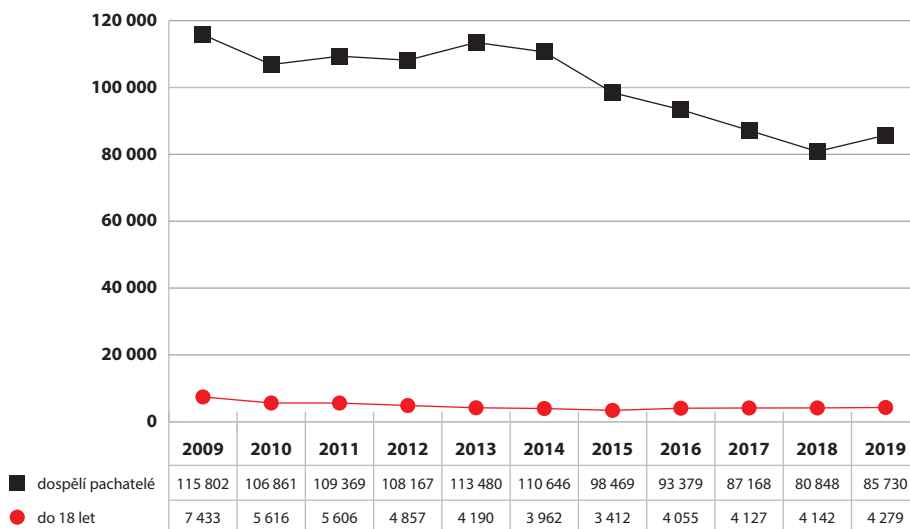

Pramen: Podklady Policejního Prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik

10 V souvislosti se změnami evidenčně statistického systému kriminality byla provedena i úprava **výpočtu věku** stíhané osoby. Do roku 2016 minulosti byl věk počítán rozdílem data sdělení (vznesení) obvinění (podezření) a data narození a věk počítal vkladatel. Od roku 2016 věk počítá automat, čímž je eliminována chyba vkladatele a navíc je věk počítán rozdílem data spáchání a data narození, čímž došlo i ke zpřesnění. Tato změna se promítla lehkým posunem věku pachatelů směrem k nižším věkovým kategoriím. Jsou zaznamenány i případy, kdy pachatel spáchal svou trestnou činnost v delším časovém rozmezí a je tím pádem také započítán ve více věkových kategoriích.

Osoby do 18 let se tedy na počtu pachatelů podílely stejně jako v předchozím roce cca 5 %. Z dlouhodobého hlediska je významný více než šedesátiprocentní pokles u počtu těchto známých pachatelů provinění a činů jinak trestných, který byl dosažen mezi roky 2005 až 2015 (z téměř 9 tis. osob v roce 2005). V posledních několika letech¹¹ narůstá počet pachatelů z řad nezletilých, teď meziročně o téměř 9 %, počty mladistvých se drží zhruba na stejné úrovni. Blíže viz kap. IV.

Graf 14: Vývoj počtu známých pachatelů dospělých a nedospělých (do 18 let) v letech 2009-2019

Pramen: Podklady Policejního Prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik.

II.2. Sebevraždy

Přestože sebevraždy nejsou jevem kriminálním, ale spadají do problematiky sociálně patologických jevů, jsou informace o nich tradiční součástí tohoto úvodního přehledu. Navíc i zde je rok 2019 přelomový, a to v pozitivním smyslu. Bylo v něm zaznamenáno nejméně sebevražd nejen za sledovanou dekádu, ale i od počátku milénia.

11 V souvislosti se změnami evidenčně statistického systému kriminality byla provedena i úprava výpočtu věku stíhané osoby. Do roku 2016 minulosti byl věk počítán rozdílem data sdělení (vznesení) obvinění (podezření) a data narození a věk počítal vkladatel. Od roku 2016 věk počítá automat, čímž je eliminována chyba vkladatele a navíc je věk počítán rozdílem data spáchání a data narození, čímž došlo i ke zpřesnění. Tato změna se promítla lehkým posunem věku pachatelů směrem k nižším věkovým kategoriím. Jsou zaznamenány i případy, kdy pachatel spáchal svou trestnou činnost v delším časovém rozmezí a je tím pádem také započítán ve více věkových kategoriích.

Tabulka 4: Sebevraždy v České republice v letech 2009-2019

Roky	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Muži	1 319	1 501	1 548	1 467	1 408	1 318	1 265	1 158	1 194	1 233	1 097
Ženy	424	329	344	319	332	366	313	311	334	295	289
Celkem	1 743	1 830	1 892	1 785	1 740	1 684	1 578	1 469	1 528	1 528	1 386

Pramen: Podklady Policejního Prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik

Police¹² k této problematice shromažďuje dlouhá léta velmi podrobná data¹³, ze kterých prezentujeme vybrané poznatky. Je nutno dodat, že tři čtvrtiny až cca 80 % sebevrahů tvoří muži, proto jsou celkové výstupy ovlivněny charakteristikami této kategorie.

V roce 2019 bylo nejvíce dokonaných sebevražd šetřeno v březnu, květnu a červnu, kdy rozdíl v těchto měsících byl pouze jeden případ a šlo pokaždé o cca desetinu skutků. Předešlý rok se jednalo o leden a rovněž březen. Ženy volily k tomuto činu ponejvíce srpen, září a červenec resp. květen, o rok dříve byly rizikové duben, srpen nebo říjen. Celkově byl opět nejméně frekventovaný prosinec (u mužů dokonce jen poloviční nápad) a i ostatní podzimní měsíce (říjen, listopad) byly příznivé, což nekoresponduje s přetrvávajícím obecným povědomím o způsobu řešení osamělosti a depresí v tomto ročním období.

Preferovaným dnem v týdnu ke spáchání sebevraždy byly nejvíce úterý, středa a pátek, u žen čtvrtek, rovněž úterý a neděle. Nejméně případů celkově je o víkendu (muži neděle, ženy soboty).

Nejčastějším způsobem sebevraždy je u nás stále oběšení/udušení/uškrcení, a to ve více než polovině případů. Způsoby páčání sebevražd se s lety příliš nemění, druhou nejčastější metodou sprovedení se ze světa je skok nebo lehnutí si před pohybující se objekt, velmi často je též volen skok, ať již obecně z výšky, nebo konkrétně z okna, mostu či přírodního útvaru. Následuje zastřelení se (takřka výhradně muži) a úmyslná havárie dopravního prostředku (to jediné využívají ženy více než muži). Tento způsob v letošním roce předstihl i užití drog nebo léků.

Mezi sebevrahy byli v roce 2019 nejvíce (ve 37 %) zastoupeni vedoucí a řídicí pracovníci, následuje obvykle nejčetnější kategorie nepracujících (30 %). Tam, pokud je určeno, jsou z poloviny zastoupeni starobní důchodci, dále pak osoby bez zaměstnání a invalidní důchodci.

Věkové rozpětí sebevrahů se pohybovalo dle údajů PČR od 12 let až do 99 let. Nejčetnější kohorty byly 39, 44, 45, 46 a 67, 68 a 71 let, kde se počty pohybovaly mezi cca 30 – 40 osobami.

12 Jde o případy, které šetřila a ukončila Policie ČR, tj. provedla ohledání místa činu, šetření nebo prověřování podle § 158 odst. 1,3 tr. ř., údaje se mohou lišit od dat ČSÚ nebo Ministerstva zdravotnictví.

13 Podklady Policejního Prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik.

Z hlediska rodinného stavu jsou kategorie pachatelů svobodných a žijících v manželství v podstatě vyrovnané, tvoří zhruba třetinu. Následují rozvedení a registrovaní partneři/partnerky, okolo 10 % případů.

Co se týče regionálního rozvrstvení, nejčastěji jsou sebevraždy páčány ve Středocheském kraji, Praze a Moravskoslezském kraji. Celkově nejméně, a to více než pětkrát, je sebevražd v kraji Karlovarském.

Dle státní příslušnosti byly zjištěny sebevraždy osob z dalších celkem 26 zemí, za občany ČR jsou s odstupem nijak překvapivě Slováci (17) a poté Ukrajinci (14, z toho pět žen) a Poláci (9).

Důvodem sebevražd v roce 2019 byly zejména psychické problémy (kde u žen tvoří téměř polovinu ze shledaných motivů), následovalo fyzické onemocnění a konflikty a problémy v rodině. U pětiny sebevražd nebyla pohnutka zjištěna.

Závěr

V České republice v roce 2019 došlo po několika letech poklesu registrované trestné činnosti k mírnému nárůstu, a to o 3,5 %. V minulém období 2017/2018 činil meziroční pokles evidovaných skutků 5 %, v letech 2015/2016 to bylo dokonce o 12 %, resp. o 7 % mezi lety 2016 a 2017. Navýšení je zaznamenáno poprvé od roku 2013. Struktura kriminality se nemění, těsně nadpoloviční většinu tvoří majetková trestná činnost, která se také na nárůstu podílela nejvíce.

V růstu stabilně pokračuje mravnostní kriminalita (ačkoli ta představuje pouze 1 % spáchané trestné činnosti), kdy je deklarováno páčání tohoto typu trestné činnosti pomocí sociálních sítí (MV, 2020). Souvisí to i s celkovým nárůstem trestné činnosti v kyberprostoru. Počítačová kriminalita v předešlých letech signifikantně stoupala, naposledy dokonce takřka o čtvrtinu (23,5 %).

Co se týče míry objasněnosti kriminality, za monitorované desetiletí se pohybovala od 38 % až nad 48 % (rok 2018), rok 2019 se prezentoval hodnotou pod 47 %. Tradičně je rozdíl v objasněnosti mezi typy trestné činnosti, kdy u majetkové trestné činnosti jde jen o čtvrtinovou úspěšnost, ale například skutky násilné kriminality byly v roce 2019 objasněny z téměř 69 % a vysokou míru objasněnosti mají i skutky řazené dle TSK do kriminality zbývající a ostatní (79 %, resp. 74,5 %).

Zjištěnou trestnou činností byly v roce 2019 způsobeny škody přes 24 mld. Kč, je to o šest a čtvrt miliardy korun více než v roce předchozím. V rámci Policie ČR byl zajištěn majetek z trestné činnosti ve výši cca 5,3 mld. Kč.

Regionální nárůst kriminality byl plošný, s výjimkou kraje Libereckého a Zlínského. Nejvyšší, a to čtvrtinový podíl má tradičně hlavní město, nejmenším dílem k nápadu trestné činnosti přispěly kraje Vysočina a Pardubický kraj.

Počty stíhaných a vyšetřovaných osob meziročně rovněž mírně narostly – o necelé 1,5 %, podíl opakovaně trestaných osob mezi tzv. známými pachateli činil 39 %; recidivisté spáchali přes 46 % trestných činů. Podíl žen na trestné činnosti v ČR stagnuje, pohybuje se lehce nad 17 %. Osoby do 18 let věku tvoří stabilně 5 % ze všech stíhaných a vyšetřovaných osob.

Dle objasněnosti a tudíž počtu známých pachatelů jsou stále nejčastěji páchanými trestnými činy krádeže, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání a ohrožení pod vlivem návykové látky.

Nárůst kriminality v reálných číslech představuje jednotky případů za den, tudíž nedochází k nějakému razantnímu ohrožení bezpečnosti. Riziky do budoucna se jeví kyberkriminalita, která proniká takřka do všech oblastí trestné činnosti a eventuálně opět zahraniční organizované skupiny.

III.

Trestní a sankční politika v České republice v letech 2009 až 2019

Při analýze statistických údajů, které vypovídají o trestní a sankční politice, je třeba brát do úvahy řadu faktorů, které ji mohou významným způsobem ovlivnit. Jedním z nejvýznamnějších jsou změny právní úpravy, ve kterých se odráží aktuální trestně politické přístupy. V tomto směru je třeba zmínit zejména přijetí trestního zákoníku (TrZ), s účinností od 1. 1. 2010, dále pak zákona o trestní odpovědnosti právnických osob s účinností od 1. 1. 2012 a jeho následné novelizace¹⁴ a také novelizace trestního řádu.¹⁵ V oblasti sankční politiky pak také např. zákon o použití peněžitých prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení.¹⁶ Výrazný dopad v této oblasti pak měla též amnestie prezidenta republiky v roce 2013. Dalším výrazným faktorem jsou demografické vlivy, které ovlivňují zejména absolutní počty osob v systému trestní justice. Výrazný vliv má také dynamika registrované kriminality. V rámci sankční politiky má pak velký význam struktura pachatelů např. z hlediska recidivy. Zároveň nelze opomenout vliv judikatury vyšších soudů a Ústavního soudu a metodických a vzdělávacích aktivit Nejvyššího soudu ČR a Nejvyššího státního zastupitelství ČR, kde je patrná snaha o sjednocení praxe, ale též o prosazení změn v sankční politice. To se ukázalo např. v případě aplikace zkráceného přípravného řízení, ukládání peněžitého trestu a zřejmě též v posledních letech v nárůstu aplikace odklonů s restorativními prvky. Rok 2019 je dále specifický tím, že jde o první celý rok, kdy byl v plném provozu elektronický monitorovací systém.

V souladu s nárůstem registrované kriminality (blíže Graf 1 v kap. I. a Příloha 1) lze v roce 2019 zaznamenat po převážně¹⁷ klesajícím trendu, výrazném zejména v roce 2010,¹⁸ nárůst v počtech stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob (blíže viz Graf 11 v kap. I.)¹⁹. To platí i u stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob²⁰ v přepočtu na 100 000 obyvatel ve věku 15 let a více. Nicméně, zejména v přepočtu na 100 000 obyvatel v trestně odpovědném věku, jde spíše o nepatrné nárůsty. Spíše můžeme hovořit o určité stabilizaci (blíže Graf 15).

14 Zejména zákon č. 183/2016 Sb. s účinností od 1. 12. 2016.

15 Např. zákon č. 193/2012 Sb., kterým byl zakotven nový odklon – dohoda o vině a trestu s účinností od 1. 9. 2012, zákon č. 86/2015 Sb., zákon č. 150/2016 Sb., zákon č. 55/2017 Sb., zákon č. 58/2017 Sb.

16 Zákon č. 59/2017 Sb., účinný od 1. 1. 2018.

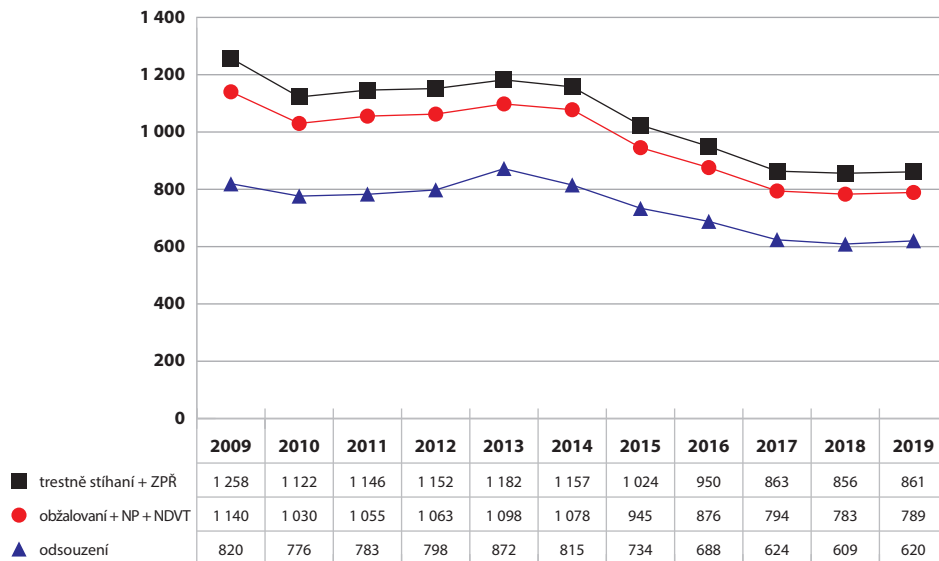
17 Určitý výkyv, spočívající v nárůstu osob v systému trestní justice, byl patrný zejména kolem roku 2013 a lze ho dát do souvislosti především s amnestií.

18 To lze přičíst dekriminalizaci trestného činu řízení bez řídicího oprávnění

19 Údaje v Grafu 11 v kap. I. vycházejí v případě stíhaných osob z policejních statistik, v případě obžalovaných osob, nejsou do této kategorie zahrnuti návrhy na schválení dohody o vině a trestu.

20 Pokud není níže uvedeno jinak, rozumí se v této kapitole pod pojmem stíhané osoby i osoby projednávané ve zkráceném přípravném řízení a pod pojmem obžalované osoby též osoby, u kterých byl podán návrh na potrestání nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu.

Graf 15: Vývoj trestní politiky v ČR v přepočtu na 100 000 obyvatel 15letých a starších

Pozn.: ZPŘ – zkrácené přípravné řízení; NP – návrh na potrestání; NDVT – návrh na schválení dohody o vině a trestu.

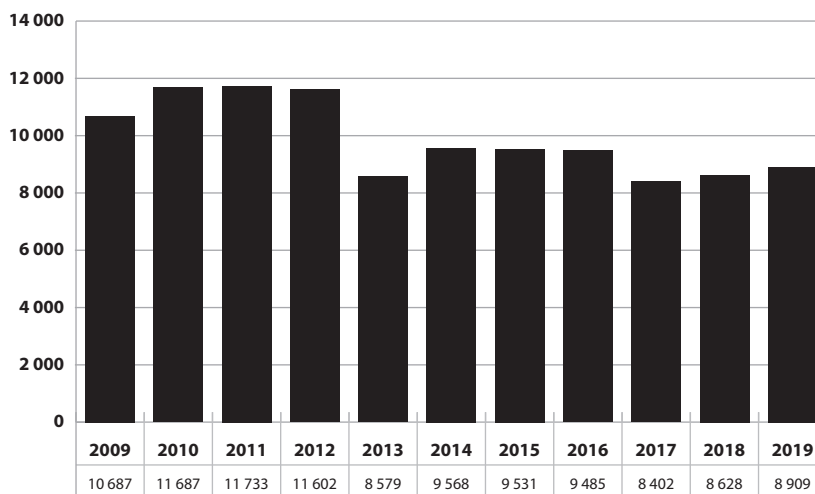
Pramen: statistiky: Přehledy č. 6 – o vyřízených stíhaných a podezřelých fyzických osobách dle státních zastupitelství; Přehledy č. 6 – o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV; Statistické údaje o věkovém složení obyvatelstva dle jednotek věku k 1. 7. příslušného roku, Český statistický úřad. Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/czso/domov>.

Podíl dosud netrestaných osob je od roku 2015 poměrně stabilní, pohybuje se v rozmezí mezi 37 a 38 % (blíže Příloha 8). Ve sledovaném období byl nejnižší v roce 2013, což lze dát do kontextu s amnestií. Dle policejních statistik je možné v roce 2019 vzhledem k roku 2018 zároveň sledovat nárůst opakovaně trestaných osob i mírný nárůst jejich podílu²¹ (blíže kapitola I., Graf 9).

Již druhým rokem též mírně vzrostly počty uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody, což může zejména v posledním roce souviset jak obecně s nárůstem počtů odsouzených osob, tak i nárůstem opakovaně trestaných osob (blíže Graf 16).

21 V roce 2016 došlo ke změnám v metodice vykazování v policejních statistikách, což ovlivňuje i srovnatelnost s předchozím obdobím.

Graf 16: Nepodmíněný trest odnětí svobody v absolutních číslech

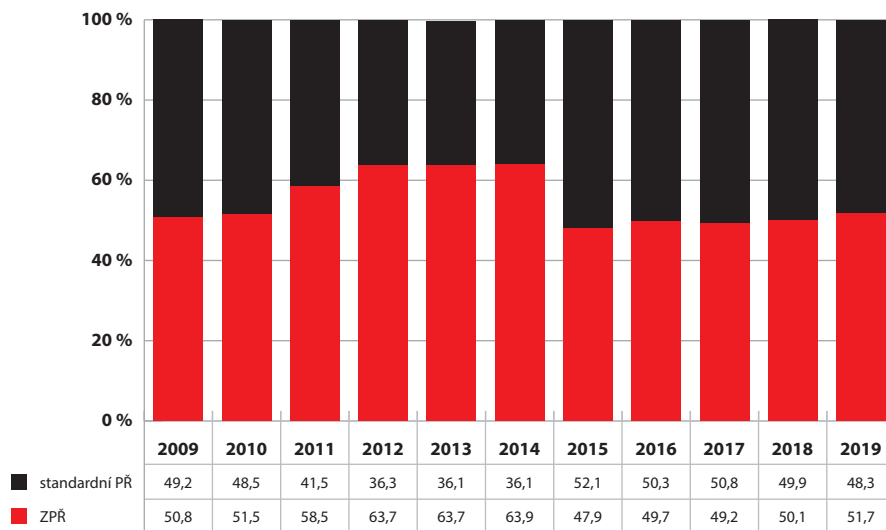

Pramen: Přehledy č. 6 – o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Z hlediska ukládání sankcí a jejich dostatečné individualizace může mít také význam, s ohledem na omezenější možnosti dokazování, včetně informací, které se týkají poměrů pachatele, v jaké míře jsou řešeny věci ve zkráceném přípravném řízení. Právě rozšíření možností jeho aplikace novelizací TrŘ v roce 2009 (Hulmáková & Rozum, 2012) vedlo v počátku sledovaného období k nárůstu podílu osob ve zkráceném přípravném řízení. V letech 2012 až 2014 se podíl věcí v tomto typu řízení pohyboval kolem 64 %. S jeho rozšířenou aplikací se ukázaly i některé vedlejší negativní efekty, jako byl pokles odklonů s restorativními prvky či problémy s dokazováním v řízení před soudem. Zároveň došlo k prodloužení délky řízení od zahájení úkonů trestního řízení (Zeman, Diblíková, Slavětínský, & Štefunková, 2013, str. 101n.). Ke změně dochází od roku 2015, přičemž patrný, zde byl i vliv stanoviska Nejvyššího soudu.²² V posledních 5 letech sledovaného období se podíl osob ve zkráceném přípravném období pohybuje mezi 48–52 %.

22 Blíže stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 303/2014.

Graf 17: Vývoj aplikace zkráceného přípravného řízení v %

Pramen: Přehledy č. 6 – o vyřízených stíhaných a podezřelých fyzických osobách dle státních zastupitelství; Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Pozn.: Standardním přípravným řízením je zde myšleno i přípravné řízení dle § 168 a násl. TrŘ.

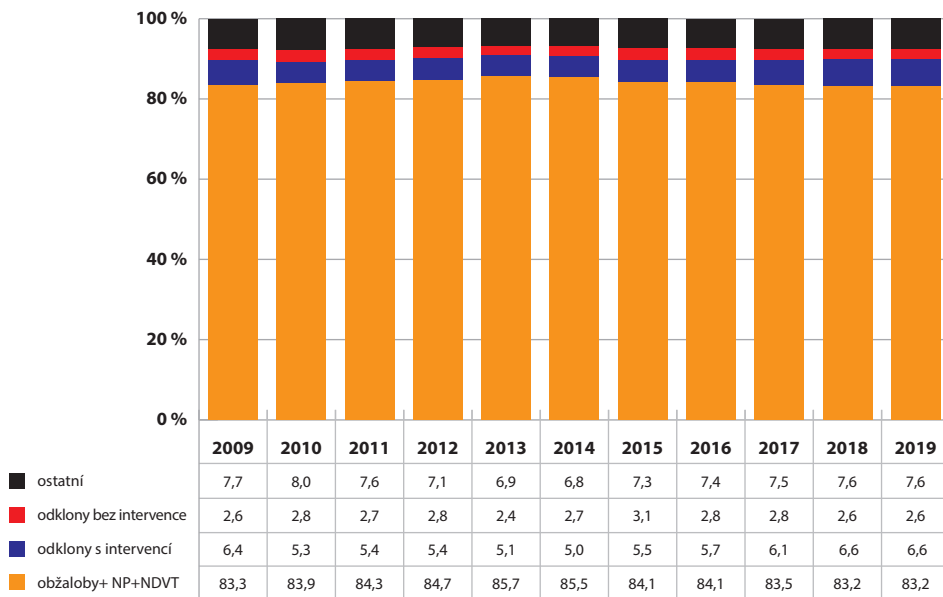
Dalším významným faktorem, který ovlivňuje trestní a sankční politiku je aplikace principu oportunity státními zástupci. Jedná se o možnost meritorně ukončit věc již v přípravném řízení bez odsouzení pachatele tam, kde s ohledem na nižší závažnost činu a nižší riziko ze strany pachatele chybí veřejný zájem na dalším projednávání věci a odsouzení pachatele, a v některých případech se jedná i o uspokojivější řešení věci z hlediska poškozeného. Patří sem zejména odklony s restorativními prvky²³ (s intervencí), se kterými je spojena nutnost pachatele splnit jejich specifické podmínky. Dále sem lze zařadit i odklony bez další intervence, tedy především zastavení trestního stíhání či odložení věci z důvodů, že trest, který může být uložen, je zcela bez významu vedle trestu, který může být nebo již byl uložen za jiný čin, či případy, kdy již bylo rozhodnuto jiným orgánem²⁴ či možnosti zastavení trestního stíhání či odložení věci pro neúčelnost.²⁵ Odklony bez intervence jsou aplikovány jen ve velmi omezeném počtu případů, za celé sledované období pouze v roce 2015 dosáhly 3 % z celkového počtu vyřízených stíhaných a podezřelých osob. Jedním z důvodů, který může zabraňovat jejich širší aplikaci, je zřejmě i oprávnění nejvyššího státního zástupce tato rozhodnutí rušit dle § 174a TrŘ.

23 Viz níže.

24 Zde jsou zařazena rozhodnutí dle - § 179c odst. 2 písm. i) TrŘ, § 172 odst. 2 písm. c) TrŘ, § 159a odst. 4 TrŘ, § 172 odst. 2 písm. a) TrŘ, § 172 odst. 2 písm. b) TrŘ, 159a odst. 3 TrŘ, § 179c odst. 2 písm. i) TrŘ (dříve písm. h)).

25 Konkrétně rozhodnutí dle § 159a odst. 4 TrŘ, § 179c odst. 2 písm. i) TrŘ a § 172 odst. 2 písm. c) TrŘ.

Graf 18: Druhy rozhodnutí v přípravném řízení včetně ZPR z celkového počtu vyřízených stíhaných a podezřelých osob v %

Pramen: Přehledy ze statistických listů SZ o fyzických osobách – č. 1 – Přehledy o počtu rozhodnutí, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV

Pozn.: ZPR – zkrácené přípravné řízení; NP – návrh na potrestání; NDVT – návrh na schválení dohody o vině a trestu.

Po dlouhodobém trendu převažujícího poklesu odklonů s restorativními prvky,²⁶ který bylo možné zaznamenat zejména na počátku sledovaného období v roce 2009, dochází k určité stabilizaci (blíže Graf 19). V posledních dvou letech je patrný jejich mírný nárůst. Podíl těchto odklonů na počtu stíhaných osob a osob ve zkráceném přípravném řízení je od roku 2010 relativně stabilní. Ve sledovaném období se pohybuje mezi 6 až 7 %, přičemž od roku 2015 mírně narůstá. V roce 2019 činil 7,3 % (blíže viz Příloha 6). K tomu mohly přispět též semináře organizované v rámci Justiční akademie pro státní zástupce a soudce na základě podnětu Nejvyššího soudu a Nejvyššího státního zastupitelství. V tomto kontextu jsou jako velmi důležité faktory, které podporují jejich aplikaci, zmiňovány „včasné zapojení Probační a mediační služby a náležitá úroveň komunikace státního zástupce a policejního orgánu.“²⁷ Problém aplikace odklonů s restorativními prvky obecně souvisí s požadavkem rychlosti řízení a realizace zkráceného přípravného řízení, kdy k poklesu odklonů ve sledovaném období přispěly změny spočívající v širším využívání zkráceného přípravného řízení od roku 2009. Naopak následné změny spočívající ve snížení podílu zkráceného řízení mohly přispět k jejich širšímu využití. Mezi další významné vlivy lze uvést vývoj počtů opakovaně trestaných osob (blíže Graf 9, kap. I.). Obecně zde má vliv i vytíženost PMS jinými agendami. Nutno však dodat, že nelze vždy spoléhat na přímý

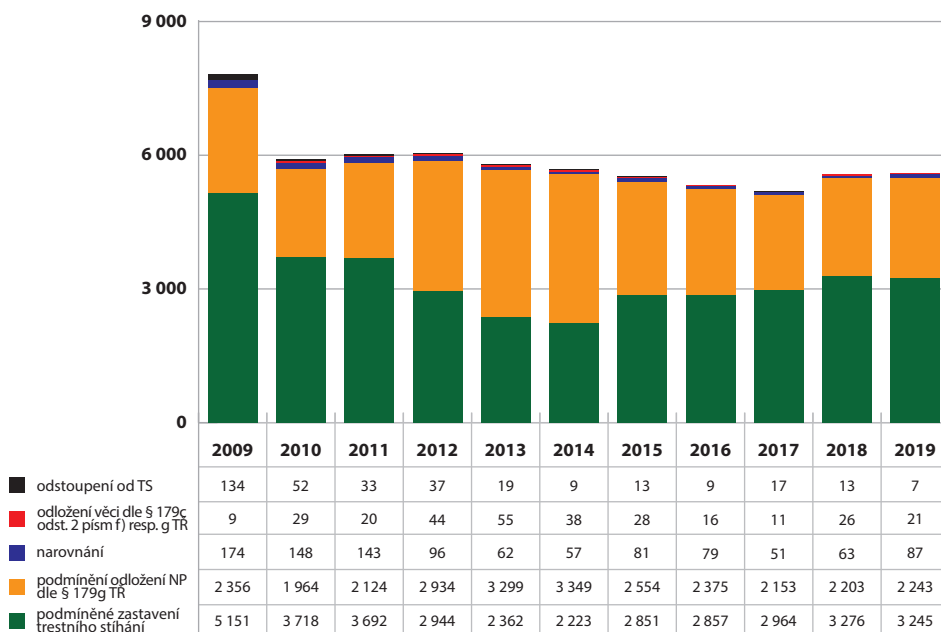
26 Konkrétně podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání, odstoupení od trestního stíhání, podmíněného odložení podání návrhu na potrestání a odložení věci pro schválení narovnání.

27 Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019; Nejvyšší státní zastupitelství, 2020, s. 11-12, Dostupné na: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/06/Zprava-o-cinnosti-SZ-za-rok-2019-textova-cast.pdf>

vztah mezi počtem mediací a podílem odklonů. Např. v letech 2012 až 2014 došlo vzhledem k předchozím i následujícím letům k nárůstu mediací (Hulmáková, 2018), ač byl podíl odklonů s restorativními prvky v letech 2013–2014 v přípravném řízení nejvyšší (blíže Příloha 6). Podíl „zprůsňených“ forem podmíněného zastavení trestního stíhání a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, které měly dle důvodové zprávy k zákonu č. 193/2012 Sb. umožnit rozšíření jejich aplikace, sice v posledních letech narůstá, ale přesto jde spíše o nepřilíš významný podíl. V roce 2019 činily tyto zprůsňené formy necelých 9 % z celkového počtu těchto odklonů.²⁸

Pokud jde o jednotlivé druhy těchto odklonů, jednoznačně převažují podmíněné zastavení trestního stíhání, a poté podmíněné odložení podání návrhu na potrestání. Ostatní druhy odklonů s restorativními prvky – tj. narovnání, odložení věci pro schválení narovnání a odstoupení od trestního stíhání hrají pouze okrajovou roli (blíže viz Graf 19).

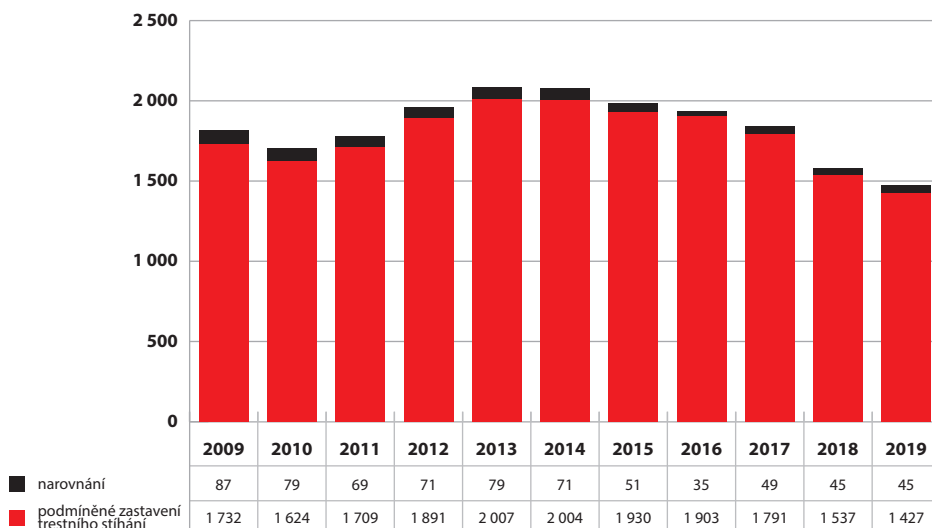
Graf 19: Odklony s restorativními prvky v přípravném řízení v absolutních číslech

Pramen: Přehledy ze statistických listů SZ o fyzických osobách – č. 1 – Přehledy o počtu rozhodnutí, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

28 Přehledy ze statistických listů SZ o fyzických osobách - č. 1 – Přehledy o počtu rozhodnutí, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Graf 20: Odklony s restorativními prvky před okresními soudy v absolutních číslech*

* včetně obvodních soudů v Praze a Městského soudu v Brně

Pramen: Přehledy soudních agend – S AS 12 – trestní příkazy podmíněné zastavení, narovnání, dohody o vině a trestu u OS, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

V době, kdy docházelo k poklesu využívání odklonů s restorativními prvky v přípravném řízení, je příliš neaplikovaly ani soudy, byť od roku 2010 do roku 2014 mírně narůstaly jejich absolutní počty, od roku 2016, naopak jejich počty klesají. Jejich nárůst v přípravném řízení je tedy do jisté míry kompenzován poklesem v řízení před soudem (blíže Graf 20). Nicméně posun jejich širšího využití do přípravného řízení lze s ohledem na jejich účel považovat za pozitivní.

V případě dohody o vině a trestu²⁹ stále platí, že je v praxi využívána velmi sporadicky, byť od roku 2017 počty těchto dohod velmi pozvolna narůstají (blíže viz Tabulka 5). Mezi hlavní důvody tohoto stavu je opakovaně uváděno, že se jedná o organizačně a časově velmi náročný institut, že existují problémy s taktizováním obviněných ve složitějších případech.³⁰ Jako další důvody se uvádějí nemožnost jejího využití u zvláště závažných zločinů (Svrček, 2014), problém nutné obhajoby v těchto případech či možnost jednoduššího skončení věci prostřednictvím podání návrhu na potrestání.³¹ Lze očekávat, že s ohledem

29 Odklon zavedený s účinností od 1. 9. 2012.

30 Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2017, Nejvyšší státní zastupitelství, 2018, Dostupné na: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2017/Zprava_o_cinnosti_za_rok_2017.pdf.

31 Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2018, Nejvyšší státní zastupitelství, 2019, Dostupné na: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti/2364-zprava-o-cinnosti-statniho-zastupitelstvi-za-rok-2018>.

na změny v právní úpravě dohody o vině a trestu, provedené zákonem č. 333/2020 Sb.³², které přináší zjednodušení realizace těchto dohod, by mohlo v budoucnu dojít k širšímu využití tohoto odklonu.

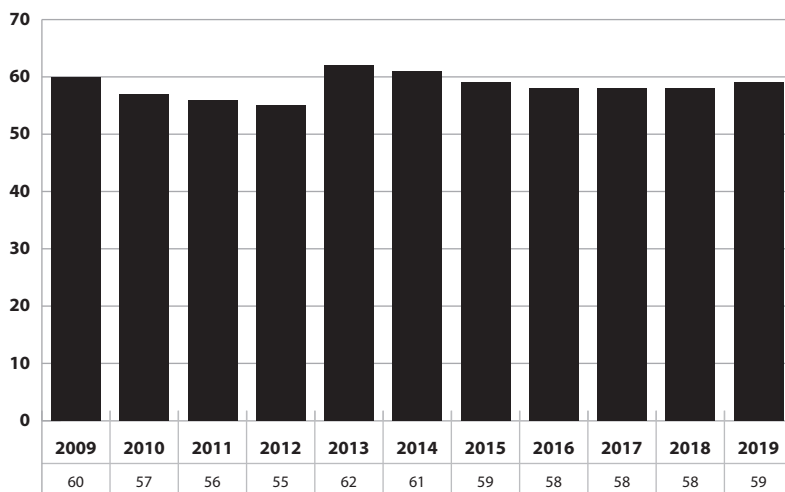
Tabulka 5: Počty návrhů na schválení dohod o vině a trestu

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Počet	118	86	113	95	116	139	160

Pramen: Přehledy č. 6 – o vyřízených stíhaných a podezřelých fyzických osobách dle státních zastupitelství; Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

V aplikační praxi se naopak velmi široce využívá možnosti odklonu v širším smyslu – trestního příkazu. Rozhodování trestním příkazem je obecně po celé sledované období častější než rozhodování rozsudkem. Od roku 2015 se podíl odsouzených, kteří byli odsouzeni trestním příkazem, pohybuje mezi 58 až 59 % procenty. Zvýšený podíl v letech 2013 a 2014 souvisí se zvýšenou zátěží soudů vzhledem k nárůstu počtů odsouzených osob díky amnestii prezidenta republiky (blíže viz Graf 21). Ukládání trestů trestním příkazem se projevuje i v celkové sankční politice, neboť zde je obecně podíl podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody, včetně podmíněného odsouzení s dohledem ještě vyšší než obecně. (Hulmáková, 2015). I zde se však v posledních letech projevil nárůst ukládání peněžitého trestu. Pro srovnání v roce 2019 tvořil podíl odsouzených, kterým byl uložen peněžitý trest trestním příkazem jako hlavní sankce téměř 19 %. V roce 2015 to bylo jen necelých 5 %. Naopak v roce 2019 byl podíl odsouzených trestním příkazem k „prostému“ podmíněnému odsouzení 60 %, přitom v roce 2015 to bylo 76 %.

Graf 21: Podíl odsouzených trestním příkazem na celkovém počtu odsouzených v %

Pramen: Přehledy o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV – nestandardní sestavy.

32 S účinností od 1. 10. 2020.

V roce 2019 nedošlo vzhledem k předchozímu roku ve struktuře sankcí ukládaných jako hlavní k výraznějším změnám. Stejně jako v předchozím roce lze opět zaznamenat mírný nárůst podílu peněžitého trestu,³³ jako hlavní sankce.³⁴ Tento trest je druhým nejčastěji užívaným alternativním trestem. To je poměrně výrazná změna vzhledem k předchozímu období, kterou bylo možné zaznamenat již v roce 2018. Dále mírně poklesl podíl „prostého“ podmíněného odsouzení, které ovšem stále zůstává nejčastěji ukládanou sankcí. V případě ostatních významnějších alternativních sankcí jsou změny zcela zanedbatelné. Nárůst podílu peněžitého trestu patrně významně souvisí s osvětovou a metodickou činností Nejvyššího soudu a Nejvyššího státního zastupitelství. Stále ovšem také přetrvávají rozdíly v jeho aplikaci v jednotlivých regionech.³⁵ Jako další faktor lze zmínit i legislativní změny v TrŘ, které posilují důraz na zjišťování majetkových poměrů pachatele již v přípravném řízení a využívání zajištění věcí v rámci trestního řízení tam, kde přichází v úvahu uložení majetkových sankcí a také přijetí zákona o použití peněžitých prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení, který umožňuje poškozeným uspokojit náhradu škody z takto získaných prostředků. To by mělo mít dopad při úvaze soudů, zda uložení majetkové sankce neohrozí náhradu škody poškozeným. Nárůst v ukládání peněžitého trestu se však příliš neprojevil na podílu nepodmíněného trestu odnětí svobody, ten se prakticky vzhledem k předchozímu roku nezměnil a zůstává na 16 % (blíže viz Příloha 7). Absolutní počty u tohoto trestu vzhledem k předchozímu roku mírně narostly, což souvisí obecně s nárůstem počtu odsouzených osob. Zatím je třeba konstatovat, že zvýšené ukládání peněžitého trestu jako hlavní sankce se projevuje spíše vzhledem k dalším alternativním trestům, zejména prostému podmíněnému odsouzení a na ukládání nepodmíněného trestu nemá příliš vliv. Obecně prospěšné práce jsou nyní až třetí nejužívanější alternativní sankcí. Za ním následuje podmíněné odsouzení s dohledem. Ostatní sankce, které lze uložit samostatně a jsou ukládány jako hlavní, nedosáhly, s výjimkou vyhoštění, v roce 2019 ani 1 %. To platí i v případě alternativ k potrestání. U „prostého“ upuštění od potrestání³⁶ a u upuštění od potrestání s dohledem³⁷ je možné zaznamenat ve srovnání s počátkem sledovaného období určitý nevýrazný pokles. Již dlouhodobě se podíl upuštění od potrestání pohybuje kolem 0,3 % a upuštění od potrestání s dohledem 0,2 % a v případě upuštění od potrestání za současného uložení ochranného opatření 0,1 % ze sankcí uložených jako hlavní (blíže Graf 22).³⁸

33 Ve Zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2019 je uváděn podíl ještě vyšší 19,1 %, což může být vysvětleno tím, že pro výpočet byl zřejmě užít jiný statistický přehled o pravomocně odsouzených osobách dle paragrafů, nebo byly započítávány i peněžitě tresty, které byly uloženy jako vedlejší sankce.

34 Za sankce ukládané jako hlavní se zde považují nejen jednotlivé druhy trestů a trestních opatření uložených jako hlavní sankce, ale též alternativy k potrestání – tj. jednotlivé druhy upuštění od potrestání a upuštění od uložení trestního opatření. Naopak nejsou zde zařazeny případy upuštění od uložení souhrnného trestu či souhrnného trestního opatření a případy, kdy byla vyslovena vina, ale nedošlo k uložení trestu. Zároveň, pokud v této kapitole není uvedeno jinak, se pod pojmem trest rozumí i příslušné trestní opatření.

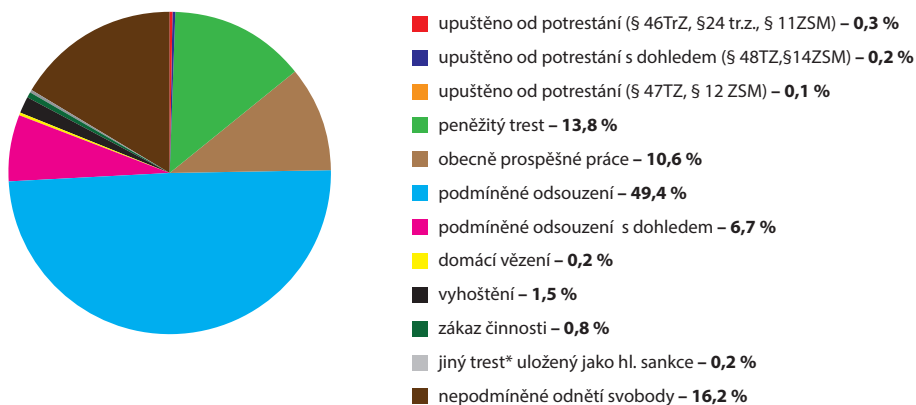
35 Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019, Nejvyšší státní zastupitelství, 2020, Dostupné na: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/06/Zprava-o-cinnosti-SZ-za-rok-2019-textova-cast.pdf>.

36 Jedná se od upuštění od potrestání dle § 24 zákona č. 140/1961 Sb., § 46 tr. zák. a § 11 ZSM.

37 Dle § 48 tr. zák., § 14 ZSM a § 26 zákona č. 140/1961 Sb.

38 Přehledy č. 6 – o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Graf 22: Struktura sankcí ukládaných jako hlavní v roce 2019 v %

*Jiný trest zahrnuje tresty propadnutí věci, zákaz pobytu, propadnutí majetku, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a trestní opatření propadnutí věci a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

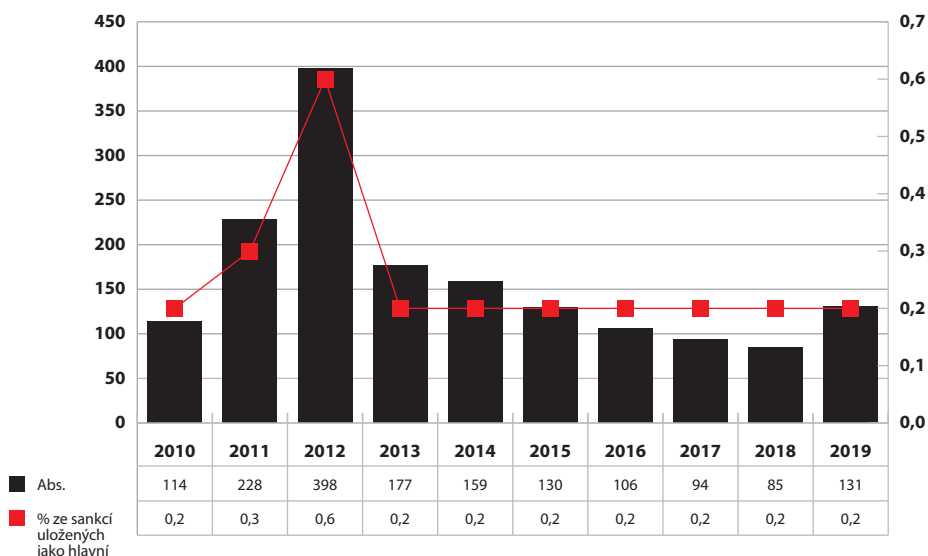
Pramen: Přehledy č. 6 – o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Jak již bylo uvedeno výše, v roce 2019 bylo již možné po celý rok kontrolovat trest domácího vězení prostřednictvím elektronického monitoringu. Je pravda, že vzhledem k předchozímu roku došlo k nárůstu absolutních počtů těchto trestů. Nicméně podíl na sankcích ukládaných jako hlavní se nezměnil (blíže Graf 23). Lze konstatovat, že jde o alternativní sankci, která má v současné sankční politice pouze zcela okrajový význam. Dle údajů Ministerstva spravedlnosti ČR bylo na začátku roku 2019 aktivně monitorováno 91 osob, na začátku roku 2020 se jednalo o 162 monitorovaných osob. Celkem bylo v roce 2019 monitorováno 278 osob, z toho nejčastější případ tvořili odsouzení k trestu domácího vězení 211 osob, v 62 případech se jednalo o náhradu vazby a v 5 případech o podmíněně propuštěné.³⁹

Na nízkém využívání této sankce soudy se patrně podílí i další již výzkumem zjištěné faktory, jako je absence stálého bydliště, stabilní pracovní doby či nedostatek času na zjištění podmínek pro jeho uložení v rámci trestního řízení (Scheinost, Háková, Rozum, Tomášek & Vlach, 2014). Do budoucna pak může tento stav negativně ovlivnit i aktuální situace v souvislosti s problémy s dodavatelem náramků (Bíba, 2020).

39 Dostupné na stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR: <https://naramky.justice.cz/souhrny-prehled/>.

Graf 23: Vývoj ukládání trestu domácího vězení

Pramen: Přehledy č. 6 – o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV

Z dlouhodobějšího pohledu (blíže Příloha 7) je pak třeba poukázat na to, že vývoj podílu jednotlivých sankcí ovlivnily výrazné změny⁴⁰ v právní úpravě sankcí, které přinesl TrZ. To se projevilo v rozporu s deklarovaným účelem rekonstrukce zvýšením ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a zvýšením jeho podílu ve struktuře sankcí, dále nárůstu podílu podmíněných odsouzení a podmíněného odsouzení s dohledem a naopak poklesu podílu obecně prospěšných prací a také peněžitého trestu. Dalším výrazným přelomem byl rok 2013, spojený s amnestií prezidenta republiky, ale též s novelizací trestního zákoníku, která vedla ke zmírnění postihu některých frekventovaných trestných činů. To se projevilo především ve výraznějším poklesu podílu nepodmíněného trestu odnětí svobody, poté však opět narůstá a od roku 2015 se stabilně pohybuje mezi 15–16 %. Podíl trestu obecně prospěšných prací je od roku 2014 poměrně stabilní, pohybuje se mezi 10–12 %. Poměrně výrazné změny lze zaznamenat u „prostého“ podmíněného odsouzení, kde v souvislosti s amnestií došlo k výraznému nárůstu jeho užití. Od té doby jejich podíl klesá výrazněji pak v roce 2017, což částečně může souviset s výše zmíněným širším ukládáním peněžitého trestu. Podíl podmíněného odsouzení s dohledem postupně narůstal, od roku 2014 se pohybuje mezi 6 až 7 %. Zároveň se ukazuje, že se zvyšují nároky na práci probačních úředníků při výkonu dohledu, neboť je ukládán problémovějším pachatelům (Tomášek, Diblíková, & Scheinost, 2016). Také je výrazně častěji než dříve aplikován u podmíněného propuštění.⁴¹ To vše pak ovlivňuje kapacity PMS a zároveň i možnost věnovat se např. mediaci v trestním řízení (Hulmáková, 2018).

40 Detailněji k jednotlivým změnám např. Scheinost a kol., 2015.

41 V letech 2008–2012 byl podíl podmíněně propuštěných s dohledem mezi 23–29 %, pak tento podíl narůstá a v roce 2019 tvoří již 63 %. Pramen: Statistické přehledy soudních agend, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Jako další problém, který lze zmínit v oblasti aplikační praxe při ukládání sankcí, je nedostatečná individualizace trestů. Soudy v dostatečné míře nevyužívají možnosti ukládat přiměřené povinnosti a omezení, jak vyplynulo např. ze zhodnocení praxe soudů Nejvyšším soudem ČR (Šámal, 2014). To může, vedle nedostatku vhodných programů, případně informovanosti soudů o nich, souviset i s důrazem na rychlé vyřízení věci. To vede k omezenému rozsahu dokazování o poměrech pachatele, o čemž svědčí poměrně široké využívání „prostých“ podmíněných odsouzení bez jejich individualizace z hlediska kriminogenních potřeb odsouzených. Pokud pak dojde k přeměně těchto trestů, odchází pachatel i za poměrně ne příliš závažnou trestnou činnost na dlouhou dobu do výkonu trestu. Na problém neúměrné kumulace sankcí ostatně upozorňuje např. nález Ústavního soudu II ÚS 4022/18, ale také analýza provedená Nejvyšším státním zastupitelstvím a Ústavem státu a práva Akademie věd ČR, která právě v souvislosti s vysokými počty uvězněných osob v ČR uvádí mezi hlavní vzájemně provázané faktory dlouhé nepodmíněné tresty odnětí svobody, počty přeměněných alternativních trestů a výkon kumulovaných trestů.⁴² K tomu lze dodat, že pokud se podíváme pouze na pravomocné přeměny podmíněných odsouzení dle statistických údajů okresních soudů⁴³, došlo v letech po rekodifikaci k jejich výraznému poklesu. Ten pokračoval až do roku 2013, kdy byly počty přeměn velmi nízké, což lze přičíst účinkům amnestie. Od té doby došlo k jejich nárůstu, nejvýrazněji v roce 2016. Ale ani zde nedosáhly na úroveň počtu přeměn z období před účinností TrZ. Od té doby opět klesají, výrazněji pak v roce 2019. Obecně se zde již zřejmě může projevit efekt širšího ukládání peněžitých trestů a pokles ukládání podmíněných odsouzení. Pravomocné přeměny podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody u krajských soudů jsou spíše výjimkou. V roce 2019 jich bylo 12. Výše zmíněný problém kumulace trestů pak může souviset také s tím, že soudy od roku 2016 mnohem častěji než před rekodifikací využívají možnosti ponechání podmíněného odsouzení v platnosti, kdy v mezidobí může docházet v případech recidivy k ukládání dalších alternativních trestů a následně přeměně všech na nepodmíněné tresty odnětí svobody.

Tabulka 6: Přeměny podmíněně odložených trestů odnětí svobody na nepodmíněné tresty a jejich ponechání v platnosti v letech 2009-2018 u okresních soudů

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
přeměna PO v NEPO	3 575	3 860	1 560	1 721	247	1 211	1 879	1 739	1 580	1 522	1 430
ponechání PO v platnosti	1 252	1 121	736	822	96	367	1 416	2 306	2 377	2 174	2 154

Pramen: Přehledy o výkonech soudních rozhodnutí ve věcech trestní u okresních soudů v ČR, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Po rekodifikaci také došlo ke zvýšení podílu osob, kterým byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody ve výměře od 1 roku do 5 let, z celkového počtu odsouzených osob a naopak poklesu podílu u odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody do 1

42 *Zvláštní zpráva „Věznice“*. Nejvyšší státní zastupitelství, Ústav státu a práva Akademie věd ČR (21. 9. 2019). Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/zvl_zprava_veznice25_09_2019.pdf.

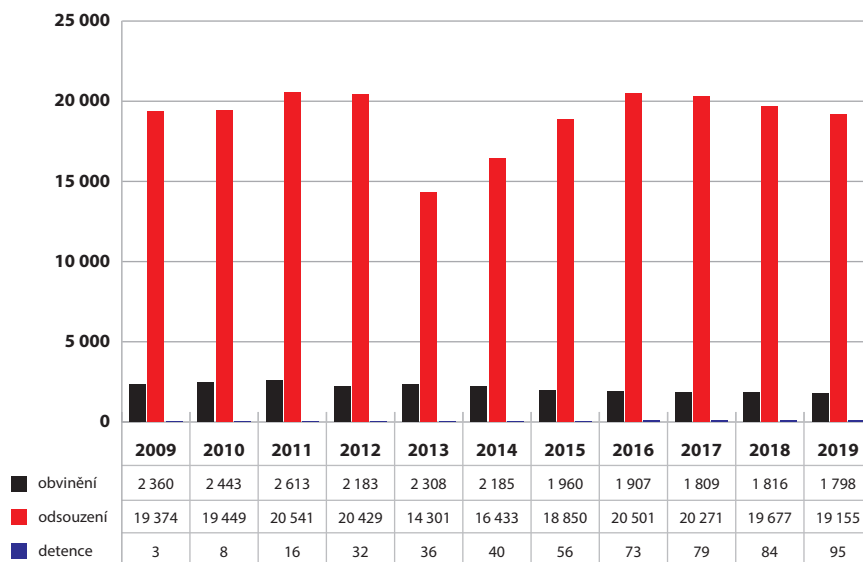
43 Statistické přehledy soudních agend, Ministerstvo spravedlnosti CSLAV.

roku. Od roku 2015 se podíl odsouzených k nepodmíněnému trestu ve výměře od 1 roku do 5 let pohybuje kolem 5 %. Podíl trestů do jednoho roku pak od roku 2014 zase postupně narůstá a již se dostává na úroveň před rekonstrukcí (blíže viz Příloha 9).

Obecný a často zmiňovaný problém české trestní politiky je, v evropském srovnání, velmi vysoký počet vězňů. Vysoké počty vězňů v přepočtu na počet obyvatel přetrvávají po celé sledované období, pomineme-li období kolem roku 2013, kdy sice došlo k výraznému poklesu vězňů v souvislosti s amnestií. Nicméně i v tomto období zůstává tento ukazatel ve srovnání např. s Německem, ale i dalšími vyspělými evropskými státy, relativně velmi vysoký. Nutno dodat, že od roku 2017 se tyto počty mírně snižují, snížení vzhledem k předchozímu roku lze zaznamenat i v roce 2019 (blíže Graf 25). Česká republika je však stále ve srovnání s ostatními evropskými státy v první desítce zemí. V roce 2019 byla na osmém místě v počtu vězňů na 100 000 obyvatel. Což se nezměnilo ani v roce 2020. Před námi jsou již jen Rusko, Bělorusko, Turecko a některé další východoevropské země a také Slovensko, které bylo v roce 2019 ještě za námi. Naopak např. Německo a Rakousko mají tento ukazatel výrazně nižší.⁴⁴ Z následujícího grafu je pak zřejmé, že k tomu přispívají zejména počty osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Počty osob ve vazbě nejsou příliš vysoké a od roku 2014 převážně klesají. To platí i v roce 2019. Počty osob v zabezpečovací detenci tvoří nepatrný podíl vězeňské populace, i když v absolutních počtech je patrný jejich nárůst po celé sledované období. Po nárůstu osob ve výkonu trestu odnětí svobody po účinnosti TrZ, došlo k jejich výraznému poklesu v roce 2013 díky amnestii. Poté ovšem jejich počty rostou a v letech 2016 až 2017 se v zásadě dostávají na úroveň před amnestií. Od roku 2017 pak pozvolna klesají (blíže Graf 24). Vysoké počty vězeňské populace pak výrazně limitují možnosti individuálního přístupu k odsouzeným a adekvátní přípravy na propouštění a prevenci recidivy.

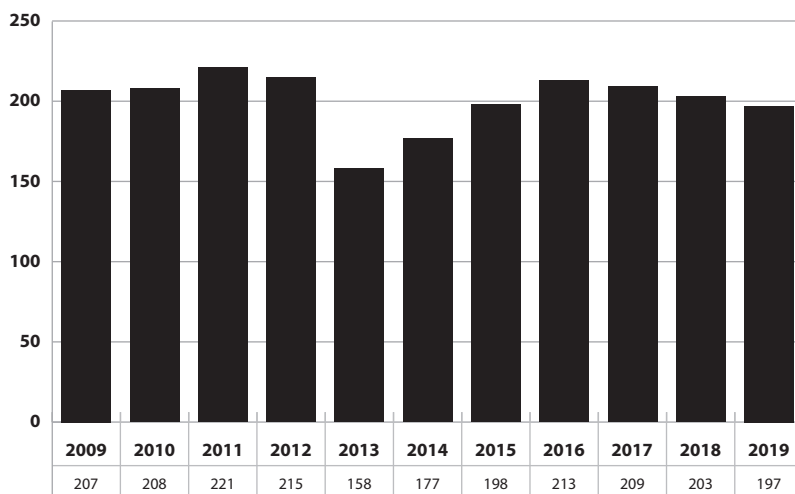
44 *Highest to Lowest – Prison Population Rate.* World Prison Brief, (5. 4. 2018, 2019, 2020, Dostupné z: https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison_population_rate?field_region_taxonomy_tid=14; viz též příloha č. 38.

Graf 24: Vývoj počtů vězňených osob v ČR k 31. 12. příslušného roku v abs. číslech

Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby ČR 2007-2019, Vězeňská služba ČR, Dostupné na: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>.

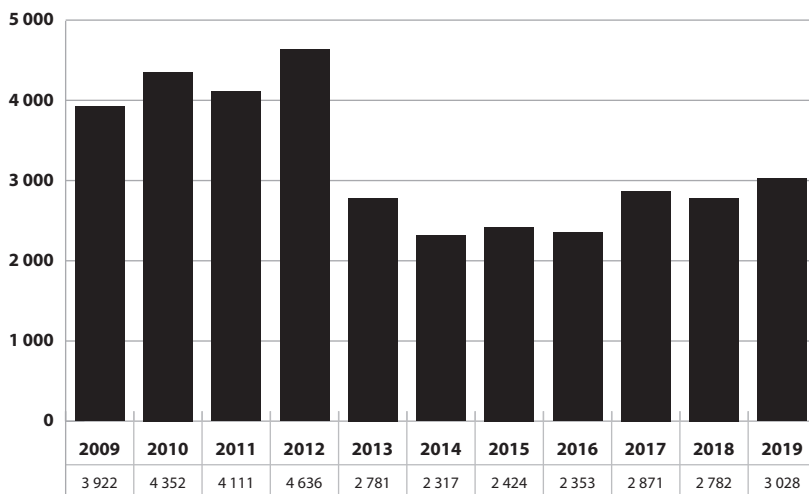
Graf 25: Vězněné osoby v ČR přepočtu na 100 000 obyvatel

Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby ČR 2007-2019, Vězeňská služba ČR, Dostupné na: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>; Statistické údaje o věkovém složení obyvatelstva dle jednotek věku k 31. 12. příslušného roku, Český statistický úřad, dostupné na: https://www.czso.cz/csu/czso/domov?p_p_id=3&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_3_struts_action=%2Fsearch%2Fsearch&_3_redirect=%2Fweb%2Fczso%2Fkatalog-produktu-vydavame&_3_keywords=obyvatelstvo+2017&_3_groupId=0

Nutno dodat, že na poklesu počtů osob ve výkonu trestů odnětí svobody v posledních letech se, s ohledem na výše uvedené, zřejmě výrazněji neprojevují změny v ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody. Jeho podíl se prakticky nemění a v absolutních počtech dokonce v posledních dvou letech narůstal, byť v roce 2017 byl nejnižší za celé sledované období. Zároveň je však možné připustit vliv zvýšeného ukládání peněžitého trestu v tom smyslu, že soudy nyní častěji ukládají peněžitý trest a lze předpokládat, že při jeho ukládání vycházejí z dostatečně zjištěných majetkových poměrů pachatele. Případně dochází již v průběhu trestního řízení k zajištění majetku, čím se snižuje riziko jeho přeměny. Naopak méně se ukládají podmíněné odsouzení k odnětí svobody. Dochází proto snížení počtu přeměn alternativních trestů. Dalším faktorem může být i širší aplikace institutu podmíněného propuštění v posledních letech (blíže Graf 26).

Graf 26: Počty podmíněně propuštěných osob z vyřízených žádostí o podmíněné propuštění v absolutních číslech

Pramen: Žádosti, resp. návrhy na podmíněné propuštění – Počet osob – okresní soudy, Ministerstvo spravedlnosti CSLAV.

Trestní a sankční politika uplatňovaná v případě mladistvých pachatelů vykazuje výrazné odchylky od celkové trestní a sankční politiky (blíže viz kapitola IV.).

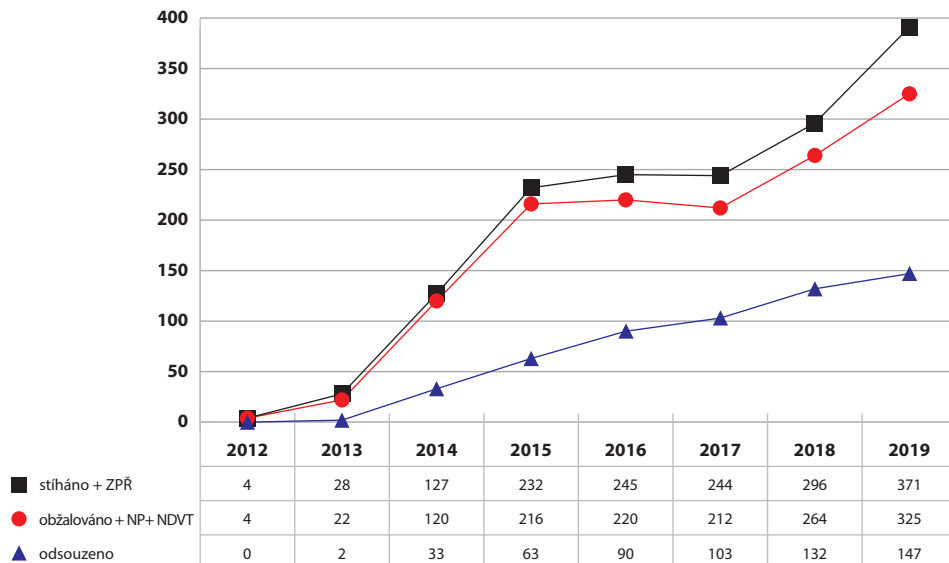
V případě právnických osob lze ve sledovaném období pozorovat trend nárůstu počtů stíhaných, obžalovaných⁴⁵ a odsouzených právnických osob, a to i v roce 2019, a to poměrně výrazně (blíže Graf 27). K tomuto nárůstu, zřejmě více než v předchozím roce, mohla přispět též novelizace zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, provedená zákonem č. 183/2016 Sb. s účinností od 1. 12. 2016, v níž došlo k výraznému rozšíření okruhu trestných činů, kterých se může dopustit právnická osoba.

45 Pod pojmem stíhané osoby i osoby projednávané ve zkráceném přípravném řízení a pod pojmem obžalované osoby též osoby, u kterých byl podán návrh na potrestání nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu.

Z praxe pak zaznává, že v případě právnických osob, které jsou pouze tzv. prázdny mi schránkami,⁴⁶ se jeví jako nehospodárny a zdlouhavý proces, pokud jsou rušeny prostřednictvím ukládání trestu v trestním řízení, když existují efektivnější možnosti jejich zániku mimo oblast trestního práva. V této souvislosti je zmiňováno, že by měla být zvážena možnost zúžení principu legality, resp. posílení principu oportunity, v těchto případech.⁴⁷

Graf 27: Trestní politika uplatňovaná vůči právnickým osobám (absolutní počty)

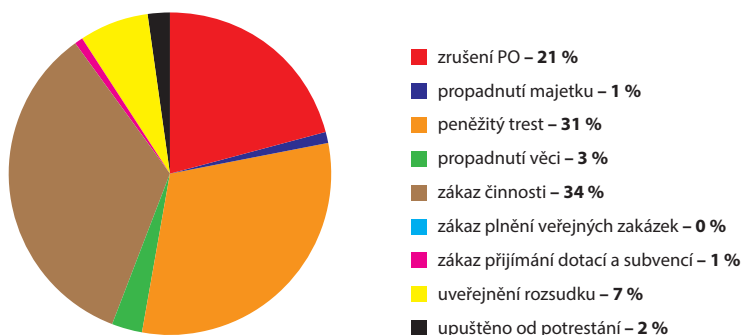
Pramen: Přehledy o vyřízených věcech a stíhaných a podezřelých právnických osobách podle státních zastupitelství; Přehledy o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

V roce 2019 byly v případech právnických osob nejčastěji ukládanými hlavními sankcemi zákaz činnosti a peněžitý trest, což dlouhodobě v zásadě odpovídá struktuře sankcí ukládaným právnickým osobám. Třetí nejčastěji ukládanou sankcí jako hlavní bylo zrušení právnické osoby, což je nejpřísnější trest s velmi přísnými podmínkami pro jeho uložení. Poměrně vysoký podíl této sankce, v roce 2018 byla dokonce druhá nejčastěji uložená, lze patrně přičíst právě problematice postihu již výše zmíněných právnických osob, které fungují jako prázdny schránky (blíže Graf 28).

46 Zpravidla jen formálně existující právnické osoby bez reálného sídla, bez fakticky vyvíjené činnosti, bez majetku, přičemž jejich statutárním orgánem zpravidla bývá osoba, na kterou byla právnická osoba převedena a která nemá žádnou spojitost s probíhajícím trestním řízením.

47 Zvláštní zpráva o poznatcích z aplikace § 8 odst. 5 a dalších ustanovení zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 183/2016 Sb. – k 7. 5. 2019. Nejvyšší státní zastupitelství, 2019, Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/Zvl%C3%A1%C5%A1tn%C3%AD-zpr%C3%A1va-o-poznatc%C3%ADch-z-aplikace-%C2%A7-8-odst.-5-a-dal%C5%A1%C3%ADch-ustanoven%C3%AD-z%C3%A1kona-o-trestn%C3%AD-odpov%C4%9Bdnosti-pr%C3%A1vnick%C3%BDch-osob-a-%C5%99%C3%A>.

Graf 28: Struktura sankcí ukládaných jako hlavní právníckým osobám v roce 2019 v %

Pramen: Přehledy o pravomocně vyřízených právníckých osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Závěr

Celkově lze konstatovat, že v roce 2019 dochází po dlouhodobém trendu poklesu v počtech stíhaných, obžalovaných a odsouzených fyzických osob v systému trestní justice k jejich nárůstu, což souvisí obecně zejména s nárůstem registrované kriminality v tomto roce. Také počty stíhaných, obžalovaných a odsouzených právníckých osob vykazují nárůst. Zde jde však o pokračování dlouhodobějšího trendu. I v roce 2019 je možné zaznamenat nárůst odklonů s restorativními prvky v přípravném řízení. Z hlediska struktury sankcí ukládaných jako hlavní nedochází k výraznějším změnám, pokračuje nárůst podílu ukládaného peněžitého trestu, který však zatím příliš nefunguje ve vztahu k poklesu podílu nepodmíněného trestu odnětí svobody, ale spíše jako alternativa především k podmíněnému odsouzení. Trest domácího vězení i přes nárůst absolutních počtů zatím stále hraje okrajovou roli. Zároveň je však možné i v roce 2019 sledovat pokles vězňených osob, a to jak v případě osob ve vazbě, tak i ve výkonu trestu odnětí svobody, což lze patrně přičíst snížení počtu přeměn a zároveň zvýšenému užívání podmíněného propuštění. Česká republika však stále zůstává v evropském srovnání na předních místech v počtu vězňených osob na 100 000 obyvatel. Stále aktuální je tedy diskuse o možnostech zlepšení této situace, jako jsou např. dekriminalizace trestného činu zanedbání povinné výživy, změny v přístupu postihu recidivy či změny právní úpravy v souvislosti s problémem kumulovaných trestů.

IV.

Kriminalita mládeže

IV.1. Kriminalita mládeže ve světle statistik Policie ČR

Statistika PČR o stíhaných osobách za rok 2019 ukazuje, že podíl mladých lidí do 18 let je na úrovni 5,1 % všech stíhaných. V absolutních četnostech to znamená, že bylo celkově stíháno 4 373 osob, z nichž bylo 2 483 mladistvých, 1 486 dětí ve věkovém rozmezí 12–14 let a zbytek (406 osob) připadá na ještě mladší děti. Situace popisovaná za rok 2019 v zásadě kopíruje v kategorii mladistvých situaci v předchozích třech letech (viz Tabulka 7). Jistý nepříznivý vývoj lze však zaznamenat u nezletilců ve věku 12–14 let, kde došlo – v porovnání s rokem 2016 – k nárůstu počtu těchto osob o více jak 22 %. Tento nárůst byl zapříčiněn zejména vzrůstem počtu policií řešených dětí – mužů, jejichž počet byl v roce 2019 vyšší – oproti roku 2016 – téměř o 25 %.

Tabulka 7: Stíhané osoby za roky 2016–2019

věk	2016			2017			2018			2019		
	muži	ženy	suma	muži	ženy	suma	muži	ženy	suma	muži	ženy	suma
0–11	386	74	460	441	84	525	392	76	468	335	69	404
12–14	912	239	1151	988	236	1224	979	290	1269	1209	277	1486
15–17	2210	323	2533	2168	322	2490	2170	335	2505	2119	364	2483
celkem	3508	636	4144	3597	642	4239	3541	701	4242	3663	710	4373

Pramen: Statistický výkaz Policejního prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik.

Podrobnější rozbor věkových parametrů stíhaných osob do 18 let ukazuje následující Tabulka 8. Z ní je jednak zjevné, že s narůstajícím věkem se mladí lidé dostávají častěji do střetu se zákonem, jednak že zhruba jedna desetina ročního nápadu je objektem zájmu policie již ve věku do 11 let. Pro zajímavost lze ještě uvést, že tři následující ročníky – tedy osoby ve věku osmnácti až dvaceti let – vykazují oproti mladistvým skokový nárůst (konkrétně v roce 2019 bylo stíháno 4 778 těchto mužů a 979 těchto žen, tedy dohromady 5 757 osob ve věku 18–20 let).

Tabulka 8: Stíhané osoby v roce 2019 podle věkových kategorií

věk	muži		ženy		celkem	
	abs. čet.	%	abs. čet.	%	abs. čet.	%
do 7 let včetně	22	0,6	1	0,1	23	0,5
8 let	23	0,6	4	0,6	27	0,6
9 let	54	1,5	10	1,4	64	1,5
10 let	87	2,4	16	2,3	103	2,4
11 let	149	4,1	38	5,4	187	4,3
12 let	265	7,2	62	8,7	327	7,5
13 let	390	10,6	107	15,1	497	11,4
14 let	554	15,1	108	15,1	662	15,0
15 let	587	16,0	99	13,9	686	15,7
16 let	703	19,2	124	17,5	827	18,9
17 let	829	22,7	141	19,9	970	22,2
celkem	3663	100,0	710	100,0	4373	100,0

Pramen: Statistický výkaz Policejního prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik.

Na počty stíhaných mladých lidí se lze podívat i z geografického hlediska. V roce 2019 bylo daleko nejvíce stíháno osob mladších 18 let stíháno v územním odboru Městského ředitelství policie (MŘP) Ostrava (344 osob), dále pak v rámci územních odborů MŘP Brno, územního odboru (ÚO) Karviná, ÚO Liberec, ÚO Chomutov, ÚO Ústí nad Labem, ÚO Kladno (viz Tabulka 9), naopak nejméně těchto osob v územních odborech Praha–venkov západ, ÚO Rokycany, ÚO Chrudim, ÚO Kutná Hora, ÚO Rakovník, ÚO Břeclav a ÚO Praha–venkov východ.

Tabulka 9: Absolutní četnosti a procentuální zastoupení stíhaných mužů a žen (osob do 17 let) ve vybraných územních odborech (stav v roce 2019 – prosinec)

územní odbor	osoby 0–17 let						Pořadí dle abs. č.
	muži		ženy		celkem		
	abs. č.	%	abs. č.	%	abs. č.	%	
MŘP Ostrava	301	87,5	43	12,5	344	100	1.
MŘ Brno	170	85,4	29	14,6	199	100	2.
ÚO Karviná	126	80,3	31	19,7	157	100	3.
ÚO Liberec	99	86,1	16	13,9	115	100	4.
ÚO Chomutov	91	87,5	13	12,5	104	100	5.-6.
ÚO Ústí nad Labem	90	86,5	14	13,5	104	100	5.-6.
ÚO Kladno	70	68,6	32	31,4	102	100	7.
OŘP Praha IV.	69	71,9	27	28,1	96	100	8.
ÚO Bruntál	82	87,2	12	12,8	94	100	9.
ÚO Opava	81	90,0	9	10,0	90	100	10.
ÚO České Budějovice	72	81,8	16	18,1	88	100	11.-12.
OŘP Praha III.	63	71,5	25	28,4	88	100	11.-12.

územní odbor	osoby 0–17 let						Pořadí dle abs. č.
	muži		ženy		celkem		
	abs. č.	%	abs. č.	%	abs. č.	%	
ÚO Přerov	76	87,3	11	12,6	87	100	13.
ÚO Olomouc	62	72,9	23	27,1	85	100	14.
...							
ÚO Praha–venkov východ	17	89,5	2	10,5	19	100	74.
ÚO Břeclav	14	77,8	4	22,2	18	100	75.
ÚO Rakovník	16	94,1	1	5,9	17	100	76.
ÚO Kutná Hora	14	87,5	2	12,5	16	100	77.
ÚO Chrudim	12	85,7	2	14,3	14	100	78.
ÚO Rokycany	12	100,0	0	0	12	100	79.
ÚO Praha–venkov západ	3	75,0	1	25,0	4	100	80.

Pramen: Statistický výkaz Policejního prezidia ČR, odbor věcných gesčí a statistik.

Absolutní četnosti stíhaných osob do 18 let za rok 2019 je ovšem vhodné vztáhnout k celkovému nápadu stíhaných osob v jednotlivých územních odborech. Souhrnně lze konstatovat, že tyto osoby v žádném územním odboru nepřesáhly desetinu celkového nápadu všech stíhaných osob. Procentuálně největší incidenci stíhaných osob do 18 let vykazují územní odbory v Jihlavě (9 %), Prachaticích, Žďáru nad Sázavou, Znojmě, Prostějově, v rámci působnosti MŘP v Ostravě, dále pak územních odborech Bruntál, Havlíčkův Brod, Přerov a Jeseník. Naopak relativně nejmenší zastoupení stíhaných osob do 18 let zaznamenáváme v územním odboru Praha–venkov západ (zde pouze 0,8 % celkového nápadu), dále pak v rámci působnosti OŘP Praha I. a Praha II. a do 3,0 % pak územní odbory Břeclav, Chrudim, Cheb, Praha–venkov východ, MŘ Plzeň, OŘP Praha IV. a ÚO Mladá Boleslav.

Abychom vyloučili případné jednoleté výkyvy počtu stíhaných v jednotlivých územních odborech PČR, podáváme zde přehledovou tabulku, která ukazuje souhrnné počty stíhaných osob během čtyř po sobě jdoucích let (tedy jedná se součet jednotlivých ročních údajů o jednotlivých kategoriích stíhaných za 4 roky, a to roky 2016–2019). Z Tabulky 10 vyplývá, že nejvíc stíhaných osob mladších 18 let bylo za čtyři roky zaznamenáno u MŘP Ostrava (325 osob), dále MŘ Brno, územních odborech Karviná, Most, Liberec, Chomutov, Kladno a Ústí nad Labem, naopak nejméně těchto osob bylo stíháno územním odborem v Chrudimi (13 osob), dále pak v Praze–venkově západ, Rokycanech, Pelhřimově, Břeclavi, Kutné Hoře, Vyškově, Blansku, Praze–venkově východ a v Chebu.

Mladistvých bylo nejvíce stíháno opět v rámci MŘP Ostrava, dále pak v rámci působnosti MŘ Brno, OŘP Praha IV., územních odborů Chomutov, Karviná, Liberec, OŘP Praha III., Přerova a Nového Jičína, nejméně pak v ÚO Svitavy (pouze 7 osob), dále v územních odborech Písek, Chrudim, Vyškov, Břeclav, Praha–venkov západ, Rokycanech, Chebu, Rychnově nad Kněžnou a Jablonci nad Nisou.

Konečně osob do 15 roku věku šetřila PČR nejvíce v rámci MŘP Ostrava, ÚO Most, ÚO Karviná, MŘ Brno, ÚO Kladno, ÚO Ústí nad Labem, ÚO Liberec, ÚO Opava, v ostatních ÚO se pohybovala incidence za sledované období 4 let pod úrovní 50 osob. Nejméně dětí tak za tato leta zaznamenala ÚO Chrudim, ÚO Praha–venkov západ, ÚO Kutná Hora, ÚO Rokycany, ÚO Pelhřimov, ÚO Blansko, ÚO Praha–venkov východ, ÚO Klatovy, kde výskyt policíí vyšetřovaných osob nepřesáhl 4 případy.

Největší množství stíhaných žen zaznamenává statistika za tyto sledované 4 roky v ÚO Kladno (36 žen), na úrovni 27–24 stíhaných žen pak v ÚŘP Praha II., III. a IV., dále v obvodech MŘP Ostrava a ÚO Karviná.

Tabulka 10: Přehled o kumulovaných údajích absolutních četností stíhaných osob do 18 let (součty obdobných položek za roky 2016–2019) podle územních odborů PČR (seřazeno dle celkové četnosti stíhaných)

Územní odbory PČR	Osoby do 15 let			Osoby 15–17 let			Všechny osoby mladší 18 let		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
MŘP Ostrava	152	20	172	149	4	153	301	24	325
MŘ Brno	58	9	67	113	4	117	171	13	184
ÚO Karviná	68	22	90	58	4	62	126	26	152
ÚO Most	80	11	91	49	2	51	129	13	142
ÚO Liberec	41	10	51	58	0	58	99	10	109
ÚO Chomutov	35	10	45	56	7	63	91	17	108
ÚO Kladno	34	26	60	36	10	46	70	36	106
ÚO Ústí nad Labem	47	10	57	43	0	43	90	10	100
OŘP Praha IV.	20	10	30	49	16	65	69	26	95
ÚO Bruntál	32	5	37	50	3	53	82	8	90
ÚO Opava	44	6	50	38	2	40	82	8	90
OŘP Praha III.	24	9	33	39	17	56	63	26	89
ÚO České Budějovice	32	9	41	40	6	46	72	15	87
ÚO Děčín	34	8	42	40	3	43	74	11	85
ÚO Přerov	22	6	28	54	2	56	76	8	84
ÚO Nový Jičín	17	6	23	51	4	55	68	10	78
ÚO Olomouc	30	11	41	32	2	34	62	13	75
ÚO Znojmo	21	9	30	40	1	41	61	10	71
ÚO Sokolov	9	1	10	48	2	50	57	3	60
OŘP Praha II.	14	7	21	25	20	45	39	27	66
ÚO Litoměřice	25	11	36	25	5	30	50	16	66
ÚO Česká Lípa	32	2	34	29	1	30	61	3	64
ÚO Kroměříž	19	3	22	39	0	39	58	3	61
ÚO Teplice	29	7	36	22	3	25	51	10	61
ÚO Jihlava	29	8	37	22	2	24	51	10	61
ÚO Karlovy Vary	23	9	32	24	1	25	47	10	57
OŘP Praha I.	10	1	11	22	23	45	32	24	56

Územní odbory PČR	Osoby do 15 let			Osoby 15–17 let			Všechny osoby mladší 18 let		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
ÚO Vsetín	25	2	27	26	3	29	51	5	56
ÚO Frýdek-Místek	24	8	32	21	3	24	45	11	56
ÚO Pardubice	20	3	23	30	1	31	50	4	54
ÚO Trutnov	21	2	23	26	5	31	47	7	54
ÚO Brno–venkov	25	4	29	24	1	25	49	5	54
ÚO Louny	17	2	19	29	4	33	46	6	52
ÚO Hodonín	14	2	16	30	3	33	44	5	49
ÚO Šumperk	17	6	23	19	5	24	36	11	47
ÚO Tábor	8	3	11	26	7	33	34	10	44
ÚO Hradec Králové	8	4	12	27	3	30	35	7	42
ÚO Beroun	7	0	7	17	14	31	24	14	38
ÚO Havlíčkův Brod	16	5	21	24	0	24	40	5	45
ÚO Žďár nad Sázavou	19	5	24	20	1	21	39	6	45
ÚO Jindřichův Hradec	11	5	16	22	6	28	33	11	44
ÚO Třebíč	13	4	17	26	1	27	39	5	44
ÚO Prostějov	22	2	24	16	2	18	38	4	42
ÚO Kolín	15	0	15	18	9	27	33	9	42
ÚO Náchod	15	1	16	21	5	26	36	6	42
ÚO Zlín	15	2	17	21	3	24	36	5	41
ÚO Prachatice	17	3	20	16	5	21	33	8	41
ÚO Příbram	10	5	15	18	5	23	28	10	38
ÚO Jeseník	4	3	7	28	2	30	32	5	37
ÚO Nymburk	10	0	10	16	9	25	26	9	35
ÚO Domažlice	7	0	7	19	9	28	26	9	35
ÚO Mladá Boleslav	13	0	13	17	3	20	30	3	33
ÚO Plzeň-venkov	7	4	11	17	5	22	24	9	33
ÚO Benešov	10	1	11	14	8	22	24	9	33
ÚO Jablonec nad Nisou	12	5	17	14	0	14	26	5	31
ÚO Ústí nad Orlicí	8	1	9	20	2	22	28	3	31
ÚO Praha–venkov jih	7	1	8	15	7	22	22	8	30
ÚO Svitavy	22	1	23	7	0	7	29	1	30
ÚO Český Krumlov	7	0	7	16	5	21	23	5	28
ÚO Rakovník	7	0	7	9	12	21	16	12	28
ÚO Jičín	5	2	7	15	5	20	20	7	27
ÚO Klatovy	4	0	4	19	4	23	23	4	27
ÚO Mělník	5	3	8	14	5	19	19	8	27
ÚO Uherské Hradiště	11	1	12	13	2	15	24	3	27

Územní odbory PČR	Osoby do 15 let			Osoby 15–17 let			Všechny osoby mladší 18 let		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
ÚO Tachov	10	0	10	9	7	16	19	7	26
ÚO Semily	8	3	11	14	1	15	22	4	26
ÚO Strakonice	5	5	10	11	4	15	16	9	25
ÚO Písek	9	5	14	8	3	11	17	8	25
ÚO Rychnov nad Kněžnou	11	0	11	11	3	14	22	3	25
ÚO Cheb	6	1	7	14	3	14	20	4	24
ÚO Praha–venkov východ	3	1	4	14	6	20	17	7	24
ÚO Blansko	4	0	4	15	4	19	19	4	23
ÚO Vyškov	9	2	11	8	4	12	17	6	23
ÚO Kutná Hora	2	0	2	12	8	20	14	8	22
ÚO Břeclav	7	1	8	7	6	13	14	7	21
ÚO Pelhřimov	4	0	4	14	1	15	18	1	19
ÚO Rokycany	3	0	3	9	5	14	12	5	17
ÚO Praha–venkov západ	0	1	1	3	11	14	3	12	15
ÚO Chrudim	1	0	1	11	1	12	12	1	13

Pramen: Statistický výkaz Policejního prezidia ČR, odbor věcných gesčí a statistik.

V roce 2019 byli mladí lidé do 18 let stíháni PČR pro 4287 skutků. Z tohoto počtu spáchali mladiství muži 2052 skutků, mladistvé ženy 356 skutků (mladiství tedy celkem 2408 skutků), chlapci do 15 let 1531 skutků a dívky téže věkové kategorie 348 skutků (celkem 1879 skutků).

Tabulka 11: Počty stíhaných skutků, které spáchaly osoby mladší 18 let v letech 2016–2019

	Rok 2016			Rok 2017			Rok 2018			Rok 2019		
	0–14	15–17	suma	0–14	15–17	suma	0–14	15–17	suma	0–14	15–17	suma
celková kriminalita	1597	2458	4055	1723	2418	4141	1727	2423	4150	1879	2408	4287
z toho												
násilná kriminalita	385	532	917	400	509	909	387	613	1000	422	577	999
mravnostní kriminalita	177	229	406	160	274	434	189	277	466	231	296	527
majetková kriminalita	586	1042	1628	729	1026	1755	621	865	1486	660	881	1541

Pramen: Statistický výkaz Policejního prezidia ČR, odbor věcných gesčí a statistik.

Tabulka 12: Počty stíhaných skutků dle pohlaví jejich pachatelů v letech 2016–2019

	Rok 2016			Rok 2017			Rok 2018			Rok 2019		
	muži	ženy	% žen	muži	ženy	% žen	muži	ženy	% žen	muži	ženy	% žen
celková kriminalita	3425	630	15,5	3508	633	15,3	3459	691	16,7	3583	704	16,4
z toho												
násilná kriminalita	813	104	11,3	803	106	11,7	870	130	13,0	901	98	9,8
mravnostní kriminalita	333	73	18,0	378	56	12,9	397	69	14,8	440	87	16,5
majetková kriminalita	1391	237	14,6	1496	259	14,8	1253	233	15,7	1296	245	15,9

Pramen: Statistický výkaz Policejního prezidia ČR, odbor věcných gesčí a statistik.

Tabulky ukazují, že situace v rozsahu celkově stíhaných skutků je v roce 2019 v zásadě srovnatelná s předchozími lety, tendence incidence stíhaných skutků má však pozvolna stoupající tendenci, a to zejména v počtu stíhaných skutků spáchanými osobami do 15 let.

Jemnější členění stíhaných skutků ukazuje, že v roce 2019 bylo stíháno 3 963 skutků obecné kriminality (mladiství 2 408 skutků, děti 1 879 skutků).

Násilná kriminalita byla zastoupena 999 stíhanými skutky (mladiství 577 skutků, osoby do 15 let 422 skutků), přičemž bylo 8 skutků v kategorii vražda (mladiství 7 skutků, osoby do 15 let 1 skutek, muži 6 a ženy 2 skutky). Policie ČR stíhala 371 loupeží (dle § 173), na nichž se v převážné většině podíleli muži (mladiství muži 154 skutků, muži do 15 let 174 skutků, mladistvé ženy 13 skutků a ženy do 15 let 10 skutků). Mezi více frekventované skutky patřilo úmyslné ublížení na zdraví (§ 145–146a), které bylo řešeno v celkovém množství 376 skutků (230 skutků ml. mužů a 100 mužů do 15 let, 26 skutků ml. žen a 20 skutků žen do 15 let).

Skutky mravnostní povahy byly řešeny u osob do 18 let v 527 případech, a to 296 skutků spáchanými mladistvými a 231 osobami mladšími 15 let. Na skutcích této kategorie se podílely mladistvé dívky 18 skutky, dívky do 15 let 69 skutky, podstatnou část však spáchali mladiství muži (278 skutků) a muži do 15 let (162 skutků). Převažující část mravnostní kriminality tvoří znásilnění (§ 185) – 37 skutků mladistvých mužů a 29 skutků mužů ve věku do 15 let (vyšetřován byl i 1 skutek dívky do 15 let), více čtené je pak pohlavní zneužívání, které bylo registrováno v rozsahu 314 skutků (ml. muži 164 skutků, muži do 15 let 88 skutků, mladistvé ženy 8 skutků a ženy do 15 let 54 skutků).

I pro pachatele do 18 let – podobně jako pro dospělé pachatele – je příznačná majetková kriminalita. Policie ČR řešila v tomto roce 1 541 skutků majetkové kriminality osob do 18 let (750 skutků mladistvých mužů a 546 mužů do 15 let, 131 skutků mladistvých žen a 114 skutků dívek do 15 let.) Vybrané formy majetkové kriminality ukazuje následující tabulka.

Tabulka 13: Vybrané formy majetkové kriminality stíhané v roce 2019 podle pohlaví pachatelů

	muži		ženy		celkem
	do 15	do 18	do 15	do 18	
krádeže motorových vozidel dvoustupých	32	117	3	5	157
krádeže kapesní	28	40	5	10	83
krádeže v bytech	17	39	13	7	76
krádeže vloupáním do rodinných domků	22	30	1	3	56
krádeže vloupáním do kiosků	18	30	2	1	51
krádeže vloupáním do bytů	22	23	3	2	50
krádeže věcí z aut	26	19	1	3	49
krádeže vloupáním do obchodů	7	33	1	4	45
krádeže vloupáním do restaurací a hostinců	13	19	1	1	34
krádeže vloupání do víkendových chat	14	17	0	2	33
krádeže jízdních kol	6	24	1	0	31
krádeže vloupáním do ubytovacích objektů	9	3	2	1	15
krádeže motorových vozidel jednostupých	5	10	0	0	15
krádeže vloupáním do škol	3	6	0	2	11

Pramen: Statistický výkaz Policejního prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik.

V rámci pojednání o majetkové kriminalitě je vhodné vzpomenout též i na hojněji zastoupený skutek „neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku“, kterého se dopouštějí v relativně hojnější míře zejména muži (ml. muži 70 skutků, muži do 15 let 57 skutků) ale i ženy (ml. ženy 21 skutků a ženy do 15 let 17 skutků).

Poměrně více se mladí lidé do 18 let dopouštějí skutků, které nějakým způsobem poškozují kvalitu veřejného prostoru. Stíhání pro tyto skutky se také výrazně častěji vztahuje k mužům než k ženám. Výtržnictví se stalo vyšetřovaným skutkem v 313 případech (134 skutků ml. mužů a 132 mužů do 15 let oproti 23 skutkům ml. žen a 24 skutků dívek do 15 let) a sprejerství v 290 případech (ml. muži 86 skutků, muži do 15 let 151 skutků, ml. ženy 13 skutků a ženy do 15 let 40 skutků). Za pozornost stojí též incidence skutků „poškození cizí věci“, které byly řešeny v 269 případech (ml. muži 105 skutků, muži do 15 let 138 skutků, ml. ženy 11 skutků a ženy do 15 let 15 skutků). Zajímavostí je, že skutek výtržnosti na sportovních a veřejných akcích byl vyšetřován pouze v počtu 3 případů, a to u mladistvých mužů.

Zvláštní kapitolou stíhaných skutků jsou nedovolené činnosti spojené s drogovou problematikou. Statistika v této skupině skutků ukazuje, že zejména nedovolená výroba a držení psychotropních látek byla stíhána u 274 mladých lidí do 18 let, nejčastěji u ml. mužů (ml. muži 161 skutků, muži do 15 let 62 skutků, ml. ženy 36 skutků a dívky do 15 let 15 skutků).

Tabulka 14: Vybrané stíhané skutky spojené s drogovou problematikou v roce 2019

	muži		ženy		celkem
	do 15	do 18	do 15	do 18	
nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů	62	161	15	36	274
šíření toxikomanie	0	4	1	1	6
nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro sebe	1	24	0	2	27
nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro výrobu	0	0	0	0	
nedovolené pěstování	0	0	0	0	

Pramen: Statistický výkaz Policejního prezidia ČR, odbor věcných gescí a statistik.

IV.2. Kriminalita mládeže ve světle justičních statistik

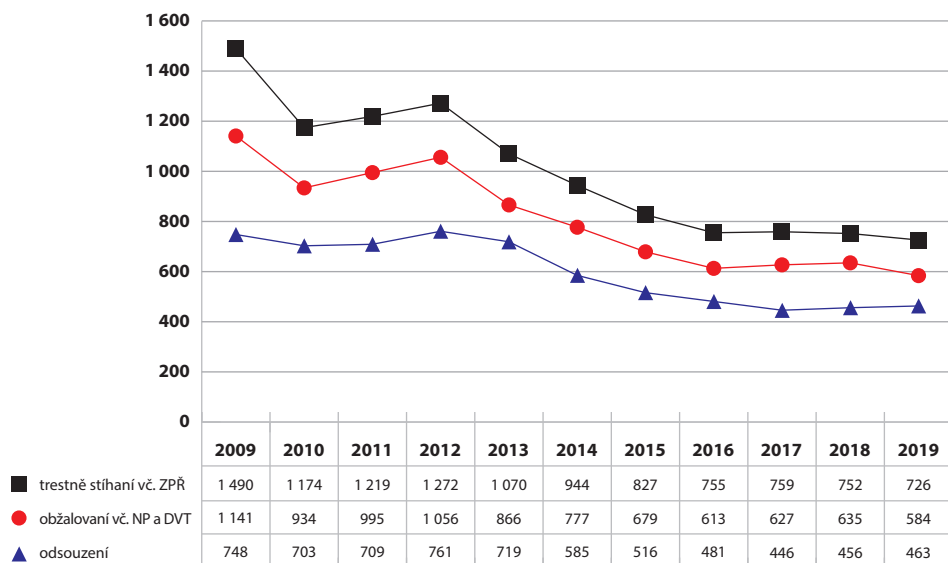
V případech mladistvých pachatelů bylo dle statistických údajů státních zastupitelství a soudů⁴⁸ v roce 2019 stíháno⁴⁹ 2 074, obžalováno 1 667 a odsouzeno 1 321 osob. V případech stíhaných a obžalovaných mladistvých došlo k nepříliš výraznému poklesu jejich počtů vzhledem k předchozímu roku. U odsouzených pak k mírnému nárůstu. U této věkové kategorie je též velmi důležité sledovat údaj o intenzitě, tj. přepočtu na 100 000 obyvatel ve věku mladistvých. I zde je možné zaznamenat, že vzhledem k předchozímu roku dochází k poklesu jak v počtu stíhaných, tak i obžalovaných mladistvých. V případech odsouzených dochází k ne příliš výraznému nárůstu. Můžeme tedy říci, že po dlouhodobém trendu poklesu mladistvých v systému trestní justice, výraznému zejména v roce 2010 a letech 2013–2014, jsou tyto počty od roku 2016 poměrně stabilizované. V roce 2019 činil podíl dosud netrestaných mladistvých 81 % procent, a opět lze říci, že se nijak výrazně neodlišuje od situace v předchozích letech. Naopak ve srovnání s první polovinou sledovaného období, kde se pohyboval mezi 74–76 %, se znatelně zvýšil. Nutno dodat, že zejména po roce 2013 k tomu mohla přispět i amnestie a případné zahlazení předchozích odsouzení.⁵⁰

48 Přehledy o vyřízených stíhaných a podezřelých fyzických osobách dle státních zastupitelství - mladiství – nestandardní sestavy; Přehledy o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak) – mladiství – nestandardní sestavy, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

49 Pokud není níže uvedeno jinak, jsou do počtu stíhaných mladistvých započítáváni i mladiství ve zkráceném přípravném řízení a u obžalovaných i mladiství, u kterých byl podán návrh na potrestání, či návrh na schválení dohody o vině a trestu, který lze podat, pokud mladistvý dovršil 18 let.

50 Přehledy o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak) – mladiství – nestandardní sestavy, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Graf 29: Vývoj trestní politiky uplatňované vůči mladistvým v přepočtu na 100 000 obyvatel příslušné věkové kategorie (15-17 let)

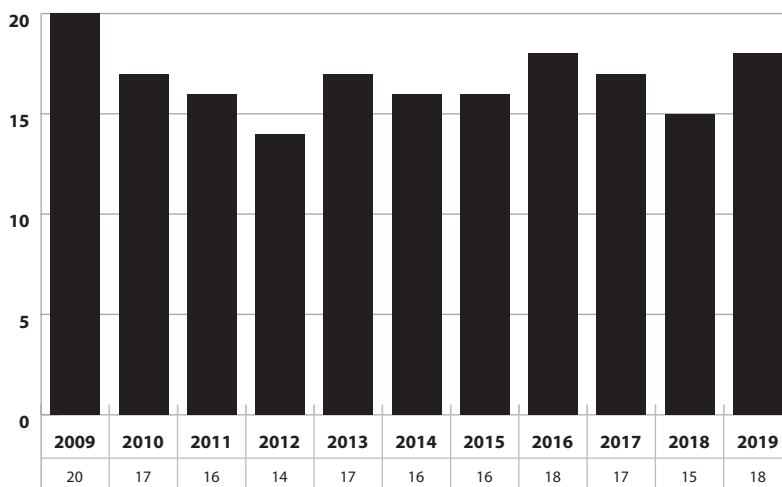

Pozn.: ZPŘ – zkrácené přípravné řízení, NP – návrhy na potrestání, NDVT – návrhy na dohodu o vině a trestu Pramen: Přehledy o vyřízených stíhaných a podezřelých fyzických osobách dle státních zastupitelství- mladiství – nestandardní sestavy; Přehledy o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak) – mladiství – nestandardní sestavy, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV; Statistické údaje o věkovém složení obyvatelstva dle jednotek věku k 1. 7. příslušného roku, Český statistický úřad, Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/czso/domov>.

S ohledem na zásady zákona o soudnictví nad mládeží (ZSM) se u mladistvých uplatňují v širší míře odklony s restorativními prvky.⁵¹ Po dlouhodobém poklesu absolutních počtů těchto odklonů v přípravném řízení, který lze do značné míry přičíst poklesu stíhaných mladistvých, se situace od roku 2014 stabilizovala (blíže viz příloha 10). Nicméně ve srovnání s počátkem sledovaného období je patrný také pokles podílu těchto odklonů na celkovém počtu stíhaných mladistvých. V letech 2013 až 2017 je jejich podíl poměrně stabilizovaný mezi 16-18 %. V roce 2018 poklesl na 15 %. V roce 2019 jejich podíl ale opět stoupl na 18 %. Jedním z faktorů, který by zde mohl mít poměrně velký význam je právě výše zmíněný vývoj podílu dosud netrestaných mladistvých – neboť v případě mladistvých recidivistů je aplikace odklonu méně pravděpodobná, i když není zcela vyloučena. Zároveň je třeba i zde počítat s dalšími vlivy, které dopadají na aplikaci odklonů s restorativními prvky obecně (blíže viz kap. III.).

51 Konkrétně podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, odstoupení od trestního stíhání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a odložení věci pro schválení narovnání.

Graf 30: Podíl odklonů s restorativními prvky v přípravném řízení a ZPŘ z celkového počtu stíhaných mladistvých a mladistvých ve ZPŘ v %

Pramen: Přehledy o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak) – mladiství – nestandardní sestavy, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

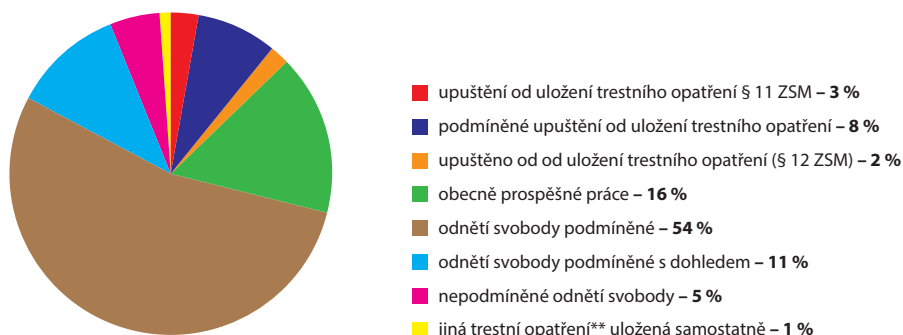
Pokud jde o zastoupení jednotlivých druhů odklonů s restorativními prvky, i u mladistvých se nejčastěji užívá podmíněné zastavení trestního stíhání, v roce 2019 se jednalo o 345 případů, dále pak podmíněné odložení podání návrhu na potrestání (31 případů), jehož podíl je zde nižší, než u dospělých, což souvisí s menším využívání zkráceného přípravného řízení u této kategorie pachatelů. Velmi okrajově je aplikováno odstoupení od trestního stíhání, v roce 2018 to bylo 13 případů. Narovnání⁵² se u mladistvých prakticky vůbec neaplikuje, což platí pro celé sledované období (bližší viz Příloha 10).

Vzhledem k výrazným rozdílům v právní úpravě ukládání sankcí mladistvým v ZSM u této věkové kategorie pachatelů nalezneme také výrazné odchylky od sankční politiky uplatňované soudy obecně (bližší viz Graf 22), lze také demonstrovat na struktuře sankcí ukládaných soudy mladistvým jako hlavní (bližší Graf 31). Nejčastěji je zde sice také aplikováno „prosté“ podmíněné odsouzení. Nicméně výrazně častěji soudy u mladistvých aplikují alternativy k potrestání, obecně prospěšné práce a také podmíněné odsouzení s dohledem. Naopak zcela výjimečné je trestní opatření domácího vězení – v roce 2019 bylo uloženo pouze jednomu mladistvému, peněžité opatření, včetně peněžitého opatření s odkladem výkonu pouze v 10 případech.⁵³ Struktura sankcí v roce 2019 se nijak výrazně neodlišuje od minulého roku, zmínit lze mírný pokles podílu „prostého“ podmíněného odsouzení a naopak nárůst sankcí s prvky dohledu – podmíněného odsouzení s dohledem a podmíněného upuštění od uložení trestního opatření.

52 Včetně odložení věci pro schválení narovnání dle § 179c odst. 2, písm. g).

53 Přehled o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak) – mladiství – nestandardní sestavy, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Graf 31: Struktura sankcí ukládaných mladistvým jako hlavní v roce 2019 v %

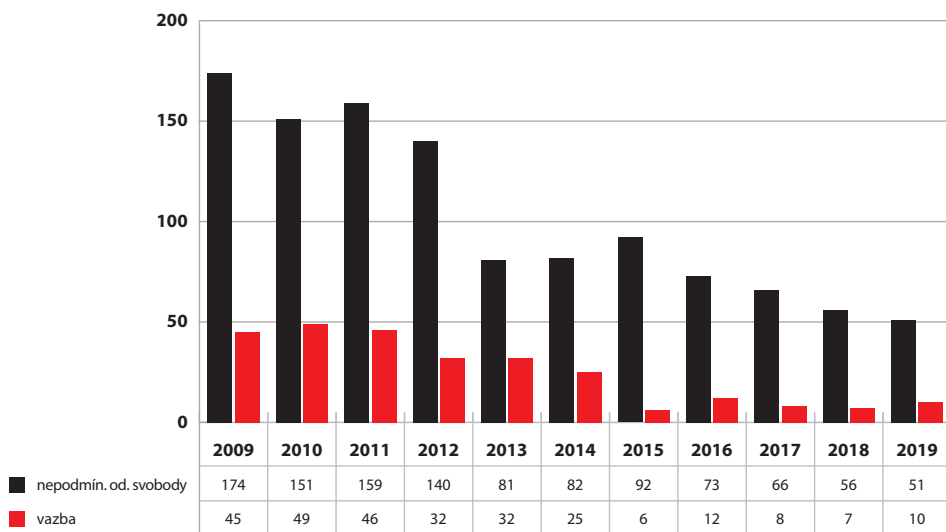
**Jiná trestní opatření zahrnují trestní opatření zákazu činnosti, propadnutí věci, vyhoštění, domácího vězení, zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společné akce, peněžité opatření a peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu.

Za sankce ukládané jako hlavní se zde považují nejen jednotlivé druhy trestních opatření uložených jako hlavní sankce, ale též alternativy k potrestání – tj. jednotlivé druhy upuštění od uložení trestního opatření. Naopak nejsou zde zařazeny případy upuštění od uložení souhrnného trestního opatření a případy, kdy byla vyslovena vina, ale nedošlo k uložení trestního opatření.

Pramen: Přehledy o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak) – mladiství – nestandardní sestavy, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Velký rozdíl ve srovnání s obecnou sankční politikou lze sledovat v případě nepodmíněného trestního opatření odnětí svobody. Od roku 2014 se pohybuje mezi 5 až 6 %. Naopak v roce 2009 došlo, vzhledem k předchozímu období, k nárůstu jeho podílu. Ten se až do roku 2012 včetně pohyboval mezi 8 až 9 %. (blíže viz Příloha 11). Mezi důvody tohoto nárůstu bylo možné zařadit nárůst mladistvých recidivistů před soudem a částečně též změny v trestní politice po účinnosti TrZ. V roce 2019 bylo uloženo 67 mladistvým nepodmíněné odnětí svobody, jde jen o nepatrný nárůst vzhledem k předchozímu roku. V posledních několika letech jsou jak počty, tak i podíly mladistvých, kterým je ukládána tato sankce, poměrně velmi nízké. Pokud jde o absolutní počty vězněných mladistvých, lze jak v případě vazby, tak trestního opatření odnětí svobody, zaznamenat převažující klesající trend. To obecně souvisí s výše zmíněným poklesem odsouzených mladistvých a převažujícím trendem poklesu ukládaných nepodmíněných trestních patření (blíže Graf 32).

Graf 32: Počty vězných mladistvých v absolutních číslech

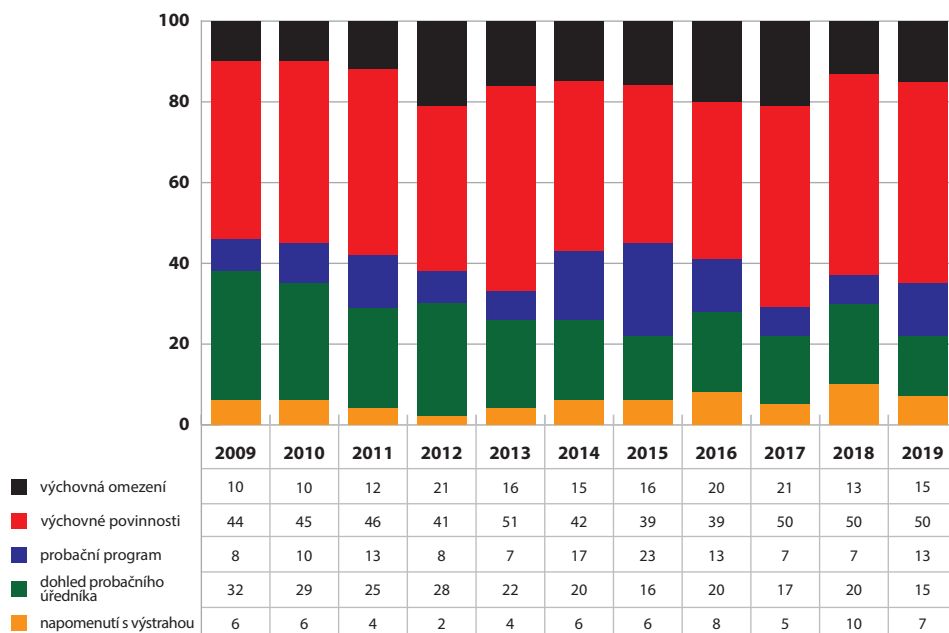
Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby ČR za příslušné roky, Vězeňská služba ČR. Dostupné na: <http://vs.cr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>.

V případě mladistvých je také možné ukládat výchovná opatření, a to se souhlasem mladistvých již v přípravném řízení. V posledních letech je však tato možnost státními zástupci ukládána ve velmi omezené míře. (Večerka, Hulmáková, & Štěchová, 2019). V roce 2019 byl takto uložen státními zástupci 10 mladistvým dohled probačního úředníka, 8 probační program, 85 výchovné povinnosti, 9 výchovná omezení. Napomenutí s výstrahou nebylo vůbec využito.⁵⁴ Soudy sice výchovná opatření ukládají častěji, nicméně ani zde nejde o příliš vysoké počty. V roce 2019 soudy uložily dohled probačního úředníka v 38 případech, výchovné povinnosti ve 130 případech, výchovná omezení ve 40 případech a napomenutí s výstrahou v 17 případech. U výchovných opatření ukládaných soudy jsou po celé sledované období nejčastěji využívány výchovné povinnosti. Naopak význam dohledu probačního úředníka, který byl na počátku sledovaného období využíván jako druhé nejčastější výchovné opatření, postupně klesá. V roce 2019 činil pouze 15 % z celkového počtu uložených opatření, shodně s výchovnými omezeními. V letech 2014–2016 byly relativně často aplikovány též probační programy, poté je však patrný jejich pokles (blíže Graf 33), který lze dát do kontextu s nedostatečnou dostupností akreditovaných probačních programů, potvrzenou též výsledky z šetření mezi soudci, státními zástupci, orgány sociálně-právní ochrany dětí a probačními pracovníky specializovanými na mládež. Výrazné rozdíly jsou pak v tomto směru mezi jednotlivými soudními okresy (Večerka, Hulmáková, & Štěchová, 2019). V roce 2019 jeho podíl mírně narostl. Napomenutí s výstrahou je pak dlouhodobě využíváno nejméně ze všech výchovných opatření.

54 Přehled o vyřízených stíhaných a podezřelých osobách podle státních zastupitelství - nestandardní sestavy – mladiství- dle druhu výchovných opatření. Ministerstvo spravedlnosti, CSLAV.

Graf 33: Výchovná opatření uložená soudy v %

Pramen: Přehledy o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak) – mladiství – nestandardní sestavy, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Závěrem lze říci, že po mírném nárůstu počtů stíhaných a obžalovaných mladistvých v předchozím roce, lze v roce 2019 zaznamenat nepatrný pokles. V případě odsouzených mladistvých pokračuje nepatrný nárůst jejich počtů. To platí i v přepočtu na příslušný počet obyvatel v mladistvém věku. Po určitém vychýlení v roce 2018 se podíl odklonů s restorativními prvky opět dostává na stabilizovanou úroveň, nicméně stále nedosahuje úrovně roku 2009 a zejména pak před rokem 2009. Struktura sankcí ukládaných mladistvým soudy se vzhledem k předchozímu roku téměř nezměnila. V roce 2019 zároveň nepatrně narostl počet uložených nepodmíněných opatření odnětí svobody, nicméně jeho podíl ve struktuře sankcí se nezměnil. Nepatrně též klesly počty mladistvých ve výkonu trestního opatření odnětí svobody. Dlouhodobě je nejčastější sankcí ukládanou mladistvým jako hlavní „prosté“ podmíněné odsouzení k trestnímu opatření odnětí svobody, obecně prospěšné práce a podmíněné odsouzení s dohledem. Obecné změny v sankční politice, které se týkají ukládání peněžitého trestu, se zatím u mladistvých výrazněji neprojeví. Domácí vězení je v případě mladistvých zcela výjimečnou sankcí. Častěji než u dospělých jsou též využívány alternativy k potrestání, což je v souladu s principy ZSM. V případě výchovných opatření je zřejmé, že státní zástupci je aplikují jen ve velmi omezené míře. Z hlediska aplikace výchovných opatření soudy lze poukázat především na pokles využívání dohledů jako výchovného opatření. To ovšem nemusí obecně znamenat obecný pokles využívání dohledu u mladistvých, a to s ohledem na poměrně rozšířenou a v čase spíše narůstající, aplikaci podmíněného odsouzení s dohledem a podmíněného

upuštění od uložení trestního opatření, které též může být spojeno s dohledem. Obecně pak lze zmínit malé využívání probačních programů v posledních letech, které souvisí s jejich nedostupností, a to zejména v některých regionech.

v.

Seniorská populace ČR v roce 2019 pohledem vybraných údajů policejní statistiky

Výzkumné aktivity Institutu pro kriminologii a sociální prevenci byly v posledních letech zaměřeny v jednom z řešených úkolů také na seniorskou populaci naší republiky. Byl proveden výzkum zkušeností seniorských obyvatel ČR s vybranými delikty. Pozornost byla věnována také pachatelům trestné činnosti z řad osob pokročilého věku, kteří vykonávali trest nepodmíněného odnětí svobody ve věznicích (Martinková & Biedermanová, 2019). Mimo jiné se proto v této kapitole publikace věnované trendům kriminality budeme zabývat některými nejnovějšími daty týkajícími se trestné činnosti páchané seniory v ČR v roce 2019 na základě poznatků z policejní statistiky. Za uvedený rok byly také po delší době poprvé, vzhledem k prováděným změnám v Evidenčně statistickém systému kriminality policie, dostupné policejní poznatky o skutcích, v rámci kterých byly kriminalitou dotčeny fyzické osoby. Těmto skutkům budeme rovněž věnovat pozornost v souvislosti s jedinci, kteří překročili věkovou hranici 65 let.

V ČR dnes osoby starší 65 let tvoří téměř pětinu populace, ale detailnějších aktuálních poznatků o nich, pokud jde o páchaní trestné činnosti a zasažení kriminalitou, není dostatek. V následujícím textu se proto budeme podrobně zabývat policejními statistickými údaji o 65- a víceletých obyvatelích ČR v roce 2019 konkrétně z hlediska a) spáchaných skutků (trestných činů), b) stíhaných jedinců za trestnou činnost, které se dopustili, a c) z hlediska skutků, kterými byly podle policejních statistických záznamů dotčeny fyzické osoby (bude se jednat o skutky, u kterých policie eviduje „objekty napadení-osoby“).

V.1. Skutky spáchané osobami ve věku 65 a více let

V České republice bylo v roce 2019 policií zaevidováno spáchání celkem 199 221 skutků, z nichž objasněno bylo cca 47 %. Mezi objasněnými skutky bylo 1 580 skutků, kterých se dopustily osoby 65- a víceleté. To činilo v rámci celkové kriminality na všech objasněných skutcích 1,7 %. Pro srovnání: např. objasněné skutky, kterých se dopustili mladiství, tvořily v rámci celkové kriminality na objasněných skutcích za rok 2019 jen o něco větší procentní podíl, než tomu bylo u seniorů, a to 2,3 % (2 163 skutků).

Vývoj procentního zastoupení objasněných skutků spáchaných osobami 65- a víceletými na všech policií objasněných skutcích v ČR je zřejmý z Tabulky 15. Z údajů v tabulce je patrné, že během let 2017 a 2018 byl tento podíl u celkové kriminality stejný jako v analyzovaném roce 2019, a to zhruba 1,7 %. Také absolutní počty objasněných skutků spáchaných osobami ve věku nad 65 let se během uvedených tří let v podstatě neměnily. Jednalo se o zhruba 1 600 skutků.

Tabulka 15: Podíl objasněných skutků spáchaných osobami 65- a víceletými na všech objasněných skutcích v období let 2017 až 2019 v rámci celkové kriminality

	objasněné skutky								
	rok 2017			rok 2018			rok 2019		
	celkem objasněných skutků	objasněné skutky spáchané osobami 65+ ^{x/}	% 65+ skutků z celku objasněných skutků	celkem objasněných skutků	objasněné skutky spáchané osobami 65+ ^{x/}	% 65+ skutků z celku objasněných skutků	celkem objasněných skutků	objasněné skutky spáchané osobami 65+ ^{x/}	% 65+ skutků z celku objasněných skutků
Celková kriminalita	94 890	1 632	1,7	92 795	1 614	1,7	93 202	1 580	1,7

^{x/} skutky, kde alespoň jeden z pachatelů byl ve věku 65 a více let.

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Z údajů v Tabulce 16 je zřejmé, že u uvedených typů kriminality mezi objasněnými skutky spáchanými osobami staršími 65 let byly zastoupeny hlavně skutky, kterých se dopustily osoby 65- až 74leté (u celkové kriminality to byly zhruba čtyři pětiny). Z dat uváděných v Tabulce 16 stojí dále za povšimnutí, že v rámci obecné kriminality skutky spáchané seniory měly mezi všemi objasněnými skutky procentuálně největší podíl u trestné činnosti násilné (cca 1,7 %), nejmenší u majetkové kriminality (0,8 %). U zbývajících kriminalit se jednalo o 3% podíl, u hospodářské kriminality bylo zastoupení 1,8 %.

V případě majetkové trestné činnosti se na všech objasněných krádežích vloupáním podílely krádeže spáchané seniory 0,4 % (senioři spáchali 19 skutků), na objasněných krádežích prostých se krádeže seniorů podílely 0,6 % (senioři spáchali 104 skutků), a na objasněné ostatní majetkové trestné činnosti měly skutky spáchané seniory 2,2% podíl (senioři se dopustili 103 skutků) – viz též Tabulka 16.

Tabulka 16: Podíl objasněných skutků spáchaných osobami 65- a víceletými na objasněných skutcích u jednotlivých typů kriminality, rok 2019

TSK ^{x/}	objasněné skutky (z registrovaných)	objasněné skutky spáchané osobami ve věku:				% objasněných skutků spáchaných osobami 65+ mezi všemi objasněnými skutky
		65-74 let ^{xx/}	75-84 let ^{xx/}	85+ ^{xx/}	65 a více let ^{xxx/}	
Celková kriminalita	93 202	1 303	255	25	1 580	1,7
obecná kriminalita	58 669	558	114	15	685	1,2
násilná kriminalita	9 364	133	24	0	156	1,7
vraždy	128	8	0	0	8	
mravnostní kriminalita	1 853	24	2	0	26	1,4
majetková kriminalita celkem	27 063	187	34	6	226	0,8
krádeže vloupáním	5 157	18	1	0	19	
krádeže prosté	17 219	90	13	1	104	
ostatní majetková kriminalita	4 687	79	20	5	103	
ostatní kriminalita	20 389	214	54	9	277	1,4
zbývající kriminalita	22 626	549	126	9	683	3,0
hospodářská kriminalita	11 898	196	15	1	212	1,8
vojenská a protiústavní kriminalita	9	0	0	0	0	0

^{x/} TSK – zkratka pro takticko-statistickou kvalifikaci trestné činnosti, používaná v policejní statistice.

^{xx/} skutky, kde alespoň jeden z pachatelů byl ve věku uvedeném ve sloupci.

^{xxx/} skutky, kde alespoň jeden z pachatelů byl ve věku 65 a více let (nejedná se o součet skutků spáchaných osobami v dílčích věkových skupinách).

Pramen: Statistika Policie ČR.

Pokud bychom se měli zmínit také o některých konkrétních objasněných trestných činech, na jejichž spáchání se v roce 2019 podíleli nezanedbatelně 65- a víceletí senioři, lze uvést například následující:

Z deliktů, které jsou v policejní statistice zahrnuty do **násilné kriminality**, je možné zaznamenat, že podíl vražd spáchaných seniory na celku objasněných vražd činil 6,3 %. Senioři se dopustili 8 z 128 objasněných trestných činů vraždy. Až na jednu výjimku se jednalo o vraždy motivované osobními vztahy. Z Tabulky 17 lze vyvodit, že zastoupení objasněných vražd, jejichž pachatelé byli staří lidé, se mezi všemi objasněnými vraždami pohybovalo v jednotlivých letech 2016 až 2019 mezi cca 4 až 7 %.

Tabulka 17: Vraždy – evidované a objasněné skutky, stíhané osoby za vraždu ve věku 65 a více let, období let 2016-2019

rok	registrované skutky	objasněné skutky z registrovaných	objasněné skutky spáchané osobami 65+ ^{*/}	stíhané osoby ve věku		
				65-74 let	75-84 let	85 a více let
2016	136	127	9	6 (6 mužů)	2 (2 muži)	2 (2 muži)
2017	146	138	5	4 (4 muži)	1 (1 muž)	0
2018	116	104	5	3 (2 muži, 1 žena)	1 (1 muž)	1 (1 muž)
2019	143	128	8	8 (6 mužů, 2 ženy)	0	0

^{*/}skutky, kde alespoň jedna stíhaná osoba byla ve věku 65+.

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Z dalších trestných činů zahrnutých v policejní statistice do násilné kriminality (na nichž se v roce 2019 senioři podíleli v nezanedbatelné míře), si lze povšimnout, že objasněné skutky spáchané osobami staršími 65 let tvořily mezi všemi skutky u nebezpečného vyhrožování (§ 353 TrZ) 3,1 % (osoby 65+ spáchaly 48 skutků), u porušování domovní svobody 2 % (§ 178 TrZ) (24 skutků), u úmyslného ublížení na zdraví (§ 145–146a TrZ) 1,3 % (41 skutků), u neoprávněného zásahu do práva k domu (§ 208 TrZ) 9,8 % (12 skutků).

Z trestných činů, které patří podle policejního členění do hospodářské kriminality, byl procentní podíl objasněných skutků spáchaných seniory mezi všemi objasněnými skutky u dále uváděných deliktů následující. Například u kráčení daně (§ 240 TrZ) tvořil 4,7 % (osoby 65+ spáchaly 16 skutků), u podvodu v sociálním zabezpečení a nemocenském pojistění (§ 209 TrZ) 2,7 % (17 skutků), u úvěrového podvodu (§ 211 TrZ) 1,2 % (30 skutků), u neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241 TrZ) 2,2 % (10 skutků), u neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234 TrZ) 1,6 % (33 skutků), u podvodu (§ 209 TrZ) 1,9 % (28 skutků), u zpronevěry (§ 206 TrZ) 1,2 % (10 skutků), u ostatní hospodářské trestné činnosti 4,2 % (19 skutků).

Skutky, kterých se dopustily osoby ve věku 65 a více let, byly v nikoli malé míře zastoupeny rovněž mezi objasněnými skutky spadajícími do dalších typů policií evidované kriminality. Např. u trestného činu nedovolené ozbrojování (§ 279 TrZ) tvořily asi čtvrtinu (24,1 %, osoby 65+ spáchaly 71 skutků), u dopravních nehod silničních nedbalostních tvořily téměř plných 9 % (osoby 65+ spáchaly 413 skutků), u ublížení na zdraví z nedbalosti - ostatní 12,1 % (19 skutků), u trestné činnosti označené v policejní statistice jako ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství (§ 274, 360 TrZ) 2,1 % (176 skutků), u trestného činu maření úředního rozhodnutí (§ 337 TrZ) 1,2 % (144 skutků), u v policejních statistice vymezené „ostatní trestné činnosti“ 3,9 % (44 skutků).

Z uvedených příkladů skutků, na jejichž spáchání se nezanedbatelně podíleli v roce 2019 jedinci starší 65 let, je zřejmé, že v absolutních četnostech se jednalo obvykle o desítky, spíše výjimečně o stovky případů. To se odrazilo v rámci celkové kriminality i na poměrně nízkém procentním podílu policií objasněných skutků spáchaných obyvateli ČR

staršími 65 let mezi všemi objasněným skutky. U celkové kriminality během jednotlivých let 2017 až 2019 zůstával podíl policíí objasněných skutků spáchaných seniory na sumě všech objasněných skutků zhruba stejný, a to jak v procentech, tak v absolutních počtech.

V.2. Stíhané osoby ve věku 65 a více let

Za policíí objasněnou trestnou činnost bylo v roce 2019 stíháno, jak je zřejmé z údajů v Tabulce 18, 86 209 osob. Mezi všemi stíhanými osobami tvořili 65- a víceletí jedinci u celkové kriminality jen poměrně malou část, zhruba 2 %. Podíl stíhaných seniorů mezi všemi stíhanými osobami v případě násilné, mravnostní, majetkové a ostatní kriminality byl nižší než 2%, u hospodářské kriminality byl obdobný jako u celkové trestné činnosti (tj. cca 2 %) a u zbývající kriminality překročil hranici 3,5 %. V rámci obecné kriminality podíl činil zhruba 1,5 %.

U celkové kriminality byli v roce 2019 mezi stíhanými seniory ze zhruba čtyř pětín zastoupeni muži a asi z pětiny ženy. Bylo také zřejmé, že stíhaní senioři tvořili v rámci celkové kriminality mezi všemi stíhanými muži zhruba 2 %. Obdobný podíl měly seniorky mezi všemi za kriminalitu stíhanými ženami.

Mezi stíhanými osobami staršími 65 let převládali v roce 2019 muži jak u celkové kriminality, tak u dalších v Tabulce 18 uvedených typů kriminality. Ženy se v souboru stíhaných 65- a víceletých osob v případě obecné kriminality podílely nejčastěji na majetkové trestné činnosti, a to zhruba ze čtvrtiny. U hospodářské trestné činnosti byl podíl seniorek zhruba 30 %, u zbývající kriminality více jak desetinový. Jak je též patrné z dat uvedených v Tabulce 18, mezi stíhanými ženami pokročilého věku byla jen jedna žena stíhána za mravnostní kriminalitu (konkrétně za trestný čin kuplířství § 189 TrZ).

Tabulka 18: Stíhané osoby u jednotlivých typů kriminality celkem a stíhané osoby starší 65 let rozdělené podle pohlaví stíhaných osob, 2019

TSK	Stíhané osoby ^{x/}			
	stíhané osoby celkem	osoby ve věku 65 a více let ^{xx/}	muži ve věku 65 a více let	ženy ve věku 65 a více let
Celková kriminalita	86 209	1 886	1 575	325
obecná kriminalita	53 575	783	658	134
násilná kriminalita	10 584	172	150	27
vraždy	136	8	6	2
mravnostní kriminalita	1 669	27	27	1
majetková kriminalita celkem	23 383	271	206	68
krádeže vloupáním	4 633	26	25	1
krádeže prosté	15 078	114	98	16
ostatní majetková kriminalita	4 904	131	83	51
ostatní kriminalita	20 883	313	275	38
zbývající kriminalita	23 372	842	727	116
hospodářská kriminalita	11 953	261	190	75
vojenská a protiústavní kriminalita	10	0	0	0

^{x/} konkrétní stíhaná osoba může být započítána vícekrát, pokud byla stíhána za více skutků

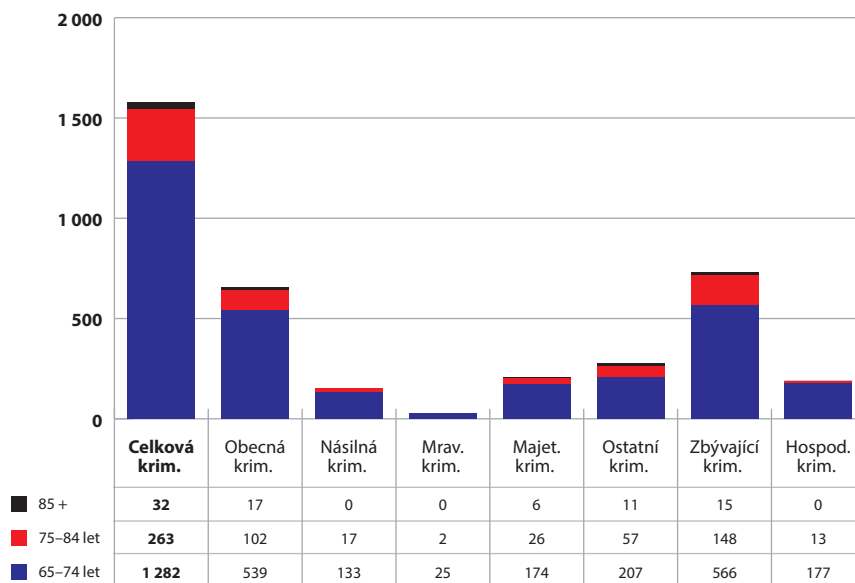
^{xx/} nejedná se o součet mužů a žen 65+.

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Dvě ženy-seniorky byly v roce 2019 zastoupeny mezi stíhanými pachateli nejzávažnějšího trestného činu – vraždy. Údaje v Tabulce 18 ukazují, že mezi osobami stíhanými za vraždu (136 osob), osoby 65- a víceleté měly téměř 6% podíl. Jednalo se o 8 osob, z nichž dvě byly právě ženy. Z dat v Tabulce 17 je patrné, že ve zmíněném roce byly stíhány za spáchání vraždy výhradně osoby 65- až 74leté, tedy osoby nejmladší z v tabulce uváděných věkových skupin. Z údajů v Tabulce 17 si lze také povšimnout, že mezi za vraždu stíhanými seniory se vyskytli v letech 2016 až 2019 i jedinci vysokého věku (nad 85 let) a zastoupení mezi stíhanými osobami nebyli vždy jen muži. Během uvedeného čtyřletého období tvořily ženy mezi za vraždu stíhanými osobami staršími 65 let zhruba desetinu (jednalo se o 3 ženy).

Grafy 34 a 35 ukazují, že u znázorněných typů trestné činnosti převládaly, pokud jde o věkové rozložení stíhaných seniorů, snad logicky, jak mezi muži, tak mezi ženami, osoby nejmladších věkových ročníků (tj. osoby 65- až 74leté). Tyto osoby tvořily mezi stíhanými pachateli obou pohlaví u jednotlivých typů kriminality obvykle zhruba 80 až 90 %. Nejstarší osoby, tj. 85- a víceleté, se mezi stíhanými seniory-muži a mezi stíhanými seniorkami u znázorněných typů trestné činnosti vyskytovaly spíše ojediněle. Nicméně věková skupina osob ve věku 75 až 84 let, jak je též zřejmé z grafů, nebyla v páchaní protiprávní činnosti úplně pasivní. U znázorněných typů trestné činnosti tvořily stíhané osoby obou pohlaví naposledy uvedeného věku nejčastěji zhruba desetinu až pětinu.

Graf 34: Stíhané osoby-muži ve věku 65 a více let u jednotlivých typů kriminality, dělení podle věku mužů^{*)}, rok 2019

^{*)} konkrétní stíhaná osoba může být započítána vícekrát, pokud byla stíhána za více skutků.

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Jak je zřejmé z výše uvedených dat, podíl žen mezi stíhanými 65- a víceletými pachateli nebyl v roce 2019 nepatrný. Mohou to doložit i příklady procentního zastoupení žen mezi stíhanými pachateli konkrétních skutků, na jejichž spáchání se nezanedbatelně podíleli senioři.

Téměř polovinu mezi stíhanými pachateli staršími 65 let tvořily ženy např. v případě podvodu (§ 209 TrZ), za který bylo stíháno 50 seniorů uvedeného věku (jednalo se o podvodu zařazené v policejní statistice do majetkové trestné činnosti), a u trestného činu neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234 TrZ), za který bylo stíháno 37 seniorů.

Podíl žen kolem 60 % mezi stíhanými osobami staršími 65 let bylo možno zaznamenat např. u trestného činu zatajení věci (§ 219 TrZ, stíháno 24 osob ve věku 65+), u podvodu v sociálním zabezpečení a nemocenském pojištění (§ 209 TrZ, stíháno 17 osob ve věku 65+), u nedovolené výroby a držení psychotropních látek a jedů pro jiného (§ 283 TrZ, stíháno 19 osob ve věku 65+).

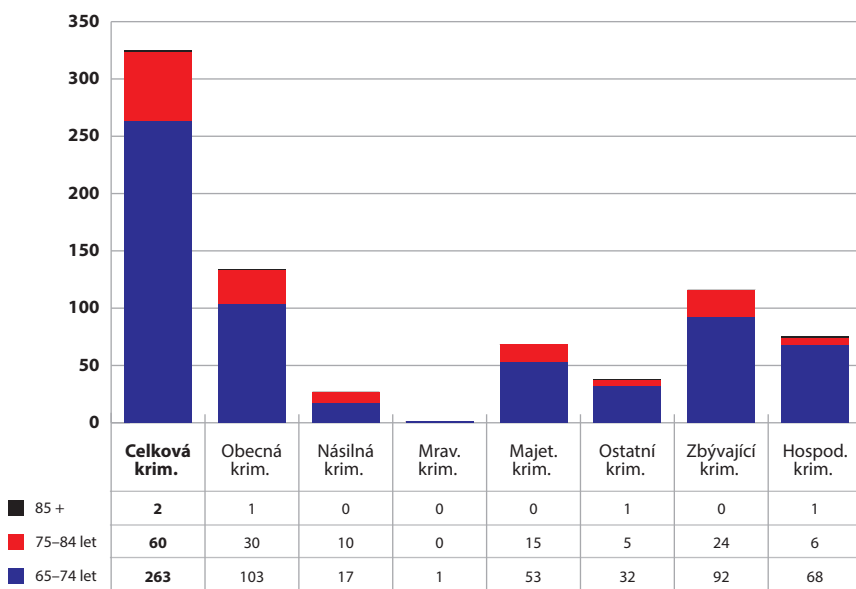
Bezmála 40 % podíl stíhaných žen byl zaznamenán mezi stíhanými pachateli-seniorů u podvodů (§ 209 TrZ), které byly v policejní statistice zařazeny v hospodářské kriminalitě (stíháno 35 osob 65+).

Zhruba 30 % zastoupení senierek mezi stíhanými osobami ve věku 65 a vyšším bylo patrné např. u trestného činu porušování domovní svobody (§ 178 TrZ, stíháno 26 osob ve věku 65+), u ublížení na zdraví z nedbalosti-ostatní (stíháno 27 osob ve věku 65+), u ostatní hospodářské trestné činnosti (stíháno 19 osob ve věku 65+).

Asi čtvrtinu tvořily ženy mezi osobami pokročilého věku stíhanými za úvěrový podvod (§ 211 TrZ, bylo stíháno 33 osob ve věku 65+). Ženy také tvořily cca 14 % mezi stíhanými osobami seniorského věku za dopravní nehody silniční nedbalostní (stíháno bylo 553 osob 65+), a asi z pětiny byly ženy zastoupeny mezi stíhanými seniory za poškozování cizí věci (§ 228 TrZ, stíháno bylo 47 osob ve věku 65+).

U takových trestných činů jako je úmyslné ublížení na zdraví (§ 145–146a TrZ, stíháno 47 osob ve věku 65+) a nebezpečné vyhrožování (§ 353 TrZ, stíháno 49 osob ve věku 65+) tvořily seniorky mezi stíhanými osobami staršími 65 let přibližně desetinu.

Graf 35: Stíhané osoby- ženy ve věku 65 a více let u jednotlivých typů kriminality, dělení podle věku žen^{x/} rok 2019

^{x/}konkrétní stíhaná osoba může být započítána vícekrát, pokud byla stíhána za více skutků.

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Na základě výše analyzovaných údajů lze konstatovat, že procentní podíl stíhaných 65- a víceletých osob na celku stíhaných osob v ČR nebyl v roce 2019 u celkové kriminality příliš vysoký, byl zhruba 2 %. Přesto se v absolutních hodnotách jednalo o nemalý počet jedinců starších 65 let (cca 1 900 osob), kteří se dopustili i v pokročilém věku trestné činnosti, za kterou byli stíháni. Menší část z těchto stíhaných osob, necelou pětinu, tvořily ženy. Jak je zřejmé z výše uvedených příkladů podílu žen mezi stíhanými seniory u konkrétních deliktů, ženy byly, právě tak jako muži, i přes svůj pokročilý věk docela aktivní v páchání některých trestných činů (nezřídka spadajících do majetkové a hospodářské kriminality).

Pokud jde o procentní zastoupení stíhaných osob starších 65 let mezi všemi stíhanými osobami za rok 2019 ve srovnání s dvěma lety předchozími, procentní zastoupení bylo v rámci celkové kriminality obdobné, tedy zhruba 2 %.

V.3. Skutky, kde objekty napadení byly osoby ve věku 65 a více let

Tato část kapitoly věnovaná seniorům se zaměří v souvislosti s údaji v policejní statistice na informace o skutcích, kterými byly zasaženy fyzické osoby. Je však třeba úvodem uvést, že v policejní statistice jsou fyzické osoby dotčené kriminalitou evidovány výhradně jako tzv. objekty napadení, navíc jen ve spojitosti s vybranými skutky (trestnými činy).⁵⁵ Fyzická osoba zasažená kriminalitou není v policejních statistikách evidována ve smyslu zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech).

Objektem napadení je v policejní statistice míněn ten státem chráněný zájem, vůči němuž je veden protiprávní útok. V policejní statistice je sledován:

- *objekt obecné kriminality,*
- *objekt hospodářské kriminality,*
- *soukromý objekt,*
- *veřejný zájem,*
- *objekt napadení osoba (muž, žena).*

Objekty napadení jsou ve statistice evidovány variantně. Znamená to, že k jednomu skutku lze ve statistice vložit (přiřadit) pouze jeden z výše uvedených objektů napadení.

V policejní statistice také může docházet k tomu, že u některých skutků není fyzická osoba zasažená kriminalitou policií vůbec zaevidována (např. u krádeže vloupáním do bytu policie může zaevidovat jako objekt napadení soukromý objekt a nikoli uživatele bytu-osobu).

Policejní statistika přináší informaci v souvislosti s fyzickými osobami jen v případě vybraných konkrétních skutků, při nichž byly trestnou činností zasaženy objekty napadení-osoby, bez možnosti bližší specifikace množství zasažených osob. Znamená to, že z hlediska našich potřeb informovat o počtech osob, které byly zasaženy kriminalitou, mají současná data policie jen velmi omezenou vypovídací hodnotu. Protože zmíněná data jsou sbíraná celorepublikově, v následujícím textu přineseme v přehledu z policejních statistik alespoň základní informace za rok 2019 o skutcích s objekty napadení-osobami ve věku vyšším 65 let.

55 Mezi skutky, u nichž policie eviduje objekty napadení-osoby, se nejčastěji vyskytují takové, které podle členění policie na základě takticko-statistické klasifikace (TSK) spadají do kriminality násilné, mravnostní, méně se týkají majetkové a další trestné činnosti. Policie sleduje údaje ve statistice vztahující se k objektům napadení-osobám u majetkové kriminality u těchto konkrétních skutků: krádež vloupáním do bytů, krádež vloupáním do rodinných domků, krádež kapesní, krádež při pohlavním styku, krádež jiná na osobách a podvod. U ostatní trestné činnosti sleduje dva skutky: ohrožování výchovy dítěte a výtržnictví-útoky na záchranáře. U zbývajících kriminalit sleduje skutky: maření spravedlnosti, úmyslné nehody, ublížení na zdraví z nedbalosti pracovní úrazy a ublížení na zdraví z nedbalosti ostatní. U mravnostní kriminality sbírá data o 13 skutcích a u násilné o 27 skutcích - pro jejich velké množství zde výčet neuvádíme.

V roce 2019 v rámci celkové kriminality mezi všemi policií evidovanými skutky zaujímaly skutky, u nichž policie zaevidovala objekty napadení-osoby, 15% podíl. Jednalo se o 30 222 skutků⁵⁶, které byly zhruba napůl tvořeny skutky, kterými byly zasaženy objekty napadení-muži a objekty napadení-ženy (viz Tabulka 19).

Tabulka 19: Počty skutků, u kterých policie v roce 2019 zaevidovala objekty napadení-osoby. Skutky u jednotlivých typů kriminality celkem a zvlášť skutky s objekty napadení-osobami ve věku 65 a více let. Dělení podle pohlaví objektů napadení-osob

TSK	registrované skutky celkem	skutky, kde objektem napadení byla osoba					
		muž ^{x/}	muž 65+ ^{x/}	žena ^{x/}	žena 65+ ^{x/}	muž či žena nebo oba ^{xx/}	muž či žena nebo oba 65+ ^{xx/}
Celková kriminalita	199221	16165	1335	14946	2012	30222	3294
obecná kriminalita	145829	15575	1278	14591	1939	29306	3165
násilná kriminalita	13606	7186	385	4781	372	11411	717
vraždy	143	94	20	56	12	143	31
mravnostní kriminalita	2733	272	4	1657	18	1917	22
majetková kriminalita celkem	102136	7421	889	7434	1547	14779	2424
krádeže vloupáním	22161	20	18	43	43	63	61
krádeže prosté	59850	7332	821	7240	1360	14506	2177
ostatní majetková kriminalita	20125	69	50	151	144	210	186
ostatní kriminalita	27354	696	0	719	2	1199	2
zbývající kriminalita	28682	583	57	347	70	901	126
hospodářská kriminalita	24589	0	0	0	0	0	0
vojenská a protiústavní kriminalita	48	0	0	0	0	0	0

^{x/} skutky, kde alespoň jeden z objektů napadení-osob byl muž (žena)

^{xx/} skutky, kde alespoň jeden z objektů napadení-osob byl muž, žena nebo oba (nejedná se o součet skutků s objekty napadení muži a ženami).

Pramen: Statistiky Policie ČR.

V případě celkové kriminality mezi všemi skutky, u nichž byly policií evidovány objekty napadení-osoby (30 222 skutků), skutky, kterými byly zasaženy osoby starší 65 let, měly zhruba desetiprocentní zastoupení (3 294 skutků). Z údajů v Tabulce 19 je zřejmé, že mezi skutky, u nichž objekty napadení-osoby překročily věkovou hranici 65 let, převažovaly skutky, kterými byly zasaženy ženy (měly zhruba 60 % zastoupení).

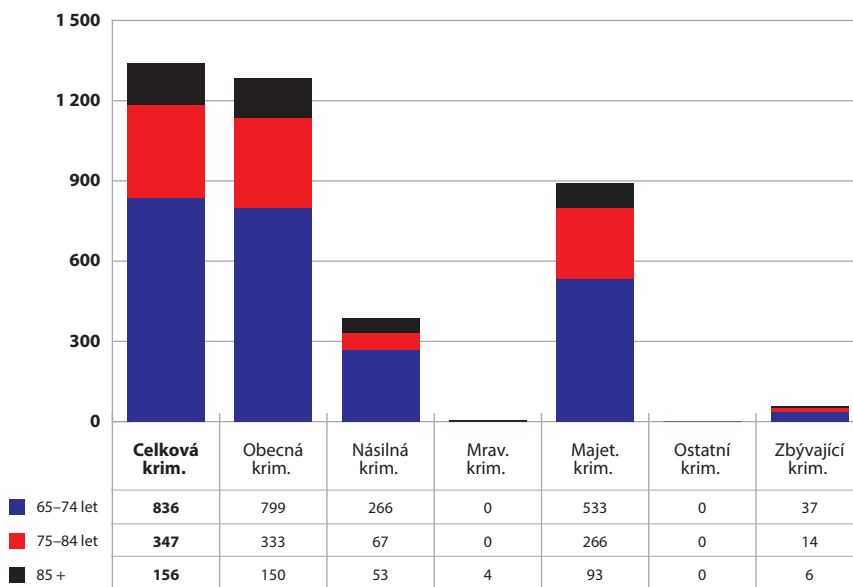
56 U celkové kriminality v roce 2019 v ČR byly mezi všemi evidovanými skutky zastoupeny jednotlivé policií sledované objekty napadení (jejich výčet je uveden přehledně výše v textu) následovně: „objekty obecné kriminality“ tvořily více jak pětinu (21,7 %, jednalo se o 43 243 skutků), „soukromé objekty“ tvořily zhruba čtvrtinu (24,7 %, 49 269 skutků), „veřejný zájem“ tvořil bezmála plnou třetinu (32,6 %, 64 891 skutků), „objekty hospodářské kriminality“, tvořily 5,8 % (11 619 skutků). Objekty napadení-osoby tvořily více jak desetinu, konkrétně 15,2 % (30 222 skutků).

Z dat v Tabulce 19 rovněž vyplývá, že mezi všemi skutky, u nichž policie eviduje objekty napadení-osoby, skutky s osobami staršími 65 let zaujímaly u kriminality obecné, právě tak jako u kriminality celkové asi desetinu. U násilné kriminality se jednalo o asi 6 % zastoupení (konkrétně u vražd byl ale procentní podíl asi pětinový – viz podrobně dále), u majetkové kriminality cca 16 %. Minimální měly podíl skutky s osobami seniorského věku v daných souvislostech u mravnostní a ostatní kriminality. U zbývajících kriminalit bylo zastoupení skutků, které zasáhly seniory, cca 14 %.

Z Tabulky 19 lze dále vyčíst, že v sumě skutků s objekty napadení osobami ve věku 65 let a vyšším, měly skutky, které zasáhly ženy, u obecné kriminality obdobně jako u celkové kriminality asi 60% zastoupení. U majetkové kriminality se jednalo o podíl téměř dvou třetinový. U násilné kriminality bylo zastoupení žen asi 50 %, právě tak jako v případech kriminality zbývajících.

Grafy 36 a 37 ukazují na výskyt policií evidovaných skutků, které zasáhly zvláště muže a zvláště ženy seniorského věku, kteří byli rozděleni do tří věkových skupin (osoby 65- až 74leté, 75- až 84leté, 85- a víceleté).

Graf 36: Počty skutků, kde byly v roce 2019 policií evidovány u jednotlivých typů kriminality objekty napadení mužů ve věku 65 let a vyšším, dělení skutků podle věku objektů napadení-mužů^{x/}

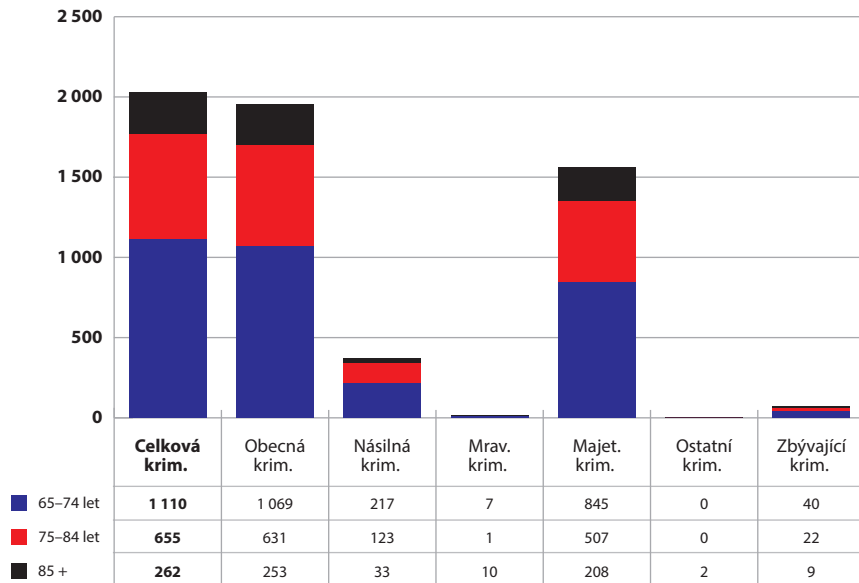
^{x/} skutky, kde alespoň jeden z objektů napadení-mužů byl v grafu uváděné věkové kategorii.

Pramen: Statistika Policie ČR.

Z údajů v Grafech 36 a 37 je zřejmé, že v roce 2019 u kriminality mravnostní a u kriminality ostatní bylo policií zaevidováno minimálně skutků s objekty napadení muži i ženami všech tří zkoumaných věkových skupin. U dalších znázorněných typů trestné činnosti měly zastoupení skutky s osobami nejmladšími (65- až 74letými) v rozmezí cca 60 až 70 % v případě deliktů, které zasáhly muže, kdežto u deliktů, které zasáhly ženy, bylo procentní zastoupení poněkud nižší, cca 55 až 60 %. Vedle toho ale skutky, kterými byly

dotčeny osoby 75- až 84leté, v případech, že se jednalo o ženy, měly u analyzovaných typů trestné činnosti o něco vyšší podíl (obvykle cca třetinový), než když se jednalo o muže. Skutky s objekty napadení-osobami 85- a víceletými tvořily u jednotlivých zkoumaných typů kriminality nejmenší část, zhruba desetinovou. A to jak v případě trestné činnosti, která poškodila muže, tak ženy.

Graf 37: Počty skutků, kde byly v roce 2019 policií evidovány u jednotlivých typů kriminality objekty napadení ženy ve věku 65 let a vyšším, dělení skutků podle věku objektů napadení-žen^{x/}

^{x/} skutky, kde alespoň jeden z objektů napadení-žen byl v grafu uváděné věkové kategorii.

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Z údajů uvedených v Tabulce 19 rovněž plyne, že případů **vražd**, kterými byly zasaženy osoby ve věku 65 let a vyšším, bylo zaevidováno policií v roce 2019 celkem 31. Zhruba dvě třetiny mezi nimi tvořily vraždy, kdy útok pachatelů byl směřován vůči mužům. Skutky, které byly kvalifikovány jako vraždy a kterými byly zasaženy osoby starší 65 let, tvořily mezi všemi evidovanými vraždami v roce 2019 zhruba pětinu.

Z Tabulky 20 je zřejmé, že v případě vražd se nejčastěji jednalo o skutky, kterými byli zasaženi jedinci v námi sledovaném seniorském věku úplně nejmladším, tj. 65- až 74letí. Dále byly vraždami poměrně často zasaženy osoby nejstarší, tj. 85- a víceleté, které současně zahrnovaly všechny v roce 2019 policií evidované vraždy na objednávku spáchané na osobách starších 65 let (3 skutky). U vražd žen, právě tak jako u vražd mužů, sice dominovaly skutky, které zasáhly osoby nejmladší (65- až 74leté), ale na druhou stranu téměř všechny vraždy jedinců ve věku nad 85 let se týkaly mužů.

Tabulka 20: Vraždy-skutky, kterými byly zasaženy objekty napadení-osoby starší 65 let, dělení skutků podle pohlaví a věku objektů napadení-osob, rok 2019

Typy vražd podle TSK:	skutky, kde objektem napadení byla osoba 65+					
	muž	žena	muž, žena ^{x/}	osoba ve věku		
				65-74 let	75-84 let	85+
vražda loupežná	4	2	6	2	2	2
vražda motivovaná osobními vztahy	7	6	13	11	2	0
vražda na objednávku	3	0	3	0	0	3
vražda ostatní	6	4	9	3	2	4

^{x/} nejedná se o součet skutků, kde objektem napadení-osobou byl muž, žena

Pramen: Statistika Policie ČR

Vedle údajů o vraždách můžeme za rok 2019 u **násilné kriminality** pro ilustraci uvést, že mezi všemi skutky, u kterých policie eviduje objekty napadení osoby, tvořily skutky, jež zasáhly jedince starší 65 let, plnou polovinu u usmrcení z nedbalosti (§ 143 TrZ) (jednalo se o 31 skutků, kde objekty napadení tvořily osoby ve věku 65+), cca 12 % u loupeže (§ 173 TrZ) (168 skutků s objekty napadení osobami 65+), cca 9 % u týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 TrZ) (46 skutků s objekty napadení osobami 65+), cca 4 % u úmyslného ublížení na zdraví (§ 145 – 146a TrZ) (191 skutků s objekty napadení osobami 65+), cca 7 % u nebezpečného vyhrožování (§ 353 TrZ) (128 skutků s objekty napadení osobami 65+), cca 4 % u vydírání (§ 175 TrZ) (48 skutků s objekty napadení osobami 65+).

U **majetkové kriminality** stojí za povšimnutí podíl skutků s objekty napadení osobami staršími 65 let např. u krádeže kapesní (§ 205 TrZ), který tvořil mezi všemi skutky s objekty napadení osobami cca 14 % (1 407 skutků s objekty napadení osobami 65+) nebo u krádeží jiných na osobách (§ 205 TrZ), kde byl podíl cca 17 % (jednalo se o 769 skutků s objekty napadení osobami 65+).

Tabulka 21 ukazuje zastoupení skutků s objekty napadení osobami různých věkových skupin mezi všemi skutky, u kterých policie eviduje objekty napadení-osoby. Z uvedených údajů je zřejmé, že v případě celkové kriminality mezi všemi skutky, u nichž policie registruje objekty napadení-osoby, zaujímaly skutky s osobami staršími 65 let zhruba desetinu. Obdobně tomu bylo u skutků s objekty napadení-osobami v dětském věku (0-14 let) a přibližně stejné zastoupení měly také skutky s osobami ve věku 51 až 64 let. Skutky, které zasáhly adolescenty, měly poměrně nízké zastoupení, zhruba 5 %. Nejpočetněji byly v rámci celkové kriminality zastoupeny skutky, kde objekty napadení-osoby představovali jedinci ve věkových skupinách 18-30 let a 31-50 let. V obou případech se jednalo o zhruba 30% podíl.

Tabulka 21: Počty skutků, u kterých policie evidovala v roce 2019 objekty napadení-osoby, dělení skutků podle věku objektů napadení-osob

TSK	Skutky						suma skutků ^{xx/} , kde objektem napadení byla osoba
	Skutky, kde věk objektů napadení-osob ^{x/} byl (v letech)						
	0-14	15-17	18-30	31-50	51-64	65 a více	
Celková kriminalita	3 349	1 491	9 181	9 896	3 811	3 294	30 222

^{x/} jedná se o skutky, kde alespoň jeden z objektů napadení-osob byl v uvedené věkové skupině.

^{xx/} nejedná se o součet skutků s objekty napadení-osobami v uvedených věkových skupinách.

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Na základě výše uvedených dat můžeme konstatovat, že skutky, které v roce 2019 zasáhly osoby 65- a víceleté, netvořily mezi všemi skutky, u nichž policie eviduje objekty napadení-osoby, početně okrajovou skupinu. Pro porovnání údajů za rok 2019 s lety předchozími nejsou údaje o skutcích, u kterých policie registruje objekty napadení-osoby, k dispozici.

Závěr

Analýza údajů z policejní statistiky o osobách 65- a víceletých v ČR v roce 2019, a to a) z hlediska spáchaných skutků (trestných činů), b) stíhaných jedinců za trestnou činnost, které se dopustili, a také c) z hlediska skutků, kterými byly dotčeny fyzické osoby (v policejním názvosloví se jednalo o skutky, u kterých policie eviduje „objekty napadení – osoby“), ukázala následující.

V ČR během jednotlivých let 2017 až 2019 v rámci celkové kriminality zůstával podíl objasněných skutků spáchaných osobami staršími 65 let na celku objasněných skutků zhruba stejný, a to jak v procentech (cca 1,7 %), tak v absolutních počtech (cca 1 600 skutků).

Podíl stíhaných osob, které překročily věkovou hranici 65 let, na celku stíhaných osob, byl u celkové kriminality v roce 2019 zhruba 2 %. V absolutních počtech se jednalo o cca 1 900 jednotlivců.⁵⁷ Z nich menší část, necelou pětinu, tvořily ženy. Ve srovnání s dvěma lety předchozími bylo v roce 2019 u celkové kriminality procentní zastoupení stíhaných osob starších 65 let mezi všemi stíhanými osobami obdobné.

Z uvedeného je zřejmé, že v případě celkové kriminality byl v roce 2019 podíl objasněných skutků spáchaných osobami 65- a víceletými na celku objasněných skutků nízký. Právě tak byl u celkové kriminality nízký podíl stíhaných osob, které překročily věkovou hranici 65 let, mezi všemi za trestnou činnost stíhanými osobami.

57 Skutky spáchané určitou skupinou pachatelů jsou v policejní statistice počítány z registrovaných skutků za předmětné období (tedy trestné činy zahájené podle § 158/3 tr.ř. od 1. 1. předmětného roku do konce sledovaného období). Rozhodující je datum zahájení trestního řízení. U stíhaných osob je rozhodující datum sdělení obvinění, tedy § 160/1 tr.ř. (a datum zahájení trestního řízení podle § 158/3 tr.ř. již není bráno v potaz). Vyplývá z toho, že stíhaná osoba, které bylo ve sledovaném období sděleno obvinění, mohla spáchat svůj skutek, který byl zahájen podle § 158/3 tr.ř., kdykoli před sledovaným obdobím. Jinak řečeno, osoba mohla spáchat skutek dodatečně objasněný. Proto je počet stíhaných osob 65+ za rok 2019 poněkud vyšší než počet skutků spáchaných osobami 65+, jedná se o různá období.

Z analýzy dat vyplynulo, že evidovaná trestná činnost seniorů zatím není u nás nijak vysoká, alespoň pokud jde o policií sledované typy kriminality. Aktivní jsou v páchaní trestné činnosti převážně mladší ročníky seniorů, tedy osoby 65- až 74leté. Otázkou je, jak se situace bude měnit v budoucnu, až se zvýší nejen počet seniorů v populaci, ale až naroste mezi seniory podíl osob nejen fyzicky, ale i mentálně čilých do vysokého věku, navíc gramotných v moderních technologiích. Je proto již dnes aktuální se o kriminalitu páchanou seniory zajímat. Případný zvýšený počet osob pokročilého věku ve výkonu trestu nepodmíněného odnětí svobody za spáchanou trestnou činnost bude totiž klást i větší nároky nejen na programy zacházení nabízené v českých věznicích, ale i na vzdělávání personálu, na případné servisní a zdravotnické služby ve vězeňském prostředí apod. Z české vězeňské statistiky je zřejmé, že počty osob pokročilého věku ve výkonu trestu ve věznicích sice pomalu, ale postupně rostou.

U celkové kriminality, v rámci všech skutků, u nichž policie eviduje objekty napadení osoby, měly skutky, kterými byly zasaženy osoby starší 65 let, zhruba desetiprocentní zastoupení (jednalo se cca 3 300 skutků). Mezi všemi skutky, u nichž policie eviduje objekty napadení osoby seniorského věku, měly v případě celkové kriminality zhruba 60% zastoupení skutky, kterými byly zasaženy ženy.

Jelikož policie eviduje objekty napadení osoby jen u vybraného souboru trestných činů, nemůžeme ze získaných údajů činit nějaké zobecňující závěry. Je však možné říci, že skutky, které zasáhly osoby 65- a víceleté, netvořily v roce 2019 početně okrajovou skupinu mezi všemi skutky, u nichž se policie zajímá o osoby, vůči nimž byl veden protiprávní útok.

Protože data policie neumožňují získat informace o počtech osob, které byly zasaženy evidovanou trestnou činností (zaměřují se na údaje o skutcích), zdá se, že bude třeba u nás hledat v budoucnu přesnější informace o podílu seniorů (a nejen jich) mezi oběťmi kriminality v jiných informačních zdrojích. Nejspíše ve viktimizačních studiích, pokud budou prováděny.

Vzhledem k tomu, že senioři (obzvláště ti pokročilého věku) tvoří jednu ze skupin kriminalitou zvýšeně zranitelných osob, zájem o poznatky o jejich zasažení trestnou činností a o provádění preventivních aktivit v této oblasti by měly být ze strany společnosti samozřejmostí.

VI.

Výsledky ankety k problematice vývoje trestní politiky

K prohloubení každoročního pohledu na stav a vývoj trestní politiky v rámci pravidelně publikovaných Analýz trendů kriminality v ČR uskutečnil Institut pro kriminologii a sociální prevenci anketu pracovníků justice k jejich názorům na změny a problémy trestní politiky v předchozím období tří až pěti let. Šlo o to, získat názory odborníků z praxe, působících ve vedoucích orgánech justice. K tomu byly určeny tři otevřené otázky s tím, že odpovědi mohou být anonymní.

1. *Projevil se podle Vašeho názoru v posledních třech až pěti letech v trestní politice pozitivní posun pokud jde o konkrétně přijatá legislativní opatření a jejich praktickou aplikaci? Pokud ano, tak v čem?*
2. *Existují podle Vás v současnosti v trestní politice naléhavé problémy, které by se měly především řešit? Pokud ano, uveďte nejvýše tři podle Vašeho názoru nejnaléhavější.*
3. *Existují podle Vašeho názoru v trestné činnosti v uvedeném období tři až pěti let některé nové jevy, na které by měla trestní politika specificky reagovat? Pokud ano, které to jsou a jakým způsobem?*

IKSP oslovil s těmito otázkami Nejvyšší soud a vrchní soudy a obdobně Nejvyšší státní zastupitelství a vrchní státní zastupitelství. Anketa byla rozeslána v srpnu, odpovědi byly shromážděny do začátku října.

Všechny oslovené orgány justice reagovaly na zasláné dotazy pozitivně a od všech byly získány názory respondentů. Forma odpovědí byla různá – ve třech případech se jednalo o souhrnné vyjádření názorů více pracovníků (VSZ Olomouc, VS Praha, NS Brno), v ostatních třech případech byla zaslána samostatná vyjádření pracovníků (celkem osmi) oslovených orgánů (NSZ Brno, VSZ Praha, VS Olomouc).

Odpovědi na jednotlivé otázky se přirozeně lišily v míře obecnosti a výběru témat nebo problémů jmenovaných respondenty. Nelze je proto vyhodnotit uváděním četností jednotlivých jevů či problémů, spíše půjde o alespoň částečné zobecnění spolu s uvedením konkrétních vyjádření. Odlišíme přitom vyjádření státních zástupců a soudců s pokusem o hledání styčných ploch.

1. Otázka první:

Projevil se podle Vašeho názoru v posledních třech až pěti letech v trestní politice pozitivní posun pokud jde o konkrétně přijatá legislativní opatření a jejich praktickou aplikaci? Pokud ano, tak v čem?

STÁTNÍ ZÁSTUPCI:

Obecnější pohled vyjádřil státní zástupce, který uvedl, že především postrádá vládní koncepci trestní politiky s jasně stanovenými cíli, a proto lze hodnotit jen jednotlivé legislativní úpravy, které ale zřejmě z nějaké koncepce nevycházejí. Další státní zástupce vyjádřil pochybnost, zda tyto změny vycházejí z návaznosti na vyhodnocování trestní politiky státu nebo z jiných aktuálních okolností. K tomu uvedl, že se aplikace nových institutů vyhodnocuje obtížně bez zatěžování justiční soustavy a to s ohledem na statistické nástroje, kterými tato soustava disponuje.

Jako pozitivní posuny byly státními zástupci uvedeny následující (některé se objevují v několika odpovědích):

- Podařilo se zjednodušit některá procesní pravidla, která i při zachování zásady náležitého objasnění stavu věci a práv obviněného umožňují plynulejší průběh trestního řízení. Posledním pozitivním posunem v této oblasti je novelizace trestních předpisů zákonem č. 333/2020 Sb. Přesto některé nadbytečné formalismy nadále přetrvávají. Je to důsledek i toho, že základní procesní norma v oblasti trestního práva, trestní řád, je vystavěna na základě již z roku 1961 a vychází tak z výrazně odlišného pojetí trestního procesu, než je tomu dnes;
- Pozitivní posun je u navrhování a ukládání peněžitých trestů – je to výsledek společné edukační činnosti NS a NSZ vůči soudcům a státním zástupcům. Dokladem je další nárůst udělených peněžitých trestů v roce 2019 (19,07 % ze všech trestů);
- Pokrok (i když opožděný) v úpravě a reálném výkonu trestu domácího vězení;
- Významná je změna hranice škod v § 138 TrZ (333/2020 Sb.);
- Vypuštění nutné obhajoby při sjednávání dohody o vině a trestu, což vedlo k zefektivnění a zrychlení procesu, nárůstu počtu sjednaných dohod;
- V tomto smyslu respondent doporučuje možnost dohody o vině a trestu i u zvláště závažných zločinů včetně oblasti organizované kriminality;
- Dvě novely TrZ 455/2016 Sb. a 287/2018 Sb., které zavedly nové skutkové podstaty, což umožňuje rozšířený postih účasti na terorismu a podpory terorismu a umožňuje postihnout kybernetický útok jako teroristický útok;
- Tzv. konfiskační novela (86/2015 Sb.) – změny úpravy zabránění věci a výnosů z trestné činnosti;
- Úprava trestnosti týrání zvířat;
- Novely 165/2020 Sb. a 333/2020 Sb., které upravují výkon trestu a posilují princip oportunity;
- Další pozitivum je uplatňování trestní odpovědnosti právnických osob (i s úpravou provedenou zákonem 183/2016 Sb.).

SOUDCI:

Soudci se k této otázce téměř nevyjádřili, resp. uvedli, že nezaznamenali podstatnější změny či problémy. Nicméně jeden respondent kriticky uvedl, že od roku 2016 včetně, až do roku 2020, byly trestněprávní předpisy (v širším smyslu) novelizovány v následujícím počtu:

- trestní zákoník 17x,
- zákon o soudnictví ve věcech mládeže 5x,
- zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim 7x,
- zákon o obětech trestných činů 1x,
- trestní řád prošel novelizacemi celkem 24x,
- zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních 7x.

Souhrnný počet všech trestněprávních novel za posledních pět roků tak činí šedesát jedna, tj. v průměru cca dvanáct novel ročně, tedy průměrně každý měsíc jedna.

Pokusíme-li se shrnout odpovědi k úvodní otázce, je třeba registrovat vyjádření, že je postrádána koncepční trestní politika, což vede k velkému množství dílčích novel trestněprávních norem. Současně byla vyjádřena pochybnost, zda tyto novely vycházejí z koncepč-

ního vyhodnocování stavu, přičemž ale z vyjádření vyplývá, že možnosti vyhodnocování, zejména pokud jde o statistické nástroje, nejsou dostatečné. Přesto bylo uvedeno více novel, hodnocených jako přínosné, což se týkalo zejména ukládání peněžitých trestů, ukládání trestu domácího vězení, zjednodušení některých procesních pravidel, uplatňování trestní odpovědnosti právnických osob, změna hranice způsobené škody a další. Pozoruhodné je, že tyto pozitivní úpravy uváděli pouze státní zástupci.

2. Otázka druhá:

Existují podle Vás v současnosti v trestní politice naléhavé problémy, které by se měly především řešit? Pokud ano, uveďte nejvýše tři podle Vašeho názoru nejnaléhavější.

Za vyjádření obecnějších, resp. koncepčních problémů je třeba považovat názor, vyslovený státními zástupci, že problémem české trestní politiky je ukládání trestů, jejich účel a výkon. Nahodilé změny nemohou změnit obecný stav, protože jde o problémy systémové. Čelíme přetlaku na vězeňský systém. Hlavní důvodem je ukládání nepodmíněných trestů v dlouhých výměrách a přeměňování trestů podmíněných. Řešením není zvyšování kapacity vězení – spíše je třeba zpracovat metodiku jak trestat pachatele v nejběžnějších věcech a jaké tresty ukládat, rozšířit prostor pro soudcovskou individualizaci trestu úpravou spodních a horních sazeb trestů odnětí svobody za příslušné trestněprávní kvalifikace. Preferovat alternativní sankce a omezit kumulaci trestů. Přizpůsobit resocializační programy.

Obdobným problémem je rekodifikace trestního práva procesního, která by neměla řešit pouze dílčí problémy, ale měla by vycházet z jasně stanovených zásad a principů (poměr zásady oficiality a oportunity, důkazní břemeno, úprava subsidiarity trestní represe, zásady dokazování apod.) Absence těchto koncepčních rozhodnutí činí v dalších legislativních pracích bezesporu značné obtíže.

Na základ trestního řádu z roku 1961 jsou naroubovány četné novelizace, které mnohdy částečně mění podstatu, na které byla podoba trestního procesu postavena. Jako naléhavé se tedy jeví nově vymezit základní zásady trestního řízení a jeho podobu. To se vztahuje i pro oblast veřejné žaloby, kdy by mělo být jednoznačně postaveno, co se očekává od státního zástupce, tedy zda má vést policejní orgán při prověřování a vyšetřování, nebo zda má být výhradně nestranným orgánem, který bude vůči policejnímu orgánu pouze rozhodovat o opravných prostředcích, zda má povinnost podávat obžalobu i v případech, v nichž podezření z trestné činnosti bude sice určitým způsobem podloženo, ale důkazní situace bude slabá, zda by měl mít určitou diskreci obžalobu nepodat, zda a jakým způsobem bude procesně odpovědný za řízení před soudem atd. Důležitým se jeví i potřeba nově nastavit systém mimořádných opravných prostředků, jejichž stávající podoba a zejména pak jejich modifikace recentní judikaturou Nejvyššího a Ústavního soudu je zjevně nevyhovující.

STÁTNÍ ZÁSTUPCI:

Dále státní zástupci upozorňovali na některé konkrétní problémy:

- Nepřiměřeně vysoké sazby trestů odnětí svobody u verbálních trestných činů souvisejících se schvalováním teroristických útoků;

- Tento názor byl dále rozveden ve vyjádření dalšího státního zástupce, který uvedl, že nejčastěji aplikovanou skutkovou podstatou z oblasti teroristických trestných činů je ustanovení § 312e odst. 1 alinea 2 trestního zákoníku, a to ve spojení s ustanovením kvalifikované skutkové podstaty podle § 312e odst. 4 trestního zákoníku. Jedná se o případy, kdy pachatel veřejně schvaluje spáchaný teroristický trestný čin nebo pro něj veřejně vychvaluje jeho pachatele, a učiní tak na internetu, tedy veřejně přístupnou počítačovou sítí. Soudy, které v takových případech rozhodují, považují trestní sazbu v ustanovení § 312e odst. 4 trestního zákoníku za nepřiměřenou, poukazují na disproporci ve vztahu k jiným skutkovým podstatám, kde je mírnější trestní sazba, ačkoliv se jedná o typově škodlivější jednání (např. účast na teroristické skupině podle § 312a odst. 1 trestního zákoníku). Soudy se snaží v případech, kdy se pachatel dopustil pouze ojedinělé reakce na internetu, v rámci které se vyslovil pochvalně ve vztahu k teroristickému útoku nebo jeho pachateli, aplikovat ustanovení § 58 odst. 1 trestního zákoníku a ukládat trest pod dolní hranicí trestní sazby a sami uvádí, že reagují právě na disproporci mezi povahou postihovaného jednání a trestní sazbou, kterou je jinak takové jednání trestním zákoníkem postihováno. I soudy uvádí, že aktuální úprava § 58 odst. 1 trestního zákoníku, resp. dosavadní výklad tohoto ustanovení, na tyto případy ne zcela dopadá, ale argumentují zejména tím, že s ohledem na okolnosti případu a poměry pachatele je použití zákonné trestní sazby nepřiměřené. Zpravidla se pak takového jednání dopouštějí osoby dosud netrestané, kterým by soudy při aplikaci zákonné trestní sazby musely ukládat nepodmíněné tresty odnětí svobody. Částečně by tento problém mohla vyřešit již přijatá novela trestního zákoníku, která rozšířila možnost aplikace ustanovení § 58 trestního zákoníku, ale přichází v úvahu zvažování, zda by ve vztahu k ustanovení § 312e odst. 1 trestního zákoníku nebylo namísto vytvořit samostatnou (kvalifikovanou) skutkovou podstatu, která umožnila i mírnější postih, a tedy větší variabilitu ukládání trestů, aniž by soudy musely aplikovat ustanovení § 58 trestního zákoníku, jestliže sami mají za to, že trest by měl být spíše ukládán při dolní hranici trestní sazby a nikoliv dle tohoto (mimořádného) ustanovení. V této souvislosti byly konstatovány velmi volné legislativní mantinely pro využívání ustanovení § 58 trestního zákoníku;
- Malá náhradovost škod způsobených pachateli trestných činů a poškozeným příznavých adhezním výrokem – faktická náhrada škody v rámci trestního řízení je legislativně stále více upozadována na úkor jiných institutů ve prospěch pachatelů, např. v rámci rozhodování o osvědčení po uplynutí zkušební doby podmíněného odsouzení či při podmíněném propouštění z výkonu trestu odnětí svobody;
- Dalším problémem, na který není dle názoru respondentů dlouho reagováno, je ustanovení § 34 zák. č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob (TOPO), a to zejména ustanovení § 34 odst. 4 TOPO, jehož znění opakovaně vedlo v minulosti k tomu, že úkony členů statutárních orgánů byly považovány za neúčinné, jestliže se jednalo o fyzické osoby, které měly procesní postavení obviněného apod. V dané věci byla vydána řada rozhodnutí, včetně rozhodnutí Ústavního soudu ČR, které doslovný jazykový výklad, který by se v daném případě nabízel, pokládají za výklad v rozporu s právem právnické osoby na obhajobu, viz např. rozhodnutí IV ÚS 3740/19. Opět se jedná o situaci, kdy soudy reagují na určité znění, jehož doslovný výklad se může jevit jako nepřiměřeně přísný, a došli k závěru, že je třeba připustit, aby člen statutárního orgánu, byť patří mezi osoby uvedené v § 34 odst. 4 TOPO, mohl provést alespoň tako-

vé úkony, které zajistí, aby mohla jiná osoba vykonávat činnost zmocněnce a tím také řádně hájit zájmy právnické osoby;

- Na základě aktuálního vývoje judikatury (zejm. nálezu Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2019, sp. zn. I. ÚS 2832/18, a na něj navazující rozhodnutí velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 1443/2018 ze dne 17. 4. 2019) došlo k zásadnímu omezení aktivní legitimace Nejvyššího státního zastupitelství k podání neprospěchového dovolání k Nejvyššímu soudu pro extrémní nesoulad mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními. Náprava tohoto stavu bude zřejmě možná pouze legislativní cestou;
- Problematická je stávající neúměrně dlouhá délka řízení před krajskými soudy v trestních věcech. Skutkově a právně složitější věci jsou projednávány zpravidla více měsíců a mnohdy i roků, což nepřispívá ani samotnému trestnímu řízení, ani pochopitelně obžalovaným subjektům, pro něž je tato doba neúměrnou zátěží. Bylo by proto namístě přijmout takové organizační změny v soudní soustavě, aby tyto věci byly projednávány soustředěnějším způsobem;
- Přezkoumat možnosti dekriminalizace – k tomu je dobrým krokem zvýšení hranice škody. Přehodnotit stávající okruh protiprávních jednání, která podléhají trestněprávnímu postihu (např. dekriminalizace zanedbání povinné výživy podle § 196 TrZ a to především v prostých formách tohoto trestného činu, které nezpůsobují stav nebezpečí nouze pro oprávněné osoby.

SOUDCI:

Soudci zaslali vesměs stručnější vyjádření, nicméně také uváděli potřebu rekonfigurace trestního práva procesního – v trestním řádu došlo k mnoha změnám, ale nekoncepcím. Řešit je třeba:

- zjednodušení celého přípravné řízení v souvislosti s pozdějším řízením před soudem;
- státní zástupce by měl nést větší odpovědnost za provedení důkazů, které prokáží vinu obžalovaného;
- omezení vyšetřovací zásady a rozšíření důsledného principu důkazního břemene u stran trestního řízení, zejména u státního zástupce;
- omezení zásady zákazu reformace in peius.

Dále uvedli:

- Problematika kumulativního ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody (tzv. „patrové tresty“);
- Problematika opakovaných kasací rozhodnutí nalézacích soudů v procesním režimu řádných a mimořádných opravných prostředků (tzv. soudní „ping-pong“ v soustavě obecných soudů);
- Problematika opakovaných kasací rozhodnutí obecných soudů v procesním režimu ústavních stížností (tzv. soudní „ping-pong“ na úrovni soustavy obecných soudů a Ústavního soudu);
- Posílit preventivní práci a výchovu k právu hlavně směrem k mládeži;
- Zúžit rozsah kriminalizovaných jednání, méně závažná řešit mimotrestními prostředky;
- Omezení písemného odůvodnění rozhodnutí vyhlášených u jednání a zachycených zvukovým záznamem včetně rozhodnutí ve věci samé.

Shrnutí: I zde nalézáme koncepční pohledy a významné je, že nejsou jen konstatovány problémy, ale i názory na možnosti jejich řešení. Koncepční výhrady se týkají způsobu ukládání trestů a jejich výkonu a dále je vyjádřena potřeba koncepčního řešení nového trestního řádu. Návrhy na možná řešení jsou vznášeny i u problémů konkrétních. Opět se objevuje námět přezkoumat možnosti dekriminalizace některých jednání.

3. Otázka třetí:

Existují podle Vašeho názoru v trestné činnosti v uvedeném období tři až pět let některé nové jevy, na které by měla trestní politika specificky reagovat? Pokud ano, které to jsou a jakým způsobem?

Ve více případech upozorňovali státní zástupci i soudci na problematiku trestné činnosti páchané ve virtuálním prostoru, přičemž vícekrát zmínili případy nenávistných útoků, vyhrožování, tzv. kyberšikany, schvalování terorismu apod., ale i přesun tradičních forem trestné činnosti do virtuálního prostoru. Na opačnou stranu byl prezentován i názor, že nárůst závažné kriminality páchané prostřednictvím veřejně přístupných počítačových sítí souvisí s rozvojem komunikačních systémů a není třeba, aby na to trestní politika specificky reagovala.

Konkrétně uvedli následující:

STÁTNÍ ZÁSTUPCI:

- Jednoznačně se jedná o páchání trestné činnosti ve virtuálním prostředí. Nelze totiž hovořit pouze o kybernetické trestné činnosti, neboť do tohoto prostoru se přesouvá většina trestné činnosti, u níž je to možné. Justice nemá předpoklady legislativní, technické a ani personální tento problém řešit v akceptovatelném čase. Aktuální stav hrozí zahlcením celého systému připraveného řešit trestní věci, které se odehrály na území ČR, v reálném čase na reálném místě zachycené v papírovém spise;
- Vzestup kybernetické/počítačové kriminality, její vysoká latence, prostupuje všechny druhy trestné činnosti. U tohoto jevu se projevují nízké právní vědomí společnosti a neschopnost rozeznat nebezpečnost;
- Objevuje se nárůst trestné činnosti povahy sexuální, vydírání, vyhrožování atd. páchané prostřednictvím internetu, facebooku, instagramu, příp. dalších sociálních sítí, zejména vůči dětem. Pachatelé se schovávají za anonymitu, mají tak pocit bezpečí, ztrácejí více zábrany, což je o to nebezpečnější právě u dětí, které tyto sítě hojně využívají a snadno se stanou oběťmi těchto deliktů, které je mnohdy i doživotně poznamenají (psychické problémy, někdy až duševní nemoci). Do kvalifikovaných skutkových podstat některých trestných činů by bylo vhodné vložit jejich trestnost spáchanou prostřednictvím internetu či sociálních sítí, např. u § 175, 177, 186, 353 TrZ příp. dalších;
- Množí se trestné činy, kdy schvalujícími komentáři naplňují lidé skutkovou podstatu trestného činu podpory a propagace terorismu dle § 312e TrZ. Za takový trestný čin hrozí pachateli trest 2–10 roků odnětí svobody, nicméně pokud k takovému jednání dojde prostřednictvím veřejně přístupné počítačové sítě (typicky komentáře u internetových článků), je pachatel rázem ohrožen trestem odnětí svobody na 5–15 let. Tresty za internetové komentáře jsou pak postaveny naroveň např. trestům za podporu te-

rorismu za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu (viz kvalifikovaná skutková podstata dle § 312e odst. 4 TrZ). Je otázka, zda by neměla být spodní hranice zákonné sazby za tato (typově méně závažná) jednání snížena;

- Trestné činy z nenávisti už nejsou doménou jen tradičních extremistů, ale zapojují se do nich „běžní“ občané – hlavně jde o trestnou činnost na sociálních sítích;
- Z hlediska hmotněprávního v zásadě nevidíme potřebu další regulace nějakých protispolečenských jevů, které by měly prohlášeny za trestné činy. V této oblasti vnímáme jako pozitivní zavedení trestného činu maření spravedlnosti, který postihuje řadu doposud nesankcionovaných negativní jednání;
- Z procesního hlediska by bylo vhodné reagovat na změny v oblasti důkazů a způsobů jejich zajišťování. Podstatná část důkazů se v současné době nachází v elektronické podobě, na různých místech světa přístupnými různými způsoby, radikálně se změnilы způsoby komunikace apod. Na to vše by měly reagovat předpisy upravující zajišťování takovýchto důkazů. Tento názor je podpořen i dalším vyjádřením, které uvádí, že je třeba komplexněji řešit využívání elektronických důkazů v trestním řízení;
- Vyhodnotit a nově upravit poměr trestních sazeb mezi jednotlivými okruhy trestných činů;
- Byla vyslovena kritika, že stranou zájmu zůstalo fungování evropského žalobce na trestní politiku ČR.

SOUDCI:

Soudci se opět vyjadřovali stručněji a uvedli spíše jen tematické okruhy, kterým by měla být věnována pozornost.

- Trestněprávní odpovědnost členů kolektivních orgánů obchodních společností s důrazem na proces dokazování;
- Věcná příslušnost a některé aktuální otázky evropského žalobce;
- Kontrola technickými prostředky nad pachateli ekonomické kriminality;
- Využití elektronického monitoringu při trestání hospodářských trestných činů;
- Jednání za právnickou osobu v průběhu trestního řízení;
- Trestní sankce v oblasti duševního vlastnictví v české a evropské perspektivě;
- Růst kyberšikany na internetu nebo přes mobilní telefon;
- Obecně trestné činy páchané na Internetu, zvláště v části darknetu a jeho prostřednictvím;
- Snižování kvality znaleckých posudků.

Shrnutí: jevem, na který souhlasně státní zástupci i soudci upozorňují, je nárůst kyberkriminality, resp. kriminality páchané prostřednictvím komunikačních sítí, jak ve specifických formách (kyberšikana apod.), tak přesunem více forem kriminality do virtuálního prostoru. Na potřebu přijímání specifických legislativních opatření není jednotný názor, ale objevuje se požadavek řešit využitelnost důkazů existujících v elektronické podobě.

Celkově lze shrnout, že kromě řady konkrétních poznatků, nepochybně využitelných jako náměty pro přípravu legislativních opatření, případně v judikatuře, se oslovení pracovníci vrcholných orgánů justice do značné míry shodují v pocítování absence koncepční

trestní politiky, potřebě přípravy nového trestního řádu, přehodnocení způsobu ukládání a výkonu trestů a potřebě řešit nové jevy související s nárůstem a přesunem kriminality do kyberprostoru.

VII.

Prvotní analýzy důsledků redukce typů věznic

VII.1. Úvod

Profilace věznic se v České republice stanovuje na základě míry vnější ostrahy věznic, zajištění bezpečnosti a způsobu realizování programů zacházení. Jedná se o vnější diferenciaci věznic (vnější diferenciaci výkonu trestu). O vnitřní diferenciaci se hovoří v souvislosti s individualizovaným zacházením s odsouzeným nebo skupinou odsouzených uvnitř konkrétní věznice a po 1. 10. 2017 (v důsledku změny právní úpravy) i v souvislosti s vnitřním členěním věznice s ostrahou.

Před tzv. redukcí typů věznic rozhodoval o umístění odsouzeného do konkrétního typu věznice soud (čtyři typy věznic: s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou), a to výlučně na základě trestněprávních kritérií. Po novelizaci právní úpravy soud odsouzené zařadí do dvou typů věznic (s ostrahou či zvýšenou ostrahou) a Vězeňská služba České republiky (Vězeňská služba; VS ČR) sama umístí odsouzené v typu věznice s ostrahou do třech možných stupňů zabezpečení (oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení) podle posouzení osobnostních faktorů odsouzeného a jeho trestné činnosti z hlediska penitenciárního, při zohlednění rizik a bezpečnostního hlediska.

Vězeňská služba zavádění změny diferenciaci komentovala takto: „Nová vnější diferenciaci věznic vychází především z potřeby vytváření moderního penitenciárního zacházení s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Řešení spočívající ve svěřením rozhodování vězeňským službám místo soudů je obecně považováno za pružnější a efektivnější, neboť vězeňské služby mají na rozdíl od soudů lepší možnosti k poznání osobnosti odsouzeného, disponují příslušnými specialisty (psychology, sociálními pracovníky, pedagogy) a pobyt odsouzeného ve výkonu trestu poskytuje dostatek času pro zkoumání osobnosti odsouzeného.“ (Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2020)

Institut pro kriminologii a sociální prevenci v rámci mimořádného výzkumného úkolu „Konceptuální ukotvení redukce typů věznic“ vypracoval vstupní studii (Raszková, Zhřivalová & Boukalová, 2019) k problematice redukce typů věznic, kdy těžištěm výzkumného zájmu byl proces umísťování odsouzených do oddělení v rámci typu věznice s ostrahou, a to zejména s ohledem na zacházení s odsouzenými. V našich závěrech jsme konstatovali, že všechny vězeňské systémy se vyznačují časovou omezeností danou potřebou reagovat na aktuální společenskou poptávku. V kontextu výzkumného úkolu bylo tedy klíčové popsat, jakou společenskou poptávku má současná změna vězeňského systému naplnit, jinými slovy, co vlastně předkladatel (potažmo zákonodárce) změnou zamýšlel.

Jak vyplynulo z analýzy strategických dokumentů, především Koncepce rozvoje vězeňství (do roku 2015 a do roku 2025), změna sledovala mimo jiné přiblížení českého vězeňství moderním penitenciárním zařízením, kdy zařazování vězňů do jednotlivých součástí věznic na základě pouze trestněprávních kritérií je již překonáno. Analýza zahraničních systémů⁵⁸ prokázala, že neexistuje jednotný vězeňský systém umísťování odsouzených, někde stále rozhodují soudy (Maďarsko), jinde soudy i vězeňská služba (Polsko) a rovněž země, kde vězně zařazuje výlučně vězeňská služba (Francie). Ze zmíněného pohledu lze na

58 Materiály, které IKSP připravoval v rámci všeobecné odborné diskuze k zamýšlené redukci věznic (informace jsou platné k lednu 2012).

základě srovnávací analýzy právní úpravy konstatovat, že nový systém rozřazování vězňů patří do smíšeného systému, neboť prvotní rozdělení vězňů (věznice s ostrahou nebo věznice se zvýšenou ostrahou) provede soud a v rámci typu věznice s ostrahou Vězeňská služba.

Při hledání odpovědi na otázku, co vedlo k redukci typů věznic, byl podroben obsahové analýze věcný záměr zákona č. 58/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Ten jako nejdůležitější výsledek změny vězeňského systému vnímá, že „ve střednědobém a dlouhodobém výhledu by toto opatření mělo přispět ke snížení míry recidivy kriminálního chování osob odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody.“ Z vlastních výsledků obsahové analýzy pak vyplývá, že největší důraz klade předkladatel na „rizika“. Toto zjištění není nijak překvapivé v kontextu globálního příklonu k upřednostňování konceptu risk and needs assesmentu, jehož logickým projevem je i obligatorní používání nástroje SARPO⁵⁹ (více viz Drahý, Hůrka & Petras, 2018) od roku 2012 ve všech věznicích.

Změna vězeňského systému našla odraz i v interních předpisech Vězeňské služby⁶⁰, ačkoli zdaleka ne v takovém rozsahu, jak činil výzkumný předpoklad. Stěžejní normou se stalo Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 40/2017, kterým se stanoví některé podrobnosti pro umístování odsouzených do některého z oddělení věznice s ostrahou. Na základě dalších analýz právního řádu s ohledem na změny v právní úpravě⁶¹ je patrné, že současné členění věznice s ostrahou má paralelu s předchozím členěním (dohled, dozor a ostraha). Naši pozornost vzbudila změna v definování pachatelů, kteří jsou zařazováni do jednotlivých oddělení věznice s ostrahou, pokud jsou vnímána jako paralely věznice s dohledem, dozorem a ostrahou.

VII.2. Zastoupení odsouzených v jednotlivých typech věznic

Pokud budeme sledovat změny rozvrstvení odsouzených v jednotlivých typech věznic/stupních zabezpečení v letech 2009 až 2019 (viz Tabulka 22 a Tabulka 23) zjistíme, že před redukcí dominoval typ věznice s ostrahou, následoval dozor, zvýšená ostraha a nejméně odsouzených bylo ve věznicích typu dohled.

59 Souhrnná Analýza Rizik a Potřeb Odsouzených.

60 Např. Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 45/2017, o zařazování, vyřazování a zacházení s velmi nebezpečnými odsouzenými v oddílu se zesíleným stavebně technickým zabezpečením; Nařízení č. 37/2018, o vazebních věznicích a profilaci věznic Vězeňské služby České republiky.

61 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů; Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony; Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

Tabulka 22: Odsouzení v jednotlivých typech věznic v letech 2009 až 2016

K 31. 12.	A (dohled)	%	B (dozor)	%	C (ostraha)	%	D (zvýšená ostraha)	%	Celkem odsouzených
2009	581	3,0	7 607	39,6	9 787	51,0	1 220	6,4	19 195
2010	655	3,4	7 873	40,8	9 534	49,4	1 236	6,4	19 298
2011	714	3,5	8 576	42,1	9 900	48,6	1 192	5,8	20 382
2012	664	3,3	8 272	40,8	10 226	50,4	1 127	5,6	20 289
2013	324	2,3	4 464	31,4	8 362	58,8	1 070	7,5	14 220
2014	413	2,5	5 833	35,7	9 057	55,4	1 044	6,4	16 347
2015	512	2,7	7 610	40,6	9 590	51,1	1 046	5,6	18 758
2016	651	3,2	8 923	43,7	9 832	48,1	1 022	5,0	20 428

Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky 2017–2019, 2020.

Období, které je sledováno v publikaci (2009 až 2019), je potřeba v dané problematice rozdělit na dva časové úseky – roky 2009 až 2016 a po redukci věznic roky 2017 až 2019. Jsme si vědomi, že rok 2017 není signifikantním, neboť k tzv. „překlopení odsouzených“ došlo až k 1. 10. 2017. Jelikož jsou však údaje uváděny k 31. 12., mohou nám alespoň co nejvíce přiblížit vstupní údaje a situaci po změně počtů typů věznic.

V prvním předmětném období (2009 až 2016) bylo v průměru 3 % odsouzených umístěno v typu věznic s dohledem, 39,3 % odsouzených v dozoru, více než polovina odsouzených (51,6 %) v ostraze a ve zvýšené ostraze se nacházelo v průměru 6,1 % odsouzených.

Tabulka 23: Rozložení odsouzených ve věznici s ostrahou a zvýšenou ostrahou

K 31. 12.	Ostraha	%	Zvýšená ostraha	%	Celkem odsouzených
2017	19 203	95,0%	1 002	5,0%	20 205
2018	18 577	94,7%	1 044	5,3%	19 621
2019	17 969	94,1%	1 135	5,9%	19 104

Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky 2017–2019, 2020.

Jak lze vyčíst z přehledové tabulky 24, rozložení vězňů mezi věznicemi s ostrahou a zvýšenou ostrahou zůstává od roku 2017 za sledované období téměř identické. Ve srovnání hodnot z roku 2019 k výchozímu stavu z roku 2017 došlo k nepatrnému (hodnota změny je necelé procento) snížení počtu odsouzených ve věznici s ostrahou a tomu úměrnému navýšení odsouzených ve věznici se zvýšenou ostrahou.

Tabulka 24: Počty odsouzených v jednotlivých typech věznic (oddělení) v letech 2017 až 2019

K 31. 12.	Nízký stupeň	%	Střední stupeň	%	Vysoký stupeň	%	Zvýšená ostraha	%	nezařaz.	%	Celkem odsouzených
2017	721	3,6	6 972	34,5	11 271	55,8	1 002	5	239	1,2	20 205
2018	1 031	5,3	5 708	29,1	11 576	59	1 044	5,3	262	1,3	19 621
2019	1 013	5,3	5 396	28,2	11 294	59,1	1 135	5,9	266	1,4	19 104

Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky za roky 2017, 2018 a 2019, 2020.

Evropským výborem pro prevenci mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání (CPT, 2019) je kvitováno zvýšení počtu odsouzených v nízkém stupni zabezpečení. Pokud budeme sledovat procentní zastoupení (viz Tabulka 24), zjistíme, že opravdu došlo v nízkém stupni zabezpečení k nárůstu (na současných 5,3 %). Pokles však nastal ve středním stupni zabezpečení na 28,2 % (ve sledovaných třech letech je to v průměru 30,6 %). Ve vysokém stupni zabezpečení pak dochází k více než tříprocentnímu nárůstu, což je více, než o kolik se navýšilo zastoupení odsouzených v nízkém stupni zabezpečení. Pokud bychom vyhodnotili dostupné údaje za tyto tři roky od redukce typů věznic, je možné konstatovat, že se „rozevírají nůžky“, kdy klesá počet odsouzených umístěných ve středním stupni a stoupá počet těch v nízkém a vysokém, nicméně více stoupl počet ve vysokém stupni zabezpečení. Co se týče typu věznic se zvýšenou ostrahou, od roku 2013 (stav po amnestii prezidenta republiky) docházelo k pozvolnému poklesu, avšak od roku 2017 zase počty odsouzených v tomto typu vzrůstají.

VII.3. Vyhodnocení vnějších a vnitřních rizik

V následující části textu se budeme zabývat problematikou vstupního vyhodnocení vnějších a vnitřních rizik ke stanovení stupně zabezpečení v typu věznic s ostrahou, které se provádí během pobytu v přijímacím oddílu. Základními kritérii zařazení odsouzeného do některého z oddělení věznic s ostrahou jsou míra vnějšího a vnitřního rizika. „Vnější riziko vyjadřuje míru nebezpečnosti odsouzeného pro společnost, zejména s ohledem na trestnou činnost, za kterou mu byl uložen trest, délku trestu a formu zavinění a s přihlédnutím k tomu, zda již byl ve výkonu trestu“ (ustanovení § 12a odst. 3 zákona o výkonu trestu odnětí svobody). Vnější riziko tedy zjednodušeně představuje možné nebezpečí směřující mimo věznic, tímto ustanovením se sleduje zejména ochrana společnosti. Dále je v ustanovení § 12a uvedeno, že vnitřní rizika pak postihují nebezpečí, která jsou směřována dovnitř věznic, důležitá je ochrana zaměstnanců Vězeňské služby, osob vstupujících do prostor věznic i samotných odsouzených. Vnitřní rizika se člení na primární a sekundární. „Primární vnitřní rizika vyjadřují míru ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu s ohledem na individuální charakteristiku odsouzeného, v níž se zohledňují zejména povaha jeho trestné činnosti, nevykonaná ochranná opatření, průběh předchozích výkonů trestů a hrozba útěku.“ (Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 40/2017, s. 2) Sekundární vnitřní rizika aktualizují stupeň zabezpečení podle toho, jak odsouzený

plní či neplní program zacházení, jak se chová a dodržuje vězeňský režim, případně se mu blíží konec trestu.⁶² Rozhodování o prvotním umístění odsouzených do jednotlivých stupňů zabezpečení zařazených do věznice s ostrahou je uvedeno v Tabulce 25.

Tabulka 25: Počet rozhodnutí o prvotním umístění odsouzených v odpovídajícím stupni zabezpečení věznice typu ostraha

K 31. 12.	Celkový počet rozhodnutí u	Do nízkého stupně	Do středního stupně	Do vysokého stupně
2018	9 149 odsouzených	17 %	27 %	56 %
2019	9 328 odsouzených	17 %	28 %	55 %

Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky za roky 2017, 2018 a 2019, 2020.

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že ačkoli lehce stoupl počet rozhodnutí o prvotním umístění (o necelá dvě procenta), rozložení odsouzených mezi jednotlivé oddělení věznice s ostrahou zůstává téměř identické, v nejnižším stupni zabezpečení je opět umístěno 17 % posuzovaných odsouzených, o jedno procento vzrostl počet ve středním stupni zabezpečení a o jedno procento poklesl počet odsouzených umístěných do vysokého stupně zabezpečení.

Tabulka 26: Procentní rozložení výsledného statického a dynamického rizika z komplexních zpráv o odsouzených

K 31. 12.	Nízké riziko		Střední		Vysoké		Velmi vysoké	
	Dynamické faktory	Statické faktory	Dynamické faktory	Statické faktory	Dynamické faktory	Statické faktory	Dynamické faktory	Statické faktory
2018	5,6 %	18,5 %	33,1 %	37 %	55,7 %	35,2 %	5,6 %	9,3 %
2019	5,2 %	18,2 %	32,2 %	36,5 %	56,3 %	34,8 %	6,3 %	10,5 %

Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky za roky 2017, 2018 a 2019, 2020.

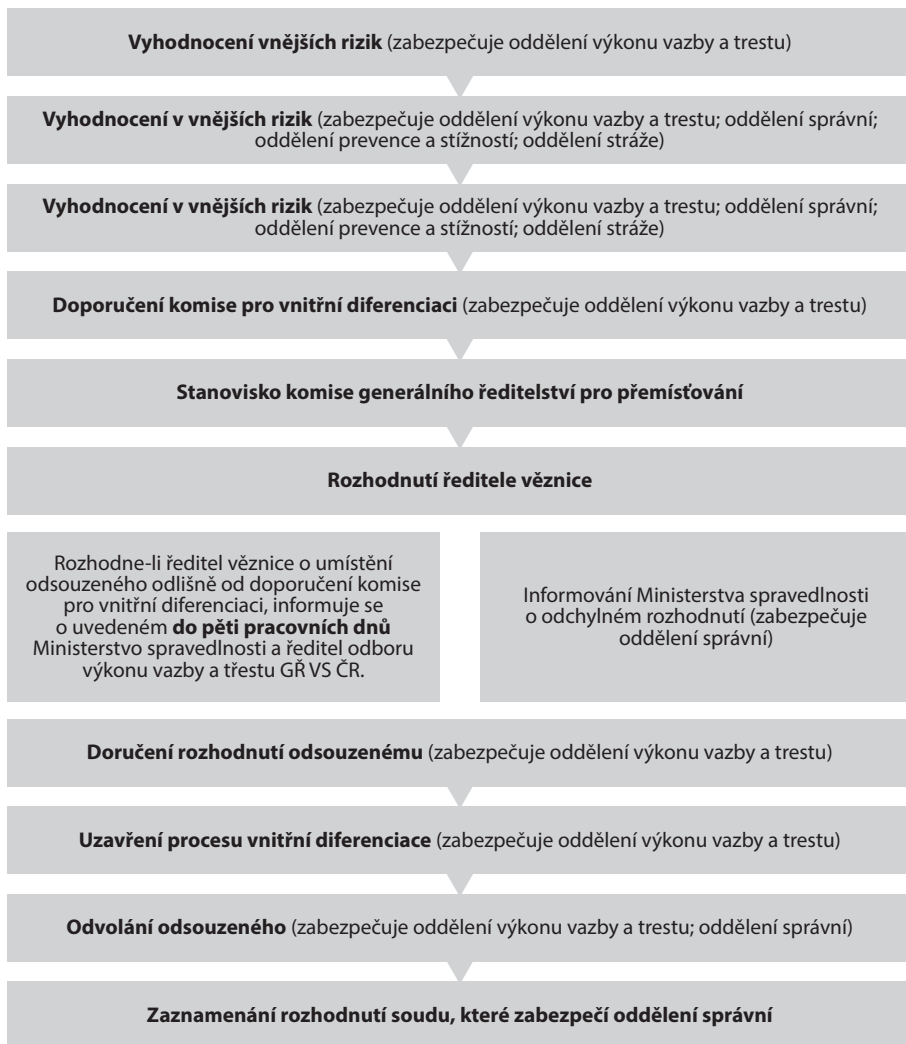
V případě, že bychom sledovali, jak jsou v jednotlivých odděleních zastoupeni odsouzení dle výsledného statického a dynamického rizika⁶³ (jenž je výstupem komplexní zprávy o odsouzeném; jedná se o vyhodnocení pravděpodobnosti opětovného návratu do výkonu trestu odnětí svobody na základě vypočtené míry statického a dynamického rizika), zjistíme, že během dvou let, ze kterých jsou data dostupná, nedošlo k žádným výrazným změnám. Vězeňská služba v ročenkách uvádí, že „v roce 2019 bylo zpracováno 9 083 komplexních zpráv za účelem vyhodnocení rizik a kriminogenních potřeb odsouzených. Z důvodu nově uložených trestů byla komplexní zpráva aktualizována u 8 475 odsouzených.“ (Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2019, 2020, s. 161) „V roce 2018 bylo zpracováno 8 376 komplexních zpráv za účelem vyhodnocení rizik a kriminogenních potřeb odsouzených. Z důvodu nově uložených trestů byla komplexní zpráva aktualizována u 8 961 odsouzených.“ (Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2018, 2020, s. 156)

62 viz Raszková, Zhřivalová & Boukalová (2019). *Konceptuální ukotvení redukce typů věznic*. Závěrečná zpráva z mimořádného výzkumného úkolu. Praha: IKSP.

63 Viz již zmiňované SARPO (Drahý, Hůrka & Petras, 2019).

Stupeň zabezpečení se stanoví prostřednictvím aplikace Hodnocení, Diferenciace a Zacházení (HDZ) ve Vězeňském informačním systému (VIS). V praxi to znamená, že v HDZ se jednotlivé kroky dělají v jasně daném pořadí. Nejdříve se zpracuje proces umístění (změny umístění, případně revize)⁶⁴, potom se zpřístupní zpracování nebo aktualizace komplexní zprávy o odsouzeném (SARPO). V posledním kroku se odsouzený zařazuje do přístupné skupiny vnitřní diference (PSVD). Pro potřeby již zmiňovaného mimořádného výzkumného úkolu jsme zpracovali uvedený proces do níže uvedeného schématu⁶⁵.

Schéma: Stanovení stupně zabezpečení

Raszková, Zhřivalová & Boukalová, 2019; Tým vnější diference, 2017.

64 Umístění = stanovení stupně zabezpečení u nového odsouzeného v přijímacím oddílu; Změna umístění nastává v průběhu výkonu trestu a Revize umístění se provádí na základě místně příslušného okresního soudu.

65 Blíže In webové stránky Vězeňské služby České republiky (dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/zmena-vnejsi-diference/>) či Raszková & Zhřivalová, 2019.

VII.4. Změny stupně zabezpečení

Změna stupně zabezpečení nastává, pokud se změnila vnější či vnitřní rizika, nebo došlo ke zjištění nedostatků ve vyhodnocení míry vnějších a vnitřních rizik Ministerstvem spravedlnosti či nařídí-li tak soud v případě popsaném u stanovení stupně zabezpečení. Jedná se tedy o změnu umístění či revizi umístění. Při změně umístění se v samotném prostředí HDZ vybírá z možných důvodů: další trestní řízení; další významné skutečnosti; dodržování vězeňského režimu; dosavadní způsob života; hodnocení programu zacházení; hrozba útěku; charakteristika osobnosti; nevykonané ochranné opatření; nový trest; program výstupního zacházení a závažnost trestné činnosti.

Tabulka 27: Modifikace stupně zabezpečení

K 31. 12.	Celkový počet	Snížení stupně zabezpečení		Zvýšení stupně zabezpečení	
2018	2 226	1 317	59 %	909	41 %
2019	2 254	1 434	64 %	820	36 %

Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky za roky 2018 a 2019, 2020.

Jak je patrné ze srovnání údajů o počtu modifikovaných umístění (viz Tabulka 27), v roce 2019 došlo ke snížení stupně zabezpečení u o pět procent více odsouzených než v roce předchozím, zatímco ke zvýšení došlo v tomto roce o pět procent méně.

Nejčastějšími skutečnostmi odůvodňujícími snížení stupně zabezpečení se stalo v roce 2018 vyhodnocení plnění programu zacházení (48,8 %) a dodržování vězeňského režimu (35,9 %), stejně jako tomu bylo v roce 2019 – plnění programu zacházení (52,2 %) a dodržování vězeňského režimu (28,9 %). Mezi další skutečnosti odůvodňující změnu umístění do oddělení s nižším stupněm zabezpečení patří posouzení závažnosti trestné činnosti, charakteristika osobnosti a dosavadní způsob života (tzv. moderační ustanovení § 6a odst. 8 řádu výkonu trestu odnětí svobody) v návaznosti na zpracování komplexní zprávy o odsouzeném, na základě které došlo k vyhodnocení vnitřních rizik. V roce 2018 takto došlo ke změně umístění do oddělení s nižším stupněm zabezpečení u 6,5 % odsouzených, v roce 2019 pak u 9,5 %. V rámci programu výstupního zacházení došlo ke snížení stupně zabezpečení u 4,7 % odsouzených v roce 2018 a u 7 % odsouzených v roce 2019. (Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky za roky 2018 a 2019, 2020)

Ve sledovaných letech 2018 a 2019 nedocházelo pouze ke snižování stupně zabezpečení, ale též k jeho zvyšování. Ke zvýšení stupně zabezpečení docházelo vlivem uložení nových nepodmíněných trestů (v roce 2018 u 71,6 % odsouzených a v roce 2019 u 71,2 % odsouzených). (Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky za roky 2018 a 2019, 2020)

V souladu s ustanovením § 12 b odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, může odsouzený umístěný do oddělení se středním nebo vysokým stupněm zabezpečení věznice s ostrahou podat Návrh na změnu umístění do oddělení s nižším stupněm zabezpečení (Vězeňská služba používá termín „odvolání“). Konkrétní údaje o počtu návrhů a jejich úspěšnosti přináší následující tabulka.

Tabulka 28: Počet návrhů na změnu umístění do oddělení s nižším stupněm zabezpečení

K 31. 12.	Žádost podala celkem odsouzených	Do konce uvedeného roku rozhodnuto	Z toho zpětvzetí návrhu odsouzenými	Z toho zamítnuto soudy	Z toho vyhověno návrhům	Z toho soudy poslaly návrhy k novému rozhodnutí ředitelům věznic
2018	364	192	20,8 %	74,5 %	3,7 %	1 %
2019	369	183	25,7 %	66,7 %	6 %	1,6 %

Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky za roky 2018 a 2019, 2020.

Z Tabulky 28 je patrné, že za oba sledované roky byl podán přibližně stejný počet návrhů (v roce 2019 o 1,4 % více), do konce předmětného kalendářního roku bylo evidováno rozhodnutí v roce 2018 u cca 53 % podání, v roce 2019 u cca 50 % podání. Z toho v prvním sledovaném roce vzala svůj návrh zpět přibližně pětina odsouzených, v roce následujícím již čtvrtina. Lze vyčíst také lehce vzestupnou tendenci úspěšnosti návrhů odsouzených. Zatímco v roce 2018 soudy zamítly téměř tři čtvrtiny návrhů, v roce 2019 to bylo o téměř 8 % méně, v roce 2018 uspěla necelá 4 % odsouzených se svými návrhy a o rok později 6 %. O 0,6 % se zvýšil i počet návrhů, které soudy odeslaly ředitelům věznic k novému rozhodnutí.

Shrnutí

K 1. 10. 2017 byly novelou Trestního zákoníku zredukovány typy věznic ze čtyř na dva, a to na věznici s ostrahou a zvýšenou ostrahou. V rámci věznice s ostrahou existují oddělení lišící se stupněm zabezpečení, a to s mírným stupněm zabezpečení, středním a vysokým stupněm. Soud rozhodne, ve kterém typu věznice odsouzený trest vykoná, pokud se jedná o věznici s ostrahou, tak jej Vězeňská služba zařadí dle vyhodnocení vnějších a vnitřních rizik do příslušného oddělení. V rámci evropských vězeňských systémů lze zmíněný systém zařadit do smíšeného typu (vedle typu, kdy rozhoduje výlučně soud – jak tomu bylo před redukcí typu věznic, a typu, v němž o umístění rozhoduje výlučně vězeňská služba).

Jestliže vyjdeme z paralely mezi předchozími věznicemi s dohledem, dozorem a ostrahou a současnými odděleními věznice s ostrahou⁶⁶, můžeme sledovat rozložení vězňených osob v období před redukcí a po redukcí. Ačkoli by bylo logické, že rozložení zůstane obdobné, lze vysledovat tendenci k „rozevírání nůžek“ na úkor oddělení se středním stupněm zabezpečení. V nízkém stupni zabezpečení došlo k nárůstu z 3,6 % na 5,3 %. Pokles nastal ve středním stupni zabezpečení z 34,5 % na 28,2 %. Ve vysokém stupni zabezpečení došlo k nárůstu z 55,8 % na 59,1 %, tedy zde dochází k více než tří procentnímu navýšení.

Pokud bychom sledovali umístování odsouzených do jednotlivých oddělení věznice s ostrahou za roky 2018 a 2019 (ve výchozím roce 2017 došlo k administrativnímu „překlopení“ odsouzených z věznic s dozorem, dohledem a ostrahou), lze konstatovat, že

66 K čemuž nás opravňuje fakt, že ubytovací kapacity zůstaly identické, jak z hlediska stavebního, tak prvků střežení, jakož i právní úprava definující typ pachatele, kterým jsou jednotlivá oddělení určena.

k žádným změnám nedocházelo a odsouzení byli rozvrstveni téměř identicky. Stejně tak při sledování rozložení dle míry statického rizika lze konstatovat, že ve sledovaných dvou letech nedošlo k žádným významnějším změnám.

V rámci modifikace umístění v roce 2019 došlo k 5% nárůstu počtu snížení stupně zabezpečení než v roce předchozím, zatímco u zvýšení stupně zabezpečení došlo v tomto roce k 5% poklesu.

Jak již bylo řečeno, je na Vězeňské službě rozhodnout o umístění odsouzeného do konkrétního oddělení věznice s ostrahou. Odsouzený má po vydání tohoto rozhodnutí možnost podat soudu Návrh na změnu umístění do oddělení s nižším stupněm zabezpečení. Lze konstatovat, že za oba sledované roky bylo podáno přibližně stejně návrhů, do konce předmětného kalendářního roku bylo evidováno rozhodnutí v roce 2018 u cca 53 % podání, v roce 2019 u cca 50 % podání. Oproti tomu se nepatrně mění počet zpětvzetí návrhů (v prvním sledovaném roce vzala svůj návrh zpět přibližně pětina odsouzených, v roce následujícím již čtvrtina). Lze vyčíst i lehce vzestupnou tendenci úspěšnosti návrhů odsouzených: zatímco v roce 2018 soudy zamítly téměř $\frac{3}{4}$ návrhů, v roce 2019 to bylo o téměř 8 % méně. V roce 2018 uspěla necelá 4 % odsouzených se svými návrhy a o rok později 6 %. Zvýšil se také, o 0,6 %, počet návrhů, které soudy odeslaly ředitelům věznic k novému rozhodnutí.

VIII.

Trendy vývoje ukládání alternativních sankcí a opatření z pohledu Probační a mediační služby

VIII.1. Úvod

Na úvod je vhodné představit postavení Probační a mediační služby (PMS) v rámci celého justičního systému České republiky, a následně v jednotlivých kapitolách budou podrobně popsány jednotlivé trendy vývoje vybraných alternativních sankcí, které mají pracovníci Probační a mediační služby v rámci své agendy na starosti.

Probační a mediační služba je organizační složkou Ministerstva spravedlnosti České republiky, zřízená zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě, a mezi její hlavní úkoly zejména patří:

- připravovat na základě pověření soudů a státních zastupitelství podklady k jejich rozhodování zejména ve věci možnosti využití odklonu v trestním řízení, podmíněného propuštění či uložení jednoho z alternativních trestů domácího vězení a obecně prospěšných prací (viz Tabulka 29);
- na základě pověření soudů a státních zastupitelství kontrolovat uložené sankce jako jsou trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a sankce, kde je uložen dohled probačního úředníka, tj. zejména podmíněně odložené tresty odnětí svobody či podmíněné propuštění nebo je ze strany soudu či státního zastupitelství vyžadována jiná forma intervence např. v případě nahrazení vazby dohledem či jiným opatření s možností využití elektronického monitoringu (viz Tabulka 29);
- pracovat s delikventní mládeží;
- poskytovat pomoc a podporu obětem trestných činů;
- v rámci výše uvedených institutů podporovat restorativní přístupy např. v podobě realizace dohod, mediací a rodinných skupinových konferencí mezi pachatelem a obětí trestného činu k urovnání konfliktního stavu v rámci trestního řízení;
- a v neposlední řadě také podílet se na prevenci trestné činnosti.

Právě druhé agendě tj. kontrole uložených sankcí se z pohledu vývoje jejich trendů bude tato stať věnovat.

Tabulka 29: PMS – Roční přírůstek případů

Roční přírůstek případů	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Příprava podkladů pro rozhodnutí soudce či státního zástupce (mládež)	1762	1694	1942	1858	2033	1758	1502	1591	1317	1239	1099	1003	1016
Kontrola uložených sankcí a opatření (mládež)	2554	2279	2304	1887	1845	1672	1376	1282	1147	1130	1004	997	1035
Příprava podkladů pro rozhodnutí soudce či státního zástupce (dospělí)	3588	3490	3375	6946	8935	10769	9577	11004	10141	9164	8164	7851	8642
Kontrola uložených sankcí a opatření (dospělí)	17110	16604	16742	13485	13017	15416	12720	15980	16403	16067	15175	14216	14452

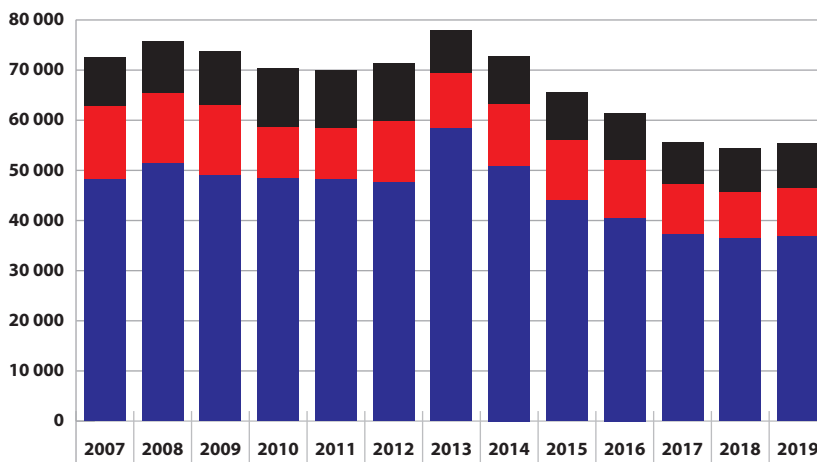
Pozn.: bez postoupených spisů.

Pramen: export dat probační rejstřík AIS PMS 2019.

Probační a mediační služba provádí kontrolu alternativních sankcí výhradně na základě pověření soudů a státních zastupitelství. Do její agendy proto nespadají všechny alternativní sankce, které český soudní systém umožňuje uložit. Zejména u alternativních sankcí, jako je podmíněně odložený trest odnětí svobody bez uloženého dohledu nebo peněžitý trest, Probační a mediační služba kontrolu trestu většinou neprovádí. V rámci výkonu sankcí je Probační a mediační služba soudem pověřena kontrolou přibližně v 15–20 % všech ročně uložených sankcí (viz Graf 38). Ve srovnání s podílem uložených trestů odnětí svobody je podíl případů, kde soud vyžaduje intervenci Probační a mediační služby, dlouhodobě o 2–5 % vyšší než podíl trestů odnětí svobody. Výjimku tvoří období roku 2010–2011, kdy pravděpodobně vlivem implementace rekodifikace trestního práva hmotného došlo k poklesu zejména trestu obecně prospěšných prací a tím nárůstu podílu trestu odnětí svobody.

Specifikem Probační a mediační služby, které nepřímo ovlivňuje vývoj sankčního systému České republiky je oblast předjednávání alternativních sankcí v podobě přípravy podkladů pro rozhodnutí soudce či státního zástupce např. v případě trestu obecně prospěšných prací, trestu domácího vězení či samotného odklonu trestního řízení. Kromě přínosu v podobě předjednání možnosti vhodně individualizovaného trestu pro pachatele je hlavním přínosem této agendy možnost za splnění určitých podmínek předjednat a doporučit některý z odklonů, který z části nevytváří náklady na rozhodování v rámci soudního řízení a z části nevytváří náklady na zajištění kontroly některého z uložených trestů.

Graf 38: Uložené sankce a instituce, které je kontrolují

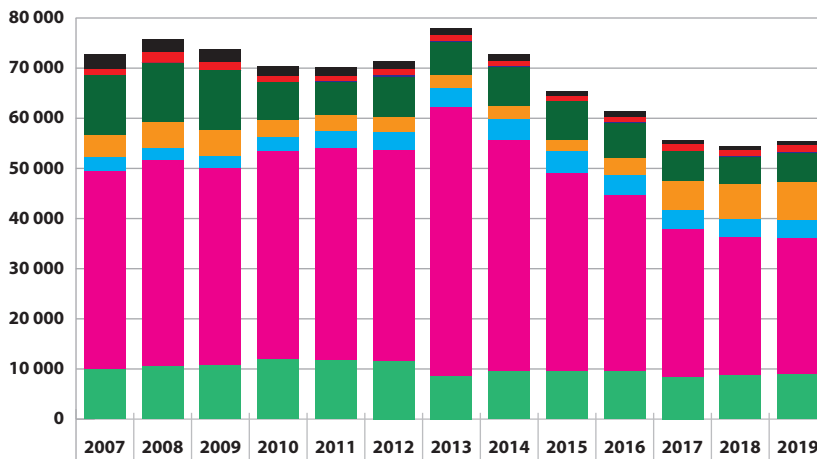

- VS ČR - Trest odnět svobody
- PMS - Sankce, kontrolované ze strany PMS
- Soud - Sankce, kontrolované ze strany soudů

Pozn.: bez souhrnných, úhrnných a společných trestů.

Pramen: CSLAV Ministerstvo spravedlnosti ČR 2007–2019.

Graf 39: Struktura uložených sankcí

- Upuštěno od potrestání
- Peněžité trest/opatření
- Jiné alternativy
- Odněti svobody podmíněně odložené s dohledem
- Domácí vězení
- Odněti svobody podmíněně odložené bez dohledu
- Obecně prospěšné práce
- Odněti svobody nepodmíněně

Pozn.: bez souhrnných, úhrnných a společných trestů.

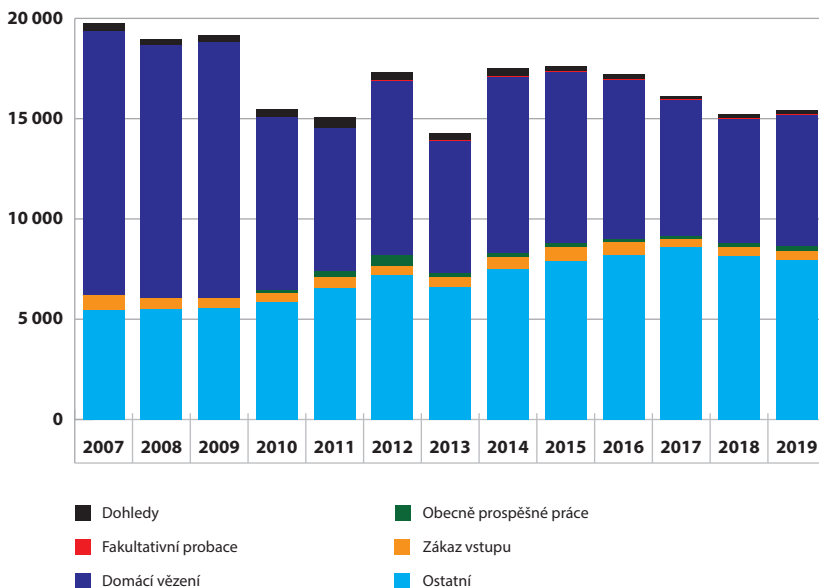
Pramen: CSLAV Ministerstvo Spravedlnosti ČR 2007–2019.

Probační a mediační služba na základě pověření soudu eviduje a následně kontroluje každou uloženou sankci, tedy i ty, které vznikly na základě např. uložení souhrnného trestu či přeměny stejné či jiného trestu. Přírůstek nových případů tak je vždy řádově o tisíce případů větší, než jsou počty soudem uložených sankcí.

Základní evidenční jednotkou je v oblasti kontroly výkonu alternativních sankcí spis pachatele, kterému soud (v některých případech i státní zástupce) určil vykonávat některou z uložených sankcí či opatření nebo ho podmíněně propustil z výkonu trestu odnětí svobody. Za sankce jsou považovány zejména všechny typy alternativních trestů, ale i trestní opatření a některá výchovná opatření u mladistvých a opatření vůči dětem mladším 15 let, která definuje zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. Specifickým případem kontroly je pak oblast nahrazení vazby dohledem či jiným opatřením.

Komplexní přehled struktury alternativních sankcí, spadající do agendy Probační a mediační služby pak poskytuje Graf 40, kterému proměnlivě v čase dominuje zejména vývoj přírůstku trestu obecně prospěšných prací a uložených dohledů v rámci různých institutů. Vývoji přírůstků těchto dvou agend a hlavním událostem, které je ovlivnily, stejně jako dalším z pohledu Probační a mediační služby významným agendám, se budeme podrobně věnovat v dalších částech textu.

Graf 40: Vývoj přírůstku agend PMS v rámci kontroly alternativních sankcí

Pramen: Export dat Probační rejstřík AIS PMS 2019.

VIII.2. Obecně prospěšné práce

Nejčetnější agendou, kterou je Probační a mediační služba pověřována z pohledu ročně uložených trestů, byla dlouhodobě oblast obecně prospěšných prací (§ 62 zákona č. 40/2009 trestní zákoník), která je zastoupena trestem a trestním opatřením obecně prospěšných

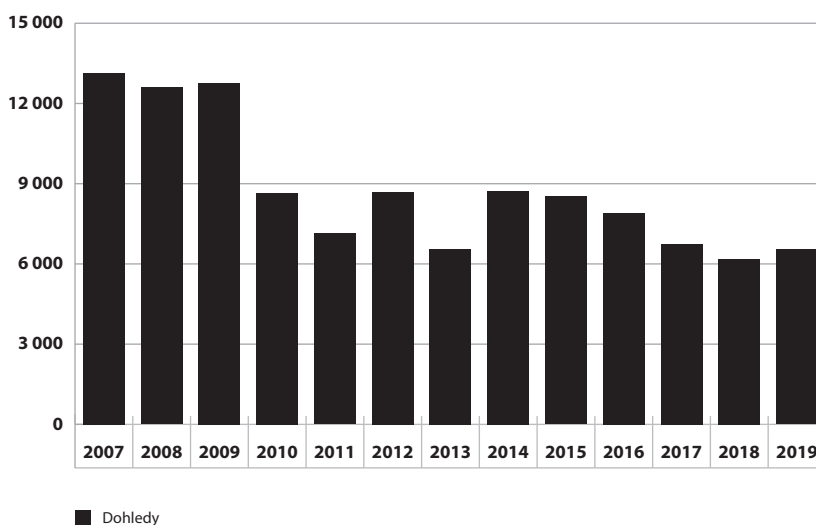
prací (dále jen trest). Obdobou tohoto trestu je také výkon společensky prospěšné činnosti u mládeže jako jednoho z výchovných opatření. Jelikož se jedná o instituty, které však mají specifická pravidla výkonu, je jim věnován prostor v části věnované mládeži.

Trest obecně prospěšných prací spočívá v povinnosti odsouzeného vykonat soudem stanovený počet hodin obecně prospěšných prací v zákonem stanovené lhůtě u stanoveného poskytovatele, zejména obce, organizace zřízené obcemi či jiné prospěšné organizace. V případě nevykonání či porušení podmínek trestu může soud trest přeměnit na trest odnětí svobody nebo do letošního roku i na jiný alternativní trest, např. domácí vězení či peněžitý trest. Novinkou, kterou přinesl zákon č. 333/2020 Sb. účinný od 1. 10. 2020, je možnost přeměny trestu obecně prospěšných prací v případě porušení podmínek pouze na trest odnětí svobody. Pracovníci PMS pak v rámci výkonu trestu provádějí pravidelné kontroly, zdali je trest dle domluveného harmonogramu vykonáván.

Vývoj a hlavní události

V letech 2001, resp. 2002 až 2009 stabilně docházelo každoročně k mírnému poklesu přírůstku uložených trestů obecně prospěšných prací. V tomto období tvořila tato agenda více jak 60 % ročně evidovaných případů na straně Probační a mediační služby. Počet uložených trestů se pohyboval v rozmezí 12,5–13 tisíc trestů (viz Graf 41).

Graf 41: Vývoj počtu trestů a trestních opatření obecně prospěšných prací

Pramen: Export dat Probační rejstřík AIS PMS 2019.

V roce 2009 došlo k významnému předělu v celém systému alternativních sankcí a nejinak tomu bylo i u agendy obecně prospěšných prací. K hlavním změnám v tomto období patřila zejména rekodifikace trestního práva hmotného (nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., účinný od 1. 1. 2010), implementace nového ustanovení § 62 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., které zavedlo, že trest obecně prospěšných prací by zpravidla neměl být uložen, pokud byl v předchozích 3 letech přeměněn trest odnětí svobody či na jinou

alternativu a zejména zavedení povinnosti vyžádat si stanovisko probačního úředníka k trestu obecně prospěšných prací, pokud je trest obecně prospěšných prací ukládán trestním příkazem. Uvedené změny měly za následek v následujícím roce bezmála 40 % propad ročního přírůstku trestu obecně prospěšných prací, což výrazně ovlivnilo i podíl alternativních trestů, které spadají pod kontrolu Probační a mediační služby. Propad se zastavil až v roce 2011 na nejnižší úrovni uložených trestů obecně prospěšných prací od vzniku Probační a mediační služby. Následně došlo k mírnému nárůstu případů a ustálení na hladině 8,5 – 9 tisíc ročně uložených trestů.

Tento trend by v následujících letech zřejmě pokračoval, nebýt druhého impulsu, který za posledních 10 let sice krátkodobě, ale výrazně ovlivnil tuto ale i ostatní agendy. Jednalo se o amnestii prezidenta republiky k 1. 1. 2013, která vedla k zahlazení odsouzení u velké části pachatelů. To mj. způsobilo, že v roce 2013 a částečně i v roce 2014 nebyly odsouzeným pachatelům ukládány přísnější alternativní tresty, jako jsou např. právě obecně prospěšné práce, ale spíše „mírnější“ podmíněně odložené tresty odnětí svobody bez dohledu. V roce 2013 vlivem výše uvedených událostí napadlo pouze 6,5 tisíc obecně prospěšných prací.

Od roku 2014 se počet trestů obecně prospěšných prací po odeznění dopadů amnestie pohybuje v rozmezí 8,5–8 tisíc a zatím lze jako v minulosti pozorovat mírný 5–10 % meziroční pokles. Tento trend lze přisoudit mnoha dílčím faktorům, mezi které patří např. nízká nezaměstnanost a související nezájem či nedostupnost poskytovatelů obecně prospěšných prací v regionech; pokles celkového počtu odsouzených v posledních letech či větší tlak na využívání intervence a práce s pachatelem, pro které se v justičním systému nachází potenciálně vhodnější alternativní sankce. Kombinace těchto důvodů následně vedla k zejména poklesu celkového počtu odsouzených, jak je patrné z vývoje soudem uložených trestů (viz Graf 40) a to i přes to, že trest obecně prospěšných prací v tomto období zvýšil podíl o 1 % oproti ostatním sankcím.

I po roce 2016 docházelo k pravidelnému poklesu přírůstku obecně prospěšných prací a to skoro o dvakrát více než v předchozím období, tj. o 10–15 %. Tento propad se zastavil až v roce 2019, kdy po dlouhé době přírůstek trestů stoupl cca o 5 %. Kromě obecně klesajícího počtu ročně odsouzených osob lze přisoudit pokles tohoto trestu v omezené míře také nárůstu preference ukládání peněžitého trestu v letech 2017–2019, jehož podíl i počet v souvislosti s ekonomickým růstem a podporou ze strany představitelů soudů vyššího stupně v těchto letech narůstal. Nárůst peněžitého trestu se však kvantitativně nejvíce (90 %) projevil zejména v rámci poklesu počtu podmíněně odloženého trestu odnětí svobody bez dohledu (viz Graf 40).

Celkově se přírůstek trestu obecně prospěšných prací od roku 2012, resp. od roku 2014 snížil o 25 % a oproti roku 2007 a oproti letům předchozím dokonce až o 50 %. Uvedené změny systému, zejména ta v roce 2010, proměnila také strukturu evidovaných případů, neboť nyní již netvoří obecně prospěšné práce 60 % ročního přírůstku nových případů u Probační a mediační služby jako v roce 2007, ale pouhých 45 % a naopak vzrostl podíl uložených dohledů.

Změna výměry trestu a stanovené doby na jeho vykonání nemá sice přímý vliv na ukládání trestu obecně prospěšných prací, nicméně výrazně ovlivňuje průběžnou strukturu

probační práce. Transformace výměry trestu v roce 2010 z původních 50–400 hodin prací, které musely být vykonány do jednoho roku od nařízení trestu na stávajících 50–300 hodin prací s povinností výkonu do dvou let, měla za následek větší koncentraci trestů souběžně kontrolovaných Probační a mediační službou a v některých případech zpomalení/oddálení procesu přeměn nevykonaného trestu na trest odnětí svobody. Následná změna stanovené doby na vykonání v roce 2016 zpět na jeden rok bude mít pak jistě zrychlující efekt na ukončování případů obecně (z pohledu přeměny trestu i samotného vykonání), což bude mít za následek i pokles počtu souběžně pracovníky PMS kontrolovaných trestů. Nová úprava přeměny tohoto trestu bude mít pravděpodobně v případě zachování počtu odsouzených a po uplynutí setrvačné reakce sankčního systému na tuto změnu za následek další pokles trestu obecně prospěšných vznikající jako zdroj nových případů u Probační a mediační služby z přeměn jiných trestů, zejména z přeměn peněžitých trestů.

VIII.3. Dohled probačního úředníka

Druhou a aktuálně nejčetnější agendou Probační a mediační služby je oblast výkonu dohledu probačního úředníka. Oblast je většinou tvořena uloženým dohledem v rámci podmíněného odloženého trestu odnětí svobody (§ 84 zákona č. 40/2009 trestní zákoník) či podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (§ 89 zákona č. 40/2009 trestní zákoník). Dohled však může být také uložen např. souběžně s podmíněným upuštěním od potrestání či jako výchovné opatření u mladistvých či jako opatření dítěti mladšímu 15 let. Zvláštní kapitolou je pak uložení dohledu jako opatření nahrazující vazbu (§ 73 odst. 1 písm. c zákona č. 141/1961 Sb.) či ochranné léčení (§ 99 odst. 6 zákona č. 40/2009 Sb.). Dohled může být také uložen jako doplněk trestu obecně prospěšných prací či jako zpřísnění podmíněně uloženého trestu či podmíněného propuštění bez dohledu tzv. prosté podmínky v případě porušování podmínek trestu. U mladistvých jsou všechny uvedené formy dohledů dostupné ve formě výchovného opatření (§ 16 zákona č. 218/2003 o soudnictví ve věcech mládeže) v kombinaci s uložením trestních opatření podmíněné odsouzení s dohledem (§ 33 zákona č. 218/2003 o soudnictví ve věcech mládeže) tam, kde to povaha dohledu a konkrétního trestního opatření dovolují. U dětí mladších 15 let je pak dohled ukládán formou tzv. opatření dohledu probačního úředníka (§ 93 odst. 1 písm. e zákona č. 218/2003 o soudnictví ve věcech mládeže).

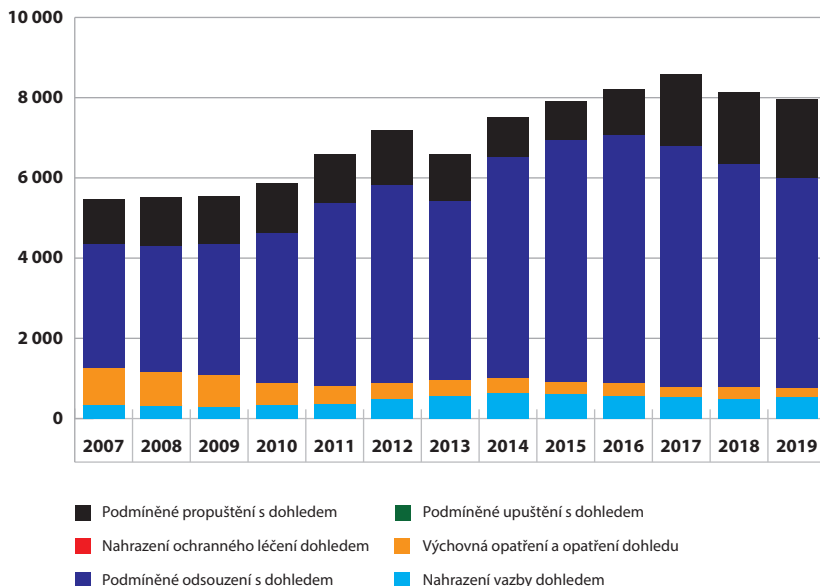
Výkon dohledu (§ 49 zákona č. 40/2009 Sb.) spočívá v povinnosti odsouzeného vykonávat soudem uložené povinnosti a omezení a stanovený probační plán, spolupracovat s probačním úředníkem a informovat ho o své životní situaci, a to ve stanovené zkušební době. V případě nevykonání či porušení podmínek trestu může soud rozhodnout o vykonání odloženého trestu odnětí svobody. Pracovníci PMS pak v rámci výkonu dohledu realizují konzultace s pachatelem, zjišťují a ověřují údaje o životní situaci pachatele a kontrolují dodržování uložených povinností a omezení.

Vývoj agendy a hlavní události

Vývoj počtu ukládaných dohledů zaznamenává od vzniku Probační a mediační služby v roce 2001 trvalý růst. Na rozdíl od agendy obecně prospěšných prací nedocházelo k větším výkyvům vývoje a po celé období nastával většinou každoroční pravidelný 5-10 % růst. Do

roku 2004 se počet uložených dohledů pohyboval okolo hladiny 4 tisíc dohledů. V období od roku 2005–2010 počet přibližně o 5 % každý rok stoupal na hodnotu bezmála 6 tisíc ročně uložených dohledů (viz Graf 42).

Graf 42: Vývoj počtu ukládaných dohledů probačního úředníka

Pramen: Export dat Probační rejstřík AIS PMS 2019.

V období mezi roky 2011 a 2015 docházelo ve srovnání s předchozím obdobím k nárůstu počtu až o 10–15 % ročně uložených dohledů s jedinou výjimkou, kterou způsobila již dříve zmiňovaná amnestie prezidenta republiky k 1. 1. 2013, kdy došlo k poklesu přírůstku na úroveň hodnoty roku 2011. Po roce 2015 se rychlost růstu počtu uložených dohledů vrátila na hodnotu 5 %. Určitého vyčerpání růstového potenciálu došlo v období po roce 2017, kdy došlo k nejvyššímu přírůstku, ale zároveň poslednímu meziročnímu nárůstu přírůstku dohledů v rámci evidence Probační a mediační služby. V následujících letech již počet uložených dohledů klesl každý rok přibližně o 5 %.

Dlouhodobý růst ukládaných dohledů je způsoben zejména vyšším počtem ukládaných podmíněně odložených trestů odnětí svobody s dohledem, a to i přes neustále klesající počty ukládaných dohledů v agendě mládeže a dohledů ukládaných podmíněně propuštěným v rámci tříletého období po amnestii kvůli vyprázdnění věznic (období 2013–2015). Růst počtu dohledů v rámci podmíněně odložených trestů odnětí svobody se však v roce 2016 zastavil (viz Graf 39) a byl nahrazen skokovým růstem počtu dohledů uložených v rámci podmíněného propuštění v roce 2016 a zejména v roce 2017, které po opětovném naplnění věznic živilo nárůst celkového počtu ročně uložených dohledů. Počet podmíněně propuštěných s dohledem má i v roce 2018-2019 zatím stále rostoucí trend, ale rychlost růstu se zpomalila a nemůže tak nahradit propad nových dohledů uložených v rámci podmíněně odložených trestů odnětí svobody. Do roku 2014 byl také patrný nárůst v oblasti nahrazení vazby dohledem, která ale svou četností tvoří jen malou část agendy dohledů a tedy

i malou část přírůstků celkového počtu dohledů. Navíc růst nahrazení vazby dohledem se zastavil v roce 2015 a ani implementace elektronického monitoringu do této agendy počty tohoto institutu nezvýšila.

Krátkodobé intenzivní zrychlení růstu v období 2010–2012 může být způsobeno rozšířením možnosti aplikace podmíněně odloženého trestu odnětí svobody s dohledem ze dvouletých trestů na tresty tříleté. Pravděpodobně jen setrvačnost rozhodování soudů v tomto případě nevedla k většímu skokovému nárůstu ukládaných dohledů.

Za důvod dlouhodobého růstu ukládaných dohledů lze považovat tzv. „budování kriminální kariery“, kdy určitá část klientů se přes „mírnější“ alternativní sankce dostala trestním systémem až k nejpřísnější alternativě, tedy k dohledu, ať již ve formě podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody nebo u podmíněného propuštění. Druhý důvod je možné přisoudit rostoucí potřebě intervence probačního úředníka během výkonu alternativní sankce, která je u dohledů ve srovnání se standardní formou ostatních alternativních trestů výrazně vyšší.

V agendě Probační a mediační služby se také objevují případy, kdy je Probační a mediační služba pověřena po dobu zkušební doby kontrolou výkonu sankce např. podmíněně odloženého trestu odnětí svobody či podmíněně zastaveného trestního stíhání bez toho, aby byl uložen dohled. Probační a mediační služba konkrétně dohlíží na uložení přiměřené omezení či povinnosti. Tyto případy se interně nazývají tzv. fakultativní probace. S ohledem na svou četnost fakultativní probace dosahuje jen 4 % agendy kontrolovaných sankcí.

VIII.4. Domácí vězení a zákaz vstupu

Nejpřísnější z alternativních trestů z pohledu omezení lidských svobod jsou tresty domácího vězení (§ 60 zákona č. 40/2009 trestní zákoník) a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (§ 76 zákona č. 40/2009 trestní zákoník, dále jen trest zákazu vstupu). Agenda je zastoupena jak trestem, tak trestním opatřením. V případě domácího vězení je navíc do agendy začleněno i tzv. „kvazi“ domácí vězení, tj. povinnost pachatele zdržet se ve svém bydlišti během určitého období zkušební doby podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem (§ 89 odst. 1,2 zákona č. 40/2009 trestní zákoník).

Trest zákazu vstupu pak spočívá v povinnosti odsouzeného zdržet se účasti soudem definovaných akcí po dobu zkušební doby. V případě porušení podmínek trestu je odsouzený stíhán pro trestní čin maření výkonu úředního rozhodnutí.

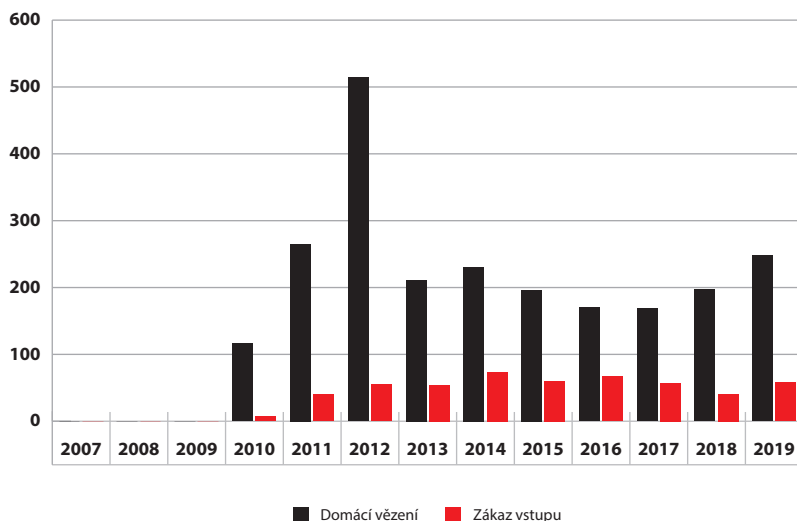
Trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného se zdržet ve svém bydlišti v soudem stanoveném časovém úseku a to po dobu až dvou let. V případě porušení podmínek trestu může soud trest přeměnit na trest odnětí svobody. Pracovníci PMS pak v rámci výkonu trestu provádějí pravidelné namátkové návštěvy, zdali je trest vykonáván. Případně bude odsouzený kontrolován prostřednictvím elektronického monitorovacího systému.

Vývoj agendy a hlavní události

Oba instituty jsou od roku 2010 novinkami v českém trestním systému, proto byly často ovlivněny procesem implementace, novelizacemi souvisejících zákonů i kampaněmi, které na ně navazují. Vývoj trestu zákazu vstupu byl ovlivněn velmi specifickým charakterem pachatelů – „sportovních výtržníků, páchající násilí na stadionech“, kterým byl zejména určen. V roce 2010, kdy mohl být poprvé uložen, tak došlo k uložení pouze 7 trestů. V posledních deseti letech se tento trest ustálil na 50 max. 70 ročně uložených trestech (viz Graf 43).

Graf 43: Vývoj počtu ukládaného domácího vězení a trestu zákazu vstupu

Pramen: Export dat Probační rejstřík AIS PMS.

I přesto, že trest domácího vězení je relativně nový institut, byl za tuto krátkou dobu ovlivněn několika významnými faktory. Hlavním faktorem ovlivňující maximální využití potenciálu tohoto trestu je samozřejmě dlouhodobá absence systému elektronického monitoringu, ale i jeho následné zavedení v září roku 2018. Z pohledu četnosti ukládání se však nejedná o jediný faktor, který tento typ sankce ovlivňuje. Novelami trestního zákona (zákonem č. 330/2011 Sb. s účinností od 1. 12. 2011 a zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 31. 8. 2012) došlo k zavedení dvou změn právní úpravy, které jsou také pravděpodobně příčinami nízkého počtu ukládaných trestů domácího vězení. Patří mezi ně povinnost vyžádat si stanovisko probačního úředníka k trestu domácího vězení, pokud je sankce ukládána trestním příkazem, a změna způsobu reakce na porušování trestu ze stanovení náhradního trestu na přeměnu části či celého trestu. Díky těmto relativně dobře míněným úpravám se výkon trestu stal výrazně složitějším, což také ovlivnilo i četnost jeho ukládání.

Tyto dvě změny spolu s absencí elektronického monitoringu drží oproti původním předpokladům vývoj na hladině 200–250 trestů. Výjimku tvoří rok 2012, kdy došlo k projevu vlivu vrcholící kampaně souběžně běžící s výběrem prvního resp. druhého provozovatele tzv. náramků, jejímž následkem byl uložen více jak dvojnásobek trestu domácího vězení

než kdykoliv v letech minulých i následujících (přes 500 domácích vězení). I v této agendě se pak v roce 2013 projevil dopad amnestie prezidenta republiky, kdy také došlo k zahlázení části trestní minulosti odsouzených. V letech 2014–2017 se dostávaly hodnoty počtu domácího vězení postupně pod hladinu 200 ročně uložených trestů. Nový růstový impuls se pak projevil částečně v roce 2018 a naplno v roce 2019, kdy byl zaveden pro kontrolu výkonu tohoto trestu elektronický monitorovací systém, a to v podobě 20 % meziročního nárůstu nových případů domácího vězení, který v roce 2019 počet dostal opět k hladině 250 ročně uložených trestů.

Přírůstek domácího vězení je z části sycen přeměnami trestu obecně prospěšných prací nebo peněžitého trestu na trest domácího vězení (§ 65 odst. 2 písm. a § 69 odst. 2 písm. a zákona č. 40/2009 trestní zákoník) a přeměnou trestu odnětí svobody na trest domácího vězení (§ 57a zákona č. 40/2009 trestní zákoník). S ohledem na zrušení přeměn jiných alternativ na domácí vězení zákonem č. 333/2020 Sb. účinný od 1. 10. 2020 a s ohledem na problémy systému elektronického monitoringu lze předpokládat v následujících letech pokles tohoto zdroje nových případů domácího vězení a s ním lze předpokládat i celkový pokles této agendy.

VIII.5. Agenda mládeže

Agenda mládeže je specifická tím, že podléhá jinému zákonu než dospělí pachatelé (zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže). Ten umožňuje výrazně větší flexibilitu a individualizaci uložených sankcí (opatření). V případě ukládání sankcí dítěti či mladistvému standardně dochází k souběžnému uložení několika typů těchto sankcí, např. trestního opatření obecně prospěšných prací a výchovného opatření dohledu nebo podmíněně odloženého trestního opatření a společensky prospěšné činnosti.

U mladistvých jsou z pohledu Probační a mediační služby dostupná trestní opatření obdobná jako tresty u dospělých pachatelů tj. zejména trestní opatření domácího vězení, obecně prospěšných prací, zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, podmíněně odložené trestní opatření odnětí svobody si bez dohledu či alternativa k potrestání, a to podmíněně upuštění od potrestání. Navíc je možné ukládat výchovná opatření, zejména pak výchovné opatření dohledu, probační program, výchovné povinnosti, např. vykonání společensky prospěšné činnosti a výchovná omezení.

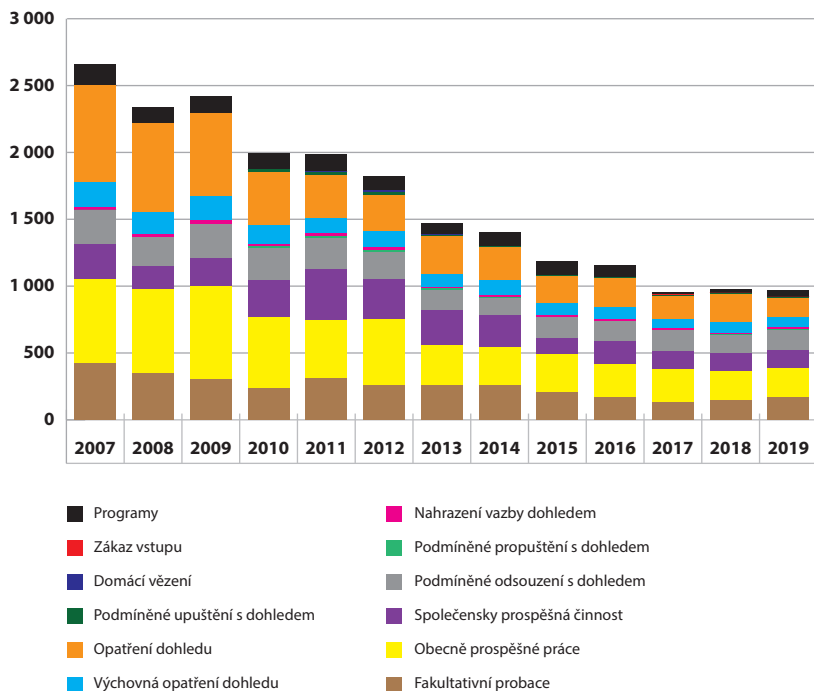
V případě dětí mladších 15 let věku není podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže rozhodováno v rámci soudní agendy trestní, nýbrž civilní, a soud ukládá např. opatření dohledu, výchovné povinnosti a omezení nebo výchovný program.

Vývoj agendy mládeže je poznamenaný trendem, který je obecně patrný v celé registrované kriminalitě mládeže, tj. výrazný a trvalý pokles případů (viz Graf 44). U mládeže, stejně jako u dospělých, mají největší podíl agendy dohledů a prospěšných prací s tím rozdílem, že do roku 2009 dominovalo ukládání dohledu v různých formách na úkor ukládání prospěšných prací. Po roce 2009 však došlo k výraznému propadu evidovaných sankcí a opatření dohledů. Tento trend trvá kolísavým tempem, kdy se střídají přírůstky

v rozmezí + 5 % a -10 % až do roku 2019. V případě výkonu dohledu u mládeže se tak projevuje opačný trend než u dospělých a s ohledem na dlouhodoběji výraznější propady v oblasti dohledů (cca o 10 %) došlo k faktickému vyrovnání četnosti obou těchto agend.

Proměnu zaznamenal také nápad agendy prospěšných prací, který je u mládeže tvořen výkonem trestního opatření a společensky prospěšné činnosti. I zde se projevily v průměru 10% meziroční poklesy přírůstku ukládání trestního opatření vč. reakce na změny s příchodem nového trestního zákoníku a amnestii prezidenta republiky k 1. 1. 2013. Na rozdíl od agendy dospělých, ale nedošlo k normalizaci hodnot po amnestii a agenda dále klesala. Následkem toho došlo k vyrovnání poměru využívání trestního opatření obecně prospěšných prací a do té doby méně využívaného výchovného opatření společensky prospěšné činnosti. Ostatní trestní opatření jsou ukládána jen v jednotkách případů. Výjimku tvoří případy tzv. fakultativní probace bez uloženého dohledu, kdy ale soud pověří Probační a mediační službu kontrolou některé z uložených přiměřených povinností či omezení. (např. podmíněně odložené trestní opatření), která jsou u mladistvých ukládána výrazně častěji než u dospělých, často ale v kombinaci s výchovným opatření dohledu či jiným opatřením.

Graf 44: Vývoj agendy mládeže

Pramen: Export dat Probační rejstřík AIS PMS 2019.

Závěr

V rámci vývoje celé agendy Probační a mediační služby se dlouhodobě projevují dva významné trendy. Prvním je mírný ústup přírůstku kontroly trestu obecně prospěšných

prací způsobený propadem v roce 2010 a trvalým snižováním počtu těchto uložených trestů. Druhým trendem je pak pozvolný růst ukládání dohledu probačního úředníka, který se výrazně projevuje na růstu průměrné zátěže pracovníků Probační a mediační služby. Závěrem lze konstatovat, že sankční politika je výrazně citlivý, ale zároveň poměrně setrvačný systém reagující nejen na změny hlavní legislativy, ale také na zdánlivě drobné a nesouvisějící úpravy doprovodné legislativy či na probíhající kampaně, ale často se změny projevují až s několikaletým zpožděním.

IX.

Prevence kriminality

Prevence kriminality v České republice je formulována v rámci vládního dokumentu Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020, kterou vláda schválila svým usnesením č. 66 ze dne 25. ledna 2016, a aktualizovala usnesením č. 400 ze dne 19. června 2018. Na tento strategický dokument navazuje Akční plán prevence kriminality na léta 2016 až 2020 schválený usnesením vlády č. 705 ze dne 27. července 2016, aktualizovaný usneseními vlády č. 447 ze dne 14. června 2017, č. 400 ze dne 19. června 2018 a č. 439 ze dne 17. června 2019.

Na plnění Strategie je v letech 2016 až 2020 vyčleněno z rozpočtu MV minimálně 300 mil. Kč, další prostředky uvolní i jiné resorty.

Prevence kriminality je realizována na mezinárodní i národní úrovni. Česká republika je členem Evropské sítě prevence kriminality. Na mezirezortní úrovni zajišťuje prevenci kriminality Republikový výbor pro prevenci kriminality, který je složen ze zástupců jednotlivých rezortů a předsedá mu ministr vnitra.

MV každoročně vyhlašuje dotační Program MV v oblasti prevence kriminality, pro rok 2019 byla hlavní prioritou prevence trestné činnosti páchané na seniorech a práce se zvláště zranitelnými oběťmi. Dále MV vyhlašuje dotační Program prevence kriminality na místní úrovni, podporuje a realizuje řadu specifických projektů prevence kriminality (Asistent prevence kriminality, Domovník-preventista, Krizové a asistenční linky, Bezpečná lokalita – Bezpečná země, Projekt Mapy budoucnosti II). 67

IX.1. Prevence kriminality na mezinárodní úrovni

Evropská síť prevence kriminality (EUCPN)

ČR je členem EUCPN od svého vstoupení do EU v roce 2004. Jednání Rady EUCPN se za ČR v roce 2019 účastnil zástupce odboru prevence kriminality MV a zástupce Policejního prezidia ČR. V roce 2019 proběhla dvě pravidelná zasedání Rady EUCPN a setkání pracovní skupiny k vytvoření kampaně proti obchodování s lidmi a Evropskému dni proti vloupání. Na jednání Rady bylo schváleno znění nových finančních pravidel EUCPN a nová evropská definice prevence kriminality.

ČR se dále zúčastnila Evropské ceny prevence kriminality (ECPA), kterou EUCPN uděluje. V ČR je za účelem nominace českého projektu do soutěže každoročně pořádáno národní kolo ECPA. V roce 2019 vyhlásilo finské předsednictví jako téma soutěžních projektů ECPA protidrogovou prevenci ve vztahu k mladistvým. V ČR se do národního kola soutěže přihlásilo celkem 6 projektů. V národním kole soutěže ECPA pro rok 2019 první místo získal projekt „To je zákon, kámo!“, který realizuje NPC ve spolupráci s Nadačním fondem Nové Česko, který byl následně prezentován 12. 12. 2019 v Helsinkách. Druhé místo obsadil projekt „Všeho (jenom) s (M)írou“ Ústeckého kraje ve spolupráci s White Light I, z. ú. a třetí místo obsadil projekt Jihomoravského kraje ve spolupráci se Společností

67 Text kapitoly vychází ze Zprávy o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2019, Ministerstvo vnitra, <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-vbavp-2019-verze-2-5-prijate-rev-vvb-1.aspx>.

Podané ruce, o. p. s. „Program Hard & Smart“. Vítězem evropského finále se stal švédský projekt „Sofielund Approach“, na druhém místě se umístil německý projekt „Bengalo“ a na třetím místě dánský projekt „Netstof.dk“. Byť se projekt ČR mezi nejlepšími třemi neumístil, vzbudilo vystoupení zástupců ČR mezi účastníky konference velmi kladný ohlas.

Technická komise CEN/TC 325⁶⁸

Ode dne 1. 7. 2016 je platná i účinná vzájemná Smlouva o spolupráci mezi MV a Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví⁶⁹ (ÚNMZ). Předmětem této smlouvy je stanovení formy a obsahu spolupráce smluvních stran při zajištění činností souvisejících s tvorbou ČSN, přejímáním harmonizovaných technických norem do soustavy ČSN včetně mezinárodní spolupráce při tvorbě a revizích technických norem z oblasti prevence kriminality a zejména se zajištěním činnosti sekretariátu CEN/TC 325 Prevence proti kriminalitě při plánování městské výstavby a navrhování budov.

Základem je pomoc při realizaci a přípravě dalších technických norem vážících se zejména k tématům prevence kriminality.

Během roku 2019 byly organizačně a odborně zabezpečeny 3 odborné semináře s problematikou norem prevence kriminality a jejich uplatňování v procesu plánování a výstavby nových budov za účasti 150 posluchačů z celé ČR.

Zastřešením celoroční spolupráce bylo uspořádání 20. plenárního zasedání Technické komise CEN/TC 325 „Prevence kriminality při plánování městské výstavby a navrhování budov“ a mezinárodní workshop „Prevence a řízení rizik kriminality na veřejně přístupných městských prostranstvích“ v Bruselu ve dnech 7.–9. 10. 2019. Technická komise CEN/TC 325 „Prevence kriminality při plánování městské výstavby a navrhování budov“ jako součást CEN – Evropské komise pro standardizaci⁷⁰ má sekretariát v ČR.

Za ČR se na činnosti CEN podílí ÚNMZ společně s ČAS (Česká agentura pro standardizaci; státní příspěvková organizace zřízená ÚNMZ za účelem tvorby, vydávání a distribuce technických norem). Odbor prevence kriminality MV se podílí na činnosti ÚNMZ a ČAS v oblasti norem prevence kriminality, zejména prostřednictvím Technické normalizační komise (TNK) 148 „Prevence kriminality a ochrana obyvatel“.

68 Technická komise CEN/TC 325 „Prevence kriminality při plánování městské výstavby a navrhování budov“ je součástí Evropské komise pro standardizaci (CEN).

69 Organizační složka státu v resortu MPO.

70 CEN – Evropská komise pro standardizaci (vystupující společně s CENELEC – Evropskou komisí pro elektronickou standardizaci) nastavuje společně standardy (normy) pro výrobky (včetně staveb) a služby v rámci jednotného evropského trhu. Jejími členy je 34 národních standardizačních orgánů a na její činnosti se podílejí experti z veřejné správy, soukromého sektoru, výzkumu, akademické sféry, spotřebitelských organizací ad.

Ministerstvo vnitra docílilo na mezinárodním workshopu velkého úspěchu s národní normou ČSN 73 4400⁷¹ a procesem auditů ve školách, preventivního školení učitelů apod. – to nikdo jiný v Evropě prozatím nemá. Naším cílem je prostřednictvím komise a pracovní komise WG3 (řídí a vede ČR) rozšířit evropskou diskusi o této problematice a prosadit vznik celoevropské technické normy na základě úspěchů s celým procesem zlepšování bezpečnosti ve školách v ČR. Anglický překlad ČSN 734400 pod číslem CEN/TS 14383-6 byl revidován na základě veškerých zaslaných připomínek. Téměř všechny faktické i odborné připomínky byly přijaty a zapracovány. Ve spolupráci celého týmu byla aktualizovaná verze překladu, která je oproštěna od ne zcela vhodných příloh. Místo nich byly přidány odkazy na relevantní ISO standard, který problematiku řízení rizik řeší. Návrh normy CEN/TS 143383-6 byl úspěšně na konci ledna roku 2020 vyslán do mezistátního připomínkového procesu.

Dalším úspěchem WG3 je příprava nového projektu “Prevence a řízení rizik kriminality na veřejných přístupných městských prostranstvích“, jehož iniciátorem je opět ČR.

IX.2. Prevence kriminality na meziresortní úrovni - Republikový výbor pro prevenci kriminality (výbor)

Výbor byl zřízen na základě usnesení vlády č. 617 ze dne 3. listopadu 1993 jako mezi-resortní koordinační a metodický orgán. Předsedou výboru je ministr vnitra. V roce 2019 se sešel celkem sedmkrát.

V rámci svých jednání v I. pololetí schválil návrh dotací pro projekty Programu prevence kriminality na místní úrovni na rok 2019 (k podpoře bylo navrženo 172 projektů celkovou částkou 57 975 707 Kč), seznámil se s výsledky dotačních programů členů výboru v oblasti prevence kriminality a sociálně nežádoucích jevů pro rok 2019, zabýval se výsledky omnibusového šetření 2. kola výzkumu „Názory a postoje obyvatel na otázky spojené s problematikou kriminality a její prevencí“, základními statistickými údaji o kriminalitě v roce 2018, projekty Mapy budoucnosti II a Běh se žlutou stužkou, schválil Vyhodnocení Strategie prevence kriminality a jejího Akčního plánu za rok 2018, seznámil se s aktivitami PČR v oblasti prevence na téma alkohol a drogy, projektem Zabezpečte se, chraňte majetek sobě i svým sousedům, novými přílohami metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování (témata alkohol, tabák, návykové látky), realizoval výjezdní zasedání společně s členy Výboru pro práva dítěte do Výchovného ústavu Husův domov ve Dvoře Králové nad Labem, které bylo zaměřeno na aktuální témata v oblasti ústavní výchovy, seznámil se s prevencí kriminality v sociálně vyloučených lokalitách z pohledu občanských členů Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, se studií o finančních dopadech předčasných odchodů ze vzdělávání na veřejné rozpočty, s prací styčných důstojníků pro menšiny v rámci Policie ČR a projektů prevence kriminality v sociálně vyloučených lokalitách.

71 Česká technická norma ČSN 73 4400 Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení – dostupná zde:

<https://www.mvcr.cz/clanek/zverejneni-ceske-technicke-normy-csn-73-4400-prevence-kriminality-rizeni-bezpecnosti-pri-planovani-realizaci-a-uzivani-skol-a-skolskych-zarizeni.aspx>.

Ve II. pololetí se výbor zabýval oblastí vězeňství při výjezdním zasedání v ženské Věznici Světlá nad Sázavou (naplňování Koncepce vězeňství za rok 2018, zkušenosti z práce s odsouzenými v rámci programu zvyšujícím odpovědnost pachatelů vůči obětem, provázanost penitenciární a postpenitenciární péče, institutem podmíněného propuštění prezentovaným prostřednictvím Odborné platformy pro podmíněné propuštění, osvětové akce Dny restorativní justice), byl informován o Národních dnech prevence v Brně a oceněných projektech v rámci Ceny prevence kriminality a národního kola Evropské ceny prevence kriminality za rok 2019, seznámil se s výsledky výzkumu Kriminální historie pachatelů závažné trestné činnosti a zkušenostmi PMS z implementace elektronického monitorovacího systému, věnoval se vyhodnocení činnosti Vězeňské služby ČR v protidrogové politice za rok 2018, realizaci projektů financovaných z Norských fondů – Podpora reintegrace odsouzených osob a osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody – mentoring a Zajištění návaznosti péče o uživatele drog po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody formou case managementu, schválil návrh 2. kola dotací pro projekty Programu prevence kriminality na místní úrovni pro rok 2019, seznámil se s Implementací Systému včasné intervence do systému práce OSPOD, s prevencí kriminality realizované v rámci sociálních služeb, s využíváním rodinných skupinových konferencí, se situací oblasti nelegálních drog a hazardního hraní mezi dětmi a mladistvými a s výzkumem Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách ČR.

Výzkum zaměřený na zjišťování názorů a postojů obyvatel na otázky spojené s problematikou kriminality a její prevenci

Realizace výzkumu zaměřeného na zjišťování názorů a postojů obyvatel na otázky spojené s problematikou kriminality a její prevencí vyplývá z Akčního plánu prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020. Každoročně opakovaný výzkum veřejného mínění probíhá ve spolupráci s Institutem pro kriminologii a sociální prevenci a bude realizován po dobu čtyř let.

V roce 2017 byl proveden velký výzkum, který se bude opakovat ještě v roce 2020; v mezidobí v letech 2018 a 2019 proběhla menší omnibusová šetření. Výzkum v roce 2020 umožní srovnání mezi odpověďmi na jednotlivé otázky v dílčích výzkumech (viz kapitola 12).

V roce 2019 proběhlo menší omnibusové šetření s omezeným počtem otázek (cca 10 otázek) i respondentů (1 000 respondentů). Ukazuje se, že v názorech obyvatel nedochází k žádným významnějším posunům. Z dotazovaných vlastností policistů je mezi občany ČR nejlépe hodnocena jejich snaha aktivně čelit zločinu. Třetina lidí považuje za příliš malé pravomoci policistů. Nejkritičtěji je hodnocena úroveň komunikace policie s veřejností – je vnímána jako průměrná, více než čtvrtina občanů jí má za špatnou. Přetrvává nízké povědomí občanů o preventivních akcích v jejich obci, podobnou akci si vybavil jen asi každý devátý dotázaný. Ve srovnání s předchozími šetřeními v roce 2017 a 2018 došlo k poklesu znalosti preventivních aktivit. Nejvíce se lidé cítí být ohroženi kapesními krádežemi, vandalismem a vloupáním do bytu. Toto pořadí zůstává při srovnání s předchozími šetřeními u všech dotazovaných kriminálních činů shodné. Více než polovina občanů se

domnívá, že úroveň kriminality je v jejich okolí stejná jako před třemi lety, přibližně čtvrtina hodnotí situaci jako lepší a cca pětina vnímá zhoršení situace. I hodnocení relativní úrovně kriminality tak zůstává ve srovnání s loňskem stejné.

IX.3. Prevence kriminality v resortu MV

MV každoročně vyhlašuje Program MV v oblasti prevence kriminality, pro rok 2019 byl vyhlášen v prosinci 2018. Hlavní prioritou pro rok 2019 byla vyhlášena prevence trestné činnosti páchané na seniorech a práce se zvláště zranitelnými oběťmi. Dále byly podpořeny projekty se zaměřením na trestné činy na úseku dopravy pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek, projekty zaměřené na kriminalitu dětí a mládeže, majetkovou trestnou činnost, projekty zaměřené na vzdělávání pracovníků v resortu MV za účelem jejich kvalifikovaného působení v projektech prevence kriminality a zvyšování právního vědomí u nejčastějších forem kriminality a kriminálně rizikového chování a dále projekty na nové hrozby a nové přístupy v oblasti prevence kriminality (kriminalita ve virtuálním prostředí, ochrana měkkých cílů, zadlužení, extremismus, hate crime a další). Na výzvu reagovalo 10 krajských ředitelství PČR, 3 organizační články PP ČR a 3 útvary MV ČR. Celkem bylo předloženo 37 projektů. Finančně podpořeno bylo 24 projektů v souhrnné částce 2 150 000 Kč.

V listopadu 2019 vyhlásilo MV Program MV v oblasti prevence kriminality na rok 2020.

Speciální výslechové místnosti

V ČR je nyní 70 speciálních výslechových místností a od roku 2019 se v rámci Fondu pro vnitřní bezpečnost plánuje se vybudování 7 nových místností. V této souvislosti pokračují aktivity Koordinační skupiny k výslechovým místnostem, ve které jsou zastoupena všechna krajská ředitelství PČR. Na základě poznatků z praxe tak byl vytvořen nový Evidenční list využití speciálních výslechových místností. Na Policejní akademii nadále pokračuje specializační kurz „Výslech dětského svědka“ a je doplněn i navazujícím kurzem.

Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi

Program nabízí služby, jež si kladou za cíl stabilizovat oběť trestné činnosti obchodování s lidmi a vytvořit prostor, ve kterém oběť bude schopna orgánům činným v trestním řízení podat relevantní informace o kriminálním prostředí, které mohou vést k odhalení a potrestání pachatelů.

V roce 2019 bylo do Programu zařazeno celkem 15 obětí obchodování s lidmi, a to původem z Filipín, ČR a Slovenska. Jednalo se o pravděpodobné oběti obchodování s lidmi za účelem pracovního, sexuálního vykořisťování a jiných forem vykořisťování (nucená žebrota, nucené půjčky).

Významnou součástí Programu je také podpora dalších preventivních aktivit. V roce 2019 se ČR společně s dalšími 22 zeměmi EU připojila ke kampani EUCPN, která si kladla za cíl informovat oběti obchodování s lidmi, že mají svá základní práva všude v Evropě.

Letáčky a nálepky ke kampani byly distribuovány mezi policii a NNO. Dále byly mimo jiné podpořeny tiskové kampaně v Jihočeském a Jihomoravském kraji a terénní výjezdy do míst, kde je vysoké nebezpečí výskytu této trestné činnosti.

Program prevence kriminality na místní úrovni

Program prevence kriminality na místní úrovni na rok 2019 (dále jen „PPK“) byl pro rok 2019 vyhlášen v prosinci 2018. MV obdrželo 201 žádostí 96 žadatelů (obcí, měst, krajů). Současně pokračovalo 27 loni schválených „víceletých“ projektů. Projekty se m.j. opírají o vyhodnocení situace v krajích a okresech (viz přílohy 12, 13, 14 – indexy kriminality a rizikivosti podle krajů a okresů).

MV podpořilo celkem 172 projektů (z toho 21 krajských projektů) o celkové výši dotace v součtu: 57 975 707 Kč zahrnující i víceleté projekty. Celkem 29 projektů nebylo podpořeno (z toho 4 z formálních důvodů, zbytek nedosáhl v hodnocení min. počtu bodů). Uspělo všech 13 víceletých projektů, které byly podány, z toho bylo 11 projektů APK a 2 projekty Domovník-preventista. Nejvyšší dotace, s ohledem na celkovou rizikovitost lokalit, množství podaných projektů a jejich kvalitu, byly přiděleny v rámci Libereckého, Moravsko-slezského a Ústeckého kraje. V roce 2019 tak bylo realizováno již 40 víceletých projektů.

Investiční projekty byly obdobně jako v předchozích letech zaměřeny zejména na zřizování, rozšiřování a modernizaci kamerových systémů (MKDS) včetně inteligentních analytických software, na budování či obnovu sportovních hřišť a pláček a na osvětlení rizikových míst v obcích. Neinvestiční projekty směřují nejvíce na financování projektu Asistent prevence kriminality, Domovník-preventista, komunitní práce s dětmi a mládeží v péči OSPOD (táborové pobyty, klubová a sportovní činnost). Velmi časté byly realizace informačních a vzdělávacích projektů, které pokrývají oblasti od pomoci obětem trestné činnosti po vzdělávání strážníků obecních policií. Množství projektů je zaměřeno na forenzní značení jízdních kol a kompenzačních pomůcek a na prevenci kyberkriminality.

V roce 2019 se součástí Programu stal také projekt s celokrajskou působností zaměřený na podporu rozvoje prevence kriminality v kraji. Tento typový projekt byl podporovaný 100% dotací bez povinné spoluúčasti krajů, které měly možnost na něj o dotaci požádat.

Se souhlasem ministra vnitra bylo dne 25. 9. 2019 vyhlášeno 2. kolo PPK. Výzva byla zaměřena na podporu investičních dotací, zejména městských kamerových a dohlížecích systémů, inteligentního analytického software k nim, osvětlení rizikových míst apod., které budou určeny prioritně na problematiku pouliční kriminality, posílení bezpečnosti v souvislosti se sociálním vyloučením a řešení kriminality s přeshraničním dopadem.

MV ve 2. kole obdrželo 8 žádostí 7 žadatelů (města Bruntál, Dolní Poustevna, Karviná, Krnov, Most a Ostrava). Podpořeny byly všechny projekty o celkové výši dotace v součtu: 4 924 000 Kč.

V prosinci 2019 byl PPK vyhlášen pro rok 2020.

Poradní sbor pro situační prevenci kriminality

Již od roku 1998 je ministrem vnitra zřízen Poradní sbor pro situační prevenci kriminality (poradní sbor), jehož členové jsou kromě MV a PČR také Asociace insolvenčních správců ČR, Asociace technických bezpečnostních služeb Grémium Alarm, Cech mechanických zámkových systémů ČR, Česká asociace bezpečnostních manažérů, Česká asociace pojišťoven, Český klub bezpečnostních služeb, Komora podniků komerční bezpečnosti ČR, Městská policie hl. m. Prahy. V roce 2019 se poradní sbor sešel 24. 1.

Pro laickou veřejnost bylo společně s jednotlivými subjekty poradního sboru za období roku 2019 uspořádáno více než 23 konferencí či seminářů na úrovni měst a obcí či celokrajské k různým oblastem situační prevence (např. preventivní označování předmětů, oblast mechanických zábranných prostředků, kamerové systémy, elektronické zabezpečení, bezpečné bydlení, apod.) za celkové účasti cca 2 000 posluchačů.

Během roku 2019 byly organizačně a odborně zabezpečeny 3 odborné semináře s problematikou norem prevence kriminality a jejich uplatňování v procesu plánování a výstavby nových budov za účasti 150 posluchačů.

Zastřešením celoroční spolupráce s ÚNMZ/ČAS (Česká agentura pro standardizaci) bylo 20. Plenární zasedání Technické komise CEN/TC 325 „Prevence kriminality při plánování městské výstavby a navrhování budov“ a mezinárodní workshop „Prevence a řízení rizik kriminality na veřejně přístupných městských prostranstvích“ v Bruselu ve dnech 7.–9. 10. 2019.

IX.4. Specifické projekty a programy prevence kriminality

Asistent prevence kriminality (APK)

Jedná se o specifický projekt, který je realizován od září roku 2009 odborem prevence kriminality MV v celé ČR. Primárním cílem je snížení počtu spáchaných trestných činů a přestupků (obecně protiprávního jednání) v sociálně vyloučené lokalitě, či lokalitě ohrožené sociálním vyloučením, zajištění vymahatelnosti práva, prevence sousedských sporů, bagatelní a latentní protiprávní činnosti, kterou PČR a obecní policie v rámci sociálně vyloučených lokalit velmi obtížně řeší, a změna negativního pohledu majoritní společnosti na osoby sociálně vyloučené.

Vybraný asistent je po základní profesní přípravě zaměstnán v rámci obecní policie obce a podílí se na zvýšení bezpečnosti, dodržování veřejného pořádku a prosazování základních bezpečnostních standardů nejen v sociálně vyloučených lokalitách, ale v rámci celé obce.

V roce 2019 pak byla z rozpočtu MV podpořena činnost celkem 112 APK ve 40 obcích. Další asistenti pak působí v rámci ČR i z jiných zdrojů, např. z podpory úřadů práce – 245 APK v 82 obcích, nebo z vlastních rozpočtů obcí či z evropských projektů v rámci Operačního programu zaměstnanost – z Evropských fondů 124 APK ve 44 obcích. Odhadem tak mohlo působit v celé ČR na konci roku 2019 cca 550 asistentů prevence kriminality.

V roce 2019 bylo uspořádáno několik společných aktivit obcí realizujících projekt APK se zástupci MV a dalšími odborníky ke sdílení příkladů úspěšné praxe ve zvyšování bezpečí v sociálně vyloučených a problémových lokalitách. V dubnu a v listopadu 2019 byly uspořádány Konference APK v Orlové a v PSP ČR (k výročí 10 let působení APK).

V průběhu října 2019 bylo vydáno ministrem vnitra nové doporučení k možné výši příspěvku na superhrubou mzdu pro jednoho APK na jeden měsíc v částce až 25 tis. Kč (dle možností jednotlivých poskytovatelů podpory). Na rok 2020 byla též zvýšena možná dotace ministrem vnitra na Program prevence kriminality 2020 na podporu APK o 3 mil. Kč k navýšení dotace na mzdy APK ve výši 22 tis. Kč/měsíc.

Domovník-preventista

Vytvoření pracovní pozice domovníka pomáhá řešit stávající neutěšenou situaci v oblasti správy bytového fondu obce, zejména v sociálně vyloučených lokalitách, a současně výrazně napomáhá zvýšení bezpečnosti a veřejného pořádku v dané lokalitě tzv. „řízenou samosprávou“ domu. Občanům žijícím a bydlícím v sociálně vyloučených či rizikových lokalitách projekt ukazuje, že i v nich se může bydlet čistě, na vyšší sociální úrovni a bezpečně, a to za dodržování jasně definovaných pravidel chování. Projekt zároveň pomáhá řešit alespoň částečnou zaměstnanost osob dlouhodobě nezaměstnaných.

V roce 2019 bylo podpořeno z rozpočtu MV celkem 16 domovníků v 5 obcích a v rámci projektu ESF OPZ bylo zaměstnáno 30 domovníků v 10 obcích.

Domácí násilí

Na rok 2019 vyhlásilo MV dotační program Prevence sociálně patologických jevů se zaměřením na prevenci a eliminaci domácího násilí prostřednictvím práce s násilnými osobami a osobami nezvládajícími agresi ve vztazích. Podpořeno bylo 10 projektů v celkové částce 2 249 862 Kč.

Projekty v tomto programu spočívají v realizaci terapeutických či resocializačních programů pro násilné osoby a osoby nezvládající svoji agresi v mezilidských vztazích, v přípravě systémového rámce programů pro práci s těmito osobami, ve vzdělávacích aktivitách dotčených subjektů a v propagaci a osvětě těchto aktivit. Cílem těchto aktivit je práce s násilnou osobou, ale současně i s celou rodinou (tedy i dětmi), která je chováním agresora dotčena, kdy mohou být narovnány vztahy v rodině a agresor má náhled na dopad svého chování. Násilné osoby se účastní programu buď na vlastní žádost nebo na základě rozhodnutí soudu či správního orgánu.

Pro rok 2020 byl dotační program Prevence sociálně patologických jevů vyhlášen v září s termínem podávání žádostí do 31. 10. 2019.

Krizové a asistenční linky

V červenci 2015 schválil ministr vnitra návrh systémového řešení udržitelnosti evropských krizových či asistenčních linek 116 000 (pro pohřešované a ohrožené děti, jejich

rodinu a blízké), 116 111 (asistenční linka pro děti) a 116 006 (linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí). Byl vytvořen dotační program pro nestátní neziskové organizace provozující výše uvedené linky ve výši 2 000 000 Kč ročně, která je určena na financování telekomunikačních služeb a poplatků provozovatelů evropských krizových a asistenčních linek v ČR. Cílem tohoto dotačního programu je zabezpečit bezplatné volání dětí v krizi, rodičů a příbuzných, kteří pohřešují své dítě či řeší rodičovské a jiné konflikty a problémy spjaté s rodinou, a obětí trestných činů a domácího násilí na zmíněné krizové linky. Zajištění bezplatného volání je službou české veřejnosti a je ve veřejném zájmu. Jedná se o jednoznačnou garanci státu, který svým občanům v obtížných životních situacích zajistí dostupnost potřebných služeb.

V roce 2019 byly Krizové a asistenční linky v ČR podpořeny částkou 2 100 000 Kč a byly využívány (hovory, e-maily, chaty, kontakty) následovně:

- Linka 116 111 (Linka bezpečí) byla podpořena částkou 1 650 000 Kč a měla celkem 139 995 klientů.
- Linka 116 000 (Linka pro rodinu a školu) byla podpořena částkou 300 000 Kč a měla celkem 3 333 klientů.
- Linka 116 006 (Linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí) byla podpořena částkou 150 000 Kč a měla celkem 7 500 klientů.

Pro rok 2020 byla dne 26. září 2019 vyhlášena výzva k podání žádosti o poskytnutí dotace v rámci dotačního programu pro nestátní neziskové organizace provozující evropské krizové či asistenční linky 116 000, 116 111 a 116 006 v ČR s termínem podávání žádostí do 31. 10. 2019.

Bezpečná lokalita – Bezpečná země

Program Bezpečná lokalita je zaměřený zejména na prevenci majetkové kriminality. Obsahem celého programu je integrace bezpečnostních standardů do projektování nových budov a při revitalizaci stávajících obytných lokalit.

Cílem projektu Bezpečná země je vyzdvihnout a podpořit mechanické zábranné systémy, zlepšit informovanost občanů, podpořit řemeslnou činnost. K obsahu projektu patří zejména vysvětlit a ukázat veřejnosti jak správně a účinně zabezpečit svůj byt, dům, majetek; vysvětlit a ukázat, jak rozpoznat skutečné prvky tvorby bezpečnosti a jejich správné kombinace v reálném životě. Snaží se propojit teoretickou část výkladu prevence kriminality s praktickou částí a zkušenostmi Cechu mechanických zámkových systémů ČR jako člena Poradního sboru pro situační prevenci kriminality MV a autora projektu. Záštitu projektu dalo MV ČR, odbor prevence kriminality.

V rámci projektu bylo v roce 2019 realizováno společné Poradenské centrum na 30. ročníku mezinárodním stavebním veletrhu FOR ARCH 2019. Záštitu nad veletrhem opětovně převzal ministr vnitra a policejní prezident. Odborníci z MV a PČR a z Cechu mechanických zámkových systémů se veletrhu aktivně zúčastnili a návštěvníkům předávali informace a rady z oblasti ochrany majetku a osob.

Projekt „Zabezpečte se, chraňte majetek sobě i svým sousedům“

Již v roce 2018 se začal realizovat celorepublikový preventivní projekt „Zabezpečte se, chraňte majetek sobě i svým sousedům“, který představuje souhrn preventivních opatření při ochraně domů, bytů a rekreačních objektů proti vloupání. Má za cíl v co nejširším měřítku informovat veřejnost o možnostech a způsobech řešení zabezpečení prostřednictvím mechanických systémů.

Projekt byl iniciován potřebou informovat veřejnost v nových trendech vloupání do obydlí, které se objevily v okolních sousedních státech, a překročily i hranice ČR.

Hlavními nástroji projektu jsou mobilní aplikace pro občany „Zabezpečte se“ se základními informacemi a návody pro zabezpečení majetku (v roce 2019 rozšířena o mechanické prvky a o trezory), rozhlasové spoty určené do medií či do rozhlasů obcí a měst a video spoty. Dále tištěné i audio výstupy v periodikách církve a Českomoravské myslivecké jednoty. Nedílnou součástí projektu jsou také semináře pro specialisty, vzdělávání a instruování myslivecké stráže, účast preventistů na krajských a obecních jednání občanů se samosprávou, realizace kontrolních a bezpečnostních akcí apod.

Evropský den proti vloupání

Evropská síť prevence kriminality (EUCPN) se nechala inspirovat v Belgii, kde má „den proti vloupání“ dlouholetou tradici a je využíván k intenzivnímu preventivnímu působení na veřejnost, a naplánovala Evropský den proti vloupání na 19. 6. 2019. Cílem preventivní informační kampaně je zintenzivnit potírání zločinu vloupání do domovů tím, že občané budou varováni a informováni o tom, jak se před vloupáním ochránit.

Evropský den proti vloupání je také součástí politického cyklu EU: „European multidisciplinary platform against criminal threats – EMPACT“. Europol v rámci EMPACT definuje devět prioritních oblastí, pro které vypracovává strategické plány, projekty a operace. Kampaň k vloupání je vytvářena pro prioritní oblast organizované majetkové kriminality.

V souvislosti s Evropským dnem vloupání se konala v Muzeu Policie ČR Konference zaměřená na prevenci vloupání určená pro policisty, zástupce bytových družstev i další odborníky a veřejnost, kteří představují velmi důležité partnery v těchto preventivních aktivitách. Celkem se zúčastnilo přes 60 osob.

Kromě této hlavní Konference bylo i mnoho dalších aktivit, např. vytvořeny webové stránky www.stopvloupani.cz.

V roce 2020 je plánován Evropský den proti vloupání na 17. 6. 2020.

Dotační program Správy uprchlických zařízení (SUZ)

Účelem dotačního programu „Podpora bezpečnosti v obcích v souvislosti s migrací na léta 2017 až 2019, resp. až 2020“ je potřeba reagovat na migrační situaci a za pomoci

příslušných nástrojů (uvedených v usnesení vlády č. 574/2015) dosáhnout přijatelných řešení této situace v dotčených obcích, kde jsou lokace zařízení Správy uprchlických zařízení MV (SUZ).

Projekty jsou zaměřeny na snižování kriminality, na eliminaci kriminálně rizikových jevů, na omezování příležitostí k páčání trestné činnosti, na zvyšování rizika pro pachatele. Příjemcem dotace je žadatel, kterým je obec. Dotace jsou určeny na pořízení nebo technické zhodnocení hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku, s výjimkou drobného hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku v rozsahu (kamerové systémy včetně mobilních a rozšíření stávajících, zabezpečovací a vyhodnocovací soubory, mobilní policejní služebny, osvětlení rizikových míst).

V rámci Programu prevence kriminality na místní úrovni bylo v I. kole v roce 2018 schváleno přidělení finančních prostředků ve výši 10 626 318,33 Kč na podporu investičních projektů v 5 obcích, ve II. kole v roce 2019 bylo podpořeno celkem 5 projektů ve 4 obcích dotacemi v celkové částce 3 652 308 Kč. Výzva pro III. kolo byla zveřejněna dne 14. 8. 2019 pro 2 obce s celkovou alokací 4 721 373,60 Kč. Tyto projekty budou realizovány až v roce 2020.

Dotiční program průmyslové zóny

Od roku 2017 je realizován program Podpora bezpečnosti v obcích v souvislosti s rozšířením strategické průmyslové zóny Solnice-Kvasiny-Rychnov nad Kněžnou, který má podle pro 3 dotčené obce poskytovat dotaci ve výši max. 38 400 000 Kč. Dotace jsou určeny na projekty programového financování (investiční projekty) – kamerové systémy (včetně mobilních a rozšíření stávajících) a osvětlení rizikových míst.

V průběhu roku 2018 obec Rychnov nad Kněžnou zrealizovala oba své investiční projekty schválené v roce 2018, a to „Vybudování nového kamerového systému Rychnov nad Kněžnou“ (dotace ve výši 2 700 000 Kč) a „Vybudování veřejného osvětlení podél cyklostezky Rychnov n. Kněžnou – Lipovka“ (dotace ve výši 5 100 000 Kč).

Obce Kvasiny a Solnice v průběhu roku 2019 odstoupily od započatých investičních procesů s tím, že vznesly daleko vyšší finanční požadavky, než byly schváleny v usnesení vlády a alokovány pro I. dotační kolo (nadpožadavky ve výši 21,8 mil. Kč). Po celý rok 2019 byly hledány chybějící finanční nadpožadavky, jak v rozpočtu MV, tak i rozpočtu MF. Finanční prostředky se bohužel nenašly. Na sklonku roku 2019 bylo tedy na základě požadavků obcí Kvasiny a Solnice vyhlášeno II. kolo dotací na průmyslové zóny pro zbývající 2 obce ve výši vládou ČR garantovaných finančních prostředků. MV navíc poskytlo do II. dotačního kola celkově 1 000 000 Kč, a to z nevyužitých vlastních finančních prostředků z dotačního programu prevence kriminality pro obce, na jejichž území se nachází zařízení SUZ. Obce mohou podat své žádosti do konce ledna 2020. Tím je zcela naplněna možná finanční dotace schválená dle usnesení vlády č. 469 ze dne 21. 6. 2017.

Nadpožadavky obcí Kvasiny a Solnice je možné v roce 2020 zčásti uspokojit také v dotačním Programu prevence kriminality na místní úrovni 2020, který byl vyhlášen v listopadu 2019.

Dalším z opatření ke zvýšení bezpečnosti v průmyslových zónách pak byl vznik expertní pracovní skupiny, jejímiž členy jsou jak zástupci samospráv, zástupci Policie ČR (policejní prezidium, pořádková a cizinecká policie) a MV. Cílem jednání expertní pracovní skupiny je výměna informací v oblasti bezpečnosti, spolupráce na přijímaných opatřeních a v preventivních programech, konzultace či předkládání návrhů na změnu legislativy v souvislosti se zaměstnáváním cizinců v průmyslových zónách apod. V květnu 2019 se sešli k jednání 4 odborné pracovní skupiny, a to 5. května 2019 zaměřené na oblast „Lékařské péče“, 9. května 2019 zaměřené na „Oblast metodickou“, 17. května 2019 zaměřené na „Trh práce“ a 27. května 2019 zaměřené na „Kontrolu pobytů“. Expertní pracovní skupina měla jednání 18. září 2019.

Na základě výstupů a podkladů od členů expertní pracovní skupiny byla vypracována souhrnná informace za rok 2019 k vývoji bezpečnosti a veřejného pořádku v průmyslové zóně Kvasiny – Solnice, ve statutárním městě Plzni a v průmyslové zóně Mladá Boleslav. Za sledované období docházelo ke stagnaci ve vývoji trestných činů a přestupků v okolí průmyslových zón Královéhradeckého, Plzeňského kraje a Středočeského kraje.

Z hlediska veřejného pořádku a bezpečnosti je situace ve všech zmiňovaných regionech stabilizovaná a bylo zaznamenáno celkové zklidnění. Hlavními důvody stabilizace je především zvýšený výkon služby policie v těchto místech, konání dalších policejních opatření policisty krajského ředitelství nad rámec běžného výkonu služby, spolupráce s městskou policií, zástupci místní samosprávy a efektivnější využívání a modernizace stávajícího městského kamerového systému.

Prevence korupčního jednání

MV i pro rok 2019 vyhlásilo dotační program „Prevence korupčního jednání“, v rámci kterého byly dlouhodobě podporovány projekty nestátních neziskových organizací zabývajících se poskytováním bezplatného právního protikorupčního poradenství, seznamováním veřejnosti s charakterem, riziky a projevy korupce a posilováním odmítavého postoje veřejnosti vůči korupčním praktikám. V roce 2019 byly podpořeny celkem 4 nevládní neziskové organizace v úhrnné výši 2,9 mil. Kč.

V průběhu roku 2019 bylo vládou rozhodnuto o převodu dotačního programu „Prevence korupčního jednání“ z MV na Ministerstvo spravedlnosti. Důvodem převodu je záměr vlády koncentrovat gesci k dotačnímu programu s koordinací boje proti korupci na vládní úrovni tak, aby bylo možné účinněji naplňovat vládní priority mimo jiné i vhodným zacílením finančních prostředků nestátním neziskovým organizacím MS.

Projekt Mapy budoucnosti II

Projekt Mapy budoucnosti II – využití prostorových dat pro vytvoření a pilotní ověření nástrojů a postupů pro analýzu a predikci kriminality za účelem jejího předcházení a potírání, r. č.: CZ.03. 4. 74/0.0/0.0/15_025/0010253, byl zahájen 1. 3. 2019 a jeho realizace je plánována do února 2022. Realizace projektu probíhá za úzké spolupráce MV ČR a PP ČR.

Cílem projektu je optimalizovat a zefektivnit procesy a postupy v Policii ČR. Výsledkem bude vytvoření nových postupů a nástrojů pro efektivnější boj s kriminalitou a efektivnější využití zdrojů (personální, finanční a materiální). Data a informace o kriminalitě by měla být mimo PČR zpřístupněna obcím, státní správě a veřejnosti formou otevřených dat.

V roce 2019 byla zahájena tvorba mapování a analýzy prostorových dat o kriminalitě technickým týmem PČR, byla realizována práce na technologiích potřebných pro predikce kriminality za využití strojového učení a byly zahájeny práce na tvorbě rozhraní určeného pro sdílení dat mezi PČR a obcemi, resp. obecními policiemi. Také byla navázána spolupráce s pilotními obcemi, které budou na projektu spolupracovat a v rámci pilotu testovat oboustranné předávání dat. Pilotní testování je plánováno pro druhou polovinu roku 2020.

IX.5. Prevence kriminality na úrovni Policie ČR

V oblasti preventivní činnosti došlo v PČR v roce 2019 k výrazným organizačním změnám. Policejní prezident prohlásil po svém nástupu do funkce v prosinci 2018 prevenci kriminality za jednu ze svých priorit, a to zejména s důrazem na prevenci kriminality v oblasti digitální bezpečnosti, dopravy a drog. Došlo ke změně koncepce výkonu preventivní činnosti v podmínkách PČR, zejména na oddělení dosavadních kumulovaných činností pracovníků poskytujících informace veřejnosti a aktivit cílených na předcházení kriminality a obecně patologických jevů a tím na zefektivnění policejní prevence. V červnu 2019 došlo k reorganizaci dosavadního odboru tisku a prevence PP ČR na odbor komunikace a vnějších vztahů ČR. Na novém odboru vzniklo samostatné oddělení prevence. Koncept oddělování činností a profesionalizace policejních preventistů pokračoval také na úrovni krajských ředitelství policie a územních odborů. Na uvedené změny navazuje také transformace vzdělávání a je vytvářen nový systém vzdělávání policejních preventistů se zaměřením na specifika aktivit prevence kriminality v podmínkách PČR.

Policejní preventivní aktivity bude nově zastřešovat koncept nazvaný Tvoje cesta, který si klade za cíl apelovat na odpovědnost veřejnosti za vlastní bezpečí, včetně odpovědnosti rodičů za bezpečí dětí. Bude nabízet návody a cesty pro ty, kterým není vlastní bezpečí lhostejné. S ohledem na vyhlášené preventivní priority zahrnuje koncept podsekcce Tvoje cesta on-line (zaměřeno na digitální bezpečnost), Tvoje cesta v dopravě (zaměřeno na prevenci v silničním provozu) a Tvoje cesta načisto (zaměřeno na primární protidrogovou prevenci).

V rámci preventivní činnosti bylo v roce 2019 realizováno útvary PČR s celostátní působností a krajskými ředitelstvími policie množství preventivních akcí. Aktivity byly zaměřeny na priority PČR a aktuální potřeby daného regionu. Všechny preventivní aktivity jsou medializovány. Mj. byly realizovány následující rozsáhlejší preventivní aktivity s celorepublikovým přesahem:

1. Zabezpečte se II
2. Návazný program protidrogového vlaku Revolution Train „To je zákon, kámo!“
3. Zebra se za Tebe nerozhlédne!
4. Pomněnkový den
5. Začněme spolu aneb kolama dolů
6. Řídím, piju nealko pivo
7. EDWARD (European Day Without a Road Death)

8. HAD 2019 (hazard, alkohol a děti) – kontroly zákazu podávání alkoholu dětem
9. Kraje pro bezpečný internet

V závěru lze shrnout, že prevence kriminality je v ČR zakotvena ve strategických dokumentech vlády, které se na centrální úrovni promítají do každoročních akčních plánů. Systém prevence v ČR je koordinován na úrovni vlády prostřednictvím Republikového výboru pro prevenci kriminality, který je složen ze zástupců jednotlivých rezortů a předsedá mu ministr vnitra. Česká republika je členem Evropské sítě prevence kriminality.

Na plnění Strategie prevence kriminality bylo v letech 2016 až 2020 vyčleněno z rozpočtu Ministerstva vnitra minimálně 300 mil. Kč, další prostředky uvolňovaly i jiné resorty. Základy preventivní práce ovšem spočívá v programech prevence realizovaných jednotlivými obcemi. Kromě toho jsou vyhlašovány centrální dotační programy v souladu s přijatými prioritami prevence. Pro rok 2019 byla hlavní prioritou prevence trestné činnosti páchané na seniorech a práce se zvláště zranitelnými oběťmi. Dále MV vyhlašuje dotační Program prevence kriminality na místní úrovni, podporuje a realizuje řadu specifických projektů prevence kriminality (Asistent prevence kriminality, Domovník-preventista, Kri-zové a asistenční linky, Bezpečná lokalita – Bezpečná země, Projekt Mapy budoucnosti II).

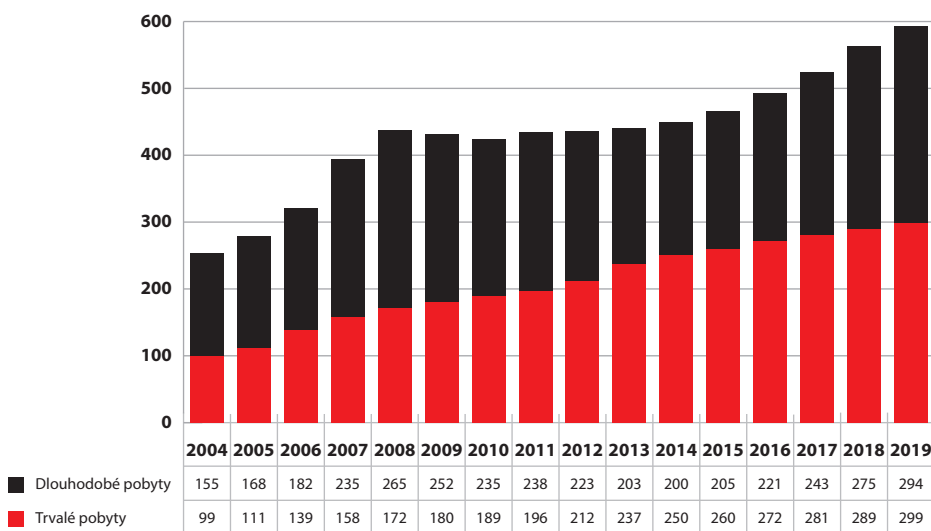
x.

Trestná činnost cizích státních příslušníků na území České republiky

X.1. Počty cizinců žijících v ČR

Počet cizích státních příslušníků pobývajících dlouhodobě či trvale na území České republiky se ve srovnání s rokem 2018 opět o něco zvýšil. Zatímco ke konci roku 2018 dosáhl počet cizinců žijících legálně v ČR 564 tisíc, k 31. 12. roku 2019 uvádí Český statistický úřad 593 tis. cizinců (při započtení osob, jimž byl přiznán azyl je to 595 881 osob), tj. cca 5,5 % populace, což znamená nárůst podílu o cca 0,7 % oproti předchozímu roku.⁷²

Graf 45: Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu 2004-2019 v tis. (k 31. 12.)

Pramen: Český statistický úřad.

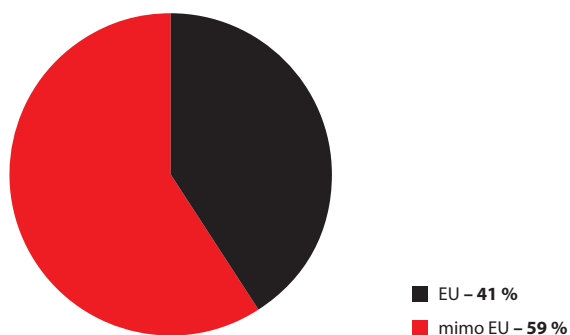
Podíl cizinců na počtu obyvatel ČR lze porovnat se zastoupením cizinců v jiných evropských státech, kdy zjišťujeme, že ČR náleží i přes postupný růst počtu trvale a dlouhodobě usídlených cizinců mezi evropské státy s nižším podílem cizinců na celku obyvatelstva, zhruba na úrovni Nizozemska a Slovinska.⁷³ Počet azylantů činil k 31. 12. 2019 2 515 osob, z toho 1 105 žen.

Významnou část cizích státních příslušníků žijících dlouhodobě či trvale v ČR tvoří občané zemí Evropské Unie, nicméně osoby ze států mimo EU převažují.

72 Viz Český statistický úřad, <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>.

73 Viz Český statistický úřad, https://www.czso.cz/csu/cizinci/1-ciz_zahranici.

Graf 46: Zastoupení občanů států EU a mimo EU s trvalým a dlouhodobým pobytem

Pramen: Český statistický úřad.

Poměr ve prospěch občanů států mimo EU je ještě výraznější pokud jde pouze o osoby s trvalým pobytem, kde občané států mimo EU tvoří 69 %.

Občanů zemí EU žilo v ČR k 31. 12. 2019 celkem 245 292 (z toho 92 509 byly osoby s trvalým pobytem). Většinou se jedná o muže, žen bylo 96 274. Azylantů se mezi občany států EU nevyskytují.

V Tabulce 29 jsou uvedeny údaje o státní příslušnosti občanů EU žijících v ČR v počtu nad jeden tisíc.

Tabulka 29: Cizinci ze států EU žijící v ČR v počtu převyšujícím 1000 občanů daného státu k 31. 12. 2019

Stát EU	Celkem	Z toho trvalý pobyt
Bulharsko	17 183	5 714
Francie	4 409	1 200
Chorvatsko	3 041	2 000
Itálie	5 682	1 885
Maďarsko	7 675	1 115
Německo	21 478	4 541
Nizozemsko	3 325	893
Polsko	21 767	10 906
Rakousko	3 672	1 129
Rumunsko	16 824	4 928
Řecko	1 782	675
Slovensko	121 278	53 045
Španělsko	1 804	411
Švédsko	1 114	1 114
V. Británie	8 332	2 666

Pramen: Český statistický úřad.

Mezi státními příslušníky ze států mimo Evropskou Unii (kterých je celkem 350 589 (z toho 206 944 osob s trvalým pobytem, 157 888 žen; do celkového počtu je započteno 2 515 osob, jimž byl přiznán azyl) jsou již dlouhodobě nejvíce zastoupeni občané Ukrajiny, Vietnamu a Ruska. Podrobnější pohled na státní příslušnost cizinců ze států mimo EU žijících v ČR přináší Tabulka 30.

Tabulka 30: Cizinci ze států mimo EU žijící v ČR v počtu převyšujícím 1 000 občanů daného státu k 31. 12. 2019

Stát	Celkem	Trvalý pobyt	Azyl
Alžírsko	763	616	0
Arménie	1 959	1 279	35
Ázerbájdžán	1 402	439	29
Bělorusko	7 150	2 930	230
Bosna a Hercegovina	2 292	1 332	9
Čína	7 702	4 523	29
Egypt	1 149	553	8
Filipíny	2 250	247	0
Gruzie	1 683	428	22
Indie	4 926	758	3
Izrael	1 169	554	0
Japonsko	1 784	378	0
Kazachstán	6 087	2 453	147
Korejská republika	2 476	349	1
Kosovo	1 347	913	13
Kyrgyzstán	1 199	367	25
Moldavsko	5 903	3 767	23
Mongolsko	9 851	5 196	7
Nepál	1 160	120	1
Rusko	38 207	21 995	197
Severní Makedonie	2 342	1 392	0
Spojené státy americké	7 245	3 512	0
Srbsko	5 596	2 031	3
Sýrie	1 312	568	405
Thajsko	1 318	256	0
Tunisko	1 088	727	0
Turecko	2 902	886	0
Ukrajina	145 518	86 831	365
Uzbekistán	2 316	1 052	67
Vietnam	61 952	52 441	42

Pramen: Český statistický úřad.

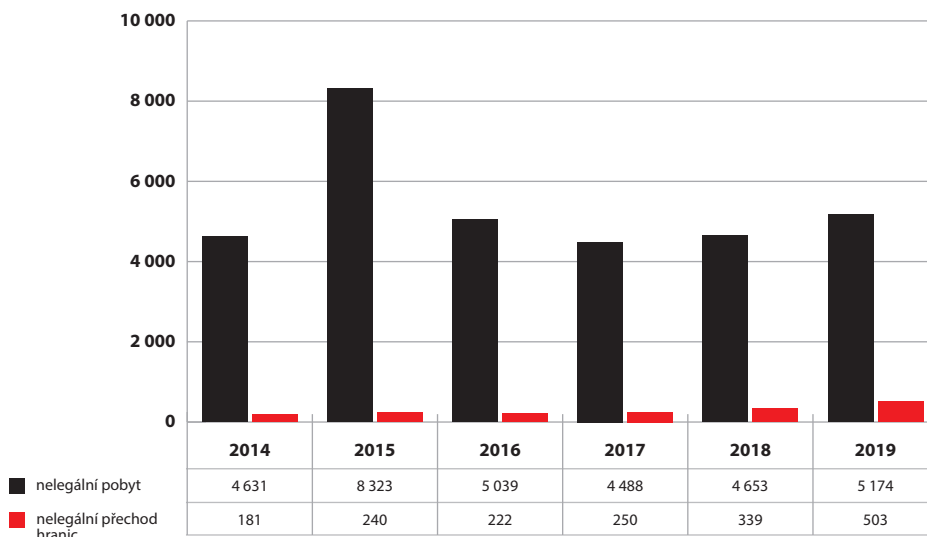
Nejvíce občanů jiných zemí trvale či dlouhodobě žijících v ČR tedy pochází z Ukrajiny (jejich počet již převýšil občany Slovenska), dále Slovenska, Vietnamu, Ruska, Německa a Polska. Za zmínku stojí rostoucí počet zde žijících občanů Bulharska a Rumunska a dále nárůst počtů občanů Mongolska a některých postsovětských států.

V souvislosti s migrační vlnou byla věnována pozornost možnému přílivu občanů z arabských islámských zemí. Lze konstatovat, že tento příliv se nijak zvlášť neprojevil. V počtu nad jeden tisíc žijí trvale či dlouhodobě v ČR pouze občané Sýrie (1 312), Egypta (1 149) a Tuniska (1 088).

Veškerá výše uvedená data se samozřejmě týkají legálních pobytů. Je proto třeba také vzít v úvahu migraci nelegální, a to i s ohledem na nedávnou migrační vlnu v Evropě.

V roce 2019 bylo zjištěno celkem 5 677 osob při nelegální migraci na území ČR (ve srovnání s rokem 2018 je to o 685 osob více, tj. nárůst o 13,7 %). Z tohoto celkového počtu bylo 5 174 osob, tj. 91,1 % zjištěné nelegální migrace (je to o 521 osob více, tj. +11,2 % než v roce 2018) odhaleno při nelegálním pobytu a 503 osob (tj. 8,9 %) zjištěno při nelegálním přechodu přes vnější schengenskou hranici ČR. Stav a vývoj nelegální migrace v ČR zachycuje následující graf.

Graf 47: Zjištěné počty nelegálních migrantů v letech 2014–2019

Pramen: Statistiky Cizinecké policie ČR.

Z hlediska státní příslušnosti osob zjištěných při nelegálním pobytu logicky zcela převládají občané ze třetích zemí (4 995 osob, tj. 96,5 %) nad občany EU. Podle světadílů převládají státní příslušníci evropských států (57 %, zejména občané Ukrajiny, Moldávie a Ruska), následně jsou nejvíce zastoupeni občané z Asie (35 %, především občané Vietnamu, Uzbekistánu, Gruzie, Kazachstánu). Příslušníci afrických států se na celku podílí pouze 5 % (zejména občané Nigérie a Libye).

Na prvním místě zjištěné nelegální migrace jsou opět stejně jako v předchozích letech občané Ukrajiny (1 456 osob, tj. 28,1 % z celkového počtu osob při nelegálním pobytu), u kterých v meziročním srovnání došlo k minimální změně (pouze o 14 osob méně, tj. -1,0 %). S odstupem se na druhém místě opět umístili občané Moldavska (825 osob, tj. 15,9 %). V meziročním srovnání došlo u této státní příslušnosti opakovaně k nejvyššímu zvýšení a to o 258 osob (+45,5 %). Třetí místo náleží občanům Vietnamu (353 osob, tj. 6,8 %), kdy v meziročním porovnání došlo ke zvýšení o 41 osob (+13,1 %). Čtvrté místo patří občanům Ruska (237 osob, 4,6 %). U občanů Ruska došlo v meziročním srovnání k mírnému poklesu (-36 osob). Páté místo obsadili občané Uzbekistánu (199 osob, tj. 3,8 %). Těchto pět státních příslušností se na celkovém počtu podílí 60 %, ostatních 40 % představuje dalších 99 státních příslušností. Na pořadí těchto států se oproti loňskému roku nic nezměnilo.

V rámci meziročního porovnání let 2018 a 2019 jsou nejvyšší nárůsty vykázané u občanů Moldavska (825 osob, +258 osob, tj. +45,5 %), Afghánistánu (102, +70, tj. +218,8 %) a Kazachstánu (155, +69, tj. +80,2 %). Občané Moldavska většinou překračují ve vnitrozemí dobu pobytu v rámci bezvízového režimu. U občanů Kazachstánu jsou zjišťována již neplatná víza. Občané Afghánistánu především nelegálně přecházeli přes naše území, a to nejčastěji ze Slovenska do Německa. Naopak největší meziroční poklesy, i když v malých absolutních počtech, jsou u občanů Číny (88 osob, -38, tj. -30,2 %), Ruska (237, -36 osob, -13,2 %) a Iráku (71, -32, -31,1 %). Občané Ruska a Číny obvykle překračují povolenou dobu pobytu schengenského víza. Občané Iráku jsou odhalováni zejména při tranzitní nelegální migraci přes naše území.

U tranzitní nelegální migrace, která je vykazována zvláště, se jedná o státní příslušníky ze třetích zemí, kteří nelegálně vstoupí na území ČR a mají v úmyslu pokračovat nelegálně do dalších zemí. V roce 2019 bylo zjištěno 266 (ve srovnání s rokem 2018 nárůst +75, tj. +39,3 %) osob při tranzitní nelegální migraci. U naprosté většiny osob bylo jako cíl cesty uvedeno Německo. Osoby využily k přepravě zejména nákladní automobily (97 osob), dále následovala letadla (71), vlaky (49) a autobusy (26).

Nejvíce bylo zjištěno občanů Afghánistánu (84 osob, tj. 31,6 %), u kterých je evidován nejvyšší meziroční nárůst, a to o 64 osob (+320 %). Na druhém místě ve statistice se umístili občané Iráku (43 osob, 16,2 %), u nichž došlo k největšímu meziročnímu poklesu (-41, -8,8 %). Dále následovali občané Sýrie (35 osob) a Íránu (24).

Z hlediska trestné činnosti spojené s nelegální migrací bylo v roce 2019 policisty řešeno celkem 26 osob, které napomáhaly k nelegální migraci (o 10 osob méně než v roce 2018). Z hlediska státní příslušnosti se nejvíce jednalo o občany České republiky (14 osob). V rámci formy napomáhání se v 9 případech jednalo o účelový sňatek, 8 případů se týkalo převádění přes hranici, v 5 případech o účelové otcovství a 4 případy se týkaly umožnění pobytu např. za pomoci neregulérních potvrzení v řízení o pobytu. Neregulérním cestovním dokladem⁷⁴ se při nelegálním pobytu prokázalo 188 osob (meziročně o 45 osob více, tj. +31,5 %). Nejvíce se jednalo o občany Moldavska (42 osob), Ukrajiny (39) a Sýrie (29). U občanů Ukrajiny a Moldavska nadále platí, že předkládají zejména rumunské doklady,

⁷⁴ pod pojem cestovní doklad se zahrnuje cestovní pas a průkaz totožnosti, který je určen k překračování státních hranic; jedna osoba může disponovat více cestovními doklady.

a to po uplynutí platnosti povoleného pobytu na území ČR. V naprosté většině případů (83 %) byly zneužity doklady státních příslušností patřící mezi země EU, z toho nejvíce Rumunska (66 dokladů), Bulharska (28), České republiky (18) a Litvy (14).⁷⁵

Celkově se v roce 2019 počet zjištěných případů nelegální migrace zvýšil, a to o téměř 14 %. Toto zvýšení jde téměř z poloviny na vrub občanů Moldávie a jde vesměs o nelegální pobyt. Tranzitní migrace narostla, pokud jde o počet zadržovaných osob, o téměř 40 %, ale v absolutních číslech toto zvýšení činí 75 osob. Ve vztahu k území ČR tedy nelze hovořit o zjištěné nové či výrazné migrační vlně, alespoň pokud jde o území ČR.

Pro doplnění pohledu na počty cizinců zdržujících se na území ČR, je třeba vzít v úvahu také počty legálních návštěvníků ČR ze zahraničí. Cizinců přijelo loni do Česka přes 10,6 milionu, o 550 tisíc více než v roce předchozím (jde o cizince, kteří se ubytovali). Nejvíce zahraničních hostů jich bylo z Německa, další v pořadí byli návštěvníci ze Slovenska, Polska a Číny.⁷⁶

Ve vztahu ke kriminalitě páchané cizinci je proto třeba mít na paměti, že není možné jednoduše porovnávat podíl cizinců na počtu obyvatel ČR s podílem cizinců na počtu zjištěných trestných činů, resp. známých pachatelů. Pět a půl procentní podíl cizinců na celku obyvatel ČR v roce 2019 je počítán pouze z počtu cizinců zde dlouhodobě a trvale pobývajících, nikoli všech cizinců včetně těch, kteří se na území ČR zdržují pouze krátkodobě. Vezmeme-li v úvahu všechny cizince, denně se zdržující na území ČR, je každodenní podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel samozřejmě podstatně vyšší, leč obtížně odhadnutelný s ohledem na jeho kolísání a rozložení v čase. Statistiky kriminality sice zachycují zjištěné počty pachatelů – cizinců, ale nerozlišují, zda se jedná o cizince zdržující se v ČR trvale, dlouhodobě či krátkodobě, případně nelegálně. Nelze tedy věrohodně porovnávat statistické údaje o podílu cizinců na kriminalitě s jejich podílem na počtu obyvatel ČR.

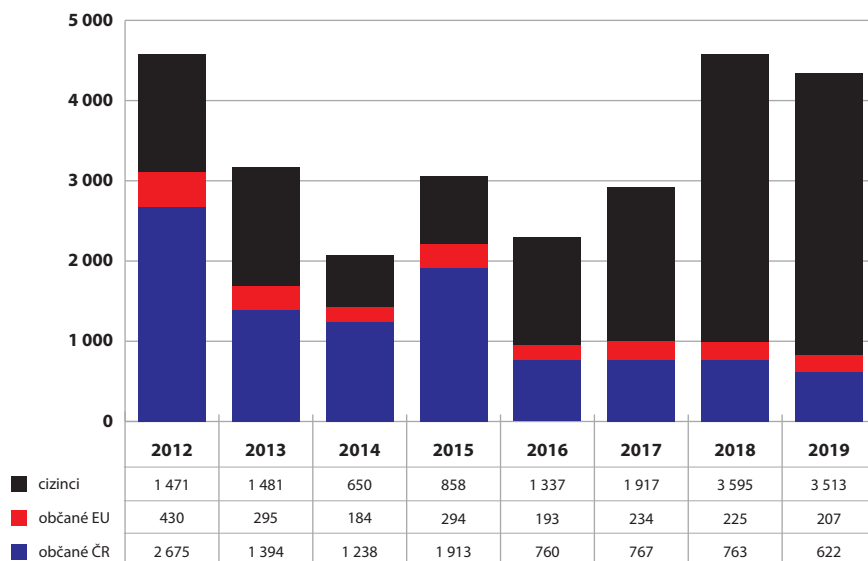
Cizinců pobývajících na území ČR se rovněž týká problematika nelegálního zaměstnávání.

Již od roku 2016 převažují zjištění nelegálně zaměstnaní cizinci nad nelegálně zaměstnanými občany ČR, tento trend pokračoval i v roce 2019, viz následující graf.

75 Statistická informace o nelegální migraci v České republice, Ředitelství služby cizinecké policie, 2020; Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR 2019

76 https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/turiste-navstevnost-zahranici-rekord-kraje.A190207_093936_ekonomika_jadv.

Graf 48: Vývoj počtu nelegálně pracujících osob

Pramen: Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR 2019.

Zjištěné přestupky spočívající v umožnění výkonu nelegální práce jsou řešeny vesměs pokutami. V roce 2019 uložil Státní úřad inspekce práce za spáchání přestupku celkem 485 pokut v celkové výši 182 991 500 Kč.

V roce 2019 proběhly dvě mimořádné kontrolní akce zaměřené na kontrolu nelegálního zaměstnávání. Z kontrolní i poradenské činnosti je patrné, že stále přetrvává nízké právní povědomí o pracovněprávní problematice a to především v řadách cizinců, kde se jako problematická jeví také jazyková bariéra. Tyto skutečnosti tak mohou mít vliv nejen na zvýšený podíl výkonu nelegální práce u této skupiny osob, ale také na možné riziko výskytu pracovního vykořisťování.⁷⁷

X.2. Kriminalita cizinců

Kriminalita cizinců je jevem, jehož rozsah má veřejnost tendenci přeceňovat. Podle průzkumu postojů veřejnosti k cizincům prováděném pravidelně v březnu každého roku Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM) na vzorku cca 1000-1100 respondentů souhlasilo v roce 2019 61 % respondentů s názorem, že cizinci jsou příčinou nárůstu kriminality; jen 14 % vyjádřilo s tímto názorem nesouhlas (jedná se o součty odpovědí rozhodně souhlasím a spíše souhlasím, resp. spíše nesouhlasím a rozhodně nesouhlasím; zbylí nezaujali stanovisko). Časové srovnání výsledků těchto šetření ukazuje, že tendence veřejnosti přisuzovat cizincům negativní vliv na kriminalitu je dlouhodobá a v posledních letech relativně stabilní s tím, že výsledky šetření v letech 2018 a 2019 ukazují na mírný vzestup pozitivnějšího hodnocení.

⁷⁷ Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR 2019.

Tabulka 31: Cizinci jsou příčinou nárůstu kriminality (v procentech odpovědí: souhlas / ani souhlas, ani nesouhlas / nesouhlas)

Období	III/2009	III/2011	III/2013	III/2014	II/2015	III/2016	III/2017	III/2018	III/2019
% odpovědí	74/17/6	70/20/7	67/23/6	65/25/7	66/22/9	66/22/8	67/20/9	64/22/10	61/25/14

Pramen: CVVM 2019⁷⁸.

Převažující názor veřejnosti nebere v úvahu, že v posledních letech celková zjištěná kriminalita nerostla, ale s výjimkou roku 2019 klesala, jak pokud jde o počet skutků, tak o počet stíhaných osob (viz kapitola I.). Podíl cizinců na zjištěné kriminalitě ve vývoji posledních let pak zachycuje následující tabulka.

Tabulka 32: Podíl cizinců na celkovém počtu spáchaných trestných činů a trestně stíhaných osob 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Celkový počet přímo objasněných trestných činů	112 141	101 678	94 890	92 795	93 202
Celkový počet trestných činů spáchaných cizinci	7 894	8 090	8 044	7 932	8 197
Podíl cizinců na celkovém počtu TČ	7 %	7,9 %	8,5 %	8,4 %	8,7 %
Celkový počet trestně stíhaných osob	101 881	93 379	87 168	84 990	86 209
Celkový počet trestně stíhaných cizinců	7 264	7 552	7 708	7 817	8 122
Podíl cizinců na celkovém počtu stíhaných osob	7,1 %	8,1 %	8,8 %	9,2 %	9,4 %

Pramen: Statistiky Policie ČR a Zprávy o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR 2015-2019.

Počet zjištěných trestných činů spáchaných cizinci meziročně stoupl, stejně tak počet trestně stíhaných cizinců, ale jejich procentní podíl na celkových počtech skutků a stíhaných osob se zvýšil jen nepatrně (o 0,3 % u skutků a o 0,2 % u stíhaných osob). V horizontu posledních pěti let je kriminalita cizinců přes menší kolísání relativně stabilní s určitou tendencí nárůstu jejich podílu na počtech stíhaných osob i skutků.

Struktura trestné činnosti páchané cizími státními příslušníky je uvedena v následující tabulce s pohledem na její vývoj od roku 2010. Tyto údaje vycházejí z tzv. takticko-statistické klasifikace (TSK) trestných činů užívané Policií ČR.

78 https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4899/f9/ov190409.pdf.

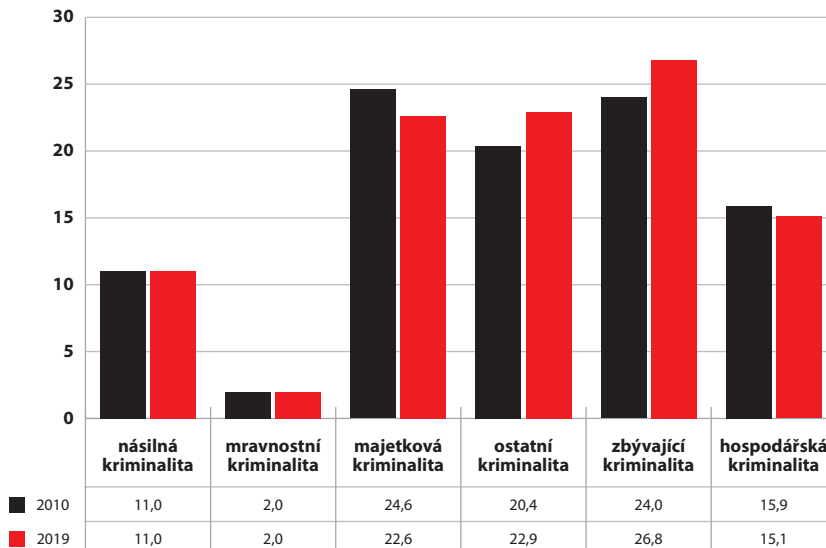
Tabulka 33: Struktura trestné činnosti páchané cizími státními příslušníky 2010-2019 (počty skutků)

druh kriminality podle TSK	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
celková kriminalita 0-999	7 685	8 341	8 297	8 512	8 124	7 891	8 090	8 044	7 932	8 197
obecná kriminalita 100-699	4 553	5 025	5 090	5 382	4 546	4 486	4 419	4 516	4 435	4 761
násilná kriminalita 100-199	855	1 025	946	872	793	812	882	912	890	894
vraždy 100-106	16	19	21	19	18	17	15	27	9	15
mravnostní kriminalita 200-299	159	193	102	88	104	164	128	140	139	133
majetková kriminalita 300-599	1 938	2 010	2 155	2 241	1 808	1 792	1 797	1 905	1 751	1 857
krádeže vloupáním 300-399	540	597	504	682	476	337	367	309	255	296
krádeže prosté 400-499	1 059	1 140	1 319	1 186	1 017	1 125	1 139	1 189	1 159	1 189
ostatní majetková kriminalita 500-599	339	273	332	373	315	330	291	407	337	372
ostatní kriminalita 600-699	1 601	1 797	1 887	2 181	1 841	1 718	1 612	1 559	1 655	1 877
zbývající kriminalita 700-799	1 885	1 889	1 846	1 723	1 928	1 848	1 837	1 769	2 020	2 195
hospodářská kriminalita 800-899	1 247	1 427	1 361	1 407	1 650	1 556	1 834	1 758	1 474	1 241
vojenské a protiústavní činy 900-999	0	0	0	0	0	1	0	1	3	0

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Z údajů ke struktuře kriminality páchané cizinci vyplývá, že tato struktura se v průběhu let od roku 2010 příliš neproměňuje. Je to patrné i z následujícího grafu, který uvádí podíl hlavních druhů kriminality ve srovnání let 2010 a 2019.

Graf 49: Struktura kriminality páchané cizinci 2010 a 2019

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Počty osob – cizinců stíhaných a vyšetřovaných za nejčastěji zastoupené trestné činy ukazuje Tabulka 34; tato statistika rovněž vychází z tzv. takticko-statistické klasifikace trestných činů užívané Policií ČR.

Tabulka 34: Počet Policií ČR stíhaných a vyšetřovaných osob – cizinců v roce 2019 v členění podle pohlaví a věku

Takticko-statistická klasifikace	cizinci celkem	muži	ženy	věk do 14	15-17	18-34	35-49	nad 50
ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství (§ 274, 360)	1 236	1 194	42	0	0	650	477	109
maření výkonu úředního rozhodnutí (§ 337)	1 091	1 034	57	1	1	516	443	130
dopravní nehody silniční nedbalostní (§ 143, 147, 148, 273, 274, 277, 360)	632	585	47	0	0	264	230	138
krádeže v jiných objektech (§ 205)	574	465	109	3	9	322	205	36
padělání a pozměnění veřejné listiny (§ 348)	441	322	119	0	3	240	159	39
úmyslné ublížení na zdraví (§ 145 – 146a)	428	411	17	3	26	245	120	34
zanedbání povinné výživy (§ 196)	366	319	47	0	0	146	189	33
nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro jiného (§ 283)	343	318	25	3	5	170	130	37
krádeže kapesní (§ 205)	266	167	99	0	3	161	85	17
výtržnictví (§ 358, 359)	253	237	16	4	7	183	50	9
neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234)	203	175	28	4	1	103	79	16
poškození cizí věci (§ 228)	169	163	6	3	1	101	59	5
nebezpečné vyhrožování (§ 353)	160	153	7	0	3	76	68	13
loupež (§ 173)	157	155	2	0	4	111	38	4
podvod (§ 209)	134	117	17	0	3	65	54	13
krádeže vloupáním do ostatních objektů (§ 178, 205)	129	126	3	1	3	80	42	3
zkrácení daně (§ 240)	129	109	20	0	0	36	67	26
krádeže motorových vozidel dvoustopých (§ 205, 207)	115	111	4	1	2	71	33	8
krádeže jiné na osobách (§ 205)	112	93	19	0	1	56	44	11
porušování domovní svobody (§ 178)	105	95	10	2	3	55	36	9
ohrožování výchovy dítěte (§ 201, 202)	102	47	55	0	1	24	70	7
nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro sebe (§ 284)	85	80	5	0	3	59	20	3
vydírání (§ 175)	85	82	3	2	1	48	27	8
ostatní trestná činnost (§ 150-151, 164-167, 181-184, 218, 220-221, 227, 272-273, 275-278, 280, 328, 335-336, 344-347, 350-351, 364-365, 367-368)	73	64	9	0	0	32	23	18
úvěrový podvod (§ 211)	73	50	23	0	1	41	26	5
podvod (§ 209)	71	63	8	0	0	32	32	7
zpronevěra (§ 206)	67	53	14	0	0	27	30	10
krádeže věcí z aut (§ 205)	64	63	1	0	0	45	18	1
znásilnění (§ 185)	58	58	0	1	0	35	16	6

Takticko-statistická klasifikace	cizinci celkem	muži	ženy	věk do 14	15-17	18-34	35-49	nad 50
krádeže vloupáním do rodinných domků (§ 178, 205)	56	54	2	4	2	29	19	2
zatažení věci (§ 219)	55	44	11	1	0	22	21	11
krádeže v bytech (§ 205)	55	42	13	1	2	34	12	6
sprejerství (§ 228/2)	53	48	5	11	1	39	2	0
krádeže ostatní (§ 205)	52	45	7	1	1	31	16	3
legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 216, 217)	49	38	11	0	0	32	13	4
porušení práv k ochranné známce a jiným označením (§ 268)	46	31	15	0	0	14	21	11
násilí proti úřední osobě – na policistovi PČR (§ 323 – 326)	45	40	5	0	0	28	16	1
krádeže vloupáním do obchodů (§ 205)	42	41	1	0	1	24	14	3
krádež (§ 205)	42	35	7	0	0	20	12	10
nedovolené překročení státní hranice (§ 339 – 341, 343)	37	30	7	0	0	19	12	6
týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199)	33	32	1	0	0	17	16	0
krádeže jízdních kol (§ 205, 207)	30	30	0	0	4	22	4	0
krádeže vloupáním do bytů (§ 178, 205)	29	26	3	1	2	15	9	3
poškození a zneužití záznamu na nosiči informací (§ 230 – 232)	27	26	1	0	0	9	14	4
nebezpečné pronásledování (§ 354)	25	23	2	0	0	13	12	0
podvody v sociálním zabezpečení a nemocenském pojištění (§ 209)	25	8	17	0	0	7	16	2
ostatní pohlavní úchytky (§ 358)	24	24	0	0	0	14	5	5
neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241)	22	18	4	0	0	5	12	6
pohlavní zneužívání ostatní (§ 187/1, 3, 4)	21	19	2	1	4	11	4	1
omezování a zbavování osobní svobody (§ 170, 171)	21	18	3	1	0	8	8	4
úplatkářství – podplácení (§ 332)	20	18	2	0	0	6	6	8
krádeže součástí motorových vozidel, jednostopých a dvoustopých (§ 205)	20	19	1	0	0	11	6	3
zpronevěra (§ 206)	19	16	3	0	0	7	11	1
zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (§ 254)	19	15	4	0	0	5	10	4
krádeže vloupáním do víkendových chat (§ 178, 205)	18	18	0	0	1	6	10	1
ublížení na zdraví z nedbalosti – ostatní (§ 143, 147, 148, 274, 360)	18	10	8	0	0	7	6	5
ostatní mravnostní trestné činy (§ 190, 192 – 194)	18	18	0	0	2	8	7	1
nedovolené ozbrojování (§ 279)	15	15	0	0	0	2	8	5
ostatní hospodářské TČ (§ 181, 183, 218, 227, 229, 247, 280, 305 – 307, 337)	15	14	1	0	0	5	5	5
ublížení na zdraví z nedbalosti – pracovní úraz (§ 143, 147, 148, 274, 360)	14	14	0	0	0	6	7	1

Takticko-statistická klasifikace	cizinci celkem	muži	ženy	věk do 14	15-17	18-34	35-49	nad 50
porušení předpisů o nálepkách k označení zboží (§ 244)	14	9	5	0	0	1	7	6
překupnictví a přechovávačství – podílnic-tví (§ 214, 215)	13	13	0	0	0	9	3	1
krádeže vloupáním do restaurací a hostin-ců (§ 205)	13	13	0	0	1	9	3	0
násilí proti úřední osobě – na obecním policistovi (§ 323 – 326)	13	13	0	0	0	8	3	2
padělání a pozměnění peněz (§ 233)	12	12	0	0	0	7	4	1
pojistný podvod (§ 210)	11	9	2	0	0	4	5	2
požáry (§ 228, 272, 273)	10	9	1	0	0	5	3	2
neoprávněný zásah do práva k domu (§ 208)	10	8	2	0	0	1	6	3
legalizace výnosů z trestné činnosti, tzv. praní špinavých peněz (§ 216)	10	10	0	0	0	5	5	0
krádeže vloupáním do ubytovacích objektů (§ 205)	10	9	1	0	0	7	2	1
účast na organizované zločinecké skupině (§ 361)	10	7	3	0	0	4	4	2

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Podle policejní statistiky byli tedy cizí státní příslušníci v roce 2019 – obdobně jako v roce 2018 - nejvíce stíháni za ohrožení pod vlivem návykové látky, dále za maření výkonu úředního rozhodnutí, za nedbalostní dopravní nehody, za padělání a pozměňování veřejné listiny a za různé krádeže, mezi nimiž převažují krádeže kapesní a krádeže v jiných objektech. Významný počet jich byl stíhán za úmyslné ublížení na zdraví, zanedbání povinné výživy a za trestnou činnost spojenou s drogami.

Mezi stíhanými osobami jednoznačně převládají muži; vyšší podíl žen shledáváme jen u některých trestných činů, jako jsou krádeže, padělání a pozměňování veřejné listiny, úvěrový podvod, porušování práv k ochranné známce a podvody u sociálního a zdravotního pojištění. Pouze u ohrožování výchovy dítěte je více pachatelů z řad žen. Pachatelé ve věku do 18 let jsou zastoupeni nevýznamně s výjimkou úmyslného ublížení na zdraví a sprejerství.

Státní zastupitelství ve Zprávě o činnosti v roce 2019 uvádí, že se cizí státní příslušníci výrazněji měrou v průběhu roku 2019 podíleli především na páchaní trestné činnosti na úseku drog. Dalšími druhy trestné činnosti, které byly v případě cizinců zaznamenány, jsou trestné činy související s řízením motorového vozidla pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, popř. i v souvislosti s dopravními nehodami, neplněním vyživovací povinnosti, s legalizací výnosů z trestné činnosti (spáchané např. tak, že cizinec si založí u českého peněžního ústavu účet, na který přicházejí podvodně vylákané platby ze zahraničních účtů,

kteřé jsou následně vybírány). Vyskytly se i případy, kdy se cizí státní příslušníci začali objevovat jako tzv. bílí koně v korporacích zapojených do daňové trestné činnosti. Cizinci páchají i majetkovou trestnou činnost spáchanou v kyberprostoru (internetové podvody).⁷⁹

Následující tabulka uvádí počty osob – cizinců stíhaných v roce 2019 policií v členění podle nejpočetněji zastoupených státních příslušností (20 a více osob za rok) a dále podle pohlaví a věku.

Tabulka 35: Policií stíhané osoby- cizinci v ČR podle pohlaví, věku a státní příslušnosti v roce 2019

státní příslušnost	osoby celkem	muži	ženy	věk do 14	15-17	18-34	35-49	nad 50
Slovenská republika	2609	2259	350	30	34	1274	1027	248
Ukrajina	1798	1612	186	4	17	1020	621	137
Rumunsko	536	488	48	1	4	328	173	30
Polská republika	481	449	32	1	1	235	194	52
Moldavská republika	357	313	44	1	0	234	99	23
Vietnamská socialistická republika	322	250	72	4	9	120	129	60
Bulharská republika	307	248	59	2	5	144	125	31
Ruská federace	159	138	21	0	4	83	52	20
Spolková republika Německo	153	140	13	0	0	61	40	52
Gruzie	141	138	3	0	2	76	57	6
Nigerijská federativní republika	119	115	4	0	0	51	59	9
Maďarsko	94	90	4	0	1	50	40	3
Rakouská republika	81	68	13	1	2	41	15	22
Srbská republika	64	62	2	0	1	28	20	17
Mongolsko	58	51	7	0	1	33	23	1
Republika Kazachstán	52	43	9	0	1	30	18	3
Italská republika	44	43	1	0	0	15	19	10
Lotyšská republika	43	41	2	2	0	10	25	6
Litvská republika	41	39	2	0	2	18	15	6
Spojené království Velké Británie a Severního Irska	40	35	5	1	1	21	14	3
Turecká republika	34	34	0	0	1	16	12	5
Republika Uzbekistán	31	29	2	0	0	10	20	1
Chorvatská republika	29	20	9	0	0	14	11	4
Spojené státy americké	25	21	4	0	0	6	16	3
Nizozemsko	25	21	4	0	0	10	7	8
Běloruská republika	25	23	2	0	0	7	17	1
Kosovská republika	24	24	0	0	0	8	8	8
Arménská republika	22	21	1	0	0	11	8	3
Španělské království	20	18	2	0	2	9	8	1
Republika Severní Makedonie	20	19	1	0	0	8	8	4

79 Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019.

Údaje v této tabulce potvrzují, že trestná činnost cizích státních příslušníků v ČR je záležitostí především mužů a středních věkových kategorií (s určitou výjimkou vyššího zastoupení žen a osob ve věku do 17 let u Slováků, Ukrajinců a Vietnamců, tedy u nejpočetněji zastoupených skupin cizinců v ČR).

Navazující tabulka ukazuje počty osob – cizích státních příslušníků, kteří byli v roce 2019 stíháni, nebo u nich bylo vedeno zkrácené přípravné řízení dle údajů státního zastupitelství.

Tabulka 36: Přehled o trestné činnosti cizích státních příslušníků v roce 2019 (uvedeny státy, jejichž státní příslušníci byli v roce 2019 stíháni v celkovém počtu nad 20 osob)

stát	stíháno osob	obžalováno osob	NDVT* dle § 175 b TŘ	zkrácené řízení	NDVT zkrácené řízení	návrh na potrestání
Slovenská republika	1008	917	2	1271	0	1219
Ukrajina	412	362	2	1223	0	1194
Vietnamská socialistická republika	239	198	4	97	0	90
Polská republika	191	171	2	241	0	222
Rumunsko	179	172	0	319	0	314
Bulharská republika	99	92	0	169	0	165
Ruská federace	70	62	2	76	0	70
Spolková republika Německo	70	64	1	47	0	46
Moldavská republika	52	50	0	272	0	268
Republika Srbsko	44	43	1	22	0	22
Maďarská republika	32	28	0	67	0	66
Gruzínská republika	30	29	0	85	0	85
Rakousko	27	22	0	41	0	40
Kazachstán	20	14	0	21	0	21

* Návrh na dohodu o vině a trestu.

Pramen: Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019.

Časové srovnání vývoje počtu stíhaných osob u nejčetněji zastoupených států přináší Tabulka 37.

Tabulka 37: Stíháno a konáno zkrácené přípravné řízení – vývoj počtu osob 2011–2019

Rok	Slovenská republika	Ukrajina	Vietnam	Polsko	Rumunsko	Bulharsko	Rusko
2011	2 447	1 000	774	305	154	138	141
2012	2 521	936	767	308	202	226	170
2013	2 624	877	772	378	200	239	171
2014	2 468	876	734	326	259	240	163
2015	2 331	933	558	324	324	210	148
2016	2 238	1 232	470	389	383	244	160
2017	2 084	1 334	469	350	514	255	107
2018	2 086	1 443	360	437	426	285	118
2019	2 279	1 635	336	432	498	268	146

Pramen: Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019.

Z tabulky vyplývá nárůst počtu stíhaných osob zejména u státních příslušníků Ukrajiny, Bulharska a Rumunska, naopak pokles u občanů Vietnamu. V této tabulce dosud nefigurují státní příslušníci Moldavska, ale z předchozích údajů vyplývá rovněž jejich rostoucí počet mezi stíhanými.

Bezpečnostní problémy, resp. zvýšený výskyt přestupků a trestných činů se v ČR v posledních letech objevily v souvislosti s nárůstem zaměstnávání cizinců v ČR v některých lokalitách. Ministerstvo vnitra se problematikou bezpečnostních aspektů zaměstnávání cizinců začalo intenzivně zabývat od roku 2017 (viz kapitola IX.), a to zejména v souvislosti se zhoršením bezpečnostní situace v průmyslových zónách v Královéhradeckém kraji (PZ Kvasiny – obce Kvasiny, Solnice, Rychnov nad Kněžnou), Plzeňském kraji (zejména statutární město Plzeň, Tachovsko) a od roku 2018 i ve Středočeském (průmyslová zóna Mladá Boleslav). Vždy se jednalo především o zvýšený výskyt protiprávní činnosti, vedle trestné činnosti (především majetková a v některých případech i násilná), pak zejména přestupků ze strany cizinců (proti veřejnému pořádku, občanskému soužití, majetku), konflikty ve vzájemném soužití s místními obyvateli, přestupky v oblasti dopravy. Vedle problémů v oblasti bezpečnosti však lokality se zvýšeným počtem zaměstnaných cizinců řeší také zásadní problémy v oblasti nedostatečné infrastruktury (ubytování, doprava, zdravotnictví, školství, odpadové hospodářství atd.).

Bezpečnostní situace se v nejpostiženějších regionech v roce 2019 dle policejních statistik a vyjádření místních orgánů (samospráv) stabilizovala, a to především vzhledem k opatřením nastavených v letech 2017-2018, která byla v roce 2019 doplněna o další efektivní nástroje (např. společné hlídky českých policistů s policisty z Polska, Slovenska, Rumunska nebo Bulharska). Ve většině uvedených regionů je u cizinců evidován mírný pokles podílu na celkové trestné činnosti.⁸⁰

80 Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR 2019.

X.3. Cizinci ve výkonu vazby a trestu

Dalším ukazatelem jsou počty cizích státních příslušníků, nacházejících se buď ve vazbě, nebo odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody (NTOS).

Tabulka 38: Počet vězňených osob cizí státní příslušnosti v letech 2008 až 2019 vždy k 31. 12.

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
obvinění	505	579	549	611	552	587	543	495	535	522	540	491
odsouzení	944	1 057	1 051	1 119	1 163	936	1 006	1 175	1 271	1 289	1 225	1 300
chovanci*	-	0	0	0	0	0	0	1	1	3	3	3
Celkem	1 449	1 636	1 600	1 730	1 715	1 523	1 549	1 670	1 807	1 814	1 768	1 794

*chovanci – osoby umístěné v detenci.

Pramen: Statistická ročenka Vězeňské služby ČR za rok 2019.

Proti roku 2018 došlo u vězňených cizích státních příslušníků k nárůstu o 26 osob (relativně výraznější pokles počtu osob ve vazbě byl překročen nárůstem odsouzených ve výkonu trestu). Celkově lze ale i u vězňených osob cizí státní příslušnosti z hlediska posledních let hovořit o relativní stabilizaci počtů. Jestliže srovnáme podíl vězňených cizinců na celkovém počtu vězňených osob mezi léty 2009 a 2019, je to vzestup o jedno procento ze 7,5 % na 8,5 %.

V roce 2019 činil podíl obviněných cizinců na celkovém počtu osob ve vazbě 27,3 %, počet cizinců odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na celkovém počtu osob ve výkonu NTOS 6,8 % (viz Tabulka 39). To je dosti značný nepoměr, který poukazuje zřejmě na to, že u cizích státních příslušníků je vazba využívána poměrně často z důvodů, které jsou pochopitelné (viz ustanovení § 67 trestního řádu, písm. a), tedy obava, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat.

Tabulka 39: Počty občanů ČR a cizinců ve vazbě a ve výkonu NTOS k 31. 12. 2018 a 31. 12. 2019

Obvinění	2018			2019		
	ČR	Cizí státní příslušnost	Celkem	ČR	Cizí státní příslušnost	Celkem
muži	1187	515	1702	1192	465	1657
ženy	89	25	114	115	26	141
celkem	1276	540	1816	1307	491	1798
Výkon NTOS						
muži	16998	1157	18155	16325	1235	17560
ženy	1454	68	1522	1530	65	1595
celkem	18452	1225	19677	17855	1300	19155

Pramen: Statistická ročenka Vězeňské služby ČR za rok 2018.

Tabulka 40: Státy, jejichž občané jsou mezi osobami ve vazbě a ve výkonu trestu k 31. 12. 2019 nejpočetněji zastoupeni ve srovnání se stavem k 31. 12. 2018

Stát	2018			2019		
	Vazba	Výkon NTOS	Celkem	Vazba	Výkon NTOS	Celkem
Slovensko	61	418	482	68	425	496*
Vietnam	100	303	403	77	264	341
Ukrajina	64	126	190	67	134	201
Polsko	51	51	102	32	66	98
Rumunsko	38	39	77	36	53	89
Srbsko	43	15	58	30	35	65
Bulharsko	19	28	47	24	28	52
Moldavsko	25	15	40	21	26	47
Rusko	17	26	43	13	31	44
Nigérie	6	17	23	10	20	30
Gruzie	11	8	19	13	13	26
Lotyšsko	10	8	18	11	15	26
Litva	12	7	19	11	11	22
Kosovo	2	15	17	5	13	18
Německo	9	12	21	3	12	15
Makedonie	7	10	17	3	12	15
Alžírsko	5	7	12	2	12	14
Maďarsko	2	7	9	6	8	14
Bělorusko	3	9	12	5	8	13
Čína	9	5	14	5	4	9

*v tom 3 chovanci detence.

Pramen: Statistická ročenka Vězeňské služby ČR za rok 2018, 2019.

Z tabulky vyplývá, že v počtu nad 100 osob byli v roce 2019 v ČR ve výkonu vazby a trestu zastoupeni občané Slovenska, Vietnamu a Ukrajiny. Ti dohromady tvoří 58 % vězeňské populace cizinců. V meziročním srovnání poklesl počet občanů Vietnamu a Polska, z početnějších zastoupení vzrostl počet Ukrajinců a Moldavanů. Z mimoevropských států kromě Vietnamu jsou ve vězeňské populaci významněji zastoupeni občané Nigérie a Alžírsko, nicméně jde o řádově nižší počty. Lze očekávat, že zastoupení Vietnamců ve vězeňské populaci bude nadále spíše klesat s ohledem na již dlouhodobější pokles vietnamských občanů mezi stíhanými osobami.

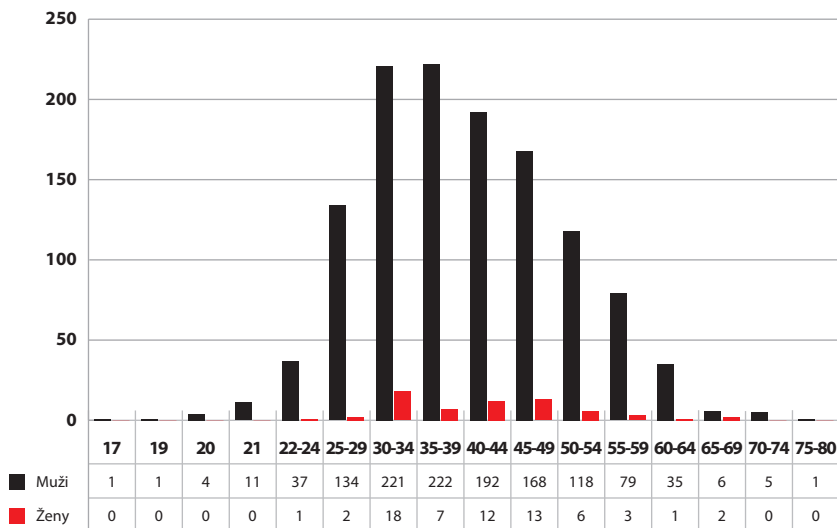
Na skladbu vězeňské populace cizinců se lze podívat i z podrobnějších hledisek. Prvním z nich je věková struktura cizinců ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Tabulka 41: Počty cizích státních příslušníků v členění dle pohlaví a věku ve výkonu trestu odnětí svobody k 31. 12. 2019

Věková kategorie	Muž	Žena	Celkový součet
17 – nedovršených 18 let	1	0	1
19 – nedovršených 20let	1	0	1
20 – nedovršených 21 let	4	0	4
21 – nedovršených 22 let	11	0	11
22 – nedovršených 25 let	37	1	38
25 – nedovršených 30 let	134	2	136
30 – nedovršených 35 let	221	18	239
35 – nedovršených 40 let	222	7	229
40 – nedovršených 45 let	192	12	204
45 – nedovršených 50 let	168	13	181
50 – nedovršených 55 let	118	6	124
55 – nedovršených 60 let	79	3	82
60 – nedovršených 65 let	35	1	36
65 – nedovršených 70 let	6	2	8
70 – nedovršených 75 let	5	0	5
75 – nedovršených 80 let	1	0	1
Celkový součet	1 235	65	1 300

Pramen: Statistika GR Vězeňské služby ČR.

Graf 50: Počty cizích státních příslušníků v členění dle pohlaví a věku ve výkonu trestu odnětí svobody k 31. 12. 2019

Pramen: Statistika GR Vězeňské služby ČR.

Mezi cizinci odsouzenými k výkonu nepodmíněnému trestu odnětí svobody je 66 % osob ve věku 30-50 let; osob ve věku do 22 let a nad 65 let je minimum. Zastoupení žen – cizinek ve výkonu NTOS činí 5 % všech cizinců ve výkonu NTOS. Pro srovnání: české občanky mají na celku české vězeňské populace ve výkonu NTOS podíl 8,6 %. Nejvíce žen ve výkonu trestu nacházíme mezi cizími státními příslušníky Slovenska (27) a Vietnamu (20), na druhou stranu mezi Ukrajinci ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody jsou pouze 4 ženy.

Následující tabulka ukazuje penologickou recidivu cizinců ve výkonu NTOS. Vyplývá z ní, že téměř tři čtvrtiny cizinců ve výkonu trestu jsou ve vězení poprvé; vícenásobní recidivisté tvoří jen zlomky procent. Nicméně tyto údaje je třeba interpretovat s výhradou vzhledem k tomu, že případná kriminální minulost cizinců souzených v ČR bývá poměrně často obtížně zjistitelná. S touto výhradou je pochopitelné, že nejvíce vícenásobných recidivistů se nachází mezi odsouzenými ze Slovenské republiky.

Tabulka 42: Počty odsouzených cizích státních příslušníků dle počtu předchozích NTOS k 31. 12. 2019

Kolikrát ve výkonu trestu	Muž	Žena	Celkový součet	Celkem v %
0x	925	49	974	74,92 %
1x	154	10	164	12,62 %
2x	72	3	75	5,77 %
3x	34	0	34	2,62 %
4x	20	1	21	1,62 %
5x	12	1	13	1,00 %
6x	8	0	8	0,62 %
7x	7	0	7	0,54 %
8x	2	0	2	0,15 %
10x	0	1	1	0,08 %
více než 10x	1	0	1	0,08 %
Celkový součet	1 235	65	1 300	100,00 %

Pramen: Statistika GR Vězeňské služby ČR.

Lze uvést i trestné činy, za které si cizinci nejčastěji odpykávají nepodmíněný trest odnětí svobody.

Tabulka 43: Počty cizích státních příslušníků odsouzených k NTOS dle četnosti trestných činů k 31. 12. 2019

Trestný čin	Dle zákona č. 140/1961 Sb.				Dle zákona č. 40/2009 Sb.				Úhrnem		Celkem
	§	muži	ženy	celkem	§	muži	ženy	celkem	muži	ženy	
krádež	§ 247	5	0	5	§ 205	289	21	310	294	21	315
maření úředního rozhodnutí	§ 171	5	0	5	§ 337	152	7	159	157	7	164
loupež	§ 234	8	0	8	§ 173	147	3	150	155	3	158
neopr. držení platební karty	§ 249 b	0	0	0	§ 234	89	6	95	89	6	95
vražda	§ 219	29	0	29	§ 140	57	6	63	86	6	92
výtržnictví	§ 202	2	0	2	§ 358	80	2	82	82	2	84
těžké ublížení na zdraví	§ 222	2	0	2	§ 145	78	1	79	80	1	81
porušování domovní svobody	§ 238	6	0	6	§ 178	64	6	70	70	6	76
podvod	§ 250	4	2	6	§ 209	52	6	58	56	8	64
znásilnění	§ 241	4	0	4	§ 185	47	0	47	51	0	51
vydírání	§ 235	11	0	11	§ 175	39	0	39	50	0	50
zanedbání povinné výživy	§ 213	0	0	0	§ 196	44	5	49	44	5	49
ublížení na zdraví	§ 221	2	0	2	§ 146	30	0	30	32	0	32
zkrácení daně, poplatku	§ 148	1	0	1	§ 240	30	1	31	31	1	32
nedovolené ozbrojování	§ 185	6	0	6	§ 279	21	0	21	27	0	27
násilí proti úřední osobě	§ 155	1	0	1	§ 325	14	0	14	15	0	15
zpronevěra	§ 248	1	0	1	§ 206	12	0	12	13	0	13
těžké ublížení na zdraví/usmrcení z nedbalosti	§ 224	0	0	0	§ 143, § 147	10	0	10	10	0	10
pohlavní zneužití	§ 242	2	0	2	§ 187	5	0	5	7	0	7
úvěrový podvod	§ 250 b	1	0	1	§ 211	6	0	6	7	0	7

Pramen: Statistika GŘ Vězeňské služby ČR.

Z této tabulky by plynulo, že nejčastěji jsou cizí státní příslušníci odsuzováni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody za krádeže a dále za loupeže a maření výkonu úředního rozhodnutí. Nicméně tuto tabulku je třeba doplnit údaji o odsouzení za trestné činnosti spojené s drogami, z nichž plyne (viz Tabulka 44), že nejčastější příčinou odsouzení k NTOS jsou právě drogové trestné činy.

Tabulka 44: Počty odsouzených cizích státních příslušníků v členění dle trestných činů v souvislosti s požíváním a distribucí omamných a návykových látek

Trestný čin	Z. č. 140/1961 Sb.				Z. č. 40/2009 Sb.				Úhrnem		Celkem
	§	muži	ženy	celkem	§	muži	ženy	celkem	muži	ženy	
neoprávněná výroba, dovoz, vývoz, zprostředkování, prodej nebo opatření omamných nebo psychotropních látek	187	15	0	15	283	362	18	380	377	18	395
ohrožení pod vlivem návykové látky	201	0	0	0	274	50	0	50	50	0	50
přechovávání omamných a psychotropních látek ve větším množství než malém	187a	0	0	0	284	15	1	16	15	1	16
výroba, opatřování sobě nebo jinému, přechovávání, omamných a psychotropních látek a jedů	188	0	0	0	286	6	0	6	6	0	6
opilství	201a	0	0	0	360	1	0	1	1	0	1
šíření toxikomanie	188a	0	0	0	287	0	0	0	0	0	0
Celkem		15	0	15		434	19	453	449	19	468

Pramen: Statistika GR Vězeňské služby ČR.

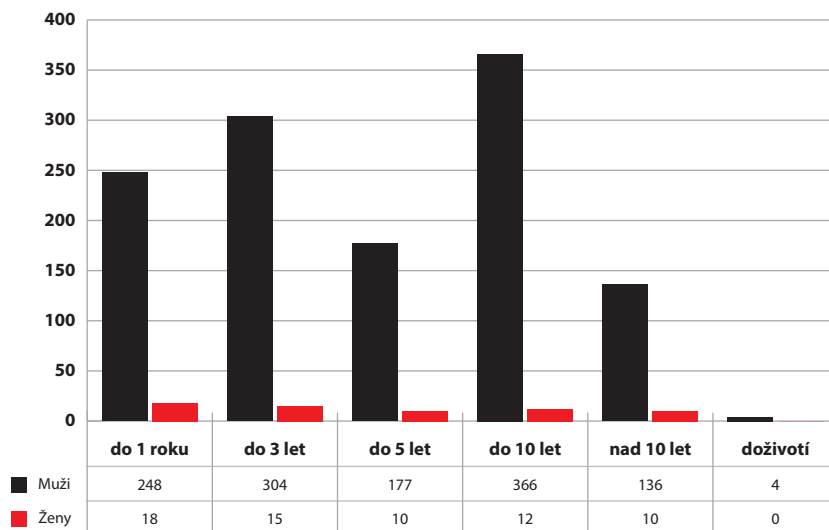
Významná je také délka nepodmíněného trestu odnětí svobody, ke kterému byli cizinci odsouzeni.

Tabulka 45: Počty odsouzených cizích státních příslušníků v členění dle pohlaví a délky NTOS

Kategorie nařízené délky trestu	Muž	Žena	Celkový součet
do 1 roku	248	18	266
do 3 let	304	15	319
do 5 let	177	10	187
do 10 let	366	12	378
nad 10 let	136	10	146
doživotí	4	0	4
Celkový součet	1 235	65	1 300

Pramen a graf: Statistika GR Vězeňské služby ČR.

Graf 51: Počty odsouzených cizích státních příslušníků v členění dle pohlaví a délky NTOS

Pramen a graf: Statistika GŘ Vězeňské služby ČR.

Je patrné, že cizí státní příslušníci ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody si odpykávají spíše vyšší výměru trestu. Do kategorie do 3 let trestu spadá 45 % odsouzených k NTOS, tedy méně než polovina. Do kategorie trestů ve výši 3 až 10 let spadá 43 % cizinců ve výkonu NTOS; do kategorie výměry trestu nad 10 let dalších 11 %. Vyšší tresty odnětí svobody od pěti let výše si odpykává 40 % cizinců odsouzených k nepodmíněnému trestu. Určitou výjimku tvoří ženy, ale i u žen si tresty do tří let odpykává pouze 51 % odsouzených k NTOS. Rozdíly mezi občany jednotlivých států v podstatě nejsou s výjimkou Slováků, kde výrazněji převažují krátkodobější tresty do 3 let (67 % odsouzených k NTOS). Naopak větší počet odsouzených ve výměře od 5 do 10 let (175, tj. 66 %) nacházíme u Vietnamců.

V souhrnu lze říci, že podíl cizinců na spáchané kriminalitě o něco převyšuje podíl cizinců s trvalým a dlouhodobým pobytem na celkovém počtu obyvatel ČR, který činil v roce 2019 5,5 %. Z tohoto hlediska ČR stále patří mezi evropské země s nižším zastoupením trvale a dlouhodobě žijících cizinců. Nicméně podíl cizinců na velikosti populace ČR je každodenně vyšší v důsledku krátkodobých pobytů, turistiky apod., než těchto 5,5 %. Počet zjištěných případů nelegální migrace v roce 2019 poněkud vzrostl, ale nikoli podstatně. Jednalo se hlavně o zjištění nelegálního pobytu, kde převládali Ukrajinci, Moldavané, Vietnamci.

Podíl cizinců na počtu spáchaných skutků po delší dobu nepřevyšoval 7 %, což platilo i pro podíl na počtu známých a stíhaných pachatelů. V roce 2019 podíl cizinců na počtu spáchaných skutků vzrostl na 8,7 % a podíl na počtu stíhaných osob naopak stoupl na 9,4 %. Počet zjištěných trestných činů spáchaných cizinci meziročně stoupl, stejně tak počet trestně stíhaných cizinců, ale jejich procentní podíl na celkových počtech skutků a stíhaných osob se zvýšil jen nepatrně (o 0,3 % u skutků a o 0,2 % u stíhaných osob).

V horizontu posledních pěti let je kriminalita cizinců přes menší kolísání relativně stabilní s určitou tendencí nárůstu jejich podílu na počtech stíhaných osob i skutků. Struktura páchané zjištěné kriminality je dlouhodobě stabilní.

Zvýšená poptávka po pracovních silách v některých regionech a odvětvích podnikání, řešená zaměstnáváním vyššího počtu pracovníků ze zahraničí, přinesla v posledních letech problémy bezpečnostní situace v lokalitách s vyšší koncentrací cizinců – zaměstnanců. Vždy se jednalo především o zvýšený výskyt protiprávní činnosti, vedle trestné činnosti (především majetková a v některých případech i násilná), pak zejména přestupků ze strany cizinců (proti veřejnému pořádku, občanskému soužití, majetku), konflikty ve vzájemném soužití s místními obyvateli, přestupky v oblasti dopravy. Prokazuje se známá skutečnost, že zvýšená koncentrace cizinců v omezených lokalitách spojená s dalšími specifickými faktory (pobyt bez rodin, neznalost prostředí, jazyková bariéra, absence kontaktů kromě vlastní komunity atd.) může fungovat jako kriminogenní faktor.

Mezi známými pachateli, mezi odsouzenými i uvězněnými osobami jsou zastoupeni občané velkého množství států z celého světa, ale pouze občané několika států jsou zastoupeni početněji. Jde zejména o občany Slovenska, Ukrajiny a Vietnamu; v menší míře o občany Polska, Bulharska, Rumunska; roste počet zjištěných a stíhaných osob z Moldávie. Podíl islámských, případně afrických států na imigraci i na páchané kriminalitě je zatím minimální; nelegální migrace se na evidované kriminalitě nijak významně nepodílí. Podle policejní statistiky byli cizí státní příslušníci v roce 2019 nejvíce stíháni za trestnou činnost spojenou s drogami, dále za maření výkonu úředního rozhodnutí, za nedbalostní dopravní nehody, za padělání a pozměňování veřejné listiny a za majetkovou kriminalitu, především krádeže. Ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody jsou nejpočetněji zastoupeni občané Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu; pokud jde o druh trestné činnosti, dominují cizinci odsouzení za drogové trestné činy. Podíl cizinců nacházejících se ve vazbě významně převyšuje jejich podíl mezi osobami ve výkonu trestu. Platí, že cizí státní příslušníci ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody si odpykávají spíše vyšší výměru trestu.

XI.

Organizovaný zločin v České republice v roce 2019

XI.1. Výsledky expertizy k trendům vývoje organizovaného zločinu v ČR

Soustavný kriminologický výzkum organizovaného zločinu byl v IKSP zahájen v roce 1993 a pokračoval v podobě několika víceletých návazných projektů, které se postupně zaměřovaly jak na obecný pohled na problematiku organizovaného zločinu, tak na jeho vybrané specifické aspekty a jeho vývoj a aktivity v České republice. Zkoumány byly také širší společenské vlivy a souvislosti, účinnost přijatých a uplatňovaných právních nástrojů k odhalování a potírání organizovaného zločinu a názory na jeho možný vývoj.⁸¹

V rámci výzkumu organizovaného zločinu bylo každý rok prováděno expertní šetření dotazováním policistů – pracovníků speciálních útvarů Policie České republiky a od roku 2012 i pracovníků Generálního ředitelství cel a Celního ředitelství Praha. Pravidelně byl zjišťován jejich názor na rozšířenost aktivit organizovaného zločinu v ČR v předchozím roce, rozvinutost skupin, zastoupení externích spolupracovníků a žen ve skupinách organizovaného zločinu, účast dalších národností v organizovaném zločinu a jejich nejčastější aktivity. V určitých časových odstupech byli experti dotazováni i na možnou prognózu dalšího vývoje. V roce 2020 proběhlo toto šetření již po dvacáté osmé, takže je možné srovnáním výsledků z jednotlivých let vytvářet časové řady.

Počet expertů se většinou pohyboval mezi 30–40. V roce 2019 bylo dotazováno 37 expertů, v roce 2020 byla situace ztížena vzhledem ke komplikacím vyvolaným plošnými karanténními opatřeními. Nicméně v dotazování i tak odpovědělo 31 pracovníků Policie ČR, z toho 19 pracovníků Národní centrály proti organizovanému zločinu, 5 Národní protidrogové centrály a 7 krajských ředitelství Služby kriminální policie a vyšetřování. Z tohoto celkového počtu byly čtyři dotazníky ze zpracování vyřazeny, neboť tito respondenti uvedli, že se organizovaným zločinem primárně nezabývají. Použitých 27 dotazníků pocházelo od expertů, kteří měli v průměru 21,6 let celkové doby praxe v oblasti boje proti trestné činnosti a 11,6 let praxe v oblasti monitorování organizovaného zločinu.

Metodologie

Z metodologického hlediska si musíme být vědomi, že možnost empirického kriminologického výzkumu organizovaného zločinu je reálně a objektivně poměrně omezená a stejně tak je omezen i rozsah reprezentativních dat, která by přímo vypovídala o této oblasti, což se týká jak soudních spisů k pravomocně skončeným případům, tak statistických údajů. Jak spisy, tak statistické údaje přitom z objektivních důvodů nepokrývají celé spektrum organizovaného zločinu.

Naproti tomu experti, kteří přicházejí ve své profesi s organizovaným zločinem do kontaktu, podrobnější poznatky mají a jejich dotazováním je možné je od nich získat. V souvislosti s expertizami je však nutné připomenout, že stále jde pouze o subjektivní výpovědi přesně definované skupiny odborníků, které odrážejí jejich souhrnný pohled na

81 Řešitelem a organizátorem expertních šetření byl po celou dobu jejich provádění PhDr. Martin Cejp, CSc. Po jeho odchodu do důchodu převzal odpovědnost za realizaci tohoto expertního šetření PhDr. Miroslav Scheinost, nicméně metodologie šetření zůstává zachována tak, jak byla založena Dr. Cejmem, včetně základní struktury zpracování výsledků.

problematiku a jsou také souhrnně zpracovávány. I když jsou odpovědi zpracovány kvantitativně, je třeba mít na paměti, že stále jde o kvalitativní data, tj. že všechna prezentovaná zjištění byla získána z expertních odhadů technikou anonymního dotazníkového šetření, které obsahovalo jak otázky uzavřené (s volbou z několika variant odpovědí), tak otázky otevřené s možností vlastní výpovědi a formulace respondenta.

Přes uvedená omezení se pro charakteristiku základních ukazatelů, vypovídajících o organizovaném zločinu, ukázalo expertní šetření jako relativně optimální.

Stupeň organizace zločineckých skupin

Podle stupně organizace rozlišujeme organizované skupiny, které jsou uspořádané v horizontální struktuře, nebo plně hierarchicky uspořádané skupiny, které mají třístupňovou řídicí strukturu – s nejvyšším vedením, středními články a řadovými členy. Nejvyšší vedení řídí několik relativně samostatných skupin, které autonomně provádějí trestnou činnost. Střední článek tvoří jakousi izolační vrstvu: mezi nejvyšším vedením a řadovými členy, mezi nejvyšším vedením a zločinem i mezi zločinem a společností. Nejnižší vrstvu tvoří řadoví členové, kteří buď provádějí akce, nebo zabezpečují servis.

Podle tohoto vymezení, které bylo stručně uvedeno v dotazníku, byly plně rozvinuté skupiny v roce 2019 podle mínění expertů ve spektru zločineckých skupin zastoupeny ze 47 %, skupiny s neúplně rozvinutou strukturou z 53 %⁸².

Pro srovnání se v letech 2000–2014 zastoupení rozvinutých skupin pohybovalo většinou kolem 40 %, roce 2018 pak byl podíl skupin s plně rozvinutou strukturou odhadován na 53 %. Na základě tohoto srovnání lze formulovat hypotézu, že se organizovanost zločineckých skupin působících na území ČR v delším srovnání mírně zvyšuje.

Externisté

V rámci organizovaných zločineckých skupin působí i tzv. externisté. Využití externích spolupracovníků je pro organizovaný zločin výhodné. Jsou najímáni na konkrétní úkoly a akce, nedisponují informacemi o struktuře skupiny a o jejím zaměření. Jejich kontakty se členy skupiny, resp. organizace jsou omezené a nemusí znát ani účel jimi prováděné operace či operací. Při případném zadržení proto nemohou orgánům činným v trestním řízení přinést podstatné poznatky. Zároveň se dostávají do závislosti na organizovaných skupinách, mohou být a jsou bezohledně zneužíváni.

Podle odhadů expertů tvořili v období od roku 1993 do roku 2008 externisté více než polovinu ze všech členů zločineckých skupin. V roce 2017 byl jejich podíl odhadnut na

82 Jedná se o průměrnou hodnotu z odpovědí uváděných v jednotlivých dotaznících. U skupin plně rozvinutých činil nejčastější odhad jejich podílu 60 a 70 % - toto uvedlo po 5 expertech. U skupin s neúplně rozvinutou strukturou byl uváděn nejčastěji podíl ve výši 30, resp. 40 %, rovněž po pěti expertech.

39 %, v roce 2018 na 40 %. Za rok 2019 se expertní odhad podílu externistů výrazně snížil, a to na 31 %, logicky tedy průměrný podíl kmenových členů stoupl podle odhadu na 69 %⁸³. Až další expertizy ukáží, zda se jedná o skutečný trend, nebo jen o určitý výkyv.

Činnosti, které externí spolupracovníci v roce 2019 podle názoru expertů nejčastěji vykonávali, lze rozdělit do několika skupin:

Jedna skupina činností se soustřeďuje do oblasti hospodářské kriminality. V tomto rámci uváděli experti využití externistů jako tzv. bílých koní, fungování při zakládání fiktivních a krycích společností, při převodech a legalizaci zisků, vystavování fiktivních objednávek, padělání listin. Externisté jsou využíváni v oblasti logistické podpory kriminálních aktivit (získávání dokumentů, opatrování vozidel, zajišťování ubytování, zajišťování výrobních prostorů – např. pro výrobu drog, obstarávání zbraní). S tím souvisí servisní činnosti (zde je velmi často experty zmiňováno zprostředkování kontaktů; dále jsou externisté využíváni jako kurýři, řidiči, náboráři spolupracovníků, vykonavatelé specializovaných činností jako např. hackeři, zprostředkovatelé korupce, poradci, mohou obstarávat účetní a daňovou evidenci, padělat úřední listiny, fungovat jako typaři). Více expertů uvedlo, že organizovaný zločin využívá externí spolupracovníky, kteří působí v legálních organizacích, státní správě apod. a pracují za odměnu (z pozice znalců, tlumočnicků, jako informátoři, vystavovatelé legálních dokumentů apod.). Méně často uváděli experti externisty jako např. koncové distributory nebo nájemné výrobce drog, překupníky nebo obecně osoby najaté na tzv. špinavou práci.

Ženy

Odhad podílu žen ve skupinách organizovaného zločinu na území České republiky je zjišťován od roku 2000. V období 2000–2011 se pohyboval mezi 11–16 %. Za rok 2018 bylo podle odhadu expertů v rámci organizovaného zločinu 17 % žen. Odhad pro rok 2019 se od situace v roce 2018 příliš nelišil – experti odhadli podíl žen na 18 %.⁸⁴

Jaké činnosti ženy v roce 2019 nejčastěji vykonávaly?

Jejich zapojení spatřovali experti především do organizace prostituce včetně vyhledávání a naboru žen a kuplířství, což uvedlo 14 expertů. Na téměř stejné úrovni (13 expertů) uvedli zapojení žen jako tzv. „volavek“ k získávání informací a odvádění pozornosti s využitím jejich „ženskosti“. Poměrně často uváděli experti (celkem 11) jejich zapojení do ekonomiky, finančních aktivit, resp. hospodářské trestné činnosti (podíl na legalizaci prostředků, dotačních podvodech, vedení fiktivních firem, zneužívání prostředků EU, vystupování jako „bílých koní“, páchání podvodů). Dále byly ženy uváděny jako dealerky a distributory drog, spolupracovnice organizovaného zločinu v legálních firmách, v servisních činnostech (vedení účetnictví, komunikace s úřady), při pomocných logistických pracích, zprostředkovatelky korupce, pachatelky krádeží. Byly uváděny v jednotlivých případech také jako spolupracovnice při padělání, účastnice podvodných sňatků, při

83 Opět se jedná se o průměrnou hodnotu z odpovědí uváděných v jednotlivých dotaznících.

84 Průměrná hodnota z odpovědí uváděných v jednotlivých dotaznících.

převaděčství, překupnictví, vylákání peněz. Obecně bylo zmiňováno jejich zaměření spíše na „čistší“ práci, ale jinak experti uváděli, že jejich činnost je v podstatě srovnatelná s tím, co vykonávají muži a to na všech úrovních.

Celkově lze říci, že experti uvádějí ženy jako aktivní jednak v tradičních oblastech, jako je prostituce a její organizace a jako pomocnice, které využívají své přednosti k získávání informací, odlákání pozornosti apod., ale v rostoucí míře uvádějí jejich zapojení do různých aktivit při průniku organizovaného zločinu do ekonomické sféry.

Cizinci

V České republice je i přes drobné výkyvy poměr mezinárodního a domácího prvku trvale v podstatě vyrovnaný. V letech 1993–1995, kdy se u nás organizovaný zločin v rozvinuté podobě začal objevovat, byl takovýto podíl Čechů dosti překvapivý. Spíše se očekával výrazný podíl zahraničních skupin. Od roku 1993 do až do současnosti jsme zaznamenávali odhad cizinců a Čechů buď přesně 50 % na 50 % anebo pouze s drobnými výkyvy na tu nebo onu stranu – nejvýše 55 % ve prospěch cizinců proti 45 % ve prospěch Čechů v roce 2009. Pouze v roce 2013 jsme zaznamenali výraznější oslabení podílu cizinců (37 %) a posílení podílu Čechů (63 %). V roce 2014 se situace opět vyrovnala: cizinců bylo 49 %, Čechů 51 %. V roce 2017 bylo 49 % cizinců a 51 % Čechů.

Srovnání výsledku vyjádření expertů k letům 2018 a 2019 neukazuje v podstatě žádné významnější změny v názoru na podíl cizinců a Čechů v organizovaném zločinu v celkovém i v detailnějším členění:⁸⁵

Tabulka 46: Podíl cizinců a Čechů ve skupinách organizovaného zločinu v letech 2018 a 2019

Rok	Cizinci celkem	Češi celkem	Podíl skupin tvořených pouze cizinci	Podíl smíšených skupin s převahou cizinců	Podíl smíšených skupin s převahou Čechů	Podíl skupin tvořených pouze Čechy
2018	50 %	50 %	27 %	23 %	21 %	29 %
2019	49 %	51 %	29 %	20 %	21 %	30 %

Pramen: Expertní šetření IKSP 2020.

Podíl ryze českého prvku (tj. skupin tvořených pouze Čechy) se v průběhu let mírně zvyšuje. V roce 2004 byl kolem jedné pětiny, pak v podstatě až do roku 2019 kolem jedné čtvrtiny, v posledních letech je kolem 30 %.

Zastoupení cizinců

V 90. letech byli podle názoru expertů ve strukturách organizovaného zločinu na území České republiky nejvíce zastoupeni Ukrajinci a Rusové. (Do roku 1999 patřili do první skupiny rovněž občané z bývalé Jugoslávie. S postupujícím rozpadem Jugoslávie se jejich zastoupení mírně oslabilo. Do roku 1997 náleželi do první skupiny i Číňané a po roce 1998 jejich podíl mírně poklesl.) Po roce 2000 se k Ukrajincům a Rusům připojili Vietnamci

85 Podíl je vyjádřen v procentech a udává průměr z vyjádření expertů.

a Albánci (většinou kosovští)⁸⁶ a od té doby jejich podíl neustále vzrůstá. V roce 2017 byly stále s převahou zastoupeny zmíněné čtyři státy, vzrostla převaha Vietnamců a Ukrajinci a Rusové byli těsně za Albánci.

Za rok 2018 byli opět nejsilněji zastoupeni Vietnamci, Ukrajinci, Rusové, Albánci/Kosovští Albánci. Převaha Vietnamců dále rostla, Albánci klesli za Ukrajince a Rusy. Druhou skupinu tvořili v roce 2018 s výrazným odstupem Slováci, Srbové, Rumuni, Bulhaři, Poláci. U Slováků to byl oproti roku 2017 v rámci této skupiny určitý vzestup, z druhé skupiny sestoupili do třetí skupiny Nigerijci. Ve třetí skupině byli v roce 2018, kromě zmíněných Nigerijců ještě Číňané, Syřané a Italové.⁸⁷ Na dalších místech byli zbývající – přibližně druhá polovina cizích státních příslušníků.

Pořadí národností v letech 2018 a 2019 lze srovnat v následující tabulce.

86 Přesné rozlišení Albánců a Kosovských Albánců jsme nepokládali za dostatečně ověřitelné, takže obě varianty byly sloučeny do jedné skupiny.

87 Pořadí zastoupení cizinců je stanoveno podle indexace, vycházející z vyjádření expertů a jejich zařazení konkrétní státní příslušnosti výše či níže v pořadí. Experti mohli uvést nejvýše deset národností (resp. státních příslušností) v řazení od nejpočetnějšího zastoupení. Index byl stanoven tak, že počet respondentů, kteří uvedli příslušnou státní příslušnost (občanství) na 1. místě, byl násoben 10x, na 2. místě 9x atd. až na 10. místě 1x. Celkový index je pak součtem těchto násobků. (Jeden bod uvedený v indexu např. znamená, že pouze jeden ze všech expertů uvedl příslušnou státní příslušnost na desátém místě.).

Tabulka 47: Pořadí národností nejpočetněji zastoupených v organizovaném zločinu na území ČR v letech 2018 a 2019

2018			2019		
Pořadí	Národnost	Index	Pořadí	Národnost	Index
1.	Vietnamci	270	1.	Ukrajinci	213
2.	Ukrajinci	196	2.	Vietnamci	175
3.	Rusové	183	3.	Rusové	141
4.	Albánci/K.Albánci	119	4.	Albánci/K.Albánci	120
5.	Slováci	87	5.	Rumuni	92
6.-7.	Srbové	83	6.	Slováci	80
6.-7.	Rumuni	83	7.	Bulhaři	53
8.	Bulhaři	73	8.	Poláci	48
9.	Poláci	71	9.	Srbové	38
10.	Čiňané	27	10.	Čiňané	35
11.	Nigerijci	26	11.	Němci	25
12.-13.	Syřané	20	12.	Nigerijci	23
12.-13.	Italové	20	13.	Arabové	18
14.	Američané	16	14.	Chorvati	14
15.	Gruzínci	14	15.-17.	Uzbeci	9
16.	Maďaři	13	15.-17.	Makedonci	9
17.-18.	Němci	12	15.-17.	Maďaři	9
17.-18.	Arméni	12	18.-19.	Italové	8
19.	Turci	10	18.-19.	Dagestánci	8
20.	Britové	9	20.	Turci	7

Pramen: Expertní šetření IKSP 2020.

Je patrné, že zastoupení národností, resp. státních příslušností v organizovaném zločinu v ČR se dle názoru expertů meziročně příliš nezměnilo. Na špici zůstává skupina čtyř zemí, pouze se na první místo v nejpočetněji zastoupených národnostech dostali Ukrajinci. Na dalších místech lze zmínit snížené zastoupení Srbů. Naopak vzestup zaznamenali dle názoru expertů Němci (ovšem s opakovanou poznámkou, že se jedná především o další generaci imigrantů do SRN). Ve dvacítce nejpočetněji zastoupených států se objevují nově Chorvati, Uzbeci, Makedonci, ale zdá se, že se jedná o zastoupení nepříliš výrazné. Přestože byli experti žádáni, aby uváděli konkrétní národnosti, uvedli někteří obecně „Arabové“. Aby nebyly výsledky zkresleny, zůstalo toto označení zachováno a bylo zařazeno. Lze tedy z vyjádření expertů dovodit, že zastoupení cizinců, pokud jde o jejich národnost, zůstává v ČR relativně ustálené.

Činnosti skupin organizovaného zločinu

Počínaje rokem 1993 odhadují dotazovaní experti každoročně, které činnosti skupin organizovaného zločinu patří mezi nejrozšířenější. V roce 1993 sem náležely krádeže automobilů, organizování prostituce a krádeže uměleckých předmětů. Výroba, pašování

a distribuce drog se umístila v roce 1993 ve druhé desítce, od roku 1994 však už patřila – spolu s výše jmenovanými – rovněž mezi nejrozšířenější. Z dalšího vývoje lze upozornit, že se v roce 1995 k nejčtenějším činnostem přidalo podplácení a korupce, podvody související se soukromým podnikáním, nelegální přeprava osob, nezákonné vymáhání dluhů. Začalo se objevovat i zakládání fiktivních firem. Od roku 1996 se ke zmiňovaným čtyřem nejrozšířenějším přidaly daňové, úvěrové, pojišťovací, směnečné a celní podvody, v roce 1997 praní špinavých peněz, korupce. V letech 1998–2004 se objevila mezi nejrozšířenějšími činnostmi nelegální migrace. V roce 2002 se přidalo padělání CD a nelegálních kopií videokazet.

Rok 2009 přinesl další vzestup aktivit spojených s finanční kriminalitou. Mezi nejrozšířenější aktivity se dostaly legalizace výnosů z trestné činnosti (praní peněz), korupce, daňové, úvěrové, pojišťovací a směnečné podvody, bankovní podvody a zakládání podvodných a fiktivních firem. Dále vzrůstala nelegální výroba a pašování alkoholu nebo cigaret. V roce 2013 se na přední místa dostalo zneužití prostředků EU, mezi prvních deset se pracovalo zneužití počítače k trestné činnosti.

V roce 2018 bylo nejrozšířenější praní špinavých peněz, následovala korupce, daňové, úvěrové, pojišťovací podvody. Až na čtvrté místo klesla výroba, pašování a distribuce drog, zvýšilo se zneužití prostředků EU. Trvale je mezi nejrozšířenějšími i zakládání podvodných firem, nelegální výroba a pašování alkoholu a cigaret. Vzrostlo zneužití počítače k trestné činnosti.

Srovnání nejrozšířenějších činností v letech 2018 a 2019 uvádí následující tabulka (ve sloupci za názvem činnosti je uveden počet expertů, kteří ji označili jako rozvinutou, v dalším sloupci jejich podíl z celkového množství expertů, kteří v daném roce odpovídali). K vývoji v roce 2018 se vyslovilo 37 expertů, k roku 2019 pak 27 expertů.

Tabulka 48: Rozvinuté formy činnosti organizovaného zločinu za rok 2018 a 2019

2018				2019			
	Činnost	N=37	%		Činnost	N=27	%
1.	Praní špinavých peněz	30	81	1.-3.	Výroba, pašování a distribuce drog	24	89
2.	Korupce	29	78	1.-3.	Korupce	24	89
3.	Daňové, úvěrové, pojišťovací a směnečné podvody	28	76	1.-3.	Kriminalita s využitím informačních a komunikačních technologií	24	89
4.	Výroba, pašování a distribuce drog	27	73	4.	Daňové, úvěrové, pojišťovací a směnečné podvody	23	85
5.	Zneužití prostředků EU	26	70	5.	Organizování prostituce a obchod se ženami	22	81
6.	Zakládání podvodných a fiktivních firem	25	68	6.	Praní špinavých peněz	21	78
7.	Zneužití počítače k trestné činnosti	24	65	7.-8.	Nelegální výroba a pašování alkoholu a cigaret	19	70
8.	Nelegální výroba a pašování alkoholu a cigaret	22	59	7.-8.	Obchod se zbožím porušujícím ochranné známky	19	70
9.-10.	Obchod se zbožím porušujícím ochranné známky	19	51	9.-10.	Zakládání podvodných a fiktivních firem	18	67
9.-10.	Podvody s platebními kartami	19	51	9.-10.	Organizování nelegální migrace	18	67
11.-13.	Organizování nelegální migrace	18	49	11.-12.	Vylákání peněz se slibem jejich velkého zhodnocení	17	63
11.-13.	Celní podvody	18	49	11.-12.	Vraždy	17	63
11.-13.	Vylákání peněz se slibem jejich velkého zhodnocení	18	49	13.-14.	Krádeže aut	16	59
14.-15.	Organizování prostituce a obchod se ženami	17	46	13.-14.	Padělání dokumentů	16	59
14.-15.	Padělání dokumentů	17	46	15.	Vymáhání dluhů na objednávku	15	56
16.-18.	Nezákonný obchod s léky	16	43	16.	Podvody s platebními kartami	14	52
16.-18.	Krádeže aut	16	43	17.	Obchodování s lidmi za účelem nucených prací	13	
16.-18.	Kriminalita proti informačním a komunikačním technologiím	16	43	18.-21.	Bankovní podvody	12	48
19.	Krádeže vloupáním	14	38	18.-21.	Hazardní hry	12	48
20.	Překupnictví odcizených předmětů	13	35	18.-21.	Vydírání a vymáhání poplatků „za ochranu“	12	48
				18.-21.	Překupnictví odcizených předmětů	12	48

Pramen: Expertní šetření IKSP 2020.

V roce 2019 nebyly v souhrnu mezi prvními dvaceti aktivitami uvedeny mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami (jmenován 11x), zneužití prostředků Evropské unie (jmenováno 10x), padělání CD a podobných nosičů (rovněž 10x), ani celní podvody a padělání šeků a mincí (9x) a nezákonný obchod s léky (8x). V malém počtu byl uveden

např. nezákonný obchod s chráněnými živočichy a rostlinami (4x), naproti tomu u této aktivity vysoký počet expertů (18) uvedl, že její rozšíření nemůže posoudit; obdobně 19 expertů uvedlo, že nemůže posoudit rozšíření obchodu s lidskými orgány.

Ve srovnání s rokem 2018 je třeba si všimnout návratu obchodování s drogami na první místa a vzestupu kriminality s využitím informačních a komunikačních technologií, obdobně i vzestupu kriminality spojené s prostitucí a obchodováním se ženami. Překvapivé je, že mezi nejrozšířenějšími aktivitami jen 10 expertů uvedlo zneužívání prostředků EU (12 toto uvedlo v méně rozvinuté formě). Naopak se v první dvacítkě objevily vraždy – pokud by se jejich zvýšený výskyt potvrdil, šlo by samozřejmě o znepokojivou skutečnost.

V jednotlivých případech upozornili experti na výskyt tzv. racekteeringu – vybírání poplatků „za ochranu“, obchod s prekursory, dětské pornografie, účelových sňatků, ale i např. na organizované pytláctví (nelegální získávání trofejních kusů) a financování terorismu.

Nejčastější aktivity zahraničních skupin

Kromě dotazu na celkové rozšíření aktivit organizovaného zločinu se v rámci expertiz od roku 1999 pravidelně zjišťuje, jakými aktivitami se na území České republiky zabývají jednotlivé zahraniční skupiny.⁸⁸

Ukrajinci: Nejvíce expertů (vždy po 13) spojovalo Ukrajince s vymáháním dluhů a vydíráním a obecně s násilnou kriminalitou. Sedmkrát se objevila prostituce, pětkrát daňové podvody a nelegální zaměstnávání, čtyřikrát vraždy. Dále mezi aktivitami Ukrajinců uvedli experti loupeže, podvody, obchod s lidmi, korupci, ale i kyberkriminalitu (vždy 2-3x).

Vietnamci: Jsou v rozhodující míře spojováni s drogovou kriminalitou (produkcí, obchodem, distribucí) a to u 24 expertů. Devětkrát byli uvedeni ve spojení s paděláním zboží a ochranných známek a s daňovou trestnou činností, osmkrát s korupcí. Čtyřikrát byla jako jejich aktivita uvedena legalizace výnosů a v počtu 2-3 dále podvody, hazardní hry. Překvapivě pouze jedenkrát se objevila nelegální migrace.

Rusové: Ve spojení s nimi byla nejčastěji (7x) uvedena legalizace výnosů, pětkrát násilná kriminalita, čtyřikrát vydírání (výpalné), třikrát korupce a dvakrát drogy. V šesti dalších případech byly uvedeny různé formy hospodářské kriminality.

Albánci/Kosovští Albánci: U nich nadále dominuje kriminalita spojená s drogami (10x), čtyřikrát byla uvedena násilná trestná činnost a prostituce, dvakrát obchod se zbraněmi.

Rumuni: Čtyři experti uvedli krádeže a vždy po třech expertech organizování prostituce, obchod s lidmi, daňové podvody. Dvakrát experti uvedli skimming a dvakrát nelegální zaměstnávání.

⁸⁸ Jednotlivé skupiny cizinců jsou chápány podle státní příslušnosti. Uvedeny jsou podle pořadí výskytu v příslušném roce. Číslo označuje počet expertů, kteří příslušnou činnost ke skupině přiřadili. Dotazovaní experti se vyslovují o tom, čím se podle jejich názoru skupiny zabývají.

Slováci: Jsou podle expertů spojováni s krádežemi (4x), loupežemi (3x) a obecně s majetkovou kriminalitou (2x).

Bulhaři: Byli třikrát uvedeni jako pachatelé skimmingu, padělání peněz a platebních karet, dvakrát jako pachatelé krádeží vozidel, organizátoři prostituce a nelegálního zaměstnávání osob.

Poláci: Čtyři experti u nich uvedli majetkovou kriminalitu, dva pašování.

Srbové: Byli uváděni výhradně ve spojení s drogovou kriminalitou, a to šestkrát.

Číňané: Jejich aktivity spadají především do oblasti hospodářské kriminality – dvakrát byla uvedena legalizace zisků a daňová trestná činnost, dále experti uvedli korupci, podvody, pašování, hacking, celní podvody, ale také padělání dokladů, organizaci nelegální migrace a obchod s drogami.

Němci: Experti k nim neuvedli konkrétní trestnou činnost.

Nigerijci: Čtyřikrát byli uvedeni ve spojitosti s drogovou trestnou činností, jednou ve spojení s paděláním zboží.

Arabové: Experti k nim neuvedli konkrétní trestnou činnost

Chorvati: Vždy po dvou expertech u nich uvedlo drogy, násilí, podvody a korupci.

Uzbeci: V souvislosti s nimi byla uvedena násilná kriminalita a vydírání.

Pokud jde o nejpočetněji zastoupené skupiny cizinců, lze říci, že ve srovnání s vyjádřeními expertů k roku 2018 nedošlo u Vietnamců k žádným podstatným změnám ve smyslu páchané trestné činnosti. U Ukrajinců experti poněkud zvýraznili násilné druhy kriminality, u Rusů naopak aktivity z oblasti hospodářské trestné činnosti. Pro Albánce je dlouhodobě tradičně zcela dominantní aktivitou obchodování s drogami. U ostatních skupin lze upozornit na tradiční spojování Číňanů s hospodářskou kriminalitou a spojování Srbů výhradně s drogovou kriminalitou; obdobné je to u Nigerijců.

Korupce

Dvě z otázek pro experty byly v anketě nově věnovány výhradně projevům **korupce**. Na otázku, jak se ve srovnání s rokem 2018 vyvíjelo používání korupce skupinami organizovaného zločinu, se většina dotázaných (13, tj. 48 %) přiklonila k názoru, že zůstalo na stejné úrovni, 6 (22 %) odpovědělo, že vzrostlo, a 7 (26 %), že nemůže posoudit (jeden z dotazovaných neodpověděl). Žádný z dotazovaných nebyl toho názoru, že by se používání korupce snížilo. Nicméně větší část expertů vidí úroveň korupčních aktivit ze strany organizovaných skupin víceméně jako stálou.

Další otázkou bylo, k dosažení jakých cílů jsou korupční aktivity organizovaného zločinu nejvíce využívány. Dotazovaní měli uvést pořadí nejvýše pěti těchto cílů, od nej-

významnějších. Otázka byla volná, tj. odpovídající sami formulovali odpověď, takže se objevilo velké spektrum formulací. Jejich sdružením podle obsahu lze však celkem jasně sestavit následující pořadí:⁸⁹

1. Dosažení finančního profitu, získání finančních prostředků, získávání grantů, dotací, zakázek, dotací EU, porušování pravidel hospodářské soutěže – index činí 120.
2. Získávání informací, pronikání do státní správy a její ovlivňování – index 93.
3. Usilování o politický vliv a korupce politiků – index 59.
4. Budování kontaktů do orgánů činných v trestním řízení – index 31.
5. Jednotlivě bylo uvedeno rovněž budování klientelistických sítí a kompromitace nepohodlných osob.

Je zřejmé, že tyto cíle se mohou prolínat a v praxi je nesnadné korupční aktivity takto jednoznačně klasifikovat. Ale je patrné, že korupční snahy míří na zajištění primárního cíle organizovaného zločinu, tj. dosahování zisku. K tomu je třeba z hlediska organizovaného zločinu rozvíjet další podpůrné korupční aktivity k zajištění vlivu ve státní správě a politické sféře a následně i vůči orgánům činných v trestním řízení, což dohromady tvoří logický řetězec korupčních snah.

Závěrečný blok otázek pro experty směřoval k určité predikci dalšího vývoje organizovaného zločinu.

Úvodní otázkou byli experti požádáni o názor, jaký bude do roku 2025 výskyt organizovaného zločinu z hlediska kvantitativního (tj. počtem skupin a rozsahem aktivit).

Odpovědi byly vyrovnané: 13 expertů odpovědělo, že rozsah aktivit bude stoupat, 13 že bude vcelku stejný. Pouze jeden z dotázaných uvedl, že bude klesat.

V následující otázce jsme požádali o zdůvodnění uvedeného názoru.

V důvodech, které by mohly vést k nárůstu organizovaného zločinu nejvíce expertů (7) uvedlo vlivy pramenící z pandemie koronaviru a jejích následků (snaha zachovat vyšší zisků z kriminální činnosti i při poklesu ekonomiky a možnost těžít z podpůrných programů). Rovněž sedm expertů spojovalo příčiny vzestupu organizovaného zločinu s možnou migrační vlnou (a také se zvýšenou potřebou pracovních sil), pět expertů s dalším přechodem na formy kyberkriminality a s posílením možností využívat v ještě větší míře Internet (včetně darknetu apod.). Tři upozorňovali na možný nárůst korupce a další prorůstání do státní správy. Bylo vysloveno také upozornění na nepřípravenost legislativy na nové formy kriminality, zejména při pronikání do hospodářské kriminality, které by mělo trvat, a na tendence oslabovat účinnost prostředků odhalování a vyšetřování organizované trestné činnosti.

Expert, kteří se klonili k názoru, že rozsah organizovaného zločinu zůstane v daném období vcelku stejný, vycházeli ponejvíce z předpokladu stability a kontinuity sociálně

89 Pořadí je stanoveno podle indexace, vycházející z uvedení příslušného cíle experty na 1. až 5. místo. Index byl stanoven tak, že počet respondentů, kteří uvedli příslušnou státní příslušnost (občanství) na 1. místě, byl násoben 5x, na 2. místě 4x atd. až na 5. místě 1x. Celkový index je pak součtem těchto násobků.

ekonomické situace v ČR, stabilizace státu a bezpečnostních složek včetně justice (k tomuto názoru lze přiřadit vyjádření sedmi dotazovaných). Další důvody spatřovali dotazovaní v pokračujícím přechodu od násilných forem trestné činnosti směrem ke kriminalitě bílých límečků včetně využívání forem kyberkriminality (tento názor byl vysloven osmkrát). Zazněl i názor, že vzestupu bude bránit vyrovnaná konkurence a stabilizace kriminálních skupin v ČR a také stabilizace drogových trhů ve světě. Pokud jde o pokles, byl spojován s možným odlivem některých zahraničních komunit do ciziny.

V následující otázce byli experti dotázáni na možné hlavní kvalitativní změny (ve složení či organizovanosti skupin a charakteru jejich činnosti) organizovaného zločinu v příštích pěti letech.

Deset expertů uvedlo, že žádné významné kvalitativní změny neočekávají. Odpovědi dalších se významně soustředily na větší využívání moderních technických prostředků ke komunikaci, konspiraci i k přímému páčání trestné činnosti (Internet, darknet, využívání kryptoměn, krádeže dat, hacking a blokování počítačů a sítí za účelem vydírání, k dalšímu šíření dětské pornografie atd.). Tuto predikci uvedlo celkem dvanáct dotázaných. V menší míře pak experti poukazovali na pokračující pronikání organizovaného zločinu do ekonomiky (4x), větší propojení skupin operujících v ČR se zahraničními (3x), nárůst vlivu v orgánech státu a orgánech činných v trestním řízení (2x), snazší získávání specialistů pro zapojení do činnosti skupin organizovaného zločinu (2x). Pokud jde o strukturu skupin, dva experti uvedli příklon k menším, více operativním skupinám s volnou strukturou formovaným na etnickém či obdobném základě se zaměřením na širší spektrum činností. Dva obecně uvedli vývoj k ještě vyšší latenci skupin. Byl vysloven také názor o posílení pružné reakce na trhu s drogami podle aktuální poptávky zákazníků a zesílení obchodu se zbraněmi a vojenským materiálem, ale i názor, že organizovaný zločin se v příštích letech ještě více zaměří na středoevropský region.

V další otázce byli experti požádáni o predikci, které aktivity organizovaného zločinu budou v roce 2025 patřit k nejrozšířenějším. Pořadí vyplývající z jejich odpovědí bylo opět sestaveno metodou indexace.⁹⁰

Pořadí předpokládaných nejrozšířenějších aktivit ukazuje následující tabulka:

90 Index byl stanoven tak, že počet respondentů, kteří uvedli příslušnou aktivitu na 1. místě, byl násoben 10x, na 2. místě 9x atd. až na 10. místě 1x. Celkový index je pak součtem těchto násobků.

Tabulka 49: Předpokládané nejrozšířenější aktivity organizovaného zločinu v ČR v roce 2025

Pořadí	Aktivita	Index
1.	Hospodářská a finanční kriminalita – různé formy	210
2.	Kyberkriminalita a hacking	158
3.	Kriminalita spojená s drogami	117
4.	Korupce	112
5.	Obchodování s lidmi	51
6.	Legalizace výnosů	46
7.	Organizace prostituce	34
8.	Násilná kriminalita	33
9.	Organizace nelegální migrace a převaděčství	31
10.	Terorismus	24
11.	Majetková kriminalita	20
12.	Extremismus	19
13.	Vydírání	17
14.	Loupeže	14
15.	Padělání měny	10
16.	Nelegální výroba a pašování alkoholu	9
17.-18.	Hazardní hry	7
17.-18.	Využívání kryptoměn	7
19.	Nelegální zaměstnávání	5
20.	Obchod se zbraněmi	4
21.-22.	Padělání dokladů	2
21.-22.	Šíření dezinformací	2
23.	Pronikání do politiky	1

Pramen: Expertní šetření IKSP 2020.

K uvedenému pořadí lze podotknout, že některé uvedené aktivity by bylo možné ještě sdružit (např. loupeže přiřadit k násilné kriminalitě, která by tak získala index 40 a posunula by se o místo výše, nebo využívání kryptoměn ke kriminalitě finanční s výsledně dosaženým indexem 217). Naopak šíření dezinformací a pronikání do politiky lze považovat spíše za nástroj než za pravou ziskovou aktivitu, ale tyto případné úpravy by na uvedeném žebříčku v zásadě velké změny nepřivodily.

V každém případě vykristalizovaly podle mínění expertů na špici pořadí očekávaných aktivit v roce 2025 čtyři: kriminalita hospodářská a finanční, kyberkriminalita, drogová kriminalita a korupce. Porovnáme-li to s rozvinutými formami organizovaného zločinu v roce 2019, tak jak je experti uvedli, jedná se v podstatě o potvrzení trendu. Kriminalita spojená s drogami se v popředí aktivit organizovaného zločinu udržuje dlouhodobě a stabilně, hospodářská kriminalita vykazuje již od konce devadesátých let významné zastoupení s tendencí růstu a kyberkriminalita logicky navazuje na nové příležitosti vzniklé na základě

vývoje moderních komunikačních technologií a sítí. Korupci lze považovat v určitém ohledu spíše za nástroj k dosahování cílů, ale její nárůst by svědčil ve prospěch dalšího posunu od násilných forem jednání k formám „kvalifikovanějším“ a méně nápadným.

V závěru byli experti dotázáni na názor, jaké problémy by mohly aktivity organizovaného zločinu na území ČR v období příštích pěti let vyvolávat.

Odpovědi se rozložily do poměrně širokého spektra názorů. Nicméně v několika případech experti upozorňovali na nebezpečí organizované nelegální migrace, která by mohla při vzniku početnější vlny migrantů vyústit do obtížného začleňování osob z jiných zemí a kultur a v důsledku toho k nárůstu nepřátelských až extremistických reakcí veřejnosti. Toto varování uvedlo přes deset oslovených. Možnost nárůstu extremismu anebo i terorismu v důsledku vývoje ve světě a hledání zázemí v ČR uvedlo také několik dotázaných. Rizika ve vztahu k ekonomice (průnik do legální ekonomiky, ztráty při čerpání dotací EU, zneužívání státních dotací a zakázek, daňové úniky až po ohrožení ekonomických zájmů ČR) uvedlo pět dotázaných. Riziko vlivových a korupčních akcí organizovaného zločinu zaměřených na státní správu, samosprávu a politiku uvedlo rovněž pět dotázaných. Někteří experti varovali před zvýšeným nebezpečím útoků na počítačové sítě a nárůstem kyberkriminality, další před vyšší latencí organizovaných kriminálních aktivit, která sníží možnost jejich odhalování a postihu. Rizika vzestupu problémů souvisejících s trhem s omamnými a psychotropními látkami byla také jmenována. Zazněl i názor, že se míra rizik bude odvíjet od celkového vývoje v Evropské unii, od politické a ekonomické situace ve světě, od vlivů případné opakované pandemie a migračních vln.

V závěrečné otázce dostali experti možnost volného vyjádření. Ne všichni ji využili, ale je významné, že ti co odpovídali, zdůraznili, že organizovaný zločin je neoddelitelnou součástí života společnosti a jeho vývoj lze posuzovat jen v kontextu mezinárodní i vnitrostátní, politické i ekonomické situace. Bylo řečeno, že k potírání organizovaného zločinu je naprosto nezbytná účinná mezinárodní spolupráce a přijetí jednotných a vymahatelných mezinárodních právních norem. Organizovaný zločin se postupně přesouvá do sféry hospodářství a majetková kriminalita zůstává z tohoto hlediska jen méně významným doplňkem kriminality hospodářské.

Celkově lze shrnout, že názory expertů k vývoji organizovaného zločinu v ČR spíše potvrdily dosavadní trendy. Stupeň organizovanosti skupin se podle názoru expertů mírně zvyšuje, což se možná odráží v klesajícím podílu externistů, zatímco podíl žen zůstává relativně konstantní, stejně jako poměr Čechů a cizinců. V pořadí nejpočetněji zastoupených národností rovněž nedošlo na prvních deseti místech k významným změnám a dominantní zůstávají cizinci ze čtyř států, jak je tomu již po více let. V pořadí nejrozšířenějších aktivit je třeba upozornit na vzestup kriminality spojené s využitím informačních a komunikačních technologií. Převažující aktivity skupin složených z cizinců si uchovávají relativně stejné zaměření. Otázky zaměřené na zjištění míry používání korupce ukázaly, že většina expertů zastává názor o relativně stabilní úrovni korupce používané organizovaným zločinem s tím, že korupční snahy míří především na zajištění dosahování zisku. K tomu jsou rozvíjeny další podpůrné korupční aktivity k zajištění vlivu ve státní správě a politické sféře a následně i vůči orgánům činným v trestním řízení.

Pokud jde o názor dotazovaných na vývoj organizovaného zločinu v horizontu dalších pěti let, soudí dotazovaní v relativně vyrovnaném poměru, že rozsah aktivit organizovaného zločinu stoupne nebo zůstane stejný. Pokles není v podstatě předpokládán. Příčiny možného vzestupu jsou spojovány s vlivem pandemie a jejích ekonomických dopadů, s vlivem možné další migrační vlny a s dalším nárůstem kyberkriminality. Ti, kdo se kloní k předpokladu stejného rozsahu aktivit organizovaného zločinu, vycházejí z předpokládané celkové stabilizace společenských a dalších podmínek. Tyto názory pak rezonují i v odpovědích na pravděpodobně nejrozšířenější formy organizovaného zločinu v roce 2025, kdy v pořadí dominuje kriminalita hospodářská a finanční, kyberkriminalita, drogová kriminalita a korupce. Mezi možnými riziky experti upozorňují na nebezpečí rozsáhlé vlny nelegální migrace, další průnik organizovaného zločinu do ekonomiky, na riziko vlivových akcí organizovaného zločinu zaměřených na státní správu, samosprávu a politiku, na nebezpečí útoků na počítačové sítě a na nutnost účinné mezinárodní spolupráce a přijetí jednotných a vymahatelných mezinárodních právních norem.

Závěrem lze k prezentovaným výsledkům expertního šetření uvést i pohled na statistické údaje. Je nutné zdůraznit, že nejde o porovnání. Expertní šetření je založeno na výpovědích přesně definované skupiny odborníků, které odrážejí jejich souhrnný pohled na problematiku. Jde o kvalitativní data získaná expertními odhady, které vypovídají o formách a trendech organizovaného zločinu vcelku. Expertní odhady jsou využívány právě proto, že statistiky nepodávají celkový obraz organizovaného zločinu, ale pouze přehled zjištěných a stíhaných skutků. Tyto skutky nadto mohou být stíhány (a následně vykazovány) různým způsobem: jako účast na organizované zločinecké skupině, ale také jako spáchané „prostou“ organizovanou skupinou, kde již nelze dále rozlišit, zda se jednalo či nejednalo o vyšší formu organizovanosti. Kromě toho mohou být stíháni pouze jednotliví pachatelé. Pohled na vývoj organizovaného zločinu optikou statistik je proto nutně jen dílčí, byl by sám o sobě zavádějící, a právě proto je tradičně doplňován expertními šetřeními.

Dále uváděná data čerpají ze statistik Policie ČR a zachycují účast na organizované zločinecké skupině (§ 361 TrZ). Tabulky zachycují vývoj od roku 2016, odkdy z důvodu úpravy metodiky vykazování nejsou údaje o počtu stíhaných osob porovnatelné s předchozími léty.

Tabulka 50: Účast na organizované zločinecké skupině (§ 361 TrZ)

	2016	2017	2018	2019
registrované skutky	11	5	9	24
z toho objasněno	6	4	6	14
stíhané osoby	73	42	64	95

Pramen: Statistika Policie ČR.

Tabulka 51: Účast na organizované zločinecké skupině (§ 361 TrZ) - členění

Rok	počet osob		§ 361 TrZ - účast na organizované zločinecké skupině								
	celková kriminalita	Počet osob	Z toho:								
			muž	žena	Cizí státní příslušník	Opakovaně trestaná osoba	Věk 15-18	Věk 19-30	Věk 31-45	Věk 46-60	Věk 61 a více
2016	93 379	73	59	14	5	3	0	8	38	25	2
2017	87 168	42	27	1	20	3	0	10	14	4	0
2018	84 990	64	48	13	2	7	0	13	37	11	0
2019	86 209	95	58	32	10	15	0	21	31	31	7

Pramen: Statistika Policie ČR.

Z uvedených statistických údajů nelze činit obecnější závěry. Potvrzuje se pouze známý poznatek, že organizovaný zločin je z hlediska věku doménou středních věkových kategorií pachatelů s v podstatě nulovým podílem mladistvých a minimálním podílem seniorů. Vývoj částečně nasvědčuje rostoucímu podílu žen a již trestaných osob v organizovaných zločineckých skupinách, ale tento závěr by se teprve musel potvrdit v dalších letech.

XI.2. Organizovaný zločin z pohledu Národní centrály proti organizovanému zločinu

Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování (dále NCOZ SKPV) a Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování (dále NPC SKPV) jsou dva útvary, které dlouhodobě dokumentují většinu závažných forem projevů organizovaného zločinu.

Organizovaný zločin je závažným a škodlivým typem skupinové trestné činnosti, jejíž příprava, sofistikovaný a konspirativní způsob provedení, propracované postupy a metody, vč. konečného důsledku jsou způsobilé:

- 1) ohrozit a poškodit výkon veřejné správy založené na principech demokratického právního státu a nezávislost justice nebo
- 2) směřovat k popírání základních lidských práv nebo jinak zasahovat do ústavního pořádku, nebo
- 3) poškodit ekonomické zájmy a stabilitu státu, jeho kritickou infrastrukturu a veřejné rozpočty, nebo
- 4) vyvolat újmu zvláště zranitelným obětem, nebo
- 5) přivodit škodu velkého rozsahu na životu, zdraví a majetku, nebo
- 6) působit na osobnostní práva, nebo
- 7) mít mezinárodní a přeshraniční charakter.

Z důvodu vysoké společenské nebezpečnosti, konspirativnosti a organizovanosti tohoto druhu trestné činnosti, vyžaduje její odhalování nasazení specializovaných policejních složek.

Organizovaný zločin patří ke společenským jevům, které od začátku 21. století představují jedno z největších bezpečnostních rizik. Činnost organizovaného zločinu

a kriminálních organizací neznamena pouze ohrožení občanů, jeho aktivity zasahují občanskou společnost také nepřímou a zprostředkovaně. Kriminální aktivita může vést k ochromení celé společnosti, k odčerpávání jejího bohatství a podryvání životaschopnosti či autority společenských institucí.

Zatímco běžná kriminalita je dlouhodobě velmi dobře zmapována, o organizovaném zločinu nejsou k dispozici dostatečné a validní poznatky, které by charakterizovaly jeho podobu a trend. Tato skutečnost je dána jeho neustálou variabilitou, neboť organizované kriminální skupiny dokážou velmi pružně reagovat na určitou poptávku ve společnosti a příležitosti, které se jim nabízí.

V rámci plnění úkolů NCOZ SKPV na úseku trestního řízení dnes již nepostačuje reagovat na páchanou, či zjištěnou trestnou činnost. Zejména u závažné a organizované kriminality je tak třeba fatálním následkům aktivně předcházet, zvolit tzv. proaktivní přístup. Významnou okolností těchto aktivit tvoří strategické činnosti s informacemi, včetně dokumentace veřejných zdrojů. Současná kriminalita, kriminální prostředí a organizovaný zločin se stále více propojuje a sjednocuje pomocí nepřetržitě se zdokonalujících a zrychlujících moderních informačních a komunikačních technologií.

Kriminální prostředí a páchaná kriminalita v ČR se stále více profesionalizuje, má organizovanější charakter. Charakter páchané kriminality je ovlivněn osobami, které se na ní podílejí, tj. od amatérských, až k tzv. profesionálním pachatelům, kteří racionálně poměřují zisk a riziko odhalení, mají schopnosti a prostředky ke konspirativnímu jednání. Oproti celkovému trendu poklesu kriminality stoupá počet složitějších a rozsáhlejších případů vyžadujících vyšší odbornost policistů, státních zástupců a užší spolupráci napříč všemi orgány činnými v trestním řízení (dále jen OČTŘ).

Na pokles kriminality má vliv stabilní sociální situace a kontrolní a legislativní opatření. Zároveň se ale nejzávažnější část především majetkové kriminality přesouvá do latence a vliv má i rozsáhlý nárůst kybernetické kriminality. Celkově dochází k proměně kriminálního prostředí. Je zaznamenán ústup od užívání násilí.

Obecně lze charakterizovat hlavní trendy organizované kriminality v ČR jako:

- přesun do oblasti kybernetické kriminality způsobený rozvojem informačních a komunikačních technologií. Vyskytují se sofistikované formy páchaní, často s výrazným mezinárodním prvkem, současně s tím informační a komunikační technologie poskytují anonymní nástroje i pro další typy trestné činnosti a výrazně tak limitují možnosti dokumentování a zajištění důkazů pro trestní řízení,
- rostoucí mezinárodní přesah, zneužívání platforem v zahraničí k páchaní trestné činnosti, který vytváří potřebu užší mezinárodní spolupráce a včasné výměny poznatků a informací,
- organizovaná trestná činnost je sofistikovaná a zasahující do více oblastí, např. daňová, korupční, veřejné zakázky, podpora či vytváření politických subjektů a hnutí, snaha o ovlivňování voleb na lokální úrovni.

V oblasti daňové kriminality stoupá míra sofistikovanosti, využívání profesionálních osob a kancelářů, konspirativnosti, stále častěji je přítomen mezinárodní prvek. Vzhledem k částečnému přesunu daňové kriminality do online prostředí a významnému podílu šifrované komunikace, stoupá důležitost získávání elektronických důkazů.

U korupční trestné činnosti byl ze strany Nejvyššího státního zastupitelství zaznamenán vzestup. Zároveň však upozorňuje na přítomnost organizovaných skupin především v rámci procesu zadávání veřejných zakázek. Klíčovou roli pro odhalování této latentní kriminality v praxi má využití operativně pátracích prostředků.

Z důvodu energicky se rozvíjející kybernetické kriminality, která prostupuje všemi oblastmi trestné činnosti, je v rámci Policie ČR třeba vymezit, které konkrétní útoky a jednání jsou sofistikovanou kybernetickou kriminalitou a jaké jednání je ostatní kybernetickou kriminalitou v online prostředí, např. podvody. Dynamický rozvoj kybernetické kriminality kopíruje mezinárodní trend. Nový prvek v kriminálním prostředí představují státní aktéři. Dle Národního úřadu pro kybernetickou bezpečnost nejvýznamnějšími původci kybernetických hrozeb jsou skupiny napojené na cizí mocnosti. ČR je atraktivní země pro kyber-útoky coby brána do EU i NATO. Atraktivní z hlediska průmyslové špionáže jsou věda a výzkum a průmysl.

Přestože drogová kriminalita leží mimo příslušnost NCOZ SKPV, je významná z hlediska budování kriminálních sítí a doprovodných jevů, které tuto trestnou činnost provázejí. U drogové trestné činnosti má ČR pozici logistického uzlu pro distribuci marihuany, zejména pro státy západní Evropy, druhé největší po Holandsku. Hlavním výrobcem je především Albánie. U syntetických drog je ČR v rámci EU nejvýznamnějším producentem metamfetaminu spolu s Polskem a Slovenskem. Narůstá rovněž obchod s padělanými léky a hormonálními substancemi.

Ze strany vietnamských skupin přetrvává trend výroby pervitinu, pěstování konopí a jejich vývoz do zahraničí, zejména SRN. V případě pašování heroinu jde zejména o albánské skupiny. Zaznamenány byly případy pašování a užívání omamných látek ve věznicích.

Vzrůstající trend byl zaznamenán především u podvodných jednání. V rámci investičních podvodů se jednalo o investice do kryptoměn, či fiktivní online obchodování na kapitálových trzích. Na vzestupu jsou rovněž podvody s využitím sociálního inženýrství a odcizených identit např. CEO podvody. Za nárůstem této trestné činnosti stojí především rozsáhlejší využívání informačních a komunikačních technologií, které lze predikovat i do budoucna.

Rizikový faktor z hlediska legalizace výnosů z trestné činnosti představuje především nárůst transakcí z postsovětského prostoru. Tato hrozba spočívá v možném zneužívání finančního systému českých bank a možné ztrátě jejich důvěryhodnosti v zahraničí (v minulosti k tomu došlo na Kypru a následně v Pobaltí). V současné době je ČR viděna jako stabilní a bezpečná země, proto z hlediska budoucího vnímání možné nebezpečí spočívá v investování toxického kapitálu např. do realitních a developerských projektů. Tento kapitál je spojen s vlivem na ekonomiku a národní hospodářství a zprostředkovává i na politické rozhodování.

Ve střednědobé perspektivě bude mít zásadní význam, jakým způsobem se policejní orgány dokážou připravit na změny, které do společnosti přinesou nové technologie a jejich dostupnost pro skupiny organizovaného zločinu. Jde o:

- Rozvoj analýzy;
- Rozvoj expertnosti;
- Rozvoj mezinárodní spolupráce;
- Aktivní přístup k modelování bezpečnostního prostředí.

Rozvoj analýzy

V podmínkách NCOZ SKPV je kladen důraz na šíření dobré praxe a rozvoj analytické komunity. V budoucnu bude stoupat význam velkoobjemových souborů dat a elektronických důkazů obecně. Zcela aktuální je otázka nalezení vhodných nástrojů k jejich zpracování. V této souvislosti je nutné se zaměřit nejen na nalezení dat, ale zejména na jejich správné zajištění, analýzu a zpracování, aby mohla být použita jako důkaz v rámci trestního řízení.

Základní prioritu v oblasti analytiky je vybudování pracoviště pro OSINT (zpravodajství z otevřených zdrojů – open-source intelligence) a školení policistů v technikách vytěžování otevřených zdrojů, a to i na mezinárodní úrovni. Z tohoto důvodu je nutné, aby NCOZ SKPV využívala nástroje, které mají zahraniční partneři. S tím souvisí podpora a využití OSINT v rámci operativní činnosti, kdy např. u problematiky kybernetické kriminality může být OSINT důležitým nástrojem.

S rozvojem analýzy souvisí i budování kapacity pro strategickou analýzu a proaktivní přístup při vyhledávání rizikových oblastí a cílené zaměření operativně pátracích činností. Strategická analýza je prostředkem pro celkové nastavení strategie útvaru.

Rozvoj expertnosti představuje rozvoj kapacity útvaru, a to vč. péče o rozvoj jednotlivých policistů NCOZ SKPV v této oblasti a posílení schopnosti technických a expertních úkonů v rámci trestního řízení. Rozvoj problematiky kybernetické kriminality a kriminality páchané prostřednictvím počítačových sítí posílit tak, aby bylo možné poskytovat podporu týmů v rámci všech linií NCOZ SKPV v odhalování a dokumentování trestné činnosti v online prostředí.

Z tohoto důvodu je třeba změnit systém vzdělávání policistů a využívat nové metody vzdělávání. Jendou oblast vzdělávání směřovat především na zahraniční kriminální struktury, a to napříč všemi problematikami. Rozvoj by se měl rovněž dotýkat jazykové vybavenosti policistů, posílení práce s informacemi od zahraničních partnerů, vč. možnosti odborných stáží v zahraničí.

V této souvislosti je třeba cíleně oslovovat vědu a výzkum. Vedle hledání vhodného nástroje pro práci s velkoobjemovými soubory dat je třeba řešit rychlé a spolehlivé vyhodnocování obrazových dat Face Recognition a Object Recognition, dále pak aktuální formy komunikace a možnosti zajišťování důkazů se zaměřením na komunikační platformy a služby. To bude vyžadovat mj. i spolupráci se specializovaným útvarem Policie ČR – Útvarem zvláštních činností SKPV, o aktuálních platformách a prostředcích komunikace.

Policejní orgány se do budoucna budou muset vypořádat především s umělou inteligencí (AI), kvantovými počítačovými systémy (quantum computing - QC), 5G sítí, alternativními decentralizovanými sítěmi, kryptoměny, 3D tiskem a biotechnologiemi.

AI bude mít zásadní význam v analytické práci, např. při vyhledávání důkazů ve velkých souborech dat a při vyhodnocování video souborů a multimédií. Např. německá BKA již tímto způsobem umělou inteligenci využívá.

Zájem policejních orgánů se nemusí shodovat se zájmy společností, které 5G sítě vyvíjí a budou je poskytovat. Proto je třeba aktivně vstupovat do diskuzí o legislativě, která bude upravovat povinnosti pro poskytovatele.

Již nyní je třeba se účastnit diskuzí týkajících se regulace využití QC, protože tato technologie bude v budoucnu hrát klíčovou roli při ochraně dat a komunikace.

Nezbytné je kvalitní vzdělávání policistů na úseku kybernetické kriminality, vč. jazykové vybavenosti, analytických schopností, forenzních dovedností, vč. způsobilosti vyšetřování kryptoměn.

Rozvoj mezinárodní spolupráce znamená nejen výměnu poznatků a mezinárodní koordinaci, ale i podporu a aktivní působení v rámci pracovních skupin EUROPOLU, rozvoj bilaterální spolupráce, identifikace a využívání možností rozvojové spolupráce a projektů prostřednictvím MV ČR. S tím souvisí i systematické využívání zahraničních fondů a dotací, vč. programů věda a výzkum. Cílem by mělo být celkové napojení na strategický, koncepční a legislativní rámec domácího i unijního prostředí.

Aktivní přístup k modelování bezpečnostního prostředí znamená aktivní přístup k prosazování zájmů NCOZ SKPV navenek. S tím souvisí vymezení kompetencí, úkolů a celkové příslušnosti útvaru v ZP PP č. 103/2013. Pro spolupráci s dalšími útvary Policie ČR je důležitá výměna informací a podpora v rámci metodické, analytické a odborné činnosti.

Důležitou rolí je rovněž budování přímých kontaktů k relevantním bezpečnostním i nebezpečnostním organizacím s cílem lépe získávat informace o zájmovém prostředí a vzájemná koordinace strategie a případná včasná eliminace příležitostí pro organizovaný zločin. S tím souvisí i koordinovaný a efektivní přístup v oblasti legislativy a administrativních opatření.

XI.3. Trendy drogové kriminality v ČR v roce 2019 – pohled Národní protidrogové centrály SKPV PČR

Česká republika je specifickým drogovým trhem. Svou polohou, uživatelskými preferencemi, právní úpravou i skladbou poptávky a nabídky nelegálních drog se odlišuje od schémat převažujících jak v Západní, tak ve Východní Evropě. Svou nezastupitelnou roli zde hraje produkční a distribuční tradice metamfetaminu a marihuany především na komunitní bázi, která se vyznačuje vysokou mírou dostupnosti, výskytem reálně vysokého množství nízko objemových produkcí a relativně jednoduchou organizací distribuce. Kro-

mě parametrů odlišných lze pozorovat i shodné trendy, které souvisejí nejčastěji s dovozem některých nelegálních drog a rostoucím vlivem virtuálního prostředí jako prostředku či nástroje distribuce nebo sílícím významem zásilkových přepravních služeb.

V roce 2019 se optikou mezinárodních případů stále zřetelněji projevovaly poznatky z posledních let o možném přesouvání především velkoobjemové výroby metamfetaminu organizované vietnamskými kriminálními skupinami na území sousedních států, např. Polska, Spolkové republiky Německo, a také Nizozemí, odkud je metamfetamin distribuován do koncových destinací na kontinentu i mimo něj nebo zpět do ČR. Přesun velkokapacitních laboratoří se odráží i v poklesu celkového množství zajištěné látky na našem území.

V souvislosti s výrobou metamfetaminu v Nizozemí a v Belgii byly rovněž zaznamenány informace o průmyslové výrobě metamfetaminu v rádech stovek kilogramů, realizované mexickými organizovanými kriminálními skupinami ve spolupráci s místními skupinami za využití prekursoru BMK. Mexický způsob výroby této drogy za využití specifických chemikálií a prekurzorů v kombinaci s místní znalostí nizozemských kriminálních skupin a jejich schopností zajistit potřebné chemikálie k výrobě a vybavení do laboratoří umožňuje vyrábět a následně dodávat mnohem větší množství vysoce kvalitní drogy po celé Evropě v porovnání s původními, tradičními výrobci této drogy na evropském kontinentu, kde je metamfetamin v absolutních číslech stále ještě okrajovým stimulantem.

Určitým novým segmentem evropského metamfetaminového trhu mohou být aktivity mexických skupin v souvislosti s dovozem metamfetaminu z Mexika do Evropy, odkud je dále obchodován do dalších zemí. K objemově významným záchytům mexického metamfetaminu došlo v letech 2019 v Rakousku, Německu, Belgii, Francii, Španělsku a na Slovensku. Pravděpodobně v důsledku nadprodukce metamfetaminu vyrobeného na území Mexika byly aktivity mexických drogových kartelů rozšířeny i o Evropu, droga je pašována již známou cestou z Jižní Ameriky do Evropy, zejména za využití lodní přepravy. Kontext konkrétních případů naznačuje, že se evropský trh může stát významným tranzitním místem pro přepravu velkých množství metamfetaminu do Jihovýchodní Asie a Oceánie, kde je tradičně vysoká poptávka i cena. Výroba metamfetaminu se stále častěji akcentována také v prostoru střední Asie, konkrétně Irán a Afganistan registrují v posledních letech ve zvýšené míře velkoobjemové záchyty metamfetaminu a efedrinu z vlastní produkce.

Ve vztahu k velkoobjemové výrobě metamfetaminu na území České republiky lze hovořit o větším zapojení občanů České republiky, které může souviset právě s částečným přesunem výroby organizované vietnamskými kriminálními skupinami do dalších evropských zemí. Rok 2019 se v oblasti výroby metamfetaminu na našem území vyznačoval výskytem nových typů léčivých přípravků s obsahem pseudoefedrinu a pomocných látek původem z nelegálního dovozu v rámci Evropské Unie i mimo ni.

V oblasti velkoprodukce konopných drog, stejně tak jako v celé řadě evropských zemí, převládá intenzivní zapojení organizovaných kriminálních skupin, z nichž dominují zejména srbské kriminální skupiny, které tuto trestnou činnost vyvíjí v celé Střední a Východní Evropě. Případy realizované orgány činnými v trestním řízení v roce 2019 v oblasti nelegálního obchodu s konopnými drogami ukazují na pokračující tendence zřizování menších

pěstebních provozů, a to jak vnitřních, tak i venkovních, na území klimaticky příznivějších regionů na jihu Moravy. Obchod s marihuanou zejména v menších množstvích proniká do virtuálního prostředí, stejně tak jako je tomu u ostatních drog. V případě marihuany se však téměř výhradně jedná o vývoz domácí produkce.

V roce 2019 byl rovněž zaznamenán další nárůst případů obchodu s kokainem v kyberprostoru, a to jak v malých množstvích, která jsou určena koncovým uživatelům, tak v objemech v řádech kilogramů směřujících k další distribuci. V této souvislosti jsou stále častěji realizovány záchyty zásilek u přepravních společností, nejčastěji na v příhraničních oblastech tranzitních států. Zachycené zásilky kokainu jako v minulých letech nejčastěji pocházely z Nizozemí a Belgie.

Stejně tak lze v uplynulém roce konstatovat nárůst počtu záchytů látky MDMA i objemu obchodů s touto látkou, a to jak v podobě tablet XTC, tak v podobě práškové substance určeného k dalšímu zpracování. Tento trend souvisí jak se zvyšující se poptávkou po této látce, tak její snazší dostupností v kyberprostoru.

Obchod s heroinem i nadále ovládají organizované kriminální skupiny zejména původem ze Západního Balkánu. Pokračujícím trendem je multinárodnost těchto organizovaných zločineckých skupin a jejich zaměření na více komodit nelegálních látek nebo i kombinaci s komoditami legálními.

Tématem zřetelně nabývajícím na významu jsou úniky léčiv z farmaceutické distribuce a celkový nárůst problému se zneužíváním léčivých přípravků na bázi opiátů, benzodiazepinů, analgetik, hypnotik a anxiolytik. V nelegálním obchodu s anabolickými steroidy pokračuje trend z minulých let, kdy jsou pachatelé této trestné činnosti napojeni na dodavatele těchto látek ze zemí s nižší nebo žádnou mírou regulace držení anabolických steroidů. Novým trendem se již druhým rokem po sobě jeví v této oblasti zneužívání polymerů aminokyselin (tzv. peptidů).

V problematice prekursorů drog představuje stěžejní problém únik červeného fosforu do nelegálního prostředí. V roce 2019 byl zaznamenán zvýšený dovoz červeného fosforu do ČR z Polska. Celkové zobchodované množství červeného fosforu v roce 2019 činí 353 kg, přičemž pro legální spotřebu v ČR pro průmyslové zpracování je potřeba pouze cca 60 kg/rok. Organizovaný zločin se v této oblasti pružně snaží vyhnout zákonům a přijímaným opatřením a stále hledá nové produkty, resp. látky, které nejsou pod mezinárodní kontrolou, tzv. preprekursory k výrobě drog. Tyto se snaží rychle a v dostatečném množství vyrobit (nejčastěji v Asii), a následně pak dopravit do nelegálních laboratoří po celém světě.

Z hlediska vymáhání práva opětovně narostl počet stíhaných osob, za trvalé orientace orgánů činných v trestním řízení na snižování nabídky nelegálních drog v České republice, a to zejména v úrovni výroby, distribuce, dovozu a vývozu nelegálních drog. Nejvyšší podíl trestných činů v České republice stále představuje drogová kriminalita spojená s metamfetaminem a konopnými látkami. Zapojení cizích státních příslušníků do drogové trestné činnosti zůstává okolo 10 % všech pachatelů, kdy zpravidla ovládají obchod

v nejzávažnějších formách. Stále častěji je zaznamenávána větší vzájemná provázanost členů jednotlivých skupin a jejich spolupráce i zaměření na více komodit s vysokou mírou zastírání nelegálních aktivit a za využití celé škály moderních komunikačních technologií.

O aktivitách mezinárodního drogového organizovaného zločinu lze říci spoustu věcí jen ne to, že by měl tendenci oslabovat. Celoevropské informace hovoří o zvyšování dostupnosti kvalitního kokainu i heroinu v důsledku historické nadprodukce v tradičních teritoriích, objevují se stále nové psychoaktivní substance a prekurzory. Strmě narůstá množství záchytů nelegálních drog spojených se zásilkovou přepravou a obchodováním v rámci otevřeného i krytého internetu. Achillovou patou schengenského prostoru zůstává rozdílnost kontrolních a regulačních právních úprav a neschopnost shodnout se na rychlých a efektivních nástrojích zejména justiční spolupráce.

Z pohledu směřování protidrogové politiky je patrný tlak na deregulaci nakládání s konopím pro neléčebné účely a prosazování akceptačních principů, opírající se zejména o intervence typu snižování rizik zneužívání drog, spíše než o systematickou prevenci ochrany společnosti i jednotlivce před jejich vlivem. Tento dlouhodobý přístup, který se odklání od tradičního společenského a legislativního konsensu považovat užívání nelegálních drog za nežádoucí a rizikové projevy chování, se projevuje pozitivně jak v nízké míře kriminalizace závislostního chování, tak i v epidemiologických ukazatelích spojených zejména s problémovým užíváním drog. Na druhé straně má bezprostřední vliv na vysokou míru všeobecně vnímané dostupnosti a společenské akceptovatelnosti zneužívání nelegálních drog v jejich počátečních, experimentálních či epizodických stádiích a významně ovlivňuje efektivitu preventivního i výchovného působení a v konečném důsledku i legitimitu vymáhání práva v této oblasti. V této souvislosti nabývá na významu důležitost koordinace východisek a nástrojů protidrogové politiky, která má v České republice vlivem silného resortismu i postavení drogových nestátních a neziskových organizací stále ještě spíše dichotomický charakter. Neméně důležité je hledání efektivních způsobů ovlivňování společenského sentimentu vůči užívání nelegálních drog, který je způsobilý významným způsobem ovlivnit poptávku po nich a dostat zneužívání drog jako běžnou součást trávení volného času mladých lidí mimo žitou normalitu.

XII.

Prevence kriminality v názorech občanů

Kriminalita, obavy z ní a pocit bezpečnosti občanů patří k problémům, kterými by se centrální i místní úřady měly zabývat. S velikostí sídla se zasažení kriminalitou většinou zvyšuje, život ve velkých městech je nebezpečnější. Tyto diference se nejčastěji vysvětlují slabší sociální kontrolou ve městech (neformální i formální), která úzce souvisí s vysokou koncentrací obyvatelstva, značnou anonymitou v lidských vztazích i mobilitou lidí, většími možnostmi k páčání trestných činů a jinými momenty. Pocit ohrožení kriminalitou je tak jedním z faktorů, významně ovlivňujících kvalitu života občanů. Proto je především v evropských zemích rozvíjen již desítky let systém opatření, zaměřených na kriminální prevenci. K budování preventivního systému již v první polovině devadesátých let přistoupila i Česká republika.

Pro správné fungování takových programů je třeba znát i názory občanů na jejich užitečnost, jakož i míru jejich znalosti a využívání. Výsledky podobných dotazování mohou významně pomoci municipalitám, policejním složkám, krajským i státním orgánům k lepšímu zacílení preventivních aktivit.

Preventivní činnost (a její vyhodnocování) byla u nás od počátku řízena speciálním odborem Ministerstva vnitra. Mapování názorů občanů na kriminální politiku státu (včetně její preventivní složky) od počátku probíhalo v úzké spolupráci s Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, který již od poloviny devadesátých let vytváří metodologii k provádění výzkumů, vztahujících se k této problematice. Největší takové výzkumy proběhly v letech 1997, 2002 a 2012, a od roku 2017 na ně navázala další současná vlna.

Reprezentativní výzkumy, nazvané „Vnímání nežádoucích společenských jevů a ohrožení kriminalitou“ zahrnovaly řadu okruhů z oblasti trestní politiky, zejména vztahujících se k problematice prevence kriminality. Spektrum otázek bylo poměrně široké. Vzhledem k tomu, že celý výzkum byl financován ministerstvem vnitra, byla zvláštní pozornost zaměřena na činnost Policie ČR. Předně byly mapovány názory respondentů na policisty, a to od názorů na jejich počty, zaměření, vybavení, povahové a komunikační vlastnosti až k jejich materiálnímu ohodnocení. Dotazy se dotkly i otázek, do jaké míry by se měli policisté zabývat preventivní prací a do jaké míry je vhodné naopak do profesionální policejní práce zařazovat laický prvek dobrovolníků.

V předchozích výzkumech byly pravidelně pokládány i otázky, směřující k zjištění, jaké zkušenosti mají respondenti s trestnou činností, a zda ji nahlásili policejním orgánům. Tyto položky byly v současném cyklu výzkumů vypuštěny, neboť IKSP uskutečnil v roce 2018 rozsáhlou samostatnou viktimizační studii. Zůstaly však zachovány dotazy na míru obav respondentů z toho, že by se mohli stát v blízké budoucnosti obětí násilné či majetkové kriminality. Otázky směřovaly k posouzení toho, zda a do jaké míry považují respondenti Českou republiku za bezpečnou zemi.

Samostatná pozornost byla věnována různým pohledům na otázky prevence. Respondenti se vyjadřovali jednak k významu různorodých preventivních programů, které jsou uskutečňovány ve veřejném prostoru, jakož i k preventivním akcím, které uskutečnili na ochranu svého zdraví a majetku. Bez zajímavosti nejsou ani výsledky, které vypovídají o stupni sociální distance mezi respondenty a některými zařízeními veřejného zájmu

(kulturní středisko pro minority, policejní stanice, výchovný ústav pro mládež, kontaktní centrum pro drogově závislé apod.). Dále si výzkum všiml i tendence respondentů spojovat výskyt kriminality s určitými skupinami občanů.

Výzkumy byly v letech 2017 až 2020 provedeny metodou CAPI - osobního dotazování („face to face“) s využitím počítače na reprezentativním vzorku obyvatel ČR ve věku 15+. V letech 2017 a 2020 se jednalo o velké výzkumy s velikostí vzorku přes 3000 osob a v letech 2018 a 2019 byla provedena menší omnibusová šetření o rozsahu cca 10 otázek na vzorku 1000 osob.

Následující text představuje formou tabulek a grafů především porovnání výsledků oněch „velkých“ výzkumů z let 2017 a 2020. Nezahrnuje všechny zkoumané okruhy problémů; podrobně analyzovány jsou především ty položky, kde lze pozorovat buď rozdíly mezi uvedenými vlnami výzkumu, nebo signifikantní rozdíly v rámci sociodemografických charakteristik respondentů.

A ještě důležitá poznámka: sběr dat v poslední vlně (2020) proběhl během relativního letního „uvolnění“ během koronavirové krize a souvisejících opatření. Zda, a případně jakým způsobem měla tato mimořádná celospolečenská situace vliv na odpovědi respondentů, nelze v tuto chvíli spekulovat.

Znalost preventivních akcí

„Víte o nějaké preventivní aktivitě, která probíhá nebo v minulých letech proběhla ve vaší obci? O jakou preventivní aktivitu šlo?“

Povědomí o preventivních aktivitách konaných v místě bydliště je mezi občany poměrně nízké, obvykle jen necelá pětina z nich o něčem takovém slyšela. Nejvyšší povědomí jsme zaznamenali v omnibusu 2018.

Tabulka 52: Znalost preventivních aktivit

	Ano, vím o takové aktivitě (%)
2020	17
2019	12
2018	22
2017	18

Nejčastěji si pak lidé vybavují aktivity, jako jsou přednášky pro děti a mládež a aktivity typu dohledové služby (posílení hlídek v ulicích, asistenti policie, instalace kamerových systémů), případně akce na ochranu majetku.

Tabulka 53: Preventivní opatření pro zvýšení bezpečnosti

„Jaká preventivní opatření používáte pro zvýšení bezpečnosti svého zdraví a majetku?“	2017 %	2020 %
nevpuští neznámé lidi do bytu, domu	60	59
ví kde je nejbližší stanice policie	60	63
zná bezpečně telefonní čísla krizové linky Policie ČR	52	55
důsledně uzamyká vchod do domu nebo má elektronický kód	48	49
vyhýbá se hloučkům podezřelých osob	48	50
vyhýbá se nebezpečným místům	46	47
má pojištění proti majetkové škodě	41	42
má bezpečnostní vstupní dveře	40	43
má pojištění proti úrazu	38	40
má počítač, mobilní telefon tablet zabezpečen běžným antivirem	36	45
má garáž	32	31
informují se navzájem o místě pobytu mimo domov	29	33
se sousedy si vzájemně dohlíží na byt	29	34
má hlídacího psa	27	26
chodí si ve večerních hodinách se členy rodiny naproti	23	22
má v autě autoalarm, imobilizér, defend lock	22	22
ve večerních hodinách nevychází z bytu	20	22
večer či v noci více užívá auto nebo taxi	19	21
z důvodu bezpečnosti platí bezhotovostně	18	25
má jiný obranný prostředek (obrný sprej, paralyzér, boxer)	16	16
má počítač, mobilní telefon tablet zabezpečen nadstandardně	11	14
má nainstalované poplašné zařízení	8	8
má vyfotografovány cennosti pro případ odcizení, identifikace	8	8
má trezor	7	8
navštěvuje / navštěvoval/a kurzy sebeobran	6	7
má na oknech auta vyryto bezpečnostní číslo	6	6
monitoruje okolí bytu nebo domu bezpečnostní kamerou	5	7
má střelnou zbraň	4	3
má na oknech bezpečnostní fólii, mříže či jiné mech. zabezpečení	4	6
má najatou bezpečnostní agenturu	1	2

Při pohledu na srovnání s první vlnou výzkumu obecně nepozorujeme výrazné změny v tom, jaká preventivní opatření používají lidé nejvíce pro zvýšení své bezpečnosti. Nejvýraznější rozdíly vycházejí z technologických změn - zlepšení zabezpečení elektronických zařízení (standardního i nadstandardního) a nárůst bezhotovostních plateb. Lze i tvrdit, že lidé deklarují mírně lepší znalost, na koho se v případě potíží obrátit, a poněkud častěji kooperují se sousedy v dohledu nad bydlíštěm.

Aktivity podporující prevenci kriminality

„Považujete následující aktivity (vyvíjené obcí nebo státem v oblasti prevence kriminality a podobných jevů) za významné a důležité pro snížení kriminality?“

Jako významné a důležité pro snížení kriminality vidí velká část Čechů hlavně aktivity spojené s posílením počtu policistů v ulicích (89 %), podporu organizací sdružujících mládež (85 %), větší monitoring veřejných prostranství (84 %), zlepšení veřejného osvětlení a zřizování hřišť pro volný čas (shodně 83 %). Naopak jako nejméně důležité vnímají Češi integrační programy pro cizince (62 %) a pro Romy (59 %). Ty jsou i ve srovnání s šetřením z roku 2017 hodnoceny jako méně významné pro snížení kriminality.

Tabulka 54: Podpora preventivních aktivit

rozhodně ano (1) spíše ano (2) spíše ne (3) rozhodně ne (4)	Průměr 2017	Průměr 2020
více pěších hlídek policistů v ulicích	1,54	1,59
podpora organizací sdružujících mládež	1,77	1,74
sledování veřejných prostranství kamerami	1,69	1,76
zlepšení veřejného osvětlení v obci	1,71	1,79
dlouhodobá systematická práce s rizikovou mládeží	1,73	1,80
zřizování hřišť a sportovišť a dalších zařízení	1,81	1,80
aktivity obecní policie (nebo její zřízení)	1,75	1,82
zřízení nové stanice Policie ČR nebo posílení stávající	1,80	1,84
system důraznějšího postihu rodičů za nezvládnutí výchovy	1,87	1,88
podpora preventivních aktivit na školách	1,81	1,89
podpora programů pro snižování nezaměstnanosti	1,92	1,92
podpora poradenství v oblasti finanční gramotnosti	1,95	1,93
práce se sociálně slabými a problémovými rodinami	1,84	1,94
přednášky policie na školách	1,88	1,94
zavedení asistentů prevence ve vyloučených lokalitách	1,88	1,97
podpora protidrogových zařízení	1,86	1,99
lepší informovanost občanů o předcházení kriminalitě	1,91	1,99
podpora programů na pomoc propuštěným vězňům	1,93	1,99
širší uplatňování alternativních trestů	2,00	2,06
zřizování poraden a linek důvěry	2,04	2,09
preventivní aktivity pro seniory	2,12	2,11
rozšíření množství a kapacity věznic	2,14	2,19
podpora vytváření občanských hlídek, tzv. domobrany	2,17	2,19
integrační programy pro cizince	2,10	2,26
integrační programy pro Romy	2,12	2,29

Při srovnání průměrného hodnocení za rok 2017 a 2020 lze pozorovat spíše menší podporu preventivních aktivit (výjimkou je podpora organizací sdružujících mládež jako

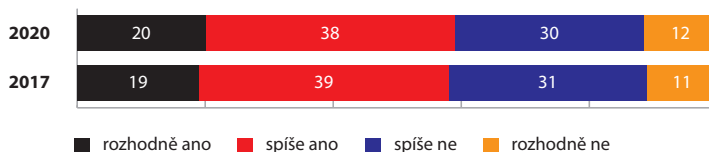
jsou Skaut nebo Pionýr) v současné vlně, ovšem je nutné zmínit, že sledované rozdíly jsou velmi malé a není možné mluvit o vývojovém zlomu či trendu. Nižší podporu většiny jmenovaných opatření vyjadřují muži a mladí respondenti do 29 let.

Zapojování dobrovolníků

„Myslíte si, že je vhodné, aby obce při své preventivní činnosti zapojovaly dobrovolníky z řad občanů? Které činnosti by měli dobrovolníci podle Vás především provádět?“

Se zapojováním dobrovolníků při preventivních činnostech souhlasí 59 % populace, nicméně rozhodný souhlas vyjadřuje jen pětina obyvatel. Podpora zapojení dobrovolníků je konstantní v čase.

Graf 52: Souhlas se zapojováním dobrovolníků při preventivních činnostech (v %)

Tolerance k jednotlivým zařízením

„Do jaké míry by Vám vadilo, kdyby ve vzdálenosti 5 minut chůze od Vašeho domu mělo vzniknout:“

Otázku na přijatelnost sociálně - preventivních institucí v místě bydliště obsahoval již v roce 2002 výzkum ve 12 vybraných městech ČR, provedený IKSP pro Ministerstvo vnitra. Dotázaní občané se v dotazníku vyslovovali mimo jiné i k hypotetické výstavbě různých institucí veřejných služeb a provozoven, jejichž chod může obyvatelům z různých důvodů vadit nebo v nich vzbuzovat obavy. Vztah byl zkoumán na stupnici 1 - 6, kde poloha „1“ byla verbalizována jako „vůbec nevadilo“ a „6“ jako „silně vadilo“. Ochota připustit vybudování určité instituce poblíž bydliště ukazuje nepřímou míru tolerance dotázaného a jeho pochopení potřeb veřejné sféry. Tabulka obsahuje průměry na uvedené stupnici, seřazena je podle aktuálního výzkumu 2020.

Tabulka 55: Přijatelnost sociálně-preventivních institucí

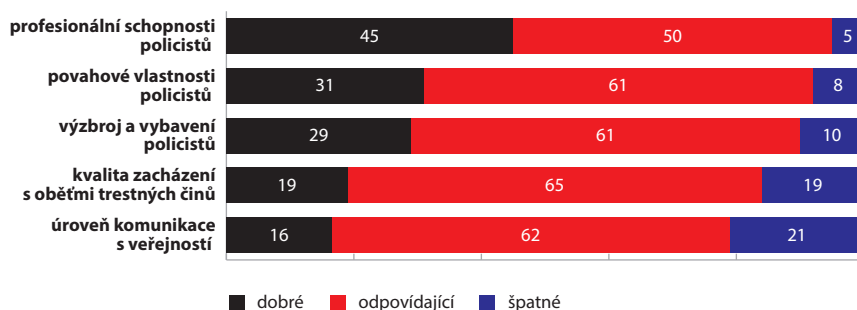
	2017	2020	tendence
domov důchodců	1,58	1,71	↔
sportovní areál s bazénem	1,91	2,15	↓
policejní stanice	2,18	2,29	↔
kostel křesťanské církve	2,34	2,46	↔
jídlna nadnárodního řetězce	2,32	2,48	↓
volně přístupná klubovna pro mládež	3,34	3,64	↓
středisko Probační a mediační služby	3,51	3,67	↓
rockový klub nebo diskotéka	3,84	3,92	↔
centrum pro lidi nemocné AIDS	2,97	3,99	↓
ústav pro duševně nemocné	4,00	4,02	↔
kasino s ruletou	4,18	4,15	↔
kontaktní centrum pro ohrožené drogami	4,16	4,24	↔
výchovný ústav pro mládež	4,31	4,28	↔
věznice	4,56	4,42	↑
mešita	4,86	4,57	↑
ubytovna pro zahraniční pracovníky	4,63	4,67	↔
romské kulturní středisko	4,74	4,70	↔
ubytovna pro bezdomovce	4,70	4,77	↔
ubytovna pro sociálně vyloučené	4,96	4,92	↔
zařízení pro migranty	5,08	5,01	↔

Celkově lze konstatovat, že mezi úvodním a závěrečným výzkumem tolerance k zařízením obecně poklesla. Většinou nebyla tato tendence statisticky významná, ovšem v některých případech šlo o pokles markantnější. Nejjřitelnější je u střediska pro lidi trpící chorobou AIDS (větší pocit ohrožení v souvislosti s pandemií COVID-19?) a volně přístupné (nízkoprahové) klubovny pro mládež; kontaktní centrum pro drogově závislé ovšem vykazuje jen mírný pokles „popularity“. O něco mírnějšího hodnocení oproti roku 2017 se dostalo věznicím a především hypotetickému zřízení mešity. Dá se předpokládat, že do jisté míry opadla panika z migrační vlny roku 2015, která se nepochybně otiskla do výsledků první vlny.

Vnímání a hodnocení policie ČR

Z poměrně rozsáhlé baterie otázek, vztahujících se k hodnocení různých vlastností a schopností příslušníků policejního sboru, vybíráme pouze několik zásadních kategorií.

Graf 53: Hodnocení situace u Policie ČR (v %)

Přes polovinu, někde až dvě třetiny populace vnímalo v roce 2020 hodnocené aspekty jako odpovídající nebo přiměřené. Situaci u Policie ČR vidí občané nejoptimističtěji v oblasti profesionálních schopností policistů, kdy 45 % dotázaných je má za dobré a jen každý dvacátý za špatné. Na druhou stranu nejhůře je hodnocena úroveň komunikace policie s veřejností, jako dobrou ji hodnotí pouze 16 % obyvatel. Rezervy mají (dle názoru veřejnosti) policisté i v práci s oběťmi trestných činů, jen necelá pětina názorů je výslovně pozitivní. I toto hodnocení prošlo mírným zlepšením, jako téměř u většiny hodnocených vlastností. Některá z kritérií sledujeme již od roku 2005, a je možno konstatovat, že přinášejí povzbuzující pohled na vztah veřejnosti k příslušníkům české policie.

Bez dobré komunikace s veřejností nelze policejní práci uspokojivě vykonávat, trend je stoupající, nelze však přehlédnout pětinu oslovených, která je k této schopnosti našich policistů skeptická.

Tabulka 56: Význam komunikace s veřejností

Domníváte se, že úroveň komunikace s veřejností je	vysoká	střední	nízká
2005	3	53	44
2012	8	72	20
2017	13	64	23
2020	16	62	21

Podstatnými vlastnostmi pro výkon policejní práce jsou schopnost postavit se nebezpečným situacím a dokonce se aktivně v potírání nezákonnosti angažovat. I zde je vývoj náhledu veřejnosti povzbuzivý:

Tabulka 57: Statečnost policistů

Domníváte se, že statečnost policistů při zásazích je	velká	průměrná	malá
2005	20	63	17
2012	21	66	13
2017	29	63	8
2020	34	58	8
Domníváte se, že snaha policistů aktivně čelit zločinu	vysoká	průměrná	malá
2005	11	56	33
2012	14	66	20
2017	21	63	16
2020	26	59	15

Zacházení s oběťmi trestné činnosti je v posledních letech velice debatovanou problematikou. I zde se trend jeví jako příznivý, v porovnání s dalšími faktory policejní práce je ale velký prostor pro zlepšování.

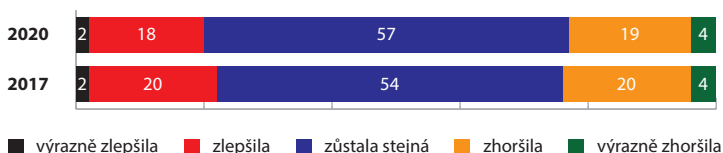
Tabulka 58: Přístup k obětem

Jak hodnotíte kvalitu zacházení s oběťmi trestných činů	vysoká	střední	nízká
2017	15	67	18
2020	19	65	16

Hodnocení úrovně kriminality občany

„Pokuste se porovnat dnešní úroveň kriminality ve vaší obci se stavem před zhruba třemi lety. Máte pocit, že situace se:“

Graf 54: Hodnocení úrovně kriminality

Více než polovina občanů se domnívá, že úroveň kriminality je v jejich okolí stále stejná jako před třemi lety. Oproti první vlně výzkumu pozorujeme jen nepatrné nesignifikantní zlepšení hodnocení. Jak je v podobných výzkumech obvyklé, hůře hodnotí bezpečnostní situaci starší lidé.

Ohrožení kriminálními činy

„Někteří lidé se obávají, že by se mohli stát obětí nějakého kriminálního činu. Do jaké míry se Vy osobně cítíte být ohrožen následujícími kriminálními činy?“

V letech 2012, 2017 a 2020 jsme sledovali pocit ohrožení u vybraných kriminálních činů, Do baterie otázek bylo zařazeno následujících třináct typů protiprávního jednání: kapesní krádeže, vydírání, krádež auta, pomluva, vandalismus, vloupání do bytu, ublížení na zdraví, loupežné přepadení, vražda, podvod, organizovaný zločin, teroristický útok, znásilnění. Stupeň obav byl zjišťován zařazením konkrétního činu respondentem na šestistupňové škále (tedy neobsahující střední „neutrální“ pozici), kde „1“ = „vůbec se necítím ohrožen“ a „6“ = „cítím se velmi ohrožen“. U trestného činu „krádež auta“ jsou do průměru zahrnuti pouze ti dotázaní, kteří tento dopravní prostředek vlastní.

Na prvním místě můžeme konstatovat, že celkově pocit ohrožení, měřený průměrnou známkou na škále, v posledních letech poklesl. Platí to pro valnou většinu zkoumaných činů, u těch zbylých jsou obavy na stejné úrovni. Snížil se i strach z kapesních krádeží, jakož i z vloupání do bytu. Právě strach z něj se snížil poměrně výrazně, což lze interpretovat různými způsoby: buď mají lidé své příbytky lépe zajištěny (což ovšem z individuálních preventivních opatření – viz výše - příliš neplyne), nebo v nich nepřečehávají tak cenné předměty jako dřív (resp. pořizovací hodnota např. elektroniky je relativně nižší), nebo i mezi běžnou populací pronikl fakt, že takových skutků statisticky ubývá.

Následující tabulka, v níž jsou zahrnuty výsledky této položky od roku 2005, ukazuje zmiňované poklesy. Jen v některých případech sice jde o statisticky významný rozdíl, nicméně i stagnace pocitu ohrožení je pozitivním zjištěním. Vyrovnal se i vzestup obav z terorismu, který jsme zachytili při výzkumu z roku 2017.

Tabulka 59: Obavy z kriminality - průměrná známka na škále 1-6 (pořadí dle roku 2020)

	2005	2012	2017	2020	Tendence 2017–2020
kapesní krádeže	3,8	3,72	3,61	3,44	↓
vloupání do bytu	3,9	3,52	3,35	3,24	↓
vandalismus	3,6	3,23	3,24	3,17	↔
podvod	3,2	3,21	3,01	2,94	↔
ublížení na zdraví	3,4	3,09	3,03	2,93	↔
loupežné přepadení	3,5	3,02	2,99	2,82	↓
krádež auta	3,7	3,20	2,97	2,81	↓
pomluva	3,0	2,70	2,68	2,68	↔
znásilnění	*	3,02	2,51	2,52	↔
teroristický útok	2,5	2,12	2,55	2,27	↓
organizovaný zločin	2,5	2,48	2,32	2,25	↔
vydírání	2,3	2,39	2,16	2,20	↔
vražda	2,6	2,32	2,17	2,19	↔

*v roce 2005 bylo použito mírně odlišné znění otázky (bez dodatku “nebo člena vaší domácnosti”), tudíž nejsou výsledky porovnatelné.

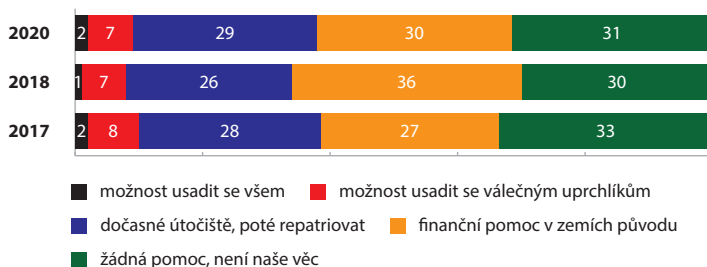
Názor na přijímání lidí ze zemí zmítaných problémy

Závěrem výsledky jedné z doplňujících otázek na diskutovaná společenská témata. Pravidelně se dotazujeme občanů na jejich postoje k imigraci.

„Do naší republiky přicházejí a nadále se budou snažit přicházet lidé ze zemí, zmítaných problémy. Jaký je Váš názor na jejich přijímání?“

Názory české veřejnosti na téma přijímání uprchlíků jsou (v roce 2020) v zásadě rozděleny na tři hlavní, podobně velké tábory – 29 % lidí by poskytlo uprchlíkům dočasné útočiště, 31 % by pomáhalo v zemi nepokojů, ale útočiště by neposkytlo a poslední třetina obyvatel je zásadně proti jakékoli pomoci lidem přicházejícím do Evropy ze zemí zmítaných problémy. Dát skutečným válečným uprchlíkům možnost usadit se u nás je přípustné pro méně než desetinu našich spoluobčanů. Neochota pomoci se mírně snižuje s vyšším vzděláním.

Graf 55: Postoje k lidem z konfliktních zemí (v %)

Názory na problém, jak se postarat o lidi přicházející do Evropy z problematických oblastí, jsou v české společnosti (bohužel) značně konzistentní⁹¹. Lze jen vyslovit naději, že současná mladá generace zaujme v budoucnu v této otázce trochu konstruktivnější postoje.

Souhrnně lze říci, že v posledních zhruba šesti letech došlo ve vnímání bezpečnostní situace v České republice k několika pozitivním posunům. Občané hodnotí bezpečnostní situaci více optimisticky, ve srovnání s předchozím šetřením registrujeme pokles pocitu ohrožení u většiny kriminálních činů. Zlepšilo se hodnocení práce policistů a lidé jsou více připraveni poskytnout svědectví k případnému trestnému činu. Významně nižší počet občanů předpokládá existenci korupce u úředníků, policistů a soudců, i když hodnocení justičních složek se zlepšuje jen pomalu. Za důležité aktivity v oblasti prevence považují lidé především zvýšení počtu hlídek v ulicích, monitoring veřejného prostranství a zlepšení veřejného osvětlení, tedy projekty situační prevence. Znalost preventivních projektů v místě bydliště je však mezi občany stále nízká. Negativní stránkou zjištění zůstává zvýšená míra vigilantismu, kdy je na některé skupiny obyvatel (především menšiny a cizince) pohlíženo

91 Když byla v roce 2014 v rámci 7. kola European Social Survey položena otázka na postoj k příchodu muslimských imigrantů, 58 % českých respondentů zvolilo kategorii „nepovolit to žádným“. Znamenalo to nejpříkřejší postoj z celé Evropy (o jediné procento více dosáhl v této odpovědi Izrael, který je však v diametrálně odlišné situaci).

a priori jako na možný zdroj bezpečnostních rizik. S tím souvisí i nízká podpora zakládání různých podpůrných zařízení pro takové skupiny obyvatel a rovněž velká distance k přijímání migrantů na českém území.

XIII.

Závěr

O vývoji kriminality a trestní politiky v roce 2019 lze úhrnně konstatovat, že znamenal pokračování dosavadních střednědobých trendů, a to i přes mírný vzestup evidované kriminality, který v počtu evidovaných trestných činů činil 3,5 %, v počtu stíhaných a vyšetřovaných osob 1,5 %. Ve struktuře kriminality nadále dominuje majetková trestná činnost. Pokud jde o stíhané a vyšetřované osoby, proti roku 2018 se významněji nezměnil podíl recidivistů (v roce 2019 byl jejich podíl na počtu spáchaných trestných činů 46 %, na počtu stíhaných a vyšetřovaných osob 39 %, což je sice stejně jako v roce 2017, ale je to určitý signál o opětném posunu směrem k převaze tzv. prvopachatelů; viz rok 2015, kdy byl podíl recidivistů na počtu spáchaných trestných činů 52 %). Podíl žen starších 18 let se na počtu pachatelů nezměnil, mírně stoupl zastoupení pachatelů mladších 15 let. Podíl cizinců na spáchané trestné činnosti je relativně setrvalý, k podstatným změnám nedochází dle expertů, ani pokud jde o aktivity organizovaného zločinu. K určitým pozitivním posunům došlo v trestní politice, vězňství postupně naplňuje významnou změnu, tj. úpravu tzv. vnější diferenciaci. I přes pokles počtu vězňených osob, a to jak v případech osob ve vazbě, tak i ve výkonu trestu odnětí svobody, zůstává ale Česká republika nadále v evropském srovnání na předních místech v počtu vězňených osob na 100 000 obyvatel.

Kriminalita je společenským fenoménem a dochází k ní v daném společenském kontextu. Proto můžeme – s patřičnou dávkou opatrnosti – považovat relativní stabilizaci trendů vývoje kriminality za odraz relativní stabilizace sociální a ekonomické situace České republiky v roce 2019 (a v předchozích letech). Dle údajů Českého statistického úřadu⁹² pokračoval růst hrubého národního produktu na jednoho obyvatele, rostla také průměrná hrubá mzda, inflace nepřekračovala 3 %, nezaměstnanost byla na relativně nízké úrovni. To je samozřejmě jen zběžný pohled bez jakékoli hlubší analýzy a sociální a ekonomický obraz České republiky v předchozích letech jistě nelze prezentovat jako idylický. Nicméně v letech 2018 a 2019 nedošlo k významnějším sociálním a ekonomickým otřesům, což lze vztáhnout i na trendy kriminality.

Přesto je zřejmě nutné upozornit na některé skutečnosti, které z pohledu na vývoj kriminality v roce 2019 vplynuly. Statistické údaje i oslovení experti se shodují, že pokračuje vzestup trestné činnosti páchané v tzv. kyberprostoru, což jednoznačně potvrzují i poznatky ze zahraničí. Tento posun se promítá do všech forem kriminality, od majetkové, přes hospodářskou až po mravnostní, od kriminality „prosté“ po kriminalitu organizovanou. Toto konstatování samozřejmě klade otázku, do jaké míry jsme na tento trend připraveni, ať již pokud jde o legislativní nástroje nebo o kapacity orgánů činných v trestním řízení. Stejně tak zaznívá otázka směřující do trestní politiky, která se týká efektivity ukládání a výkonu trestů, když dosavadní praxe stále udržuje Českou republiku na špičce indexu vězňených osob v Evropě.

Není vyloučeno, že tyto otázky budou při pohledu na rok 2020 překryty aktuálními problémy, které se mohou ve vývoji kriminality objevit v důsledku pandemie koronaviru, která znamenala podstatný sociální a ekonomický dopad. V příštím roce budeme moci vyhodnotit, jak se tento dopad projevil v trendech kriminality. Nicméně výše zmíněné problémy, které se ve vývoji kriminality a v trestní politice ukazují, tím nezmizí, i když by byly aktuálně překryty jinými.

92 [czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod](https://www.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod); https://www.czso.cz/csu/czso/prace_a_mzdy_prace.

Resumé

Analýza trendů kriminality v České republice patří k tradičním tématům Institutu pro kriminologii a sociální prevenci a je každoročně zpracovávána již téměř po tři desetiletí. Publikace vychází z existujících statistických údajů z databází resortů spravedlnosti a vnitra, včetně tzv. nestandardních, zpracovávaných na žádost IKSP. Dále využívá informace z výročních dokumentů Nejvyššího státního zastupitelství a vlády ČR a také údaje Českého statistického úřadu.

Dalším zdrojem k analýze jsou kromě uvedených dat rovněž poznatky získané z vlastních výzkumů a studií IKSP, z odborné literatury a z expertních vyjádření oslovených odborníků z řad Policie ČR a také z řad justice.

Kromě soustředění a zpracování dostupných dat ke stavu a vývoji kriminality a trestní politiky obsahuje analýza komentáře k vývojovým trendům spolu s nárysem možných faktorů, které tyto vývojové trendy ovlivňují.

Vstupní kapitola na základě zejména policejních statistik evidované kriminality ukazuje, že v České republice v roce 2019 došlo po několika letech poklesu evidované trestné činnosti k mírnému nárůstu, a to o 3,5 %. Navýšení je zaznamenáno poprvé od roku 2013. Struktura kriminality se nemění, těsně nadpoloviční většinu tvoří majetková trestná činnost, která se také na nárůstu podílela nejvíce.

V růstu stabilně pokračuje mravnostní kriminalita (ačkoli ta představuje pouze 1 % spáchané trestné činnosti), kdy je zjišťováno páčání tohoto typu trestné činnosti prostřednictvím sociálních sítí. Souvisí to i s celkovým nárůstem trestné činnosti v kyberprostoru. Počítačová kriminalita v předešlých letech signifikantně stoupala, naposledy dokonce takřka o čtvrtinu (23,5 %).

Zjištěnou trestnou činností byly v roce 2019 způsobeny škody přes 24 mld. Kč, je to o šest a čtvrt miliardy korun více než v roce předchozím.

Počty stíhaných a vyšetřovaných osob meziročně rovněž mírně narostly – o necelé 1,5 %, podíl opakovaně trestaných osob mezi známými pachateli činil 39 %; recidivisté spáchali přes 46 % trestných činů. Podíl žen na trestné činnosti v ČR stagnoval, pohybuje se lehce nad 17 %. Osoby do 18 let věku tvoří stabilně 5 % ze všech stíhaných a vyšetřovaných osob.

Nárůst kriminality v reálných číslech představuje jednotky případů za den, tudíž nedochází k nějakému razantnímu ohrožení bezpečnosti. Rizikem do budoucna se jeví zejména tzv. kyberkriminalita, která proniká takřka do všech oblastí trestné činnosti.

Ze třetí kapitoly k vývoji trestní politiky vyplývá, že v roce 2019 došlo po dlouhodobém trendu poklesu v počtech stíhaných, obžalovaných a odsouzených fyzických osob v systému trestní justice k jejich nárůstu, což souvisí obecně zejména s nárůstem evidované kriminality v tomto roce. Také počty stíhaných, obžalovaných a odsouzených právnických osob vykazují nárůst. Zde jde však o pokračování dlouhodobějšího trendu. I v roce 2019 je možné zaznamenat nárůst odklonů s restorativními prvky v přípravném řízení. Z hlediska struktury sankcí ukládaných jako hlavní nedochází k výraznějším změnám, pokračuje nárůst podílu ukládaného peněžitého trestu, který však zatím příliš nefunguje ve vztahu

k poklesu podílu nepodmíněného trestu odnětí svobody, ale spíše jako alternativa především k podmíněnému odsouzení. Trest domácího vězení i před nárůst absolutních počtů zatím stále hraje okrajovou roli.

Zároveň je však možné i v roce 2019 sledovat pokles vězňených osob, a to jak v případě osob ve vazbě, tak i ve výkonu trestu odnětí svobody, což lze patrně přičíst snížení počtu přeměn a zároveň zvýšenému užívání podmíněného propuštění. Česká republika však stále zůstává v evropském srovnání na předních místech v počtu vězňených osob na 100 000 obyvatel. Stále aktuální je tedy diskuse o možnostech zlepšení této situace, jako jsou např. dekriminalizace trestného činu zanedbání povinné výživy, změny v přístupu postihu recidivy či změny právní úpravy v souvislosti s problémem kumulovaných trestů.

Čtvrtá kapitola zabývající se kriminalitou mládeže uvádí, že pokud jde o mladistvé, po mírném nárůstu počtů stíhaných a obžalovaných mladistvých v předchozím roce lze v roce 2019 zaznamenat malý pokles. V případě odsouzených mladistvých pokračuje nepatrný nárůst jejich počtů. To platí i v přepočtu na příslušný počet obyvatel v mladistvém věku. Po určitém vychýlení v roce 2018 se podíl odklonů s restorativními prvky uplatňovaných vůči mladistvým opět dostává na stabilizovanou úroveň, nicméně stále nedosahuje úrovně roku 2009 a zejména pak před rokem 2009. Struktura sankcí ukládaných mladistvým soudu se vzhledem k předchozímu roku téměř nezměnila. Obecné změny v sankční politice, které se týkají ukládání peněžitého trestu, se zatím u mladistvých výrazněji neprojevíly. Domácí vězení je v případě mladistvých zcela výjimečnou sankcí.

Pátá kapitola se věnuje problematice seniorů - osob starších 65 let. V ČR během jednotlivých let 2017 až 2019 v rámci celkové kriminality zůstával podíl objasněných skutků spáchaných osobami staršími 65 let na celku objasněných skutků zhruba stejný, a to jak v procentech (cca 1,7 %), tak v absolutních počtech (cca 1 600 skutků). Ve srovnání s dvěma lety předchozími bylo v roce 2019 u celkové kriminality procentní zastoupení stíhaných osob starších 65 let mezi všemi stíhanými osobami obdobné.

Podíl stíhaných osob, které překročily věkovou hranici 65 let, na celku stíhaných osob činil u celkové kriminality v roce 2019 zhruba 2%. V absolutních počtech se jednalo o cca 1 900 jednotlivců. Z nich menší část, necelou pětinu, tvořily ženy.

Z uvedeného je zřejmé, že v případě celkové kriminality byl v roce 2019 podíl objasněných skutků spáchaných osobami 65- a víceletými na celku objasněných skutků nízký. Právě tak byl u celkové kriminality nízký podíl stíhaných osob, které překročily věkovou hranici 65 let, mezi všemi za trestnou činnost stíhanými osobami.

Šestá kapitola shrnuje názory soudců a státních zástupců, vyjádřené v anketě uskutečněné v nejvyšších orgánech soudů a státních zastupitelství. Kromě řady konkrétních poznatků, využitelných jako náměty pro přípravu legislativních opatření, případně v judikatuře, lze vyvodit poměrně značnou shodu na tom, že oslovení pracovníci vrcholných orgánů justice se do značné míry shodují v pocítování absence koncepční trestní politiky, potřebě přípravy nového trestního řádu, přehodnocení způsobu ukládání a výkonu trestů a potřebě řešit nové jevy související s nárůstem a přesunem kriminality do kyberprostoru. Opakovaně je naopak uváděna potřeba zvážit dekriminalizaci u některých dosud trestných skutků.

Kapitola sedmá se věnuje zjištěním, vyplývajícím z vyhodnocování účinku změn, které byly ve vězeňství provedeny na základě novely trestního zákoníku k 1. 10. 2017, kdy byly zredukovány typy věznic z dosavadních čtyř na dva, a to na věznici s ostrahou a zvýšenou ostrahou. V rámci věznice s ostrahou existují oddělení lišící se stupněm zabezpečení, a to s mírným stupněm zabezpečení, středním a vysokým stupněm. Vyhodnocováno bylo rozložení vězňenských osob v období před redukcí a po redukcii. Ačkoli by bylo logické, že rozložení zůstane obdobné, lze vysledovat tendenci k „rozevirání nůžek“ na úkor oddělení se středním stupněm zabezpečení. V nízkém stupni zabezpečení došlo k nárůstu z 3,6 % na 5,3 %. Pokles nastal ve středním stupni zabezpečení z 34,5 % na 28,2 %. Ve vysokém stupni zabezpečení došlo k nárůstu z 55,8 % na 59,1 %, tedy zde dochází k více než tříprocentnímu navýšení.

Osmá kapitola se zabývá úkoly a činnostmi Probační a mediační služby. V rámci vývoje celé agendy Probační a mediační služby se dlouhodobě projevují dva významné trendy. Prvním je mírný ústup přírůstku kontroly trestu obecně prospěšných prací způsobený propadem v roce 2010 a trvalým snižováním počtu těchto uložených trestů. Druhým trendem je pak pozvolný růst ukládání dohledu probačního úředníka, který se výrazně projevuje na růstu průměrné zátěže pracovníků Probační a mediační služby.

Podstatnou součástí trestní politiky je prevence kriminality. Proto se devátá kapitola zabývá aktuálním stavem systému prevence kriminality a preventivními aktivitami. Prevence kriminality je v ČR realizována na mezinárodní i národní úrovni. Česká republika je členem Evropské sítě prevence kriminality. Na mezirezortní úrovni zajišťuje prevenci kriminality Republikový výbor pro prevenci kriminality, který je složen ze zástupců jednotlivých rezortů a předsedá mu ministr vnitra.

Ministerstvo vnitra každoročně vyhláší dotační Program ministerstva vnitra v oblasti prevence kriminality. Pro rok 2019 byla hlavní prioritou prevence trestné činnosti páchané na seniorech a práce se zvláště zranitelnými oběťmi. Dále Ministerstvo vnitra vyhláší dotační Program prevence kriminality na místní úrovni, podporuje a realizuje řadu specifických projektů prevence kriminality (Asistent prevence kriminality, Domovník-preventista, Krizové a asistenční linky, Bezpečná lokalita – Bezpečná země, Projekt Mapy budoucnosti II).

Analýza se v desáté kapitole tradičně zabývá podílem cizinců na spáchané kriminalitě. Ten o něco převyšuje podíl cizinců s trvalým a dlouhodobým pobytem na celkovém počtu obyvatel ČR, který činil v roce 2019 5,5 %.

Podíl cizinců na počtu spáchaných skutků po delší dobu nepřevyšoval 7 %, což platilo i pro podíl na počtu známých a stíhaných pachatelů. V roce 2019 podíl cizinců na počtu spáchaných skutků vzrostl na 8,7 % a podíl na počtu stíhaných osob stoupl na 9,4 %. Počet zjištěných trestných činů spáchaných cizinci meziročně stoupl, stejně tak počet trestně stíhaných cizinců, ale jejich procentní podíl na celkových počtech skutků a stíhaných osob se zvýšil jen nepatrně (o 0,3 % u skutků a o 0,2 % u stíhaných osob). V horizontu posledních pěti let je kriminalita cizinců přes menší kolísání relativně stabilní s určitou tendencí nárůstu jejich podílu na počtech stíhaných osob i skutků. Struktura páchané

zjištění kriminality cizích státních příslušníků je dlouhodobě stabilní. Pokud jde o nelegální migraci, počet zjištěných případů nelegální migrace v roce 2019 poněkud vzrostl, ale nikoli podstatně.

Také již tradičně se analýza zabývá trendy ve vývoji organizovaného zločinu. Názory expertů k vývoji organizovaného zločinu v ČR vyjádřené v jedenácté kapitole spíše potvrdily dosavadní trendy. Stupeň organizovanosti skupin se podle názoru expertů mírně zvyšuje, což se možná odráží v klesajícím podílu externistů, zatímco podíl žen zůstává relativně konstantní, stejně jako poměr Čechů a cizinců. V pořadí nejpočetněji zastoupených národností rovněž nedošlo na prvních deseti místech k významným změnám a dominantní zůstávají cizinci ze čtyř států, jak je tomu již po více let. V pořadí nejrozšířenějších aktivit je třeba upozornit na vzestup kriminality spojené s využitím informačních a komunikačních technologií. Převažující aktivity skupin složených z cizinců si uchovávají relativně stejné zaměření. Otázky zaměřené na zjištění míry používání korupce ukázaly, že většina expertů zastává názor o relativně stabilní úrovni korupce používané organizovaným zločinem s tím, že korupční snahy míří především na zajištění dosahování zisku. K vývoji organizovaného zločinu v horizontu dalších pěti let soudí dotazovaní v relativně vyrovnaném poměru, že rozsah aktivit organizovaného zločinu stoupne nebo zůstane stejný. Pokles není v podstatě předpokládán. Příčiny možného vzestupu jsou spojovány s vlivem pandemie a jejích ekonomických dopadů, s vlivem možné další migrační vlny a s dalším nárůstem kyberkriminality.

Publikaci uzavírá dvanáctá kapitola, která přináší hlavní zjištění z opakovaných výzkumů názorů veřejnosti na kriminalitu a její prevenci. V posledních zhruba šesti letech došlo ve vnímání bezpečnostní situace v České republice k několika pozitivním posunům. Občané hodnotí bezpečnostní situaci více optimisticky, ve srovnání s předchozím šetřením registrujeme pokles pocitu ohrožení u většiny kriminálních činů. Zlepšilo se hodnocení práce policistů a lidé jsou více připraveni poskytnout svědectví k případnému trestnému činu. Významně nižší počet občanů předpokládá existenci korupce u úředníků, policistů a soudců, i když hodnocení justičních složek se zlepšuje jen pomalu. Za důležité aktivity v oblasti prevence považují lidé především zvýšení počtu hlídek v ulicích, monitoring veřejného prostranství a zlepšení veřejného osvětlení, tedy projekty situační prevence. Znalost preventivních projektů v místě bydliště je však mezi občany stále nízká.

Negativní stránkou zjištění zůstává zvýšená míra vigilantismu, kdy je na některé skupiny obyvatel (především menšiny a cizince) pohlíženo a priori jako na možný zdroj bezpečnostních rizik. S tím souvisí i nízká podpora zakládání různých podpůrných zařízení pro takové skupiny obyvatel a rovněž velká distance k přijímání migrantů na českém území.

Relativní stabilizaci trendů vývoje kriminality můžeme s jistou opatrností považovat za odraz relativní stabilizace sociální a ekonomické situace České republiky v roce 2019 (a v předchozích letech). V letech 2018 a 2019 nedošlo k významnějším sociálním a ekonomickým otřesům, což lze vztáhnout i na trendy kriminality.

Přesto je zřejmě nutné upozornit na některé skutečnosti, které z pohledu na vývoj kriminality v roce 2019 vyplynuly. Statistické údaje i oslovení experti se shodují, že pokračuje vzestup trestné činnosti páchané v tzv. kyberprostoru, což jednoznačně potvrzují

i poznatky ze zahraničí. Tento posun se promítá do všech forem kriminality, od majetkové, přes hospodářskou až po mravnostní, od kriminality „prosté“ po kriminalitu organizovanou. Stejně tak zaznívá otázka směřující do trestní politiky, která se týká efektivity ukládání a výkonu trestů, když dosavadní praxe stále udržuje Českou republiku na špičce indexu vězňených osob v Evropě. Rok 2020 ovšem přinesl problémy v podobě pandemie a následných ekonomických dopadů, které se mohou promítnout i do vývoje kriminality.

Summary

Scheinost, Miroslav et al. (2020) Analysis of Trends in Criminality in the Czech Republic in 2019

The analysis of trends in criminality in the Czech Republic is one of the traditional topics of the Institute of Criminology and Social Prevention (ICSP) and has been published annually for almost three decades. The publication is based on existing statistical data from the Ministries of Justice and Internal Affairs, including non-standard statistical reports prepared at the request of ICSP. It also uses information from the annual documents of the Supreme Public Prosecutor's Office and the Government of the Czech Republic, as well as data from the Czech Statistical Office.

In addition to the above data, another source of information for the analysis is ICSP's own research and studies, professional literature and the opinions of experts from the ranks of the Czech Police and judiciary.

In addition to gathering and processing available data on the state and development of crime and criminal policy, the analysis also includes comments on development trends, along with a summary of possible factors affecting these trends.

The opening chapter, which is largely based on police statistics of registered crime, shows that after several years of declining numbers, there was a slight increase of 3.5% in the Czech Republic in 2019. This is the first time we have recorded an increase in crime since 2013. The structure of crime remains unchanged, with just over half being property crimes, these contributing most to the overall increase.

Moral crime continued to grow steadily (although it only represents 1% of criminal offences), where this type of crime is detected through social networks. This also relates to the overall increase in cybercrime, which has risen significantly in previous years, most recently by almost one quarter (23.5%).

Damages of over CZK 24 billion were caused by criminal activity in 2019, which is six and a quarter billion crowns more than in the previous year.

The number of people investigated and prosecuted also increased slightly year-on-year - by almost 1.5%. The proportion of recidivists among known offenders was 39%; recidivists committed over 46% of crimes. The proportion of women that committed crimes in the Czech Republic stagnated at slightly above 17%, while individuals under the age of 18 make up a stable 5% of all investigated and prosecuted offenders.

In real numbers though, the increase in crime only represents single figures per day, so there is no immediate threat to security. However, the risk in the future appears to be cybercrime, which has penetrated into almost all areas of crime.

The third chapter on developments in criminal policy shows that the number of charged, prosecuted and convicted individuals in the criminal justice system increased in 2019 after a long-term downward trend, which generally relates to the increase in registered crime in the year in question. The number of charged, prosecuted and convicted legal entities also

increased. However, this is a continuation of a longer-term trend. An increase in diversions with restorative elements was evident again in pre-trial proceedings in 2019. In terms of the structure of sanctions imposed as the main sentence, there were no significant changes; the share of imposed financial penalties continued to increase, but does not as yet work well in relation to the reduction of unconditional prison sentences, but rather as an alternative to suspended sentences. Even before the increase in absolute numbers, sentences to house arrest still played a marginal role.

At the same time, however, there was an evident decrease in the number of imprisoned offenders in 2019, both in the case of those in custody and in prison, which can probably be attributed to a reduction in the number of transformations and the increased use of parole. However, the Czech Republic still remains at the forefront in the number of prisoners per 100,000 inhabitants compared to the rest of Europe. Discussion of the possibilities for improving this situation, such as decriminalising the evasion of mandatory alimony payments, changing the approach to the punishment of recidivism or changes in legislation relating to the problem of cumulative penalties, is still relevant.

The fourth chapter on juvenile crime shows that, following a slight increase in the number of juveniles charged and prosecuted in the previous year, a small decrease was evident in 2019. In the case of convicted juveniles, however, there was a continued slight increase, which also applied when calculated against the relevant adolescent population. After a certain departure in 2018, the share of diversions with restorative elements applied to juveniles stabilised again, but still has not reached the level in 2009 and especially the period before that. The structure of sanctions imposed by juvenile courts remains virtually unchanged compared to the previous year. General changes in sanctions policy concerning the imposition of financial penalties have not yet had a significant impact in the case of juveniles. House arrest is rarely imposed for juveniles.

The fifth chapter deals with the issue of seniors - people over the age of 65. In 2017 to 2019, the proportion of solved crimes committed by individuals over the age of 65 of all crimes committed in the Czech Republic remained roughly the same, both in percentage (approx. 1.7%) and absolute numbers (approx. 1,600 crimes). Compared to the previous two years, the percentage of prosecuted individuals over the age of 65 of all prosecuted offenders was similar in 2019.

The proportion of prosecuted individuals over the age of 65 of the total number of prosecuted offenders was approximately 2% of all crimes in 2019. In absolute numbers, this was approx. 1,900 offenders. A smaller proportion, less than one fifth, were women.

It is clear from the above that the proportion of solved crimes committed by individuals over the age of 65 of the total number of solved crimes was low. In the same way, the proportion of prosecuted individuals over the age of 65 of all prosecuted offenders was low.

The sixth chapter summarises the views of judges and prosecutors, expressed in a survey conducted among the highest judicial and prosecuting bodies. In addition to a number of specific findings, which can be used as the basis for the preparation of legislative measures or case law, there was relatively broad agreement among representatives of the highest bod-

ies of the criminal justice system regarding the perceived absence of a conceptual criminal policy, the need to prepare a new penal code, to reconsider the method of imposing and enforcing sentences and the need to address new phenomena relating to the increase and shift of crime to cyberspace. Conversely, the need to consider the decriminalisation of certain criminal offences was also mentioned repeatedly.

Chapter seven deals with the findings of a review of the effectiveness of changes made in the prison system on the basis of the amendment to the Criminal Code effective from 1 October 2017, when the types of prisons were reduced from four to two, specifically close security and high security prisons. Close security prisons have sections with different levels of security, namely low, medium and high security. The distribution of prisoners in the period before and after the change was evaluated. Although it would be logical to assume the distribution would remain more or less the same, a tendency to “widen the gap” at the expense of medium security is evident. The number of inmates in low security increased from 3.6% to 5.3%, with a decrease in medium security from 34.5% to 28.2% and increase in high security from 55.8% to 59.1%, i.e. an increase of more than three percent.

The eighth chapter deals with the tasks and activities of the Probation and Mediation Service. Two significant trends have been evident in the development of the Probation and Mediation Service agenda long-term. The first is a slight decrease in the supervision of community service due to a decline in 2010 and an ongoing fall in the number of these imposed sentences. The second trend is the gradual increase in the imposition of supervision by a probation officer, which has had a significant impact on the increasing average workload of Probation and Mediation Service officers.

An essential part of criminal policy is crime prevention. Therefore, the ninth chapter deals with the current state of the crime prevention system and preventive activities. Crime prevention in the Czech Republic is implemented at national and international level. The Czech Republic is a member of the European Crime Prevention Network. At inter-ministerial level, crime prevention is sponsored by the National Committee for Crime Prevention, which is composed of representatives of individual ministries and chaired by the Minister of the Interior.

Every year, the Ministry of the Interior announces a subsidy programme in the area of crime prevention. The main priority for 2019 was the prevention of crimes committed against the elderly and working with particularly vulnerable victims. In addition, the Ministry of the Interior announced a Crime Prevention Programme offering subsidies at local level, as well as supporting and implementing a number of specific crime prevention projects (Crime Prevention Assistant, Caretaker-Prevention Officer, Crisis and Assistance Lines, Safe Location - Safe Country, Map of the Future Project II).

The analysis in the tenth chapter traditionally deals with the proportion of foreign nationals involved in crime. This slightly exceeds the proportion of foreign nationals with permanent and long-term residency in the total population of the Czech Republic, which was 5.5% in 2019.

The share of foreign nationals involved in the number of criminal offences has not exceeded 7% for a long time, which also applied in relation to the proportion of known and prosecuted offenders. The proportion of foreign nationals involved in the number of offences in 2019 increased to 8.7% and the proportion of prosecuted individuals rose to 9.4%. The number of detected crimes committed by foreign nationals increased year-on-year, as did the number of prosecuted foreign nationals, but their percentage share of the total number of offences and prosecuted individuals only increased slightly (by 0.3% for offences and 0.2% for prosecuted individuals). Despite minor fluctuations, the share of crime committed by foreign nationals over the last five years has been relatively stable, with a certain increasing tendency in their share of the number of prosecuted individuals and offences. The structure of detected crime by foreign nationals has been stable long-term. With regard to illegal migration, the number of detected cases of illegal migration increased somewhat in 2019, but not significantly.

Traditionally, the analysis also deals with trends in the development of organised crime. The opinions of experts on the development of organised crime in the Czech Republic expressed in chapter eleven more or less confirmed current trends. According to experts, the degree of organisation of criminal groups has increased slightly, which may be reflected in the declining proportion of outsiders, while the proportion of women remains relatively constant, as does the proportion of Czechs and foreign nationals. There have also been no significant changes in the top ten most widely represented nationalities in organised crime, and foreign nationals from four countries remain dominant, as has been the case for several years. It is important to draw attention to the order of the most widespread activities, with an increase in crime associated with the use of information and communication technologies. The predominant activities of groups comprising foreign nationals retain more or less the same focus. Questions aimed at determining the level to which bribery/corruption are used have shown that most experts believe the level of corruption used by organised crime is relatively stable, with efforts at corruption primarily aimed at making a profit. Respondents had a relatively balanced consensus on the development of organised crime over the next five years in that the scope of organised criminal activities would increase or remain the same. Basically, a decrease is not expected. The causes of a possible increase are associated with the pandemic and its economic impacts, the impact of a possible further wave of migration and a further increase in cybercrime.

The publication concludes with the twelfth chapter, which presents the main findings of repeated public opinion surveys on crime and crime prevention. In the last six years or so, there have been several positive shifts in the perception of the security situation in the Czech Republic. The public is more optimistic about the security situation and compared to the previous survey, we registered a decrease in the feeling of threat in relation to most criminal acts. The public view of the work of police officers also improved and people are more prepared to testify in case of a committed crime. A significantly lower number of respondents assumed the existence of corruption among public officials, police officers and judges, although the view of judicial authorities is only improving slowly. People consider the increase in the number of patrols on the streets, monitoring public spaces and the improvement of public lighting, i.e. situational preventive projects, to be important activities in the area of crime prevention. However, knowledge of local crime prevention projects is still low among residents.

A negative aspect of the findings remains the increased level of vigilantism, where some groups of the population (especially minorities and foreign nationals) are a priori seen as a possible source of security risk. This is also reflected in low support for the establishment of various support facilities for such groups of the population, as well as major disagreement on accepting migrants in the Czech Republic.

With a certain degree of caution, the relative stabilisation of trends in the development of crime can be considered as a reflection of the relative stabilisation of the social and economic situation in the Czech Republic in 2019 (and previous years). There were no major social and economic upheavals in 2018 and 2019, which can also be said of trends in crime.

Nevertheless, attention should be drawn to certain facts that emerged in terms of the development of crime in 2019. Statistical data and experts agree on the continuing increase of criminal activity in cyberspace, which is clearly confirmed by findings from abroad. This shift is reflected in all forms of crime, from property crime, through economic crime to moral crime; from “simple” crime to organised crime. A question also arises in the context of criminal policy, which concerns the effectiveness of imposed and enforced sentences, where current practice keeps the Czech Republic at the top of the index of prisoners in Europe. However, 2020 has brought new problems in the form of the pandemic and its subsequent economic impacts, which may also be reflected in the development of crime.

Translated by: Presto

Použitá literatura a zdroje

- Bíba, L. (2020). Firma SuperCom nedodala 120 elektronických náramků pro odsouzené. Hrozí omezení monitoringu. Získáno 6. 9 2020, z Hospodářské noviny: <https://domaci.ihned.cz/c1-66705720-firma-supercom-nedodala-120-elektronicky-ch-naramku-pro-odsouzene-hrozi-prechodne-omezeni-monitoringu>.
- Centrum pro výzkum veřejného mínění, https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4899/f9/ov190409.pdf.
- CPT. (2019). Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 2. až 11. října 2018. CPT (2019) 07.
- Český statistický úřad, <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>.
- Český statistický úřad, https://www.czso.cz/csu/cizinci/1-ciz_zahranici.
- Český statistický úřad, [czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod](https://www.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod); https://www.czso.cz/csu/czso/prace_a_mzdy_prace.
- Drahý, F., Hůrka, J. & Petras, M. (2018). SARPO: Charakteristiky odsouzených v českých věznicích. Deskriptivní studie. Praha: Generální ředitelství VŠČR.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 58/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění.
- Generální ředitelství Vězeňské služby ČR. (2020). Změna vnější diference. <https://www.vscr.cz/o-nas/zmena-vnejsi-diference/>.
- Gřivna, T. (2016). Trestní odpovědnost právnických osob ve světle principu ultima ratio. In Lorko, Jakub; Beleš, Andrej (eds.). *Trestné právo ako ultima ratio – hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty* (s. 9-74). Bratislava: Univerzita Komenského. Právnická fakulta.
- Highest to Lowest – Prison Population Rate. (5. 4 2018, 2019, 2020). World Prison Brief: https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison_population_rate?field_region_taxonomy_tid=14.
- https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/turiste-navstevnost-zahranici-rekord-kraje.A190207_093936_ekonomika_jadv.
- <https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>.
- Hulmáková, J. & Rozum, J. (2012). Aktuální trendy sankční politiky. *Trestněprávní revue*, 11(11-12), s. 256-262.
- Hulmáková, J. (2015). Sankční politika v kontextu vybraných zásad trestního řízení. *Trestněprávní revue*, 14 (11-12), s. 251-258.
- Hulmáková, J. (2017). Aktuální trendy při aplikaci odklonů a sankcí s restorativními prvky. In Strémy, T. (ed.). *Restoratívna justícia a systém alternatívnych trestov* (s. 162-171). Praha: Leges.
- Hulmáková, J. (2018). Využití mediace v trestním řízení. In Gřivna, T. *Pocta Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám. Čtyřstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR* (stránky 69–78). Praha: C. H. Beck.
- Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015. (2005). https://justice.cz/documents/12681/762277/koncepce_do+roku_2015+%282%29.pdf/74d6fdaf-b5c0-4165-a853-efe2a84a68f6.
- Martinková, M. & Biedermanová, E. (2019). Senioři jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů. Praha: IKSP.

- MV ČR, Zprávy o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR 2013-2019. www.mvcr.cz.
- Nariadení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 40/2017, kterým se stanoví některé podrobnosti pro umístování odsouzených do některého z oddělení věznice s ostrahou.
- Nariadení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 45/2017, o zařazování, vyřazování a zacházení s velmi nebezpečnými odsouzenými v oddílu se zesíleným stavebně technickým zabezpečením.
- Nariadení č. 37/2018, o vazebních věznicích a profilaci věznic Vězeňské služby České republiky.
- Raszková, T., Zhřivalová, P. & Boukalová, H. (2019). Konceptuální ukotvení redukce typů věznic. Závěrečná zpráva z mimořádného výzkumného úkolu. Praha: IKSP.
- Raszková T. & Zhřivalová, P. (2019). Adekvátní diferenciacie odsouzených = efektivnější zacházení s odsouzenými? In Večerka, K. (ed.). *Rizikové jevy a jejich prevence*. (pp. 112–121). Sborník příspěvků z konference sekce sociální patologie ČSS. Praha: Česká sociologická společnost.
- Scheinost, M., Háková, L., Rozum, J., Tomášek, J. & Vlach, J. (2014). Sankční politika pohledem praxe. Praha: IKSP.
- Scheinost, M., Válková, H., Háková, L., Hulmáková, J., Kotulan, P., Rozum, J... Vlach, J. (2015). Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí IV. Sankční politika a její uplatňování. Praha: IKSP.
- Statistická informace o nelegální migraci v České republice (2020). Praha: Ředitelství služby cizinecké policie.
- Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky 2002–2019 (2020). Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky. <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>.
- Svrček, L. (2014). Dohoda o vině a trestu po roce v českém trestním procesu aneb jak je tento institut v praxi (ne)využíván. *Státní zastupitelství, (6)*, s. 38-44.
- Šámal, P. (2014). Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí a odklonů v letech 2010 a 2011. *Trestněprávní revue, 13(9)*, s.199-.
- Tomášek, J., Diblíková, S. & Scheinost, M. (2016). Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy. Praha: IKSP.
- Tým vnější diferenciacie. Vnitřní diferenciacie odsouzených od 1. 10. 2017. (2017) Manuál pro umístování odsouzených do jednotlivých stupňů zabezpečení ve věznicích s ostrahou.
- Večerka, K., Hulmáková, J. & Štěchová, M. (2019). Mladiství v procesu poruchové socializace. Praha: IKSP.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.
- Zákon č. 58/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Zeman, P., Diblíková, S., Slavětínský, V. & Štefunková, M. (2013). Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity. Praha: IKSP.

- Zezulová, J. & Homola, M. (2017). Faktory mající vliv na ukládání peněžitého trestu v České republice. *Státní zastupitelství, (2)*, s. 29-36.
- Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2017. (24. 09 2018). http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2017/Zprava_o_cinnosti_za_rok_2017.pdf.
- Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2018. (2019). <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti/2364-zprava-o-cinnosti-statniho-zastupitelstvi-za-rok-2018>.
- Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019. (16. 09 2020). <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/06/Zprava-o-cinnosti-SZ-za-rok-2019-textova-cast.pdf>.
- Zvláštní zpráva „Věznice“. (21. 9 2019). Získáno 16. 9 2019, Nejvyšší státní zastupitelství: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/zvl_zprava_veznice25_09_2019.pdf.
- Zvláštní zpráva o poznacích z aplikace § 8 odst. 5 a dalších ustanovení zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 183/2016 Sb. – k 7. 5. 2019. (7. 5 2019). Získáno 16. 9 2020, Nejvyšší státní zastupitelství: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/Zvl%C3%A1%5%A1tn%C3%AD-zpr%C3%A1va-o-poznac%C3%ADch-z-aplikace-%C2%A7-8-odst.-5-a-dal%C5%A1%C3%ADch-ustanoven%C3%AD-z%C3%A1kona-o-trestn%C3%AD-odpov%C4%9Bdnosti-pr%C3%A1vnick%C3%BDch-osob-a-%C5%99%C3%A>.

Přílohy

- Příloha 1: Celková kriminalita v ČR od r. 1973
- Příloha 2: Trestná činnost v Praze podle jednotlivých obvodních ředitelství Policie ČR v roce 2019
- Příloha 3: Kriminalita od roku 1987 z pohledu policejní statistiky a statistik státních zastupitelství a soudů
- Příloha 4: Přehled o počtu vražd na území ČR od roku 1974
- Příloha 5: Přehled o počtu policíí evidovaných loupeží od roku 1973
- Příloha 6: Podíl odklonů s restorativními prvky na počtu stíhaných osob a osob ve zkráceném přípravném řízení (ZPŘ)
- Příloha 7: Vývoj podílu vybraných sankcí, ukládaných jako hlavní v %
- Příloha 8: Podíl dosud netrestaných (prvotrestaných) pachatelů na celkovém počtu odsouzených pachatelů
- Příloha 9: Podíl nepodmíněných trestů odnětí svobody do 5 let na celkovém počtu odsouzených pachatelů v %
- Příloha 10: Odklony s restorativními prvky v přípravném řízení u mladistvých pachatelů v absolutních číslech
- Příloha 11: Vývoj podílu vybraných sankcí ukládaných mladistvým pachatelům jako hlavní v %
- Příloha 12: Index kriminality podle okresů v roce 2019
- Příloha 13: Index celkové rizikivosti podle krajů v roce 2019
- Příloha 14: Index celkové rizikivosti podle okresů v roce 2019
- Příloha 15: Index vězeňské populace v Evropě

Příloha 1

Celková kriminalita v České republice

Policií ČR evidované trestné činy od počátku počítačového zpracování dat o kriminalitě

Rok	Zjištěné trestné činy	Objasněné tr. činy	Procento
1973	109 355	92 685	85,00
1974	109 573	92 536	84,45
1975	110 957	96 725	87,17
1976	106 602	93 753	87,94
1977	103 083	89 956	87,26
1978	103 251	89 798	86,97
1979	98 091	83 825	85,45
1980	103 219	86 653	83,95
1981	110 312	90 906	82,40
1982	120 444	97 847	81,23
1983	117 001	96 939	82,85
1984	120 918	100 672	83,25
1985	121 272	100 665	83,00
1986	122 122	101 000	82,70
1987	120 260	99 006	82,32
1988	119 675	97 064	81,10
1989	120 768	93 542	77,45
1990	216 852	83 237	38,38
1991	282 998	94 115	33,25
1992	345 140	108 380	31,40
1993	398 505	126 442	31,72
1994	372 427	136 935	36,76
1995	375 630	151 842	40,42
1996	394 267	162 929	41,32
1997	403 654	169 177	41,90
1998	425 930	185 093	43,46
1999	426 626	193 354	45,32
2000	391 469	172 245	43,99
2001	358 577	166 827	46,52
2002	372 341	151 492	40,69
2003	357 740	135 581	37,90
2004	351 629	134 444	38,23
2005	344 060	135 281	39,32
2006	336 446	133 695	39,74
2007	357 391	138 852	38,85
2008	343 799	127 906	37,20
2009	332 829	127 604	38,33
2010	313 387	117 685	37,55

Rok	Zjištěné trestné činy	Objasněné tr. činy	Procento
2011	317 177	122 238	38,53
2012	304 528	120 168	39,46
2013	325 366	129 181	39,70
2014	288 660	126 237	43,72
2015	247 628	112 139	45,28
2016	218 162	101 678	46,61
2017	202 303	94 890	46,90
2018	192 405	92 795	48,20
2019	199 221	93 202	46,80

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Příloha 2

Trestná činnost v hl. m. Praze po obvodních ředitelstvích

Rok 2019	Praha I.	Praha II.	Praha III.	Praha IV.	Praha celkem
Násilná kriminalita					
Registrováno skutků	442	271	345	438	1497
Objasněno skutků za období	265	132	178	200	776
Objasněnost v %	59,95	48,71	51,59	45,66	51
Mravnostní kriminalita					
Registrováno skutků	71	80	80	117	348
Objasněno skutků za období	41	36	47	57	181
Objasněnost v %	57,75	45,00	58,75	48,72	52
Krádeže vloupáním					
Registrováno skutků	884	986	1355	1871	5097
Objasněno skutků za období	98	112	99	83	393
Objasněnost v %	11,09	11,36	7,31	4,44	7
Krádeže prosté					
Registrováno skutků	7053	4534	5221	6267	23164
Objasněno skutků za období	722	551	559	537	2377
Objasněnost v %	10,24	12,15	10,71	8,57	10
Ostatní majetková kriminalita					
Registrováno skutků	1206	1039	1477	1724	5485
Objasněno skutků za období	153	117	219	172	665
Objasněnost v %	12,69	11,26	14,83	9,98	12
Hospodářská kriminalita					
Registrováno skutků	2063	1453	1507	1615	6688
Objasněno skutků za období	472	446	532	407	1872
Objasněnost v %	22,88	30,70	35,30	25,20	27
Ostatní kriminalita					
Registrováno skutků	1058	970	1036	1463	4564
Objasněno skutků za období	721	594	673	837	2859
Objasněnost v %	68,15	61,24	64,96	57,21	62
Zbývající kriminalita					
Registrováno skutků	461	680	855	957	2962
Objasněno skutků za období	293	496	616	655	2065
Objasněnost v %	63,56	72,94	72,05	68,44	69
Vojenská a protiústavní kriminalita					
Registrováno skutků	1	26	0	12	39
Objasněno skutků za období	0	1	0	2	3
Objasněnost v %	0,00	3,85	0,00	16,67	7
Celková kriminalita					
Registrováno skutků	13244	10048	11877	14468	49863
Objasněno skutků za období	2765	2485	2923	2950	11191
Objasněnost v %	20,88	24,73	24,61	20,39	22

Případné drobné nesrovnalosti v součtech jsou způsobeny tím, že do celkových dat je zahrnuta i evidence trestných činů zjištěná policií na letišti v Ruzyni.

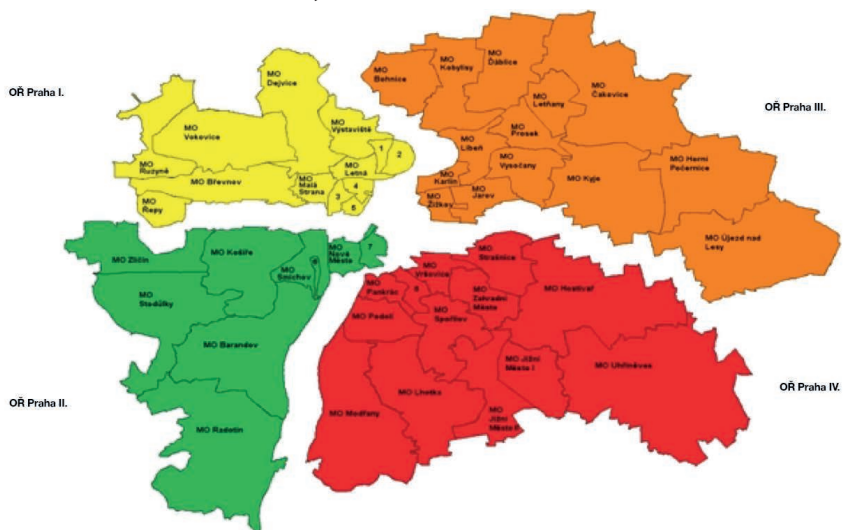
Rozdělení pražských obvodů pod správu jednotlivých obvodních ředitelství Policie ČR (oblastí):

Obvodní ředitelství PČR Praha I. – obvody 1,6,7

Obvodní ředitelství PČR Praha II. – obvody 2,5

Obvodní ředitelství PČR Praha III. – obvody 3,8,9

Obvodní ředitelství PČR Praha IV. – obvody 4,10

Pramen: Statistika Policie ČR.

Příloha 3

Kriminalita od roku 1987 z pohledu policejních statistik a statistik státních zastupitelství a soudů

Rok	Policií zjištěné trestné činy	Policií objasněné trestné činy	Stíháno nebo zkrácené příp. řízení	Obžalováno nebo návrh na potrestání	Soudy odsouzené osoby
1987	120 260	99 006	71 716	59 379	53 366
1988	119 657	97 064	72 887	51 782	47 887
1989	120 768	93 542	65 959	48 523	41 005
1990	216 852	83 237	55 317	26 341	16 521
1991	282 998	94 115	63 194	44 114	27 837
1992	345 1400	108 380	66 565	48 556	31 017
1993	398 505	126 442	82 575	57 917	35 148
1994	372 427	136 935	85 929	65 139	51 931
1995	375 630	151 842	105 169	84 006	54 957
1996	394 267	162 929	109 204	85 377	57 974
1997	403 654	169 177	108 275	84 066	59 777
1998	425 930	185 093	106 488	73 905*	54 083*
1999	426 626	193 354	107 879**	84 973	62 595
2000	391 469	172 245	110 808	86 074	63 211
2001	358 577	166 827	110 461	84 855	60 182
2002	372 341	151 491	110 800**	93 881**	65 098
2003	357 740	135 581	110 997**	95 920**	66 131
2004	351 629	134 444	108 061**	94 430**	68 443
2005	344 060	135 281	108 250**	95 767**	67 561
2006	336 446	133 695	110 484**	97 880**	69 445
2007	357 391	138 852	113 910**	101 240**	75 728
2008	343 799	127 906	110 505**	98 446**	75 761
2009	332 829	127 604	113 408**	102 667**	73 787
2010	313 387	117 685	101 326**	92 807**	69 953***
2011	317 177	122 238	102 955**	94 618**	70 084***
2012	304 528	120 168	103 416	95 189	71 471
2013	325 366	129 181	105 858	98 034	77 976
2014	288 660	126 237	103 591	96 227	72 823
2015	247 628	112 139	91 451	84 327	65 569
2016	218 162	101 678	84 826	78 131	61 423
2017	202 303	94 890	77 158	70 811	55 705
2018	192 405	92 795	76 789	69 851	54 448
2019	199 221	93 202	77 284	70 571	55 594

Stíháno – počet osob, jejichž stíhání vedené podle § 160 trestního řádu bylo ve sledovaném roce ukončeno

Obžalováno – počet osob, na něž byla podána obžaloba podle § 176 trestního řádu

Odsouzeno – počet osob pravomocně odsouzených

Od roku 2002 jsou v počtu stíhaných osob zahrnuty i osoby, u kterých bylo vedeno zkrácené přípravné řízení a u obžalovaných osob i osoby navržené na potrestání.

* V roce 1998 bylo v důsledku amnestie prezidenta v přípravném řízení ukončeno více než 27 tisíc trestních věcí a zastaveno stíhání více než 15 tis. osob. Projevilo se to jak snížením počtu obžalovaných osob, tak i následně osob odsouzených.

** Údaje byly převzaty z přílohy „Přehled o celkovém stavu a vývoji trestné činnosti podle počtu osob stíhaných, osob, kterým bylo sděleno podezření, a odsouzených“ ze Zprávy o činnosti státního zastupitelství (NSZ) za rok 2012. Údaje sloupce „stíháno nebo...“ se každoročně i zpětně od roku 2005 liší, tj. jsou zpětně upravovány.

*** V některých materiálech ze soudní statistiky, ve srovnání s údaji ve statistické ročence MSp, je uváděn poněkud jiný počet odsouzených osob.

Pramen: Statistiky Policie ČR a statistiky Státního zastupitelství.

Příloha 4

Počty policíí evidovaných vražd* na území ČR od roku 1974

Rok	Evidované vraždy	Objasněné činy	Z toho pokusů	Novorozené děti
1974	151	-	50	16
1975	137	-	36	14
1976	114	-	32	9
1977	101	-	33	11
1978	120	-	31	13
1979	130	-	37	12
1980	124	-	44	5
1981	135	-	39	7
1982	161	-	57	21
1983	173	-	67	12
1984	147	-	56	15
1985	142	-	45	12
1986	129	-	38	12
1987	139	-	35	12
1988	100	-	33	1
1989	126	119	41	5
1990	212	184	55	7
1991	194	174	61	9
1992	258	219	78	8
1993	278	229	83	6
1994	286	237	82	4
1995	277	239	96	3
1996	267	226	91	4
1997	291	252	101	3
1998	313	272	135	1
1999	265	236	89	4
2000	279	228	101	6
2001	234	208	84	1
2002	234	210	92	1
2003	232	199	66	3
2004	227	205	85	0
2005	186	161	79	0
2006	231	196	88	2
2007	196	174	64	0
2008	202	174	87	1
2009	181	157	73	2
2010	173	156	64	1
2011	173	148	85	1
2012	188	175	87	1

Rok	Evidované vraždy	Objasněné činy	Z toho pokusů	Novorozené děti
2013	182	165	87	1
2014	160	135	82	0
2015	155	135	64	1
2016	136	127	66	1
2017	146	138	76	0
2018	116	104	55	0
2019	143	128	56	0

* včetně přípravy vraždy a pokusu vraždy. Počet příprav k trestnému činu vraždy představuje cca 4-8 skutků ročně. V roce 2019 to bylo 6 skutků.

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Příloha 5

Počty policíí evidovaných loupeží na území ČR od roku 1973

Rok	Zjištěné trestné činy	Objasněné trestné činy
1973	522	445
1974	483	402
1975	469	389
1976	408	322
1977	641	547
1978	664	558
1979	602	540
1980	735	645
1981	643	534
1982	712	601
1983	893	732
1984	815	695
1985	944	816
1986	870	754
1987	800	683
1988	799	675
1989	789	631
1990	3855	1475
1991	4142	1515
1992	3855	1475
1993	4109	1530
1994	3826	1767
1995	3978	1752
1996	4218	1965
1997	4751	2006
1998	4306	1861
1999	4817	1900
2000	4644	1811
2001	4372	1813
2002	5434	2450
2003	5468	2334
2004	6107	2598
2005	5550	2388
2006	4783	2128
2007	4668	1893
2008	4515	1966
2009	4687	2125
2010	4019	1900
2011	3761	1729

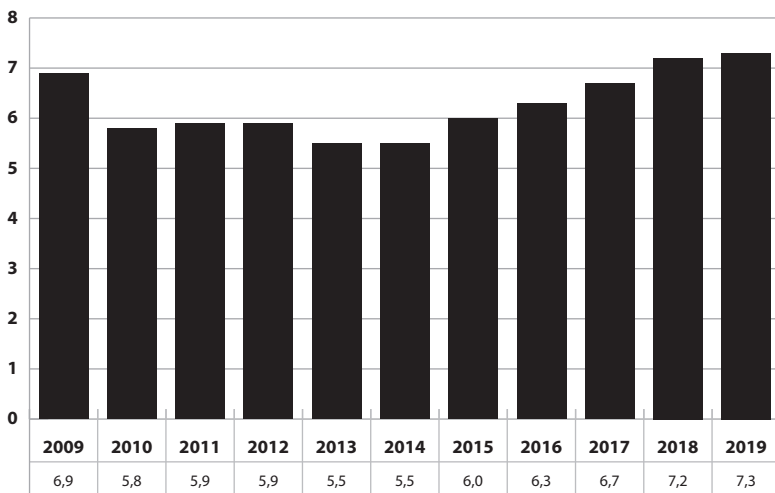
Rok	Zjištěné trestné činy	Objasněné trestné činy
2012	3 283	1 585
2013	2 961	1 559
2014	2 500	1 409
2015	2 022	1 054
2016	1 646	1 004
2017	1 585	1 019
2018	1 376	873
2019	1 427	955

* počty jsou brány ze statistik PČR zhruba v polovině roku následujícího.

Pramen: Statistiky Policie ČR.

Příloha 6

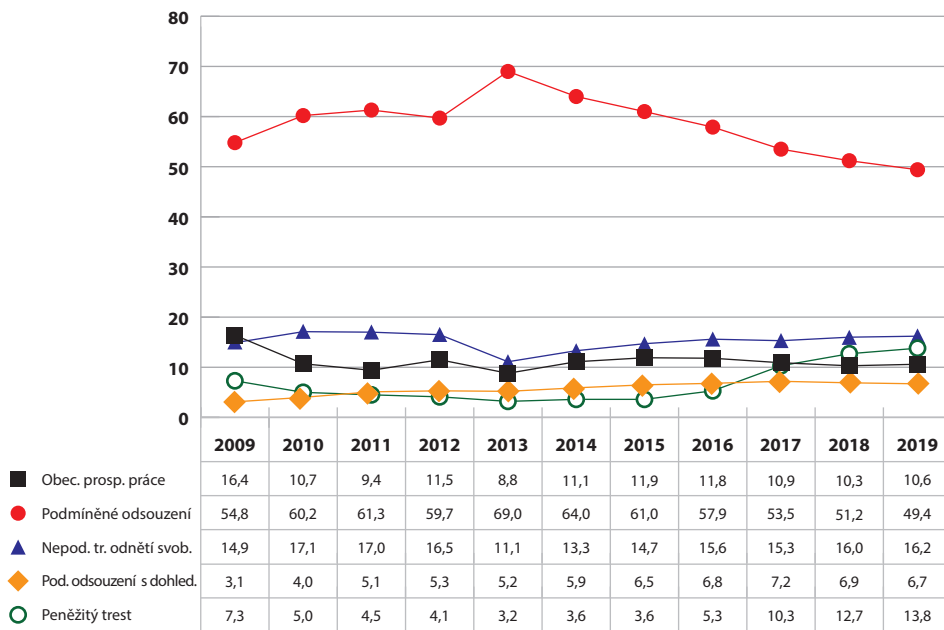
Podíl odklonů s restorativními prvky na počtu stíhaných osob a osob ve zkráceném přípravném řízení v %

Pramen: Přehledy č. 6 – o vyřízených stíhaných a podezřelých fyzických osobách dle státních zastupitelství, Přehledy ze statistických listů SZ o fyzických osobách – č. 1 – Přehledy o počtu rozhodnutí, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Příloha 7

Vývoj podílu vybraných sankcí, ukládaných jako hlavní v %

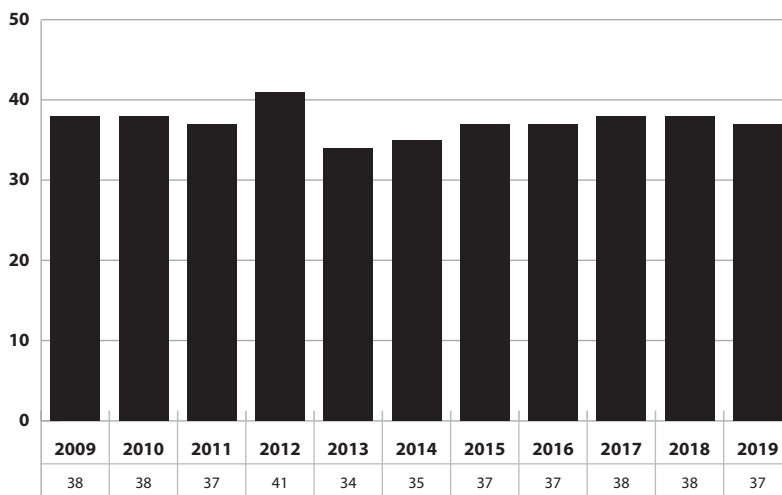

Pozn.: Za sankce ukládané jako hlavní se zde považují nejen jednotlivé druhy trestů a trestních opatření uložených jako hlavní sankce, ale též alternativy k potrestání – tj. jednotlivé druhy upuštění od potrestání a upuštění od uložení trestního opatření. Naopak zde nejsou zařazeny případy upuštění od uložení souhrnného trestu či souhrnného trestního opatření a případy, kdy byla vyslovena vina, ale nedošlo k uložení trestu.

Pramen: Přehledy č. 6 – o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Příloha 8

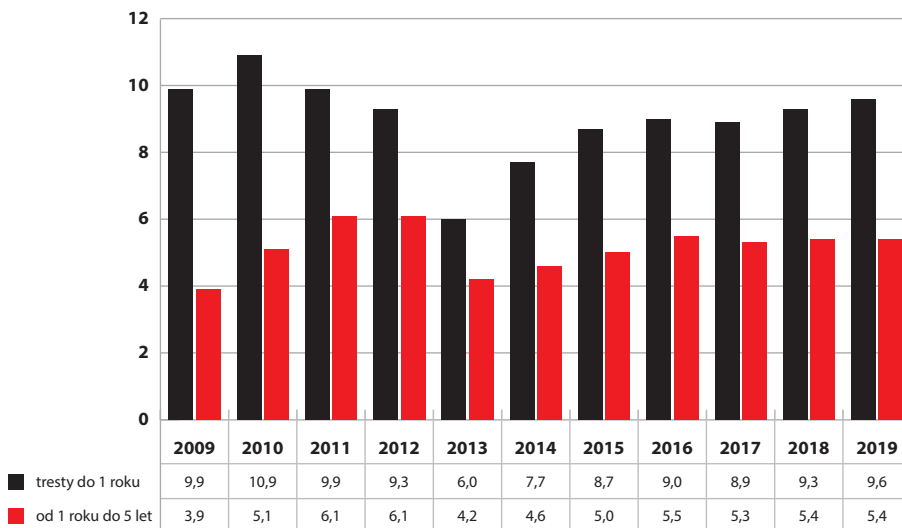
Podíl dosud nestrestaných (prvotrestaných) pachatelů na celkovém počtu odsouzených pachatelů v %

Pramen: Přehledy č. 6 – o pravomocně vyřízených osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Příloha 9

Podíl nepodmíněných trestů odnětí svobody do 5 let na celkovém počtu odsouzených pachatelů v %

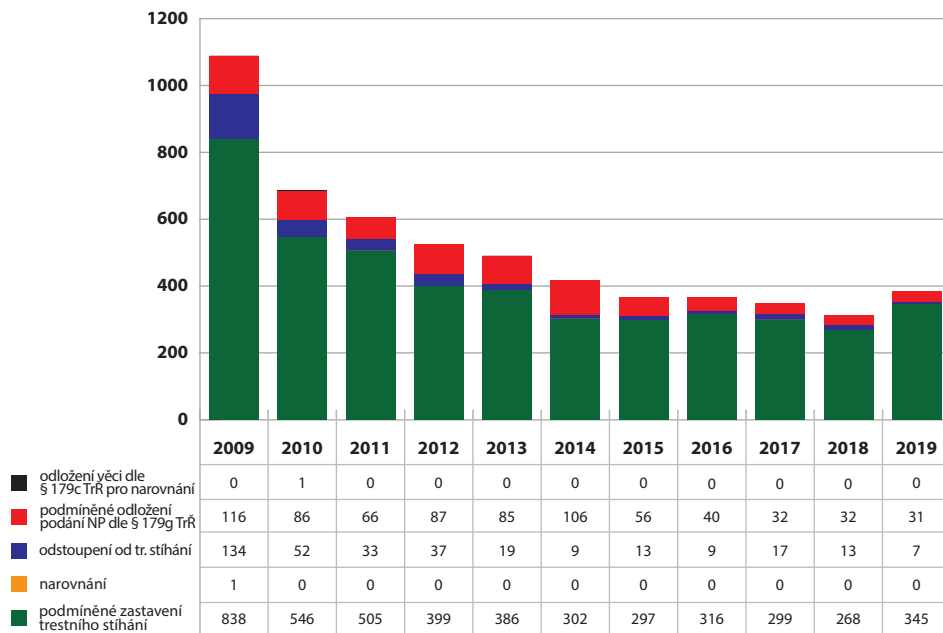

Pramen: Přehledy č. 6 – o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Příloha 10

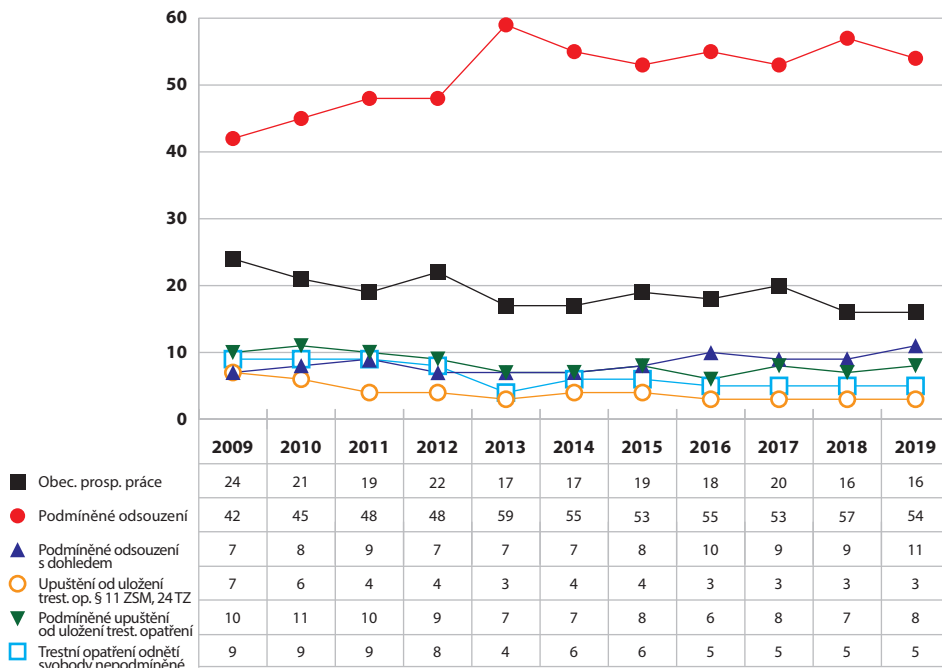
Odklony s restorativními prvky v přípravném řízení u mladistvých pachatelů v absolutních číslech

Pramen: Přehledy o vyřízených stíhaných a podezřelých fyzických osobách dle státních zastupitelství- mladiství – nestandardní sestavy, Přehledy o počtu rozhodnutí nestandardní sestavy – mladiství, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Příloha 11

Vývoj podílu vybraných sankcí ukládaných mladistvým pachatelům jako hlavní v %

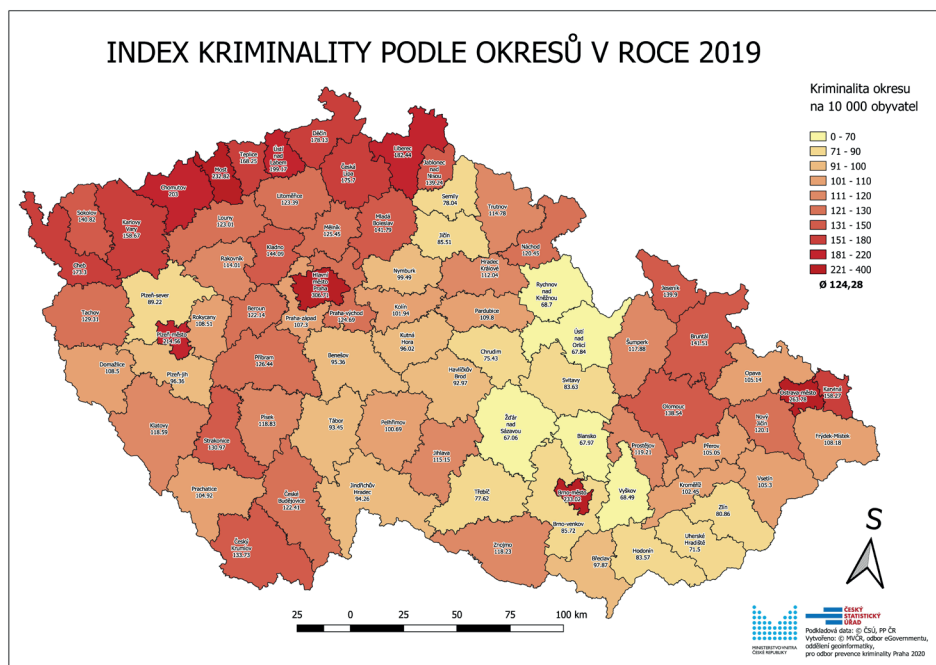

Pozn.: V případech ostatních sankcí ukládaných jako hlavní soudem jejich podíl jednotlivě nedosáhl ve zkoumaném období ani 1 %. Za sankce ukládané jako hlavní se zde považují nejen jednotlivé druhy trestních opatření uložených jako hlavní sankce, ale též alternativy k potrestání – tj. jednotlivé druhy upuštění uložení trestního opatření. Naopak nejsou zde zařazeny případy upuštění od uložení souhrnného trestního opatření a případy, kdy byla vyslovena vina, ale nedošlo k uložení trestního opatření.

Pramen: Přehledy o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak) – mladiství – nestandardní sestavy, Ministerstvo spravedlnosti ČR.

Příloha 12

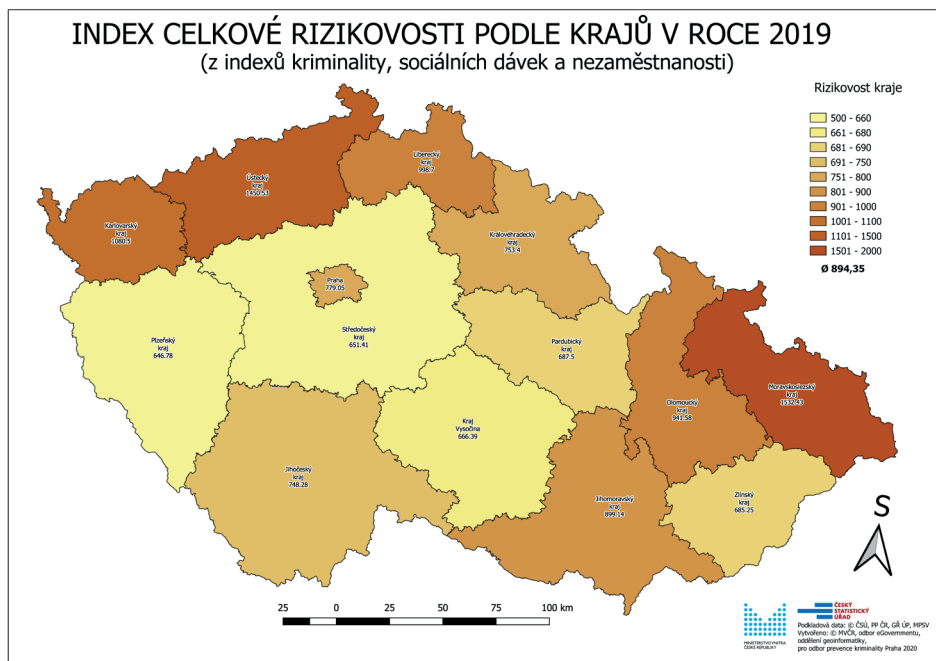
Index kriminality podle okresů v roce 2019

Pramen: Český statistický úřad a Ministerstvo vnitra ČR; <https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>.

Příloha 13

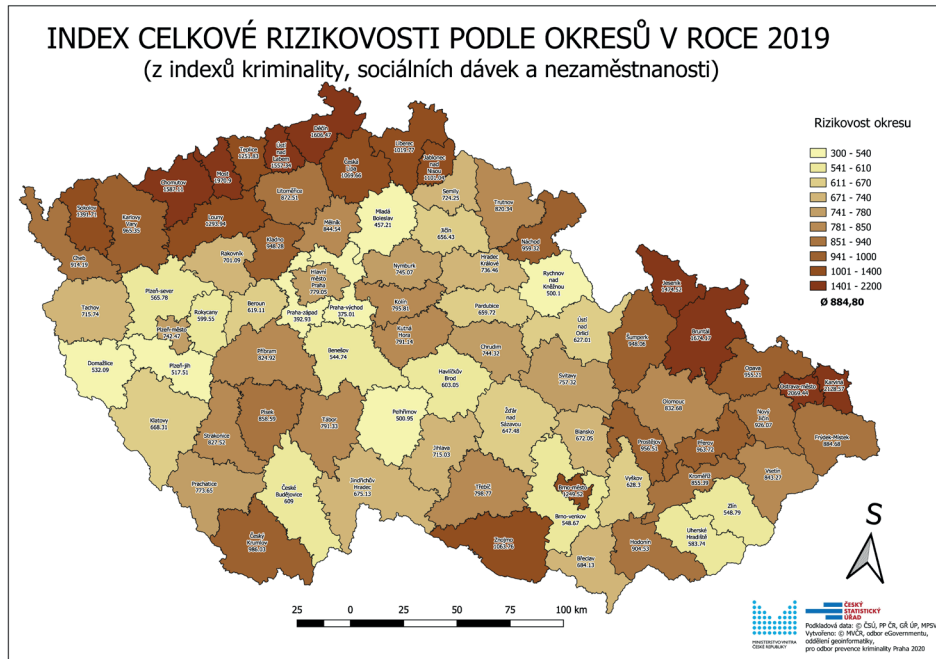
Index celkové rizikivosti podle krajů v roce 2019

Pramen: Český statistický úřad a Ministerstvo vnitra ČR; <https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>.

Příloha 14

Index celkové rizikivosti podle okresů v roce 2019

Pramen: Český statistický úřad a Ministerstvo vnitra ČR; <https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>.

Příloha 15

Index vězeňské populace - Evropa

Pořadí	Stát	Index vězeňské populace
1	Bělorusko	343
2	Ruská federace	340
3	Turecko	335
4	Gruzie	251
5	Litva	216
6	Azerbajdžán	208
7	Slovensko	195
8	Česká republika	185
9	Moldavská republika	184
10	Polsko	182
11	Estonsko	181
12	Lotyšsko	175
13	Černá Hora	172
14	Maďarsko	169
15	Albánie	159
16	Srbsko	158
17	Ukrajina	148
18	Malta	145
19	Guernsey (Velká Británie)	142
20	Gibraltar (Velká Británie)	139
21	Velká Británie: Skotsko	135
22	Velká Británie: Anglie & Wales	132
23	Jersey (Velká Británie)	129
24	Ostrov Man (Velká Británie)	125
25	Španělsko	122
26	Rumunsko	112
27	Bulharsko	109
27	Portugalsko	109
29	Řecko	108
30	Severní Makedonie	105
31	Kosovo	100
32	Rakousko	95
32	Belgie	95
34	Itálie	90
35	Francie	87
36	Kypr	86
37	Chorvatsko	84
38	Bosna a Hercegovina-federativní republika	83

Pořadí	Stát	Index vězeňské populace
38	Lucembursko	83
40	Švýcarsko	80
41	Irská republika	75
42	Arménie	74
42	Velká Británie: Severní Irsko	74
44	Německo	69
45	Švédsko	68
45	Dánsko	68
47	Bosna a Hercegovina: Republika Srbská	64
48	Nizozemí	63
49	Andorra	55
50	Finsko	53
50	Slovinsko	53
52	Norsko	49
53	Island	33
54	Lichtenštejnsko	23
55	Monako	21
55	Faerské ostrovy (Dánsko)	21
57	San Marino	6

Pramen: Highest to Lowest – Prison Population Rate. (5. 4 2018, 2019, 2020). World Prison Brief: https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison_population_rate?field_region_taxonomy_tid=14.

Přehled titulů vydaných v edici Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od roku 2012

Ediční řada Studie:

2020

- 463 Vlach, J., Kudrlová, K. & Paloušová, V. *Kyberkriminalita v kriminologické perspektivě.*
464 Rozum, J., Háková, L., Hulmáková, J., Špejra, M. & Zhřivalová, P. *Zprávy PMS pro účely rozhodnutí v trestním řízení: kvalita, význam, efektivita.*

2019

- 449 Roubalová, M., Holas, J., Kostelníková, Z. & Pešková, M. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie.*
452 Tomášek, J., Diblíková, S., Hamplová, N. & Rozum, J. *Rodinné skupinové konference.*
453 Zeman, P., Blatníková, Š., Grohmannová, K., Koňák, T., Novák, P., Roubalová, M. & Trávníčková, I. *Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů.*
454 Diblíková, S., Cejp, M., Hulmáková, J., Raszková, T., Roubalová, M., Scheinost, M., Večerka, K. & Zhřivalová, P. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2018.*
455 Roubalová, M., Grohmannová, K., Trávníčková, I. & Zeman, P. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky.*
457 Martinková, M. & Biedermanová, E. *Senioři v České republice jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů.*

2018

- 447 Diblíková, S., Cejp, M., Hulmáková, J., Pešková, M., Scheinost, M. & Večerka, K. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2017.*
446 Scheinost, M., Cejp, Diviák, T. & Pojman, P. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem.*

2017

- 440 Zeman, P. (ed.) *Research on Crime and Criminal Justice in the Czech Republic (selected results of research activities of IKSP in the years 2012–2015).*
441 Tomášek, J., Faridová, P., Kostelníková, Z., Přesličková, H., Rozum, J. & Zhřivalová, P. *Zaměstnání jako faktor desistence.*
443 Karabec, Z., Diblíková, S., Hulmáková, J., Vlach, & Zeman, P. *Criminal Justice System in the Czech Republic. 3rd amended and revised edition.*
444 Budka, I. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu.*
445 Diblíková, S., Hulmáková, J., Karban, M., Martinková, M., Scheinost, M. & Večerka, K. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2016.*

2016

- 431 Blatníková, Š., Faridová, P., Vranka, M. *Kriminální styly myšlení: Inventář PICT-cz.*
432 Marešová, A., Biedermanová, E., Rozum, J., Tamchyna, M. & Zhřivalová, P. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza.*
433 Blatníková, Š. *Nebezpečnost a násilí ve vězeňském prostředí.*

- 435 Holas, J., Háková, L., Krulichová, E. & Scheinost, M. *Regionální kriminalita a její odraz v kvalitě života obyvatel.*
- 437 Diblíková, S., Cejp, M., Martinková, M., Smejkal, V. & Štefunková, M. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2015.*
- 438 Tomášek, J., Diblíková, S. & Scheinost, M. *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy.*
- 439 Rozum, J., Háková, L., Tomášek, J., & Vlach, J. *Efektivita trestní politiky z pohledu recidivy.*

2015

- 423 Scheinost, M., Háková, L., Rozum, J., Tomášek, J. & Vlach, J. *Trestní sankce – jejich uplatňování, vliv na recidivu a mediální obraz v televizním zpravodajství. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí III.).*
- 424 Marešová, A., Havel, R., Martinková, M. & Tamchyna, M. *Násilná kriminalita v nejisté době.*
- 425 Marešová, A., Biedermanová, E., Diblíková, S., Požár, J. & Martinková, M. *Analýza trendů kriminality v ČR v roce 2014.*
- 426 Zeman, P., Štefunková, M. & Trávníčková, I. *Drogová kriminalita a trestní zákoník.*
- 427 Večerka, K. & Štěchová, M. *Preventivní praxe po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí.*
- 428 Blatníková, Š., Faridová, P. & Zeman, P. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé.*
- 429 Scheinost, M., Válková, H., (eds.) *Sankční politika a její uplatňování. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí IV.).*
- 430 Cejp, M., Blatníková, Š., Háková, L., Holas, J., Trávníčková, I. & Vlach, J. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu.*
- 422 Škvain, P. *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav.*

2014

- 414 Martinková, M., Slavětínský, V. & Vlach, J. *Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR.*
- 415 Štěchová, M. & Večerka, K. *Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže.*
- 417 Marešová, A., Cejp, M., Holas, J., Martinková, M. & Rozum, J. *Analýza trendů kriminality v roce 2013.*
- 418 Blatníková, Š., Faridová, P. & Zeman, P. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost.*
- 419 Scheinost, M., Háková, L., Rozum, J., Tomášek, J. & Vlach, J. *Sankční politika pohledem praxe. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí II.).*

2013

- 403 Košťál, J. *Vybrané metody vícerozměrné statistiky. (Vybrané metody kriminologického výzkumu – svazek 4).*
- 404 Pojman, P. *Ruský a ukrajinský organizovaný zločin.*
- 405 Tomášek, J. *Self-reportové studie kriminálního chování. (Vybrané metody kriminologického výzkumu – svazek 5).*
- 406 Holas, J. *Politický radikalismus a mládež.*

- 408 Zeman, P., Diblíková, S., Slavětinský, V. & Štefunková, M. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity.*
- 410 Scheinost, M., a kol. *Trestní sankce a jejich odraz v praxi, tisku a v názorech veřejnosti. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí I.).*
- 411 Marešová, A., Cejp, M., Holas, J., Kuchařík, K., Martinková, M. & Scheinost, M. *Analýza trendů kriminality v roce 2012.*
- 412 Holas, J. & Večerka, K. *Stát a občan v prevenci kriminality.*

2012

- 397 Cejp, M. (ed.) *Selected Results of Research Activities of ICSP in the Years 2008–2011.*
- 398 Marešová, A., Cejp, M., Martinková, M., Tomášek, J., Vlach, J. & Zeman, P. *Crime in the Czech Republic in 2010.*
- 399 Večerka, K. *Mládež o kriminalitě a etice každodennosti.*
- 402 Marešová, A., Biedermanová, E., Cejp, M., Holas, J., Martinková, M. & Tomášek, J. *Analýza trendů kriminality v roce 2011.*

Ediční řada Prameny:

2020

- 461 *Globální studie o pašování migrantů 2018.*

2019

- 448 Heiskanen, M. & Lietonen, A. *Kriminalita a gender. Studie zaměřená na zastoupení mužů a žen v mezinárodní statistice kriminality.*
- 450 *Škody působené kybernetickou kriminalitou. Zpráva shrnující hlavní poznatky Pracovní skupiny k nákladům kyberkriminality.*
- 451 *Příručka k evaluaci. Pokyny k navrhování, provádění a používání nezávislé evaluace v UNODC.*

2017

- 442 UNODC: *Mezinárodní klasifikace trestných činů pro statistické účely.*

2016

- 434 Heiskanen, M., Aebi, M. E., van der Brugge, W., Jehle, J.-M. *Evidence alternativních trestů a zjišťování míry atrice. Metodologická studie komparativních dat v Evropě.*
- 436 *13. kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justici. Dauhá, Katar, 12.-19. dubna 2015*

2015

- 420 Francis, B., Humphreys, L., Kirby, S. & Soothill, K. *Kriminální kariéra v organizovaném zločinu.*
- 421 Mendel, R. A. *Mládeži nepřístupno. Argumenty pro snižování počtu odnětí svobody u mladistvých.*

2014

- 416 Benes, M. & Astbury, B. (eds.) *Problémy trestního soudnictví: evaluace programů, prevence kriminality, strach z kriminality a recidiva – pohledem australských kriminologů.*

2013

- 407 United Nations Office on Drugs and Crime *Odhad nezákonných finančních toků plynoucích z obchodu s drogami a jiného nadnárodního organizovaného zločinu.*
- 409 United Nations Office on Drugs and Crime *Světová zpráva o obchodování s lidmi 2012.*
- 413 European Forum for Urban Security *Pouliční násilí v EU: Skupiny mladistvých a násilí na veřejnosti.*

2012

- 395 Cejp, M. (ed.) *Britské strategické dokumenty k prevenci a potírání závažné trestné činnosti.*
- 396 Goodey, J. & Aromaa, K. (eds.) *Trestné činy z nenávisti (příspěvky ze Stockholmského kriminologického sympozia 2006 a 2007).*
- 400 Marešová, A. (ed.) *Trendy kriminality ve světě a nové problémy a reakce v oblasti prevence kriminality a trestní justice.*
- 401 Diblíková, S. (ed.) *Rada Evropy a International Juvenile Justice Observatory k soudnictví nad mládeží.*

Plné texty všech titulů, publikovaných v edici Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od roku 2000, jsou volně dostupné na webu IKSP www.kriminologie.cz v sekci Publikace.

Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2019

Autoři: Miroslav Scheinost, Michal Barbořík, Jan Čáp, Simona Diblíková, Jakub Frydrych, Jakub Holas, Jana Hulmáková, Michal Karban, Helena Linhartová, Milada Martinková, Tereza Raszková, Kazimír Večerka, Petra Zhřivalová

Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14. října 12, Praha 5

Určeno: Pro odbornou veřejnost

Design: addnoise.org

Sazba: Lukáš Pracný, sazbaknih.cz

Vydání: první – listopad 2020

